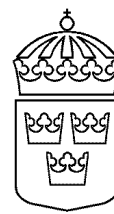

Riksdagens protokoll

2000/01:46

Onsdagen den 13 december

Protokoll
2000/01:46

Kl. 09.00 – 18.03
19.00 – 22.59

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 december.

2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Förste vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 17 november inkommit.

3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2000/01:50 till finansutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till fredagen den 19 januari 2001.

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 2000/01:SkU7–SkU12
Näringsutskottets betänkanden 2000/01:NU3, NU1 och NU5
Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU8

UbU6 Forskningspolitik

Mom. 1 (utarbetandet av och innehållet i regeringens forskningspolitiska förslag)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

174 för utskottet

145 för res. 1

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 39 v, 13 mp

För res. 1: 76 m, 39 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 3 mp

Mom. 2 (övergripande frågor)

1. utskottet
2. res. 2 i motsvarande del (m)
3. res. 6 (v)
4. res. 3 i motsvarande del (kd)
5. res. 4 i motsvarande del (c)
6. res. 5 i motsvarande del (fp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 4

15 för res. 5

291 avstod

28 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Förste vice talmannen anmodade Carina Hägg (s) och Per Rosengren (v) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Holger Gustafsson (kd) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja och kammaren hade således antagit res. 4.

Förberedande votering 2:

39 för res. 3

16 för res. 4

266 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

38 för res. 6

39 för res. 3

244 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 4:

74 för res. 2

39 för res. 3

208 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

176 för utskottet

76 för res. 2

69 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 39 v, 14 mp

För res. 2: 76 m

Avstod: 39 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 4 (prioriterade forskningsområden)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (fp)

3. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Ub1 (v)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 5 med acklamation.

Huvudvotering:

175 för utskottet

14 för res. 5

132 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 38 v, 14 mp

För res. 5: 14 fp

Avstod: 76 m, 1 v, 39 kd, 16 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 9 (myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 2000/01:46

13 december

UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Mom. 5 (införande av nationell skolpeng)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

245 för utskottet

76 för res. 1

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 39 v, 39 kd, 16 c, 14 fp, 14 mp

För res. 1: 76 m

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 9 (insatser för läs- och skrivutveckling)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (c)

Votering:

302 för utskottet

16 för res. 2

3 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 73 m, 39 v, 39 kd, 14 fp, 14 mp

För res. 2: 16 c

Avstod: 3 m

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 12 (eleverna och informationen på Internet)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (kd)

Votering:

282 för utskottet

39 för res. 4

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 76 m, 39 v, 16 c, 14 fp, 14 mp

För res. 4: 39 kd

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 15 (maxtaxa inom barnomsorgen m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:

176 för utskottet

145 för res. 5

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 39 v, 14 mp

För res. 5: 76 m, 39 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Prot. 2000/01:46

13 december

Mom. 23 (villkoren när tillstånd för lärosäte med offentlig huvudman att utfärda examen återkallas)

1. utskottet

2. res. 7 i motsvarande del (m, fp)

Votering:

231 för utskottet

90 för res. 7

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 39 v, 39 kd, 16 c, 14 mp

För res. 7: 76 m, 14 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 29 (statsbidragen till de frikyrkliga teologiska högskolorna m.fl.)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:

174 för utskottet

146 för res. 5

1 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 38 v, 13 mp

För res. 5: 76 m, 39 kd, 16 c, 14 fp, 1 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 36 (Centrum för handikappvetenskap vid Linköpings och Örebro universitet)

1. utskottet

2. res. 8 (kd, c, fp)

Votering:

251 för utskottet

70 för res. 8

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 75 m, 39 v, 14 mp

För res. 8: 1 m, 39 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 59 (utbyggnaden av distansutbildning m.m. inom högskolan)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (c)

Votering:

305 för utskottet

16 för res. 2

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 76 m, 39 v, 39 kd, 14 fp, 14 mp

För res. 2: 16 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 63 (Östersjöuniversitetet – the Baltic University Programme)

1. utskottet

2. res. 9 (m, kd, fp)

Votering:

191 för utskottet

130 för res. 9

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 1 m, 39 v, 14 c, 14 mp

För res. 9: 75 m, 39 kd, 2 c, 14 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Mom. 1 (regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

245 för utskottet

76 för res. 1

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 39 v, 39 kd, 16 c, 14 fp, 14 mp

För res. 1: 76 m

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 3 (studiestöd till ungdomar i gymnasial utbildning)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (kd)

Votering:

265 för utskottet

39 för res. 2

15 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 60 m, 39 v, 16 c, 14 fp, 14 mp

För res. 2: 39 kd

Avstod: 1 s, 14 m

Frånvarande: 8 s, 8 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 5 (maximal tid som studiemedel får lämnas för)

1. utskottet

2. res. 3 (m, kd, c, fp)

Votering:

175 för utskottet

145 för res. 3

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 39 v, 14 mp

För res. 3: 76 m, 39 kd, 16 c, 14 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 6 (villkoren i övrigt för att få studiemedel)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (c)

Votering:

176 för utskottet

16 för res. 4

129 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 39 v, 14 mp

För res. 4: 16 c

Avstod: 76 m, 39 kd, 14 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 10 (utbildningskonton)

1. utskottet

2. res. 5 i motsvarande del (fp)

Votering:

307 för utskottet

14 för res. 5

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 76 m, 39 v, 39 kd, 16 c, 14 mp
För res. 5: 14 fp
Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Mom. 11 (utredning av studiesociala frågor)

1. utskottet

2. res. 6 (v)

Votering:

263 för utskottet

39 för res. 6

18 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 75 m, 39 kd, 14 fp, 14 mp

För res. 6: 39 v

Avstod: 2 s, 16 c

Frånvarande: 8 s, 7 m, 4 v, 3 kd, 2 c, 3 fp, 2 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU7 Lag om järnvägssystem för höghastighetståg

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Sjukhus med vinstsyfte

6 § Sjukhus med vinstsyfte

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2000/01:SoU6

Sjukhus med vinstsyfte (prop. 2000/01:36).

Anf. 1 CHRIS HEISTER (m):

Herr talman! I de borgerligt styrda landstingen pågår ett framgångsrikt förnyelsearbete. Genom nya driftsformer och ökad mångfald kortas vårdköer samtidigt som patienter och personal får större makt och inflytande. Hittills har detta förnyelsearbete också gällt akutsjukvården.

Men i dag kommer Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att försöka få riksdagen att förbjuda bra sjukvård.

Vad saken gäller är förslaget att sjukhus inte ska få gå med vinst. Då är de enligt den samlade vänstern onda. Då tänker de inte på patienterna utan på profiten. Ett sådant systemskifte måste stoppas i sin linda. De två sjukhus som drivs på detta sätt – S:t Görans sjukhus i Stockholm och sjukhuset i Simrishamn – får inte följas av flera. Så resonerar regeringen och dess stödpartier.

Hur fungerar då, herr talman, vården vid dessa för vänstern så avskräckande exempel, där företag på landstingets uttryckliga uppdrag sköter vården? Jo, vården betalas via skatten precis som för annan sjukvård. Patientavgiften är densamma som på vanliga landstingssjukhus, men mångfalden och valmöjligheterna har ökat.

S:t Görans sjukhus privatiserades med stort stöd från personalen. På kort tid har sjukhuset utvecklats till Stockholms mest effektiva och mest populära akutsjukhus, både för patienter och för personal. Nära hälften av patienterna väljer S:t Görans sjukhus för att de hört att sjukhuset är bra, vilket är en dubbelt så hög siffra som för övriga Stockholmsjukhus.

Den nye ägaren Capio investerar för närvarande tredubbelt snabbare än landstinget tidigare för att få bättre utrustning, eftersom man anser att sjukhuset tidigare var underinvesterat.

Vården bedrivs dessutom till en lägre kostnad än vid andra sjukhus i Stockholmsområdet. För Stockholms skattebetalare innebär det att S:t Görans utan att ge avkall på vare sig kvalitet eller tillgänglighet bara i år har frigjort över 100 miljoner kronor mer för sjukvård.

Det innebär att det t.ex. kan göras ytterligare 2 000 höftledsoperationer eller 200 avancerade hjärtoperationer varje år i Stockholms län. Det är, i kombination med vårdgarantin, en starkt bidragande orsak till att vårdköerna i Stockholm minskar snabbast i hela landet.

Alla är nöjda – utom den samlade vänstern.

I Simrishamn har driften av sjukhuset sedan i november tagits över av Praktikertjänst. Här är vinsten för vården t.o.m. ännu större. Det är inte säkert att det i dag hade funnits något sjukhus över huvud taget om inte Praktikertjänst hade velat erbjuda sina tjänster.

Den nya ägaren inte bara bevarar utan vill dessutom utöka verksamheten med kompetenser på nya områden, exempelvis utredning och rehabilitering av yrkesrelaterade sjukdomar och utbrändhet.

Vårdförbundets ordförande lyfter särskilt fram Simrishamns sjukhus som ett exempel på nödvändigt nytänkande. Här byggs, som hon säger, ett nytt närvårdskoncept upp med bl.a. dygnetruntverksamhet och olika specialistmottagningar som ska samverka med kommunen. Det är ett förändringsarbete som Vårdförbundet med glädje säger sig vilja delta i.

Vad vi ser är alltså en sjukvård där patienterna och personalen är nöjda, där verksamheterna byggs ut, där investeringarna ökar och där kostnaderna är lägre, så att fler kan få vård.

Alla är nöjda – utom den samlade vänstern.

Jag undrar: Vad är det som är så hemskt och skrämmande med privata alternativ i sjukvården som gör att socialdemokraterna gör allt för att förbjuda dem? Är det att personalen trivs med de nya arbetssätten? Är det att patienterna är nöjda med bemötande och service? Är det att kostnaderna för vården blir lägre, så att fler kan få vård och köerna blir kortare?

Är det inte så att ni socialdemokrater helt enkelt är livrädda för att den borgerliga förnyelsen ska lyckas där er politik har misslyckats? Då spelar det ingen roll om sjukhusen kan få vara kvar, patienterna får bättre vård eller personalen får bättre arbetsvillkor. Hellre förbjuder ni goda exempel innan de kan följas av fler.

När borgerlig politik nu stoppas och förbjuds visar det tydligt att för socialdemokraterna är omsorgen om makten viktigare än omsorgen om patienterna. Andra sjukhus som runtom i landet hotas av nedläggning eller neddragningar ska inte, som Simrishamns sjukhus, kunna räddas genom att en privat vårdgivare får möjlighet att ta över driften.

Med vänsterns logik är det fortsatt tillåtet för landstingen att lägga ned sjukhus. Men att överlåta ansvaret för driften till privata vårdgivare

som kan utveckla och förbättra vården ska alltså med samma logik vara förbjudet. Att lägga ned sjukhus kallas t.o.m. – lyssna nu noga – ”väl övertänkta strukturförändringar”. Så sade statssekreteraren i Socialdepartementet härförleden. Så talar överheten.

Herr talman! Den gamla visan om att ingen ska få tjäna pengar har vi hört förut. Socialdemokrater använde den på 70-talet när de ville förstatta läkemedelsindustrin. Det var väl då som socialministern var aktiv i SSU. Det var samma vinstintresse som de hetsade mot när de på 80-talet ville stoppa alternativa daghem och t.o.m. ville förbjuda parabolantenner.

Vi hörde samma visa om igen på 90-talet när de ville stoppa friskolor och alternativ inom öppenvården eller stoppa avreglering av teleområdet. Varje reform som de senaste decennierna inneburit förnyelse, mångfald och valfrihet för den enskilde individen har de gått emot. Omsorgen om den egna politiska makten har alltid varit viktigare.

Ystads Allehanda frågade för någon månad sedan olika personer vad de tyckte om privatiseringen av Simrishamns sjukhus. Gunvor Hansson, som är undersköterska och kommer från Rörum, svarade: Ja, det är spännande och ska bli roligt. Vi har sett att sjukhuset varit nära att läggas ned, men eftersom jag själv arbetat här i 37 år ser jag privatiseringen som en utmaning.

Ni socialdemokrater har också arbetat på samma vis i decennier. Är det inte dags att också ni ser privata alternativ som en utmaning, rent av som något spännande och roligt?

Herr talman! Att god sjukvård inte längre ska få utvecklas eller erbjudas alla är egentligen illa nog. Men härtill kommer att det tilltänkta förbudet mot bra sjukvård ska drivas igenom på ett sätt som ifrågasätter svensk grundlag, EG-rätt och resultaten i demokratiska val.

Lagrådet, som har till uppgift att undersöka om lagförslag står i strid med grundlag eller om de är samstämmiga med annan lagstiftning, har kritiserat lagförslaget inte bara en utan två gånger. Och kritiken har varit så hård och omfattande att Lagrådet sammantaget inte kunnat tillstyrka förslaget.

Lagrådet konstaterar att förbudslagen inskränker det kommunala självstyret, näringsfriheten och äganderätten, vidare att den sannolikt strider mot lagen om offentlig upphandling och gällande EG-rätt. Dessutom anser de att förslaget inte bara är otillräckligt berett utan också att underlaget för granskningen är bristfälligt.

Även Konkurrensverket och JO anser att ytterligare beredning behövs. Flertalet remissinstanser, bland dem Kommunförbundet och Landstingsförbundet, har kritiserat den extremt korta remisstid som de haft för att yttra sig.

Nämnden för offentlig upphandling, som efter Lagrådets påpekande, under hand har fått lämna synpunkter på lagförslaget anser också att det sannolikt strider mot gemenskapsrätten och lagen om offentlig upphandling.

Riksdagen får inte stifta lagar som strider mot gemenskapsrätten eller grundlagen. Låt mig påminna socialministern om att det bara var några veckor sedan som han och regeringen tvingades dra tillbaka EG-direktivet om indirekt tobaksreklam från riksdagens bord, eftersom EG-domstolen ogiltigförklarade direktivet.

Trots denna massiva kritik om otillräcklig beredning, trots tyngden i de lagar som förbudet går tvärs emot har vänstermajoriteten pressat och stressat fram dagens beslut. Att ta några veckor till på sig för att pröva invändningarna vill regeringen och dess stödpartier inte veta av. Några men för att göra denna ytterligare beredning har man inte lyckats redovisa, än mindre avsevärt men. Nej, lagen ska bara pressas igenom.

Herr talman! Efter allt detta har socialdemokraternas ledande företrädare i socialutskottet mage att kalla stopplagen en eftertankelag. Det är nyspråk som hämtat ut George Orwells roman *1984*.

Vi har hört mer nyspråk från majoriteten. Miljöpartiet menar sig ha infört en "demokratigaranti". Detta sagt om en stopplag som har det uttalade syftet att underkänna valresultaten i borgerliga landsting och regioner.

I framtiden vill Miljöpartiet ha en permanent lag som kräver två borgerliga röster för att upphäva en socialistisk röst. På vilket sätt, Lotta Nilsson-Hedström, är det en garanti för demokratin att ogiltigförklara eller gradera röster i lokala och regionala val?

I praktiken blir det meningslöst att gå och rösta i lokal-, landstings- och regionval, eftersom vänstermajoriteten i riksdagen är beredd att på område efter område förbjuda borgerlig politik om man inte gillar den.

Herr talman! För att kunna förbättra vården är det viktigt att ta till vara alla goda krafter. Det handlar om sjukvårdspersonalen och nya entreprenörer, men också om att förbättra landstingens verksamhet. Erfarenheten visar att det bara är genom mångfald och konkurrensutsättning som detta kan åstadkommas.

Det stora hotet är inte de som vill göra nytt, förbättra och förnya. Det stora hotet i svensk sjukvård mot människors trygghet är att sjukhusens verksamheter håller på att avlösas och att sjukhusen t.o.m. riskerar att läggas ned – sjukhus som Bollnäs, Söderhamn, Härnösand, Mariestad, Säffle, Arvika, Piteå, Kristinehamn, Fagersta, Sala – ja, jag skulle hålla på mycket länge till.

När ni stänger dörrarna för företag och ekonomiska föreningar som vill driva sjukhus är risken stor att resultatet blir stängda sjukhusdörrar – inte bara i Skåne och Stockholm utan runtom i hela vårt land.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen i betänkandet från de fyra borgerliga partierna, en reservation som innebär att vi yrkar avslag på propositionen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Elisabeth Fleetwood, Margareta Cederfelt, Carl-Erik Skårman, Gunnar Hökmark, Marietta de Pourbaix-Lundin, Catharina Elmsäter-Svärd, Henrik Westman, Karin Enström, Anders G Högmark, Leif Carlson, Nils Fredrik Aurelius, Roy Hansson, Jeppe Johnsson, Jan Backman, Anna Åkerhielm, Cristina Husmark Pehrsson, Inga Berggren, Lars Lindblad, Ingvar Eriksson, Carl Fredrik Graf, Göran Lindblad, Anita Sidén, Inger René, Berit Adolfsson, Björn Leivik, Lars Elinderson, Per-Samuel Nisser, Jan-Evert Rådström, Christel Anderberg, Per-Richard Molén, Ola Sundell, Anders Sjölund, Olle Lindström, Liselotte Wågö, Anna Lilliehöök, Carl Bildt (alla m), Bo Könberg och Marianne Beyer (båda fp).

Anf. 2 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! I går hade jag möjlighet att följa verksamheten på akut-mottagningen på S:t Görans sjukhus under ett kvällspass, inte tillsammans med vd:n utan tillsammans med ett par kolleger till mig, nämligen två sjuksköterskor. Besöket var inplanerat sedan länge, och det var fantastiskt rätt i tiden med tanke på dagens debatt. Det var med spänning som jag lämnade riksdagen för att möta patienterna och vårdpersonalen på S:t Görans sjukhus.

Jag mötte en miljö av värme och öppenhet, en generositet mitt i all stress. Många sjuka människor hade denna kväll tvingats uppsöka akuten. Deras behov av sjukvård var detsamma som i all annan akutsjukvård. Där var det läkare och övrig personal och deras sätt att bemöta, behandla och hur länge man kunde få vänta som var det viktigaste, inte driftformen. Och, kära vänner, det är dessa kvalitetsfrågor som är det viktigaste för oss alla, för har vi inte varit patienter kommer vi att bli det!

Herr talman! Det är beklagligt att debatten om olika driftformer genomsyras av så många sakliga felaktigheter, en smutskampanj mot dem som arbetar och ger vård.

En del myter som sprids bottnar i okunnighet, men tyvärr är det nog många som är medvetna. En del påståenden måste kännas oerhört kränkande för dem som arbetar inom andra driftformer, inte bara i akutsjukvård utan även för dem som arbetar inom primärvård, äldreomsorg osv.

Många verkar inte kunna skilja mellan huvudmannaskap och driftform. Vi är alla överens om att huvudmannaskapet även fortsättningsvis ska ligga på landstingen. Kostnaderna för sjukvården ska betalas via skattsedeln efter bärkraft. Men om landstingspolitikerna så bestämmer kan driftformen och driften av verksamheten läggas ut på någon annan.

Det är inte dyrare för en patient att söka ett akutsjukhus med annan ägare än ett sjukhus som drivs i offentlig regi. Nu är detta sagt för andra gången i denna talarstol i dag.

Det är samma kvalitet. Sjukvården är ett av de hårdast reglerade områdena i Sverige. Olika driftformer lyder under samma lagar och regler med hälso- och sjukvårdslagen som grund. Socialstyrelsen är tillsynsmyndighet för alla. Jag vågar påstå att granskningen av de alternativa driftformerna är minst lika noggrann som inom den offentliga vården.

När det gäller prioriteringar är det sant att sjukhusen tvingas att prioritera. Hur dessa prioriteringar ska ske är reglerat i lag. Den prioriteringsordning som gäller i dag antogs av en enig riksdag 1997 genom det s.k. prioriteringsbeslutet. Högst prioriterat är vård av patienter med livshotande tillstånd, med svåra kroniska sjukdomar, med nedsatt autonomi och döende. Alla ska prioriteras på samma sätt enligt denna lag.

Herr talman! Det verkar som att regeringen inte har några som helst problem med att lägga ned sjukhus runtom i landet. Då tycker man uppenbarligen att landstingspolitikerna har fattat kloka beslut. Men om sjukhusen överläts i en annan driftform blir det ett förfärligt liv från regeringen. Då kan landstingspolitikerna uppenbarligen inte besluta rätt. Detta är mycket märkligt.

När Kristdemokraterna ställer sig positiva till alternativa driftformer gör vi det utifrån ett medborgarperspektiv.

För det första tror vi att de politiker som folket har valt har de bästa förutsättningarna att fatta för befolkningen kloka beslut. Egentligen är detta en demokratifråga av stora mått, och det kommer min partikamrat Ingvar Svensson att mer ingående belysa.

För det andra tror vi att all vårdkvalitet kan bli bättre om det finns alternativ. Olika nischer kan utvecklas och patienterna kan få en bättre anpassad vård.

För det tredje har ju monopolet inom hälso- och sjukvården inte lyckats trots att vi har haft monopol sedan urminnes tider. Väntetiderna är långa, ja, t.o.m. mycket längre än inom något annat område i vårt land, och då går det bra att rada upp många olika områden där vi som människor aldrig skulle acceptera sådana väntetider.

Alltfler känner otrygghet inför att vården inte ska vara tillgänglig när man behöver den. Detta bevisas bl.a. av antalet privata sjukförsäkringar. 120 000 svenskar har i dag tagit en privat försäkring, trots att man egentligen har betalat in sin premie via skattsedeln. Denna brist på tilltro och trygghet borde alla vi politiker erkänna. Monopolet har inte löst problemen. Människor känner i dag inte trygghet.

Herr talman! Det var med intresse jag läste artikeln i Aftonbladet den 30 november där personalen på S:t Görans sjukhus tillsammans med vd:n hade skrivit en artikel. Jag ska citera ur ingressen: "Socialminister Lars Engqvist handskas vårdslöst med sanningen för att hindra landstingen från att köpa vård av privata akutsjukhus. Verkligheten ser betydligt ljusare ut än ministerns skräckvisioner. Privat vård är varken dyrare eller sämre än annan vård." Detta skriver vd:n och företrädare för fyra fackförbund vid S:t Görans sjukhus.

Jag kände mig uppriktigt glad över att personalen tillsammans vågade gå ut med den här artikeln, som jag tycker för övrigt är saklig och bra. Det visar att det inte finns olika ställningstaganden inom vården, utan man vill det bästa för patienterna och för medborgarna. Jag tycker att regeringen borde lyssna på detta.

Herr talman! Det stora problemet i svensk sjukvård i dag är inte överskott, utan det är underskott – underskott av tid med patienterna, av god omvårdnad av de gamla och svårast sjuka, av tillgång till snabb behandling och underskott också i landstingens budgetar.

Vi kristdemokrater vill arbeta för överskott, främst när det gäller tid för människor i livets krissituationer där både fysisk och psykisk sjukdom inräknas. Vi vill ge förutsättningar för en god vård med god kvalitet för alla där en strikt professionell kunskap genomsyras av värme, respekt och värdighet, en vård där personalen får möjlighet att ge det som den helst av allt vill ge, en vård där hjärta och hjärna är förenade, en vård där personalen får utöva inflytande, en vård där beslutsvägarna är så korta som möjligt.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att vi måste släppa den fångna vårdpersonalen loss, för då blir det vår. Och med detta vill jag yrka avslag på hemställan i betänkandet och biträda reservationen.
(Applåder)

I detta anförande instämde Desirée Pethrus Engström, Inger Davidsson, Ingvar Svensson, Mikael Oscarsson, Yvonne Andersson, Alf Svensson, Göran Hägglund, Maria Larsson, Harald Bergström, Kenneth Lantz,

Anf. 3 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! ”– Vilka jättar? frågade Sancho Panza. – De som du ser där borta, svarade hans herre. De där med de stora armarna, som hos somliga kan vara nära två mil långa. – Ers nåd ser väl, att det inte är jättar, svarade Sancho – utan väderkvarnar. Det som ser ut som armar är vingarna. Det är vinden som svänger runt dem och sätter igång kvarnstenen. – Det märks, sade Don Quijote, att du inte har en aning om äventyr. Det är jättar och om du är rädd dra dig undan och läs dina böner. Jag däremot ska inlåta mig med dem i en våldsam och ojämn kamp.”

Herr talman! Socialdemokraterna slåss med väderkvarnar. Som i Cervantes Don Quijote går socialdemokraterna till storms mot inbillade motståndare. Under förra seklet var väderkvarnarna kooperativa daghem, friskolor och omsorgsföretag. Nu i början av vårt nya millennium ska den sista kampen utkämpas mot en inbillad motståndare, privata vårdentreprenörer som vill skriva avtal med landsting om akutsjukvård.

Socialdemokraterna har likt Don Quijote inte lyssnat på verkligheten utan har hittat facit i riddarromaner, eller är det kanske en ekonomisk planhushållningsteoretisk handbok? Sancho Panza, som är Quijotes vapendragare, är realisten och empirikern som tror på sina iakttagelser och låter dessa utgöra grunden för tolkningen av världen. Don Quijote däremot låter teorierna komma före verkligheten. Han håller fast vid den gamla vedertagna världsbilden oavsett vad iakttagelserna ger vid handen. Romanen avbildar på ett genialt sätt brytningstiden mellan gammalt och nytt. Det är det som debatten här i dag i kammaren handlar om. Gammalt eller nytt, dogmatism eller nya lösningar.

Ni i vänstermajoriteten står för det gamla och det dogmatiska.

Jag och Centerpartiet vill däremot att innehållet ska fungera, att patienter får vård och personal har bra arbetsförhållanden och att verkligheten ska få utvecklas i lugn och ro. Bästa vård måste vara utgångspunkten. Ni ser i stället till byggnaden, till det yttre skalet. Ni vill inte låta vindarna ge ny kraft. I stället fäktas ni mot nya vindar, väderkvarnar och vinst. Ni skapar oro i stället för arbetsro. Jag tycker att det är bättre att titta till innehållet. Sedan får en verksamhet gärna göra vinst. Det är bättre för alla, patienter, personal och skattebetalare, om det råder ordning och reda i ekonomin.

Det ger möjligheter att utveckla metoder som dels förbättrar effektiviteten i verksamheten, dels gör att förnyelse i arbetsformerna underlättas. Att säga ja till alternativa driftsformer och entreprenörskapet inom vården och omsorgen är för mig och Centerpartiet lika självklart som att vården och omsorgen ska ges efter behov och att den ska vara solidariskt och rättvist finansierad.

Det här förslaget har i det mycket korta perspektivet inte så stor betydelse eftersom det enligt vad vi erfarit inte finns några akutsjukhus som är aktuella för stopplagen. Däremot har det mycket allvarliga konsekvenser om man blickar något framåt. Inte minst ger ni i Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna mycket konstiga och tvetydiga signaler. Å ena sidan har regeringen och ett antal övriga partier varit med om att ta

fram en handlingsplan för sjukvården där mångfald var ett huvudtema. Å andra sidan säger ni att det inom akutsjukvården ska vara som det alltid har varit.

För oss i Centerpartiet är inte ägandefrågan det viktiga utan att alla människor får tillgång till god vård efter behov och inte efter tjockleken på plånboken. Sjukhus ska kunna drivas i privat regi. Det väsentliga är att de som beställer sjukvård också ställer krav på kvalitet och tar reda på vad de får för pengarna. Patienten ska ha bra sjukvård, och då är det ointressant om den utförs i landstingets eller i annans regi. Det är lika viktigt att uppmuntra ett bykooperativ i Dalarna som att ge ett professionellt och seriöst företag möjlighet att driva sjukhus i t.ex. Stockholm.

Åter till Don Quijote, som även har andra drag. Han är adelsman och riddare mot världens ondska. Han tror sig veta bäst, och han har facit. Det är lätt att känna igen sig i liknelsen. Han far fram på sin magra häst och vill göra sin följeslagare till kung över ett örike. Visst är det lätt att känna igen maktambitionerna.

Ni i vänstermajoriteten – socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – far fram som Jehu, och då får den kommunala självstyrelsen ge vika. Detta förslag är inte det första där ni sätter er över den lokala demokratin: bostadsförmedlingslagen, att ni ger pengar till statliga Skolverket i stället för till kommunerna, mactaxan och förslaget från Miljöpartiet om att införa två tredjedels majoritetsbeslut. Miljöpartiet vill att vissa väljares röster ska väga mer än andras, och så kallar ni det ”demokratigaranti”. I er värld ska inte längre en man en röst gälla och en röst vara lika mycket värd. Jag känner uppriktigt sagt en bris av en iskall vind. Som tur är har andra i er konstellation, om jag har förstått det rätt, stoppat in detta i en utredning.

Kära miljöpartister, märker ni inte att maktambitionerna håller på att förblinda er? Förr pratade ni åtminstone om lokal demokrati. Men nu har ni låtit er, likt en vindflöjel, dras med in i en maktapparat som sätter de centralistiska och monopolistiska idealen först. Borta är allt tal om demokrati. Visst, Lotta Nilsson-Hedström, måste det smärta i ett gammalt Sågadalshjärta. Där var Lotta Nilsson-Hedström med och satte den lokala demokratin och engagemanget i första rummet. Nu har Lotta Nilsson-Hedström i stället bytt de idealen mot medverkan i en maktapparat där ni sätter er över de folkvalda i kommuner och landsting.

Ni i Miljöpartiet har deltagit i en rad beslut som innebär att makten flyttas från lokal till nationell nivå. Vad blir ert nästa drag? Vilket förslag kommer ni med härnäst? Anser ni att ni har bättre koll på verkligheten än vad era kolleger i kommuner och landsting har? Det är en enkel fråga.

Visst måste det vara bättre att ge makten till folket, och låta besluten fattas nära medborgarna och av medborgarna. Den kommunala självstyrelsen är en viktig del i arbetet med att stärka den lokala demokratin. Miljöpartiet, varför gör ni precis tvärtom?

Socialminister Engqvist vet som gammal folkrörelsekämpe hur viktigt det är att man har makten över det som man är satt att sköta. Hur kan då socialministern sätta sig över dem som har att sköta sjukvården, dvs. kommun- och landstingspolitiker? Jag och Centerpartiet menar att detta inte är en privatiseringsfråga i första hand. Det är ingen Stockholmsfråga. Det är en mycket djup demokratifråga och en viktig principiell fråga som gäller hela hälso- och sjukvården och som gäller hela landet.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Herr talman! Jag måste också säga några ord om utskottsbehandlingen. Den föreslagna lagen strider uppenbarligen mot lagen om offentlig upphandling, det kommunala självstyret och konkurrenslagstiftningen. Trots de uppenbara bristerna i regeringens proposition driver utskottsmajoriteten igenom förslaget utan att ge möjligheter till att få det belyst fullt ut.

Jag tycker att det är beklämmande. Jag vill markera mitt ogillande gentemot hur ärendet har hanterats i *slutvändan*. Det drar vanrykte över riksdagen. I betänkandet skriver majoriteten att det finns flera landsting som planerar för utförsäljning av sjukhus, och att det därför är så bråttom med beslutet. Frågan har ställts tidigare, och jag ställer den igen till majoritetens företrädare av modell s, v och mp: Vilka landsting är det som detta handlar om? Vilka landsting är det som ni åberopar och som gör att det är bråttom?

Jag går nu över till absurditeterna i lagförslaget. Don Quijote levde i en drömvärld, och teorierna stämde oftast inte överens med verkligheten. Den lagstiftning som ligger på kammarens bord leder till en rad absurda gränsdragningar. Ni tycker uppenbarligen att det är helt okej att lägga ned sjukhus, men är livrädda för att lägga ut samma sjukhus. Varför är det bättre att lägga ned än att låta ett privat vårdföretag driva verksamheten till gagn för alla medborgare?

Sedan har vi otydligheterna. Vad är egentligen ett akutsjukhus? Nu ska det visserligen utredas, men vårdens organisation förändras hela tiden. Alltmer av vården sker inom den öppna vården. Även akuta och avancerade åtgärder kan göras inom primärvården. Varför är det helt rätt att låta en privat entreprenör driva en dygnetruntöppen akutmottagning inom primärvården men inte vid ett akutsjukhus?

Jag övergår till rättvisaspekten. Vi har privata sjukhus här i landet. Ni får det att framstå som att de inte existerar – men de finns. Landsting skriver avtal med dessa sjukhus för att utföra vissa åtgärder. När det skrivs avtal har alla medborgare möjlighet att få den vården till samma pris. Det är tredje gången som det sägs från denna talarstol.

Däremot finns det en ny tendens – privata sjukförsäkringar som vissa människor kan få del av. Det är rika personer eller anställda som har en arbetsgivare som betalar. Den ökningen kan bl.a. bero på köproblem i vården. Vissa har möjlighet att köpa sig förbi sjukvårdsköer med hjälp av just privata sjukförsäkringar.

Jag har inget emot privata sjukförsäkringar. Men om förtroendet för sjukvården sviktar och det finns en köproblematik i vården – vad ska man då göra? Ska man låta behovet av privata sjukförsäkringar öka och sticka huvudet i sanden? Eller ska man försöka åtgärda köproblematiken?

Här står åter Don Quijotes angreppssätt i motsats till Sancho Panzas. Jag och Centerpartiet föredrar att försöka åtgärda problemen, likt Sancho. Vi vill alltså låta fler entreprenörer bidra till att få in kunnande och kapital i sjukvården. Men ni väljer att slåss mot väderkvarnar – och orättvisorna riskerar att öka.

Jag måste avslutningsvis fråga socialministern: Tycker ni att man bedriver dålig sjukvård vid S:t Görans sjukhus? Om nej – varför vill ni då förbjuda bra sjukvård? Varför vill ni inte åtgärda köproblematiken? Varför vill regeringen sätta sig över lagstiftningen, socialministern?

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationen i betänkandet.

Prot. 2000/01:46
13 december

Anf. 4 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! En poäng med att välja landstingspolitiker och att ha landstingsval är att resultaten av dessa val kan få genomslag i den sjukvårdspolitik som förs inom landstingen. Den kommunala självstyrelsen är inte viktig enbart i sig utan också för att den stärker tilltron till det demokratiska systemet i stort.

Lagrådet konstaterar: "Samtidigt är föreställningen om kommunal självstyrelse en levande realitet i svenskt samhällsliv. Någon innebörd måste den kommunala självstyrelsen ha, låt vara att det är oviss hur långt den sträcker sig."

Det är inte bara det att förslaget innebär en inskränkning av den kommunala självstyrelsen i allmänhet – förslaget inskränker dessutom enligt Lagrådets bedömning den kommunala självstyrelsen i "onödigt" hög grad med avseende på syftet med propositionen. Lagrådet pekar exempelvis på möjligheten att i lagstiftningen införa en skyldighet för landstingen att i ett avtal med en entreprenör föreskriva att driften ska ske utan vinstsyfte.

Lagrådet har också ifrågasatt om inte lagen om offentlig upphandling, liksom EG-reglerna om offentlig upphandling, ställer krav på en individuell bedömning av en upphandling och om det inte därmed skulle strida mot dessa regler att i lag generellt undanta en viss kategori av företag. Vid en hearing inför socialutskottet har Nämnden för offentlig upphandling klargjort att den delar Lagrådets syn i denna del. Nämnden vidhåller sin tidigare kritik mot förslaget.

Herr talman! Den svenska avdelningen av Internationella juristkommissionen menar att Lagrådet nonchaleras, först vid regeringens försök förra året att stoppa kommunernas utförsäljning av allmännyttiga bostadsbolag och senare vid årets lagförslag om kommunal bostadsförsörjning. Ytterligare exempel är det nu föreliggande förslaget. Internationella juristkommissionen menar att förslagen rubbar balansen mellan lokal och central demokrati. Regeringens och riksdagens nonchalans oroar kommissionen. I flera fall kan lagförslaget strida mot grundlagen. Sveriges brist på förfättningsdomstol förutsätter att Lagrådets synpunkter respekteras, menar juristkommissionen.

Lagrådets kritik och även andras kritik när det gäller demokratispekten har inte tagits på allvar av vare sig regeringen eller utskottets majoritet. Det tycker vi i Folkpartiet är mycket allvarligt.

Herr talman! Socialutskottet har inhämtat synpunkter från många instanser. Initiativtagare till detta har varit de borgerliga partierna. Synpunkterna har kommit från fler än vanligt, så i det avseendet kan man säga att ärendet är väl berett. Men när det gäller att dra slutsatser av den information som inhämtats är ärendet inte tillräckligt berett. Lagrådets invändningar har bedömts som inte särskilt viktiga – dem behöver man inte ta hänsyn till annat än när det gäller några oklara skrivningar i texten som inte överensstämmer med lagförslaget. Nämnden för offentlig upphandling förklarade sig beredd att ytterligare bereda ärendet för att kunna vara helt säker på att förslaget inte skulle strida mot EG-rätten och lagen om offentlig upphandling. De fyra borgerliga partierna ansåg att det var

Sjukhus med vinstsyfte

viktigt att detta fick göras. Men begäran avsågs med återopande av riksdagsordningen och att det skulle leda till avsevärt men om beslutets sköts på några veckor. Det anser jag vara ytterligare ett exempel på att ärendet, som handlar om en lagstiftning, inte är ordentligt berett.

Herr talman! Brådskan med att fatta beslut så att lagen kan träda i kraft den 1 januari är svår att förstå. Vi ska fatta ett viktigt beslut utan att konsekvenserna av den här lagstiftningen är ordentligt utredda. Det känns inte bra att ett viktigt ärende behandlas på det här sättet i Sveriges riksdag. Personligen känner jag ett stort obehag. Detta styrker mig i min uppfattning att den här propositionen ska avslås.

Socialutskottets majoritet, socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister, har i betänkandet angett att de har erfårit att det för närvarande pågår planering i flera landsting för en utförsäljning av sjukhus. Något belägg för detta påstående återfinns inte i betänkandet, och det kom inte heller fram när det diskuterades i socialutskottet. Är det möjligtvis så att man befärrar någon form av mellandagsrea på sjukhus? I så fall är man nog felunderrättad eller ser spöken som inte finns. Mina rundfrågningar till landstingen visar att det inte finns någon sådan utförsäljning som är aktuell. Dessutom skulle det väl också vara en ganska lång process. Det sker inte på några dagar. Detta påstående om att utskottet erfårit att det pågår en planering om utförsäljning av sjukhus kan knappast användas som grund för att inhämtande av ytterligare upplysningar och yttranden skulle leda till avsevärt men.

Herr talman! När regeringen skriver i propositionen låter det som om deras förslag till moratorium inte handlar om att stoppa privata vårdgivare som vill driva sjukhus utan om att stoppa krafter som vill ersätta dagens skattefinansierade vård med andra finansieringsformer och byta ut dagens vårdideologi – där vård ges efter behov – mot en annan ideologi som säger att vård ska ges efter ojämlika kriterier.

Folkpartiet vill ha kvar den solidariska finansieringen av vården. Folkpartiet står bakom att vård ska ges efter behov, och Folkpartiet anser att vården ska lyda under ett demokratiskt huvudmannaskap. Det slås även fast av moderater, kristdemokrater och centerpartister i vår gemensamma reservation.

Vad propositionen egentligen handlar om är ju om vården ska få drivas i annan regi än den offentliga. Folkpartiet tycker av flera skäl att den ska få det. Det finns flera jämförelser mellan privat och offentlig vård som visar att den privata vården ofta ger mer för pengarna. Det finns flera exempel på att förekomsten av privata alternativ också har stimulerat landstingens verksamhet till positiva förändringar på olika områden.

Ett mycket bra exempel som jag känner väl till är hur landstinget i Västmanland tillät den första privata vårdcentralen. Det blev snabbt ett exempel på hur man kunde göra förändringar som förbättrade för patienterna. Många landstingsanställda allmänläkare ville, men fick inte, göra samma förändringar så länge de var kvar i landstinget. När det sedan genom husläkarlagen blev möjligt med fri etablering valde så många att bryta sig ut ur landstingets stela arbetsformer att landstinget i Västmanland mycket snabbt fick 40 % privata vårdcentraler.

Att förbjuda privat vård är någonting som i första hand drabbar patienterna. Men det drabbar också personal som vill arbeta för förändringar

och förbättringar av vården. Det handlar då både om personalens egen arbetsmiljö och om omhändertagandet av patienterna.

Det finns egentligen inte något problem som motiverar den här propositionen. Ingenting tyder på att inslaget av vinstdrivande verksamhet i vården hittills har försämrat det totala vårdutbudet – tvärtom. Det som är viktigt för att garantera patienterna en rättvis behandling i vården är den gemensamma finansieringen. Det är den som är nyckelfaktorn för att undvika segregation i vården.

Herr talman! Om det är landstingen som betalar, Socialstyrelsen som inspekterar och patienterna som väljer, är enda möjligheten för en entreprenör att gå med vinst att vara effektivare och bättre än landstingsvården. Den som klarar det får med vårt synsätt gärna göra en vinst. Det är i så fall patienterna och skattebetalarna som gör de stora vinsterna.

Herr talman! Den stora hotbilden i dag mot den solidariska finansieringen och mot att vård ska ges efter behov – det som kallas allemansrätten i propositionen – är inte att några privata sjukhus finns i Sverige. Den stora hotbilden är i stället en icke fungerande sjukvård med långa väntetider som gör att människors tilltro till och tålamod med vården riskeras. Det kan leda till att man i stället söker egna lösningar som t.ex. privata försäkringar. De som är tillräckligt friska och har tillräckligt med pengar kan redan i dag teckna privata försäkringar.

Vad svensk sjukvård behöver är förnyelse och möjligheter till utveckling av både personal och arbetssätt, inte förbud mot att driva sjukhus.

Herr talman! Det finns väldigt många frågetecken kvar kring den här propositionen och det här betänkandet. Det är verkligen ett hastverk. Socialutskottets majoritet har visserligen gått in och rättat till vissa saker. En sådan sak är begreppet akutsjukhus. I Folkpartiets motion har vi också pekat på att detta begrepp är mycket oklart. Likaså har bl.a. Vänsterpartiet gjort det nu. Det innebär att utskottet går in och tillstyrker Vänsterpartiets motion. Man säger att den av regeringen aviserade utredningen som ska följa på det här moratoriet också bör få i uppdrag att se över om begreppet akutsjukhus behöver preciseras samt frågan om eventuella sanktioner. Att detta tillägg behövs understryker bara vår åsikt om att propositionen är ett hastverk.

Herr talman! Socialutskottets majoritet anser att vi i dag ska besluta om en lag om en inskränkning av landstingens rätt att överlämna driften av akutsjukhus till någon annan. Det är ett lagförslag som antagligen strider mot både EG-rätten och lagen om offentlig upphandling. Det är ett lagförslag som inskränker det kommunala självstyret.

En annan viktig aspekt är demokratifrågan. Beslut som berör kommunens invånare ska fattas nära medborgarna och i samråd med medborgarna. Demokratin riskerar att urholkas om medborgarnas val av politiska majoriteter i allmänna val inte respekteras. Respekten för det kommunala självstyret är avgörande för att upprätthålla förtroendet för den lokala demokratin. Människor måste veta vem som är ansvarig för de politiska besluten och ha möjlighet att utkräva ansvar av de förtroendevalda.

Lagen innebär också ett stopp för den förnyelse som svensk sjukvård så väl behöver. Om den genomförs riskerar det att innebära att det förny-

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

elsearbete som trots allt har kommit i gång stannar av, eftersom man inte vet vad framtiden kommer att innebära.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på hemställan i betänkande SoU6 och bifall till vår reservation. Jag vill också hänvisa till vårt särskilda yttrande vad gäller hanteringen av ärendet i utskottet.

I detta anförande instämde Bo Könberg, Karl-Göran Biörsmark, Ulf Nilsson, Lennart Kollmats, Marianne Beyer och Lennart Degerliden (alla fp).

Anf. 5 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! För en kort tid sedan diskuterade vi här i kammaren inriktningen på de 9 miljarder som ska tillföras vården utanför sjukhus. Ett av många motiv för den här satsningen var att avlasta sjukhusen de patienter som inte behöver sjukhusets resurser.

Hur väl ett sjukhus fungerar beror nämligen inte bara på sjukhuset självt. Vården utanför sjukhusen, både primärvården och den primärkommunala äldre sjukvården, måste fungera väl för att sjukhusen ska kunna koncentrera sig på det som är sjukhusets huvuduppgifter. Förr talade man i vårddebatten om den s.k. LEON-principen, lägsta effektiva omhändertagandenivå. Jag vill påminna om betydelsen av den här principen när vi i dag debatterar sjukhusen. Ett sjukhus lever i en verklighet där man är beroende av andra länkar i vårdkedjan.

Samtidigt kan man konstatera att sjukhusen har en speciell plats i människors hjärtan. Det är där tryggheten finns om man blir akut sjuk, svårt sjuk eller om man måste gå igenom en komplicerad behandling. Många människor minns dessutom de hårda fighter som utkämpades under 60- och 70-talen när beslut skulle fattas om utbyggnader av ett stort antal sjukhus i landet. Nybyggnader, ombyggnader och tillbyggnader skedde i ganska rask takt under de åren.

Men under den tiden var det inte något privat kapital som anmälde intresse för att delta i den snabba utbyggnad som då skedde av sjukhusvården i Sverige. Tvärtom påminner jag mig att det fanns en borgerlig regering 1976–1982 som införde en regel som krävde regeringsgodkännande för att få starta en större investering i ett sjukhusbygge eller en utbyggnad av ett sjukhus. Jag var då själv verksam i ett landsting som fick ett nej av en sådan regering för att starta en större investering och utbyggnad av ett sjukhus.

Jag påminner mig det här i dag när en del säger att den här propositionen skulle innebära en sådan dramatisk inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Efter regeringen Fälldins fall kunde vi starta bygget av sjukhuset i Norrköping.

Första gången privat kapital erbjöd sina tjänster till sjukvården var, som jag minns det, i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Då var det dock inte drift av själva sjukhusen som var intressant för det privata kapitalet. Då var det fastighetsbolag som erbjöd landstingen fiffiga konstruktioner som handlade om att överta ägandet av fastigheter. *Sale-lease back* var det förrådiska namnet på erbjudandet.

Jag funderar ibland på var vi hade stått med våra sjukhus i dag om en mångfald av sjukvårdshuvudmän, landsting, hade nappat på det erbjudandet. Tänk om vi inte hade haft den handlingsfrihet vi har med våra

sjukhus i dag tack vare att vi tackade nej till erbjudandena från fastighetsbolagen på den tiden.

I dag kan vi se hur människor är beredda att kämpa för sina sjukhus. Olika strukturförändringar diskuteras. Debatt om eventuell nedläggning av en klinik leder till protestlistor och demonstrationer. Man vill vädra sina känslor för sitt eget sjukhus. Patient- och handikapporganisationer bevakar självfallet sina respektive specialkliniker.

Förutom möjligtvis här i Stockholm och i Göteborg finns det ingen plats i vårt land som har ett befolkningsunderlag som är så pass stort att det räcker för mer än ett sjukhus. För de allra flesta människorna i vårt land är det självklart vilket sjukhus man upplever som sitt sjukhus. Blir man akut sjuk åker man självfallet till det närmaste sjukhuset. En planerad behandling vill man ha på hemmasjukhuset. Inte minst med tanke på att de flesta patienter som ligger på våra sjukhus är äldre människor är det självklart att välja det närmaste sjukhuset. Endast vid en mycket speciell komplicerad behandling accepterar man att åka till ett sjukhus längre bort. Det är självfallet helt naturligt att människor resonerar på det sättet.

Några landsting i vårt land har ett sjukhus som man ansvarar för. De allra flesta landsting har ungefär tre sjukhus som man ansvarar för. Sjukhusen i Sverige är faktiska monopol eller s.k. naturliga monopol. Någon konkurrenssituation liknande den som finns på en marknad går ej att uppnå i ett land som Sverige. Det bor för få människor på för stor yta för att det ska vara möjligt.

Inom andra delar av vården finns det nästan alltid underlag för mer än en aktör, vilket vi också pratade om när vi antog den nationella handlingsplanen för sjukvård här för någon vecka sedan.

Regeringen föreslår nu att ett akutsjukhus inte får överlämnas till den som avser att driva verksamheten med syfte att skapa vinst åt ägarna. Lagen ska gälla under två år, år 2001 och år 2002.

Herr talman! Utskottsmajoriteten ställer sig bakom regeringens förslag. Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Vi finner det fullt rimligt att skaffa ett tvåårigt rådrom för att diskutera en så här stor fråga. Det måste också vara fullt rimligt att väljarna i nästa val, hösten 2002, får möjlighet att ta ställning till en sådan här stor fråga. Det är ju en stor förändring som berör oss alla. Det är ett område som inte tidigare har varit reglerat i Sverige. Det har helt enkelt inte varit aktuellt. Frågan har inte varit aktuell, så det har inte funnits något behov av att reglera det här området tidigare.

Men nu finns det politiska krafter som vill sätta den här frågan på dagordningen. Då finns det all anledning att skaffa ett rådrom och under tiden utreda vilka konsekvenser en så stor förändring skulle få för de grundläggande principerna för svensk hälso- och sjukvård. Vård efter behov och vård på lika villkor, solidarisk finansiering och demokratisk styrning av vården är principer som måste värnas. Avsikten är att en utredning ska tillsättas som får i uppgift att utreda ett stort antal frågor som hänger samman med den här frågeställningen och som naturligen infinner sig när man ska diskutera eventuell överlåtelse av driftansvaret av ett helt sjukhus.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att den här aviserade utredningen även bör titta på om begreppet akutsjukhus bör preciseras ytterligare samt frågan om eventuella sanktioner.

Herr talman! Från borgerligt håll görs nu gällande att denna lag är något alldeles exceptionellt.

För det första vill jag konstatera att i Västeuropa är det privata ideella vårdgivare man använder i första hand, dvs. något som inte omfattas av den här lagen. Det är privata ideella vårdgivare som inte ställer företagsekonomiska krav på avkastning på insatt kapital som nästan helt dominerar den privata sjukhusvårdsmarknaden i Västeuropa.

För det andra finns det förbud mot att driva sjukhus med vinstsyfte i ett flertal länder om vi tittar runt om på jorden. Så är exempelvis fallet i Nederländerna, på Nya Zeeland och i Kanada.

I början av hösten besökte halva socialutskottet Kanada. Självfallet ägnade vi en stor del av tiden åt att studera sjukvården. Mitt intryck av den resan var att det fanns en mycket bred uppslutning kring den sjukvårdsmodell man har i Kanada. Visserligen har man där som i alla utvecklade länder problem med köer och med att finansiera alla nya behandlingstekniker som introduceras. Men man var helt övertygad om att det inte var några stora organisatoriska grepp som kunde lösa problemen. Den stora debatten i Kanada handlade om resurserna till vården och krav på ökade statsbidrag. Intressant är att det var det stora liberala partiet i Kanada som för övrigt senare under hösten vann de allmänna valen i Kanada som var det som kämpade allra mest för det vårdssystem man har i Kanada och om att slå vakt om att sjukhusen skulle var *non-profit*-sjukhus.

Man redovisade när vi var i Vancouver många jämförelser som man hade gjort mellan sina egna *non-profit*-sjukhus och *profit*-sjukhus i Seattle på andra sidan gränsen till USA några timmars bilresa bort. *Profit*-sjukhusen i Seattle opererar alldeles i onödan, sade man. Det lönar sig nämligen bättre att operera. Man jämförde hjärtkirurgin och frågade: Varför är frekvensen av hjärtkirurgi tre till fem gånger högre i Seattle än i Vancouver? Deras förklaring var att i Seattle var det *profit*-sjukhus, i Vancouver var det *non-profit*-sjukhus.

Även i Sverige finns det självfallet många studier kring olika vårdmodeller. Låt mig återge vad expertrapporten till den parlamentariska utredningen HSU sade. Man sade följande:

Det är tveksamt om ägarformen är av avgörande betydelse för om en vårdanläggning lyckas producera kostnadseffektiv vård av god kvalitet. Andra faktorer så som aktiv uppföljning från finansiären är troligen av större betydelse än ägarformen.

Det var den internationella expertgruppens slutsats.

Eftersom sjukhusdrift inte kan bli en marknad i Sverige är risken uppenbar för monopolprissättning och överutbud. Sammantaget kan dessa åtgärder tillsammans med kravet på vinst leda till problem för en huvudman att kontrollera totalkostnadsutvecklingen för sjukvården. Vad som händer när sjukvården får problem att finansiera sin verksamhet vet vi ju här i Sverige. Då blir det problem att leva upp till vårt eget prioriteringsbeslut från 1997 här i riksdagen.

För att utveckla vården krävs många åtgärder. Ett uttryckligt krav måste vara krav på samverkan snarare än konkurrens, i varje fall i det led

där det inte kan bli någon konkurrens. Detta gäller inte minst det stora flertalet patienter som vårdas på våra sjukhus. Många som vårdas på våra sjukhus har sammansatta behov och behöver hjälp från flera håll för att få sin trygghet tillgodosedd.

Det allvarligaste hotet mot ett ökat antal vinstdrivna sjukhus är dock – och det finns det många hälsoekonomer som har beskrivit – att detta sannolikt innebär risk för att man banar väg för en privat finansiering av vården, dvs. risk för att man slår sönder det sjukvårdssystem vi har i Sverige.

För att ge oss rådrum att diskutera så här stora frågor är det enligt min uppfattning rimligt med en sådan här rådrumslag som gör det möjligt för svenska folket att diskutera den här stora frågan och som gör det möjligt för svenska folket att i valet hösten 2002 tala om hur man vill ha det i denna fråga. Det är rimligt att riksdagen i dag antar en sådan rådrumslag.

Slutligen vill jag göra några kommentarer till vad vi har hört i tidigare inlägg här.

Att alternativet skulle vara att en privat operatör hoppar in när man diskuterar en eventuell nedläggning av ett sjukhus bygger bara på föreställningen att man faktiskt har resurser att betala den privata operatören. Då är det inte alternativet nedläggning eller drift i privat regi som det handlar om, utan antingen har man pengar för att driva sjukhuset eller också har man inte pengar för att driva sjukhuset.

Eftersom det nu är borgerlig majoritet i Skåne förstår jag inte den borgerliga majoriteten där om det var så att först var alternativet att lägga ned Simrishamns sjukhus men sedan dök det upp en privat vårdentreprenör och då tyckte man helt plötsligt att man hade råd att ha sjukhuset kvar.

Chris Heister försökte med sin uppräknings av en lång rad sjukhus att få det till att alla de sjukhusen hotas av nedläggning. Jag tror att Chris Heister får svårigheter med att styrka att så är fallet; i varje fall är det inte min uppfattning att nedläggning diskuteras vad gäller de sjukhus som hon räknade upp.

Självfallet är det nöjda patienter, patienter som får sin vård tillgodosedd, som är det viktigaste ändamålet med sjukvården. Vi måste ha en helhetssyn på sjukvården. När en fråga plockas ut ur propositionen som man gör här och enbart diskuterar den tycker jag att det är min uppgift att påminna om att sjukhusen är en del i ett sjukvårdssystem. Det finns många länkar i det systemet, och alla länkarna måste fungera för att vi ska ha en utvecklad sjukvård i det här landet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Inger Segelström, Laila Bjurling, Tullia von Sydow, Elisebeht Markström, Sonia Karlsson, Anne Ludvigsson, Göte Wahlström, Lars Wegendal, Lilian Virgin, Reynoldh Furustrand, Leif Jakobsson, Dag Ericson, Anders Berglöv, Ola Rask, Ulla Wester, Britt-Marie Lindkvist, Bengt Silfverstrand, Marianne Carlström, Christina Nenes, Marina Pettersson, Sven-Erik Österberg, Margareta Israelsson, Raimo Pärssinen, Susanne Eberstein, Agneta Brendt, Bengt-

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 6 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Det var ett mycket defensivt försvar av en omöjlig proposition som Conny Öhman alldeles nyss försökte ta sig igenom. Men Conny Öhman nämnde inte med ett enda ord de allvarliga invändningar som legalt finns mot denna proposition och detta lagförslag. Jag tycker att det hade varit på sin plats för Conny Öhman att bemöta den kritik från all juridisk expertis som har sagt att det här lagförslaget inte bör bli lag i Sveriges riksdag. Jag tycker också att det finns skäl för Conny Öhman att i sina repliker försöka reda ut detta.

Conny Öhman säger att Hälso- och sjukvårdsutredningen sagt att det inte spelar någon roll i vilken ägarform sjukvården drivs. Men varför då i Herrans namn lägga detta förslag till riksdagen som ju så uppenbart strider mot andra lagar och som framför allt inskränker det kommunala självstyret som är grundlagsfäst? Den frågan vill jag att Conny Öhman svarar på.

Conny Öhman tar också fram detta med vårdkedjan men det är ju så att vårdkedjan inte är starkare än sin svagaste länk. Ofta är det problem i sjukvården, framför allt i sjukhussjukvården. Därför menar vi att den landstingsdrivna vården behöver ha hjälp i sitt förnyelsearbete. Således ska man inte säga nej till dem som vill vara med och förnya och förbättra vården. I stället ska man bejaka dem som vill vara med och se till att vi totalt sett får en bra sjukvård för medborgarna.

Vidare säger Conny Öhman att det inte går att låta ett privat företag ha ansvar för driften av vården åt ett landsting därför att det ibland bara finns ett eller några sjukhus. Han nämner också att situationen är anorlunda i öppenvården.

Låt mig då ta ett konkret exempel från öppenvården. På vårdcentralen i Vittangi i norra Sverige har man svårt att få doktorer. T.o.m. från den socialdemokratiska ledningen har man där gått ut och sagt att man vill att Praktikertjänst ska ta över verksamheten; detta ens innan Praktikertjänst egentligen har kunnat visa på hur man ska kunna lösa problematiken och ens innan det finns ett avtal. Så desperat är man alltså gentemot sina medborgare att man säger att man vill ta Praktikertjänst till hjälp.

Det är på precis samma sätt när det gäller sjukhusvården. Runtom i landet ser vi att sjukhus avlövas och läggs ned. Hotet mot Simrishamn och Landskrona var inte borgerliga ledamöter i Region Skåne, utan hotet var Socialdemokraterna. Det var ju därför som vi i förra valet fick ansvaret för att se till att åstadkomma en bättre sjukvård för medborgarna. Nu finns Landskrona kvar, och Simrishamn finns också kvar och utvecklar t.o.m. sin verksamhet.

Anf. 7 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Att man på vissa platser har en bristsituation vad gäller läkarbemanningen är känt för oss alla och så kommer det, tyvärr, förmodligen att vara i alla tider – om vi inte ska ha en enorm expansion av läkarutbildningen i det här landet. I nödlägen som kan uppstå måste man självfallet ta till alla möjligheter som finns för att ge människorna bästa möjliga vård.

När Chris Heister pratar om sjukvården finns det ett begrepp som hon aldrig tar med i debatten: kontrollen över kostnaderna. Chris Heister talar för den sjukvårdsutveckling som man har i Stockholm och i Skåne men hon nämner aldrig vad det ekonomiska utfallet av verksamheten är.

I den moderata världen måste väl ändå detta med att ha kontroll över sjukvårdens kostnader vara en faktor som betyder någonting, eller är det bara att tuta och köra och att lämna över underskott till en kommande majoritet som är den moderata modellen?

Jag tror inte att Chris Heister, om det skulle bli borgerlig majoritet överallt – i många år framöver – kan lova att inga strukturförändringar ska göras kring svenska sjukhus. Den medicinska utvecklingen är faktiskt sådan att behandlingsmetoder förs från sjukhus till primärvården och nya introduceras på sjukhusen. Efterhand leder detta, tillsammans med befolkningsomflyttningar, självfallet till att sjukhusstrukturen från tid till annan måste diskuteras.

Självklart vill ingen lägga ned ett sjukhus så länge det finns ett behov och underlag för att driva sjukhuset. Men ibland kommer man till den gränsen då man måste diskutera om en enskild specialitet har ett tillräckligt underlag. Om man ska ta bort den tänkbara utvecklingen för invånarna, tycker jag att man för invånarna bakom ljuset.

Anf. 8 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Återigen: Inte ett enda ord från Conny Öhman för att bemöta den allvarliga kritik som riktas mot detta lagförslag, från Lagrådet, från Nämnden för offentlig upphandling och ett flertal remissinstanser. Vi har i socialutskottet begärt att få ytterligare tid för att göra den noggranna analys som Lagrådet också anser måste göras av om lagförslaget strider mot lagen om offentlig upphandling och gemenskapsrätten. Den möjligheten har vi inte fått. Ni har kört över oss, Conny Öhman. Ni hävdar att det finns avsevärda men som gör att denna lag måste stressas och hetsas igenom, så att den kan träda i kraft den 1 januari 2001.

Sveriges riksdag är den lagstiftande församlingen. Tala om vad som gör att vi inte får tid till en noggrann analys. Conny Öhman är svaret skyldig i denna del.

Jag kan lova Conny Öhman att vi driver från moderat och borgerligt håll är att vi ska se till att människor får vård och att de får den i tid. Det är vårt allra viktigaste uppdrag. Det gör vi genom att ta hjälp också av privata vårdgivare.

Conny Öhman säger att vi inte har kontroll över utgifterna. Det har vi visst. Vi kan se att vi kan erbjuda mer sjukvård för samma summa pengar, när vi tar till hjälp från andra. Jag sade i mitt inledningsanförande att bara S:t Görans innebär att vi kan frigöra 100 miljoner kronor i år för mer sjukvård i Stockholms län. Det är 2 000 fler höftledsoperationer eller 200 fler avancerade hjärtoperationer. Det kan vi göra genom att bejaka mångfalden och de som vill vara med och driva svensk sjukvård framåt, och inte bakåt som ni socialdemokrater gör.

Anf. 9 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Beträffande behandlingen av ärendet i utskottet vill jag säga följande. Alla de instanser som Chris Heister och flera med henne har begärt ska yttra sig över lagförslaget har beretts möjlighet att yttra

sig. Vi har vid vår behandling förlitat oss på de ställningstaganden som har gjorts i konstitutionsutskottet och näringsutskottet, när man har haft att bedöma de lagstiftningar som ligger inom de båda utskottens ansvarsområden. I och med att vi har fått klartecken från de båda utskotten i deras bedömning av respektive ansvarsområde har vi tyckt att det inte finns någon anledning för oss att inte gå vidare med ärendet.

Chris Heister pratar om resurser till vården. Hon representerar det enda parti i Sveriges riksdag som vill dra ned de sammantagna resurserna till vården, i och med att ni sade nej till de 9 miljarderna och vill dra ned på statsbidragen till sjukvårdshuvudmännen med ganska många miljarder. Det är utifrån en situation med kraftigt minskade resurser som Chris Heister ska diskutera moderat sjukvårdspolitik, och inte utifrån dagens resurssituation.

Det finns de som hävdar att Stockholms läns landsting i sin bedömning behandlar S:t Görans sjukhus på ett helt annat sätt än de egna sjukhusen i Stockholmsområdet när det gäller uppräknings av budget osv. för kommande år. Nu kan jag inte fråga Chris Heister. Men många hävdar att det är så. I så fall är det mycket konstigt, om man skulle hantera uppräknings av kostnader på ett sätt för ett privat drivet sjukhus och på ett annat sätt för de egna sjukhusen. Rimligtvis borde man även med moderat utgångspunkt behandla alla sjukhus lika. Så lär det inte vara i fallet S:t Görans i Stockholm, vilket jag tycker är mycket anmärkningsvärt.

Anf. 10 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tänker nöja mig med en frågeställning. Det gäller utskottshanteringen.

Det är ingen tvekan om att vänstermajoriteten är i färd med att fatta beslut som inskränker den kommunala självstyrelsen och näringsfriheten och som med största sannolikhet strider mot en rad gällande lagar. Det blev mycket tydligt när bl.a. Nämnden för offentlig upphandling gästade socialutskottet.

Ett par veckors förlängd beredningstid för att kunna fördjupa analysen var vad som önskades från minoritetens sida. Majoriteten sade nej till vårt önskemål. Det hävdades att det fanns en fara kring årsskiftet. Jag frågade i mitt anförande var den faran finns. Flera andra har ställt samma fråga. Det är majoritetens argument, att det är till avsevärt men om behandlingen här i riksdagen dröjer några veckor eller kanske någon månad. Jag påstår att det inte finns några aktuella "hot", för att använda den bild som Conny Öhman säkert tänker sig. Vilka landsting är det? Jag önskar ett klart besked.

Anf. 11 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Det var alldeles uppenbart att ett landstingsråd flög i taket och sade att han tänkte bryta mot lagen. Någonstans finns det tankar om att lagen lägger hinder i vägen för något som är tänkt att genomföras. Annars förstår jag inte landstingsrådet som flög i taket och sade att han hade för avsikt att bryta mot lagen. Ett sådant uttalande gör man rimligtvis inte om det inte hade funnits en avsikt att vidta åtgärder inom den närmaste framtiden.

Kenneth Johansson framför kritik mot utskottshanteringen. Han är också medveten om att alla de man krävt skulle ha rätt att yttra sig i

ärendet har fått yttra sig. Det gäller både utskott i riksdagen och instanser utanför riksdagen som man krävt skulle yttra sig. Alla har inkommit med yttranden. Yttrandena finns bilagda utskottets betänkande. Det är inte primärt socialutskottets uppgift att bedöma en del av frågorna. Konstitutionsutskottet har sina ansvarsområden att bedöma. Näringsutskottet har sina. De båda utskottens yttranden gav klartecken för att gå vidare med propositionen. När vi hade fått den bedömningen tyckte vi självklart att vi skulle gå vidare.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 12 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! För Centerpartiet är det självklart att man ska följa lagstiftningen. Sedan kan det uppstå problem om lagar står emot varandra. Man vet inte vilken av lagarna man ska följa. Principiellt ska man följa lagstiftningen, det är självklart.

Jag utgår från att det är Stockholms läns landsting som Conny Öhman menar. Enligt alla uppgifter vi har fått, efter förfrågan, finns inga aktuella planer, åtminstone inte så att man av det skälet skulle behöva säga att lagstiftningen absolut måste träda i kraft den 1 januari 2001. Den skrivning som finns i utskottets betänkande och de diskussioner som har förts innebär att vi förvägras en fördjupad analys. Det som står i utskottets betänkande, som framförs av majoriteten, är närmast att betrakta som lögn. Det är inte sant. Det finns ingenting som är så aktuellt att lagen måste träda i kraft den 1 januari 2001 för att nå era syften. Det är ganska allvarligt.

Anf. 13 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Kenneth Johanssons parti, Centerpartiet, är väl inte det parti som har den allra största insynen i vilka tankar som finns i Stockholms läns landsting, med den representation Centern har där. Kenneth Johansson är kanske inte vittnesgill i den frågan. Det var ett moderat landstingsråd som har stort inflytande i det landstinget som flög i taket.

När det gäller den fördjupade analysen ska det nu tillsättas en utredning. Den ska få i uppgift att studera många av de frågor som hänger samman med denna typ av lagstiftning. Det är många frågor som det finns anledning att lyfta fram för allmän debatt, så att människor får en möjlighet att ta ställning till dem. Det är frågor som jag tycker ska lyftas fram inte minst i valrörelsen 2002 så att människor får alla argumenten på bordet och kan diskutera vad vi vill med de svenska sjukhusen, som vi vet ligger invånarna i vårt land så varmt om hjärtat.

Anf. 14 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill anknyta till det som Kenneth Johansson var inne på, vad det verkligen är som ligger bakom skrivningen i utskottet "vad utskottet har erfart".

Vi har nu fått svaret att det är ett moderat landstingsråd i Stockholm som tycker annorlunda. Men om man lyssnar på Conny Öhmans anförande kan man få uppfattningen att det finns planer på detta runtom i Sverige.

Det verkar som om de uppgifter som åberopas i utskottet är hemligstämplade. Jag tycker att det skulle vara bra om vi fick klarhet i vad det är som ligger till grund för detta.

Jag skulle vilja fråga om inte också Conny Öhman upplever att det är ett problem att i dag vara med och besluta om en lag som flera instanser säger strider mot andra lagar.

Anf. 15 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Det har gjorts uttalanden i ganska många landsting om att man vill vidta åtgärder i den här riktningen. Kerstin Heinemann tolkar ordet planer som att det skulle finnas färdiga ärenden i landstingen. Så är det inte. Men det finns tankegångar och idéer, och det väcks motioner om att göra sådana här saker i ganska många landsting.

Frågan är definitivt på den politiska dagordningen. I mitt eget landsting vet jag att det finns en sådan motion från ett parti. Visst är frågan på den politiska dagordningen, även om det inte finns konkreta ärenden som ska klubbas mellan jul och nyår.

Anf. 16 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det var också ett svar som egentligen inte var något svar. Ska vi då dra slutsatsen att det även finns socialdemokratiskt styrda landsting som planerar en utförsäljning av akutsjukhus och att det är dem man avser att stoppa?

Jag fick inget svar på frågan om det inte känns besvärligt att stifta en lag som strider mot andra lagar, men man kanske inte behöver lyssna t.ex. till Lagrådets synpunkter om det inte gagnar de egna intressena.

Anf. 17 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Nej, i de socialdemokratiskt styrda landstingen finns det inga planer på att sälja ut några sjukhus. Jag är övertygad om att det förhåller sig på det sättet.

Bedömningen av huruvida någonting strider mot lagarna eller inte har ju två av våra utskott i riksdagen gjort. Konstitutionsutskottet har gjort sin tolkning, och näringsutskottet har gjort sin tolkning. Det är de tolkningarna vi förlitar oss på när vi går vidare med ärendet och säger att vi ska ta upp det i kammaren för avgörande och beslut.

Anf. 18 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är en mycket märklig situation att stå här när man känner att det finns osakligheter och direkta lögnar i det betänkande som majoriteten står bakom. Här har vi upprepade gånger, både i utskottet och här i kammaren, bett att få förslagen. Vi begärde att få en utvidgad tid på några veckor för att göra en grundläggande beredning. Att säga att argumentet till detta förslag är att det runtom i landet nu finns planer på att lämna ut sjukhus är alldeles för vagt för att kunna accepteras. Nu säger Conny Öhman att det i varje fall finns en motion i Östergötland från ett parti.

Jag ställer frågan igen. Om det är felaktigt att Socialdemokraterna har sagt så i utskottet borde man ta avstånd från det här i dag. Vi har inte fått de signalerna. Jag har insyn också i Stockholms sjukvård, och jag vet att det inte är så.

När det gäller demokratisk styrning är det också intressant att Conny Öhman tar upp det. Så länge Sverige har ett offentligt finansierat sjuk-

vårdssystem efter behov, styrs sjukvården av politiker, antingen direkt eller indirekt. I och med att man sluter avtal med en annan vårdgivare styrs också det avtalet av politiker.

Jag vill ställa frågan: Vad är det som gör landstingspolitiker så urusla att de ska ha förmyndare över sig för att fatta de beslut som de redan har fått väljarnas förtroende att fatta?

Anf. 19 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Chatrine Pålsson påstår att det skulle finnas lögner i utskottets betänkande. Jag kan inte se att det finns några lögner i utskottets betänkande.

Jag upprepar: Det ni har ställt krav på att instanser ska yttra sig om har instanser fått yttra sig om. Det finns exempel från perioden 1991–1994 här i riksdagen då vi förvägrades att få olika instanser att yttra sig över saker och ting. Så kunde man hantera frågor på den tiden. I dag har vi hanterat det på det sättet att de som ni har ställt krav på ska yttra sig har fått yttra sig. Alla som ni har önskat ska yttra sig har fått yttra sig. Så är det när det gäller handläggningen av frågan i utskottet.

Självfallet är frågan om sjukhus en mycket viktig fråga. Här har vi ett område som inte har varit reglerat i svensk lagstiftning, och här har det bevisligen hänt att man på två ställen i landet har lämnat ut sjukhus. Då är det väl rimligt att man skaffar sig ett tvåårigt rådrum för att gå igenom den här frågan noggrant, att utreda alla aspekter, att föra ut frågan till en allmän debatt och att slutligen låta väljarna ta ställning till frågan hösten 2002. Jag tycker inte att det är ett orimligt resonemang, Chatrine Pålsson.

Anf. 20 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Men det var så här, Conny Öhman, att det bland dem som vi ville ha synpunkter från fanns de som behövde mer tid för att kunna ge en fylligare information, och det förvägrades dem.

När det gäller en utredning är det naturligtvis rätt ordning om man känner för det. Men det är inte särskilt vanligt att vi här i kammaren stoppar någonting för att göra en utredning. Man gör en utredning, och när utredningen kommer fram till någonting tar man ställning just då.

När det gäller att oppositionen vill och har som ambition att medborgarna ska få vård i rätt tid vet Conny Öhman mycket väl att vi upprepade gånger här i kammaren har pratat om vårdgarantier, för att de enskilda människorna ska få möjlighet att komma till vården när de behöver den. Vi har inte fått gehör för det. Vårdköerna har ökat.

När vi då på olika andra sätt försöker stimulera till att medborgarna ska få den hjälp de behöver säger Socialdemokraterna blankt nej. Då verkar det som om det är mera formfrågor och principer som styr än människans behov. Jag tycker att det är mycket märkligt.

Min nästa fråga är: Har Socialdemokraterna så okloka landstingspolitiker att man vill ta ifrån dem möjligheten att få utforma en sjukvård och att få uppfylla hälso- och sjukvårdslagen på det sätt som gagnar medborgarna just i det landstinget bäst?

Anf. 21 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Chatrine Pålsson ställer frågan till en som har varit socialdemokratisk landstingspolitiker under många år. Jag känner de flesta

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

kanske bättre än vad Chatrine Pålsson gör. Min uppfattning är självfallet att vi har mycket kloka landstingspolitiker i det här landet.

Även sjukvårdspolitik måste omgärdas av vissa nationella beslut. Det är inte så att man utan några som helst ramar lämnar över sjukvården att utföras av de landstingskommunala huvudmännen. Så är det inte med skolfrågor som överlämnas till primärkommunerna. På nästan inget viktigt politikområde lämnar man över det utan några regler kring verksamheten.

Även kring sjukvården behövs det självfallet regler, men man lämnar med fullt förtroende över hela ansvaret att se till att leva upp till en bra vård inom ramen för de riktlinjer och beslut som tas på nationell nivå. Med fullt förtroende lämnar man över det till landstingspolitikerna ute i de olika landstingen.

Chatrine Pålsson talar om vård i rätt tid. Självfallet är detta alla vårdpolitikers ambition. Framställ det inte som om det är i borgerligt styrda landsting man lyckas med detta och i socialdemokratiskt styrda landsting man misslyckas.

Jag såg i Aftonbladet häromveckan en redovisning av kötiderna till vårdcentralerna i Stockholms läns landsting. Jag skulle skämmas om jag skulle behöva redovisa den typ av vårdköer som det var till vårdcentralerna i Stockholms läns landsting. Om jag dessutom visste att man var på väg mot ett gigantiskt underskott samtidigt som man hade dessa vårdköer skulle jag skämmas ännu mer, Chatrine Pålsson.

Anf. 22 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Dagens debatt om regler för överlåtelse av akutsjukhus måste enligt Vänsterpartiets mening ses mot bakgrund av en samhällsutveckling under senare år som kännetecknats av ett mycket hårt tryck mot hälso- och sjukvården. 90-talets hårda nedskärningar och stora omstruktureringar av vårdresurser har skett parallellt med en befolkningsutveckling där andelen äldre i befolkningen ökar, vilket ställer högre krav på en väl utbyggd vård. Till detta ska också läggas att forskning och utveckling medger vidgade möjligheter till behandlingar som helt naturligt medför ökade förväntningar hos befolkningen.

Nu ska det sägas att behandlingsåtgärderna ökar trots svårigheterna och utmaningarna. Fler och fler blir hjälpta, och kvaliteten i behandlingen ökar också. Men det har varit oerhört slitsamma år inte minst för personalen i vården.

Det är mycket hög tid att satsa mer resurser på sjukvården. Riksdagen tar nu steg i den riktningen genom budgetuppgörelsen mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, där 9 miljarder fördelas till primärvård, psykiatri och äldreomsorg under de närmaste åren. Satsningen på primärvården är nödvändig och måste också ses som en strategisk åtgärd för att minska trycket på den slutna vården.

Vänsterpartiet vill betona att vi vill hålla diskussionen levande om ytterligare resurssatsningar framöver. Vi vet att behoven är odiskutabla. Vi satsar fortfarande en förhållandevis liten andel av vår BNP på sjukvård. Den andelen kan behöva komma att höjas.

Parallellt med nedskärningar och ökat tryck på vård och omsorg ökar andelen privat vård i utförandet. Det handlar inte längre enbart om personalkooperativ, *non profit*-utförare eller ideella organisationer. Vi ser

i dag tydligt framväxten av stora vinstdrivande företag i miljardklassen, varav en del också är börsintroducerade. Detta är i dag särskilt tydligt inom äldreården, men kommer alltmer i sjukården – både i den öppna vården och i den slutna sjukhusbaserade vården.

Vänsterpartiet är kritiskt till denna utveckling. Vi ser stora faror med en fortgående privatisering i utförarledet, och det gäller naturligtvis i första hand den växande andel som sker i regi av stora vinstdrivande företag.

I socialutskottets betänkande, som Vänsterpartiet står bakom, betonas vikten av att hälso- och sjukården ska vara demokratiskt styrd och ge medborgarna insyn. Den ska vara solidariskt finansierad. Den ska ges efter behov. Det är viktigt med spelregler, för att inte kommersiella intressen ska ta överhand och äventyra allmänintresset, som brukar uttryckas i en god vård på lika villkor för hela befolkningen.

Genom att överlåta ansvaret för driften av ett sjukhus till en aktör som i verksamheten strävar efter vinst försätter sig landstinget i en situation där handlingsutrymmet begränsas. Ett vinstdrivande vårdföretag kan gå i konkurs eller kan radikalt ändra inriktning på verksamheten utifrån lönsamhetshänsyn och ägarnas krav på vinst. Vid omförhandlingar kan problem uppstå som innebär väsentligt förändrade villkor för landstinget och som allvarligt skulle kunna störa landstingets möjligheter att erbjuda god vård på lika villkor för hela befolkningen.

Ett utsålt akutsjukhus som ändrar inriktning eller i värsta fall läggs ned kan inte ersättas inom en rimlig tid. Sjukhus representerar ofta vården i miljardklassen och utgör centrum för omistlig medicinsk kompetens. Det är också ett faktum att beställare och allmänhet inte har insyn på samma sätt i privata bolags ekonomi.

Det är alltså mycket stora värden som står på spel när landets stora akutsjukhus står inför försäljningar. Det är i allra högsta grad ett nationellt intresse att dessa stora sjukhus finns kvar i offentlig regi och åtminstone inte blir föremål för utförsäljning till vinstdrivande bolag med säte på börsen. Sådana överlåtelser kan bli ödesdigra och kan hota grundvalarna för en demokratiskt styrd sjukvård. Märk väl att vi här talar om stora företag med vinst som yttersta ledstjärna, och vi talar om att dessa bolag alltså kan ta över driften av landets största sjukhus.

En åsikt som ofta framförs i debatten är att privatisering i utförarledet inte utgör några problem så länge finansieringen är fortsatt solidarisk och offentlig. De som framför dessa åsikter brukar sällan vilja föra resonemang kring den pågående utvecklingen, där alltfler tecknar privata sjukvårdsförsäkringar. Vi är i dag uppe i 120 000 sådana försäkringar, och andelen växer för varje dag.

Det är ofta människor med goda inkomster som är mycket aktiva i arbetslivet och uppbackade av sina företag som låter teckna sådana försäkringar. Försäkringarna garanterar snabb behandling vid olika sjukvårdsinrättningar både inom och utom landet. En rad sjukhus i landet har redan avtal med eller diskuterar avtal med försäkringsbolagen om behandlingsresurser för deras kunder.

En öppen fråga är hur en sådan utveckling kan vara förenlig med uppehållande av den prioriteringsordning i sjukården som vi annars säger oss vara eniga om. Vi har redan i dag en utveckling där konkurrens håller på att skapas när det gäller vem som ska få tillgång till vårdresurserna.

Ska det vara patienter från den offentligt finansierade sjukförsäkringen eller från de privata försäkringarna?

Karolinska sjukhuset har sagt att man har för avsikt att sälja ortopedplatser till försäkringsbolaget Skandia med garantin att Skandias kunder ska ges behandling inom åtta veckor. Det finns alltså kapacitet att öka antalet behandlingar. Samtidigt är situationen den att grannsjukhusen i Stockholm – Södersjukhuset och Huddinge – har långa köer för motsvarande behandling. Det finns alltså möjlighet till ökad vårdkapacitet, men pengar saknas hos den offentliga beställaren. Vi hörde Conny Öhman berätta om det ekonomiska läget i Stockholms läns landsting.

Detta är bara ett exempel. Det finns fler från andra delar av landet. Det torde vara närmast överflödigt att påpeka att också det Capiöägda S:t Göran är med i diskussionerna om försäkringspatienterna.

Sjukvården behöver mer resurser för att klara behoven – annars växer kraven på privatiseringar och antalet privata sjukvårdsförsäkringar.

Det finns alldeles tydligt inbyggda incitament för vinstdrivna sjukhus att söka samarbete med försäkringsbolagen om deras kunder. Dessa patienter torde i de flesta fall vara lättare och möjligare att snabbt behandla och rehabilitera. Den genomsnittliga patienten med privat sjukvårdsförsäkring är knappast en äldre dement kvinna, utan snarare en yngre man som är mycket aktiv i arbetslivet och som relativt snart kan rehabiliteras och återgå dit.

Risken för att gräddfiler skapas inom vården ökar enligt Vänsterpartiets uppfattning i väsentlig utsträckning med kombinationen privata vinstdrivna sjukhus och privata sjukvårdsförsäkringar. Med en sådan utveckling är prioriteringsordningen mellan patienter satt ur spel, och det kommer inte att gå att leva upp till lagstiftningens intentioner om god vård på lika villkor för hela befolkningen. Dessa risker borde alla partier ta på allvar och diskutera. Det föreligger redan nu reella hot mot grundvalarna i svensk sjukvård. En privatisering av de stora sjukhusen i landet skulle omöjliggöra ett upprätthållande av prioriteringsordningen och en likvärdig sjukvård för alla. Då blir det i sanning plånboken som avgör.

Fru talman! Det är mot denna bakgrund vi i Vänsterpartiet står bakom betänkandet SoU6 om lag om inskränkning i landstingets rätt att överlämna driften av akutsjukhus till den som avser att driva verksamheten med syfte att skapa vinst åt ägare eller motsvarande intressent. Lagförslaget har under arbetets gång varit hos Lagrådet för hörande två gånger. Socialutskottet har också inhämtat yttrande från konstitutionsutskottet och näringsutskottet. Utskottet har också hört företrädare för Socialdepartementet och Nämnden för offentlig upphandling. Även Konkurrensverket har hörts.

Det är Vänsterpartiets uppfattning att det skett en noggrann beredning av detta lagförslag, som innebär en tvåårig inskränkning för landstingen när det gäller att sluta avtal med den som avser att driva akutsjukhus med vinstsyfte. Likafullt kvarstår behov av att noggrant följa utvecklingen på området och följa upp med förslag som är ägnade att stärka det demokratiska inflytandet i beslutsprocessen kring försäljning och överlåtelse av driftsansvar för den offentligt finansierade vården. Därför ska en utredning tillkallas.

I Vänsterpartiet har vi motionerat om och ansett det nödvändigt att man ska se över om begreppet akutsjukhus behöver preciseras för att inte

reglering på området lätt ska kunna kringgås. Vi har också motionerat om avsaknaden av sanktioner som gör att vissa kan åsidosätta lagen. Och uttalanden i den riktningen har ju hörts under senare tid. I utskottsbetänkandet finns ett tillkännagivande till regeringen om att de här två frågorna också ska ingå i utredningens arbete.

Fru talman! Det har förts en intensiv debatt under senare tid om detta lagförslag, och jag tror att det är bra att så sker. Vänsterpartiets förhoppning är att den här debatten också ska vidgas till att innefatta vikten av fortsatta resursförstärkningar till sjukvården och vikten av en fortsatt solidarisk finansiering av sjukvården. Det är ett allmänintresse att vården även framgent ska vara demokratiskt styrd, solidariskt finansierad och att patienternas medicinska behov ska vara avgörande för prioriteringar som alltid kommer att behöva göras. Det här allmänintresset, menar Vänsterpartiet, är i fara vid utförsäljningar av stora sjukhus, och lagförslaget har till syfte att skydda allmänintresset. Det har sagts att regleringen begränsar näringsfriheten. Allmänintresset måste skyddas i detta fall, och Vänsterpartiet står bakom bedömningen att detta inte kan anses strida mot regeringsformens bestämmelser. Sjukvården är ett utomordentligt centralt allmänt intresse.

En annan viktig aspekt som har diskuterats är huruvida regleringen strider mot den kommunala självstyrelsen. Konstitutionsutskottet och socialutskottet gör bedömningen att en god hälso- och sjukvård är av så väsentlig betydelse för välfärden i landet som helhet att denna begränsade inskränkning i landstingens självstyrelse måste anses vara godtagbar. Bedömningen görs utifrån kommentarer och förarbeten till regeringsform och kommunallag. Ytterst är det riksdagen som måste ange gränser för det kommunala självstyret, vilket Lagrådet också påpekar i sitt första yttrande. Vänsterpartiet gör bedömningen att en utförsäljning av landets största sjukhus i allra högsta grad är en fråga av nationellt intresse.

Näringsutskottet gör ställningstagandet att föreliggande förslag inte strider mot gemenskapsrätten, och socialutskottets majoritet gör samma bedömning.

Vänsterpartiet står bakom också den här bedömningen. En reglering på området har tidigare inte varit aktuell i vårt land. Driften av sjukhusen har inte varit intressant för kommersiella krafter. Nu är det helt uppenbart en ny situation. I sammanhanget kan det ju vara värt att notera att ett flertal andra länder, t.ex. Nederländerna, Nya Zeeland och Kanada, har bestämmelser införda som förbjuder vinstsyftande sjukhus. Det finns internationella erfarenheter som visar på farorna med uttalade vinstmotiv i sjukvården, liksom det överallt också finns en samstämmig uppfattning om vikten av samordning och samverkan mellan de olika delarna i vårdkedjan och en effektiv planering som har patienten i centrum.

Fru talman! Debatten i dag handlar om huruvida vi som folkvalda i riksdagen ska anse tiden mogen att utforma tydliga spelregler för den yttersta infrastrukturen i sjukvården eller inte. Ska det, med andra ord, vara fritt fram för starka kommersiella aktörer att ta över de största sjukhusen i landet, eller ska vi fatta beslut om ett rådrum på två år och utreda formerna för beslutsprocessen kring försäljning och överlåtelse av driften av landets akutsjukhus? Det är mycket stora värden som står på spel. Frågan om driften av landets stora sjukhus är av utomordentligt stor vikt

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

för invånarna, för att vi säkert ska kunna leva upp till sjukvårdslagens intentioner om god vård på lika villkor för hela befolkningen och för upprätthållande av de riktlinjer för prioriteringar som vi har varit överens om ska gälla. Denna fråga är av nationellt intresse och inte enbart en fråga för varje landsting. Det är en fråga där allmänintresset måste gå före näringsfriheten. Liknande ställningstaganden har en del andra länder redan gjort. Detta är i grunden en politisk fråga som hör hemma i riksdagen, och väljarna har rätt att kräva att vi ska ta ställning i frågor som rör välfärdens grundstenar. Detta är definitivt en sådan fråga.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet SoU6.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lars Ohly, Mats Einarsson, Kalle Larsson, Ingrid Burman, Carlinge Wisberg, Alice Åström, Lennart Beijer, Willy Söderdahl, Johan Lönnroth, Berit Jóhannesson, Stig Sandström, Sture Arnesson, Peter Pedersen, Murad Artin, Lena Olsson, Yvonne Oscarsson, Claes Stockhaus, Camilla Sköld Jansson, Stig Eriksson och Gunilla Wahlén (alla v).

Anf. 23 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag har stor förståelse för om man av ideologiska skäl vill förbjuda ett akutsjukhus med vinstsyfte. Men när man då vill göra det tycker jag ändå att det borde vara rimligt att man är säker på att den lag som man nu vill införa inte strider mot andra lagar. Om den gör det kan det ju hända att man åker på ett bakslag längre fram.

Med tanke på det som vi har inhämtat från olika håll finns det ju klara indikationer på att den här lagen kan strida mot andra lagar.

Jag skulle vilja fråga Rolf Olsson om han är helt säker på att den lag som vi nu är i färd med att behandla verkligen inte strider mot andra lagar och att den kommer att kunna gälla under de två år som det anges att den ska göra.

Anf. 24 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Vi har tidigare hört liknande replikskiften här med Conny Ohman. Jag redogjorde lite grann för de resonemang som har varit och att vi också har inhämtat yttranden från andra utskott som ju får anses vara kompetenta att besvara detta, t.ex. konstitutionsutskottet.

Det är självklart, om vi tittar till Lagrådet, viktigt att noga beakta Lagrådets synpunkter. Det är därför det har varit där två gånger för hörande. Även förändringar har gjorts under beredningen utifrån påpekanden av Lagrådet. Jag anser att ärendet är väl berett.

Det är ju en unik situation och en unik åtgärd. Det har tidigare inte ansetts nödvändigt att skapa spelregler när det gäller driften av sjukvården. Det har rått en bred enighet om utbyggnad i offentlig regi. Nu är situationen en annan. Vi anser då i tre partier att ett rådrum måste till när det gäller ytterligare överlåtelse av sjukhus till bolag med vinstsyfte. Det finns ingen utarbetad praxis på det här området. Det måste göras noggranna överväganden. Vi står bakom de överväganden som har gjorts i socialutskottets betänkande, och vi instämmer i yttranden som har inhämtats från konstitutionsutskottet och näringsutskottet.

Till syvende och sist måste ju faktiskt politiska beslut fattas. Sjukvårdens framtida utveckling är i högsta grad en politisk förstarangsfråga. Väljarna förväntar sig att vi ska fatta politiska beslut i avgörande frågor som denna, och vi har inga svårigheter i Vänsterpartiet att motivera ett ställningstagande inför väljarna.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 25 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag antar då att det är samma sak med Rolf Olsson som med Conny Öhman, nämligen att man tycker att näringsutskottet och konstitutionsutskottets yttranden väger tyngre än Lagrådets. Det finns ju faktiskt synpunkter från flera håll om att det är en fara när inte riksdag och regering tar hänsyn till Lagrådets synpunkter.

Anf. 26 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Som jag sade tidigare har vi naturligtvis den största respekt för Lagrådets yttranden. Det är inga andra synpunkter i den frågan. Men det är också utomordentligt viktigt att vi i denna nya situation som har uppstått tar vårt ansvar inför väljarna och kommer fram till ett beslut, och det sker efter en beredning som vi måste anse som mycket noggrann. Jag hävdar fortfarande att det är en mycket noggrann beredning som har skett av ärendet, och nu är det dags att fatta ett beslut i frågan.

Anf. 27 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Jag hörde precis Rolf Olsson säga i repliken till Kerstin Heinemann att Vänsterpartiet och kommunisterna har största respekt för Lagrådet. Då är det väldigt underligt, tycker jag, att inte Vänsterpartiet lyssnar på Lagrådet, utan man säger så här: Men det här är så viktigt, så då struntar vi i det.

Men man kan inte stifta lag bara för att man vill ha en lag. Man kan ju inte driva igenom den om den inskränker den kommunala självstyrelsen, som är grundlagsskyddad. Förmodligen och sannolikt strider den mot gemenskapsrätten. Man kan inte bete sig på det viset, Rolf Olsson.

Vi är en lagstiftande församling och har det ansvar som åligger oss att ordentligt bereda lagförslag innan vi lämnar dem på riksdagens bord för beslut. Och vi har i utskottet bett om att få den här noggranna analysen. Då säger Rolf Olsson: Det här förslaget har ju gått till Lagrådet två gånger.

Ja, men Rolf Olsson var väl ingen tillskyndare till att vi skulle skicka förslaget till Lagrådet ytterligare en gång. Tvärtom försökte ni göra allt för att förhindra det.

Den gången körde ni inte över oss fem som ville göra detta. Men nästa gång, när vi ville att Nämnden för offentlig upphandling skulle få möjlighet att under ett antal veckor göra denna noggranna analys, hade ert tålamod tagit slut. Då körde ni över oss och försökte komma med någonting som ni kallade men eller avsevärda men, något som inte ens Conny Öhman som företrädar Socialdemokraterna kunde fylla med ett innehåll. Han fick erkänna att det inte finns några konkreta planer på att lämna över driften av ett sjukhus till en privat vårdgivare.

Det här handlar om att ni inte vill att borgerlig politik ska få fortsätta. Ni gillar inte den, och då bestämmer ni er för att stifta en lag i Sveriges riksdag mot den politiken. Det är inte demokrati, Rolf Olsson.

Anf. 28 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Vi har, som jag sagt tidigare i replikskiftet, lyssnat noggrant på de synpunkter som framlagts, inte minst av Lagrådet där ärendet har varit två gånger. Precis som jag också har sagt har förändringar gjorts under beredningens gång utifrån bl.a. Lagrådets synpunkter. Jag har även räknat upp de instanser där ärendet har varit föremål för beredning, och det var en ganska lång lista. Mot bakgrund av detta kan vi ändå säga att det är en ordentlig beredning som har gjorts. Den fyller definitivt syftet att vara en noggrann beredning. Jag kan inte se annat än att den här frågan nu är mogen för beslut.

Chris Heister drar upp detta med kommunal självbestämmanderätt. Jag hoppas att vi är överens om att det ändå är riksdagen som ytterst sätter gränserna för det kommunala självbestämmandet, vilket också Lagrådet konstaterar i sitt första yttrande. Riksdagen måste värna de nationella intressena, som är av största vikt. Landets akutsjukhus, ofta de största sjukhusen i landet, representerar den yttersta infrastrukturen i sjukvården. Det är ett viktigt nationellt intresse. Hälso- och sjukvårdslagens intentioner är någonting som ska gälla lika i hela landet. Det ålägger landstingen skyldigheter och befogenheter.

Detta är inte något unikt för bara den här frågan. Den kommunala självbestämmanderätten är aldrig oinskränkt. Vi kan se det på en rad andra områden också.

Anf. 29 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Det förstår jag att Vänsterpartiet tycker. Vänsterpartiet vill förbjuda privata vårdgivare. Ni vill inte bara göra det när det gäller akutsjukvården, utan ni vill göra det i den öppna sjukvården också, i primärvården. Ni avslog ju den nationella handlingsplanen med det som utgångspunkt, att ni inte heller där vill se mångfald och andra alternativ.

Jag bara undrar: Vad säger Rolf Olssons partivänner uppe i Vittangi om detta, nu när landstinget i Norrbotten vill låta Praktikertjänst driva vårdcentralen i Vittangi därför att landstinget inte kan få dit doktorer? Vad säger ni till partivännerna där uppe? Lägg ned vårdcentralen i stället! Låt den stå utan läkare! Det tycker vi är bättre än att privata vårdgivare får vara med och hjälpa till och se till att man kan erbjuda medborgarna en god sjukvård.

Sedan vill jag återigen ta upp detta med det beredningsansvar som ligger på oss i utskottet. Rolf Olsson var ju med vid sammanträdet när vi hade en representant för Nämnden för offentlig upphandling där, som tyckte att detta var ett mycket märkligt och udda sätt att lagstifta och som gärna hade velat få möjligheten att göra en noggrann analys. Detta var också någonting som Lagrådet krävde att det skulle göras innan förslaget lades fram för riksdagen. Nämnden ville lyssna med expertis i den akademiska världen och rådgöra med sina internationella kolleger. Det skulle ha tagit ett antal veckor.

Men detta förvägrade ni oss möjlighet att göra. Vi får inte stifta lag i den här riksdagen som strider mot gemenskapsrätten. Vi bör väl ändå veta vilken lag vi ska rösta om. Nej, det struntar Rolf Olsson i. Han vill ha den här lagen, för han vill inte att det ska finnas privata vårdgivare, varken i sjukhusvården eller i den öppna vården. Då kan man sätta sig

över både den ena och den andra lagen. Nu har jag fått ett klart besked från Vänsterpartiet i den här frågan.

Prot. 2000/01:46
13 december

Anf. 30 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det var en tolkning som jag tror Chris Heister är relativt ensam om att göra, möjligen med undantag för ytterligare någon moderat. Men det går ju att kolla i protokollet vad jag har sagt i min inledning och i replikskiftena.

Visst finns det, precis som Chris Heister påpekar, problem med olika former av brister i hela sjukvården i hela landet. Det gäller också Norrbotten. Jag tror inte att privatisering är lösningen på de problemen. Jag tror att det bl.a. är mer resurser som måste till. Det visar inte minst ert eget fögderi här i Stockholm, där ni nu går mot ett prognostiserat underskott på 1,8 miljarder kronor. Det är siffror som talar, Chris Heister. Detta visar att man måste kunna diskutera också resurser och ta ett helhetsgrepp på sjukvårdens framtid. Moderaterna har ju låst fast sig vid att det absolut inte får förekomma diskussion om resursförstärkningar till sjukvården.

Det är också så att det nyligen, i november månad, här i Stockholm beslutades om världens största upphandling av akutsjukvård, en affär som ska omsluta 10 miljarder kronor fullt utbyggd. Det är alltså jättelika vården som står på spel, och det är bl.a. mot den bakgrunden vi behöver fundera över spelregler för sjukvården och hur sjukvården ska vara möjlig att styra framöver.

Anf. 31 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet är ju det parti som kanske är mest extrem motståndare till förnyelse- och mångfaldsarbete. Det gäller såväl den öppna som den slutna vården – oavsett om det skulle effektivisera vården och ge mer resurser till dem som behöver, oavsett om det skulle innebära en ökad valfrihet. Det är ganska ointressant för Vänsterpartiet, om jag har förstått det rätt.

Detta visar sig också i att det inte spelar någon roll om man bryter mot annan lagstiftning eller mot Lagrådet. Det ska vara nej till nytänkande.

Jag har två frågor till Rolf Olsson och Vänsterpartiet. Den första frågan gäller just demokratiaspekten. Om jag har uppfattat det rätt ivrar Miljöpartiet aktivt för tvåtredjedelsmajoritet, och det ska också vara någonting som departementet ska se över. Har jag uppfattat Vänsterpartiets partiledare rätt när jag påstår att hon har sagt sig vara klar motståndare till tvåtredjedelsmajoritet? Det är den ena frågan.

Den andra frågan gäller återigen att vi inte fick möjlighet till en fördjupad analys i utskottet. Jag ska inte upprepa argumenten, men jag ska upprepa frågan. Socialdemokraternas företrädare kunde ju här inte peka på annat än någon motion eller någon dagordning. Har Rolf Olsson besked att ge i fråga om vilka landsting det är som ni är rädda för inför årsskiftet?

Anf. 32 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet är definitivt inte motståndare till förnyelse av sjukvården. Men vi sätter, till skillnad från Kenneth Johansson, inte

Sjukhus med vinstsyfte

likhetstecken mellan förnyelse och privatisering. Där har vi en skillnad oss emellan. Vi är mycket skeptiska till privatisering som lösning på sjukvårdens problem. Vi tror att det ligger på helt andra baser.

När det gäller tvåtredjedelsmajoritet är det inget vänsterpartiförslag. Där kan jag utan vidare säga, utan att vi har haft någon mer omfattande diskussion i partiet, att vi har en betydande skepsis mot det förslaget. Vi tycker att det är utomordentligt viktigt att man utreder den demokratiska beslutsprocessen vid överlåtelse förutsättningslöst. Vi har bidragit till utredningen med att få in definitioner av akutsjukhus och möjligheten att tillgripa sanktioner. Det tycker vi är väldigt viktigt för att kunna stärka den demokratiska beslutsprocessen.

Sedan gällde det frågan om vårdbolag. Jag sade alldeles nyligen i en replik till Chris Heister att utvecklingen här i Stockholm drivs väldigt hårt mot privatisering inom en rad områden. Inom äldreomsorgen är det ju utomordentligt tydligt, med den oligopolutveckling som sker där stora, börsnoterade företag helt dominerar marknaden. Vi ser nu en liknande utveckling komma också inom sjukvården.

Uppgifterna om världens största upphandling av akutsjukvård, som alltså omfattar 10 miljarder fullt utbyggd, är naturligtvis steg i en sådan riktning som gör att en sådan här lagstiftning är nödvändig. Även andra landsting har diskuterats. Jag vet inte exakt hur läget är nu. Det har diskuterats kring Trelleborgs sjukhus. Det är möjligt att Kenneth Johansson har senare uppgifter och att det inte är dagsaktuellt med försäljning, men det är i alla fall under diskussion.

Anf. 33 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Rolf Olsson säger att förnyelsearbete är lika med privatisering för Centerpartiet. Låt mig bara konstatera att Rolf Olsson i så fall har fattat noll av Centerpartiets sjukvårdspolitik. Vi anser att den ska vara solidariskt finansierad och att det ska finnas en öppning om man lokalt vill pröva en mångfald av vårdgivare. Det är att uppmuntra och definitivt inte att sätta käppar i hjulet, vilket majoriteten i dag är på väg att göra.

När det gäller tvåtredjedelsmajoriteten är Rolf Olsson en försiktig man. Han använde ett uttryck som inte var ett klart besked. Jag skulle gärna vilja att Rolf Olsson kunde säga att Vänsterpartiet säger nej. Om man gör det behöver inte departementet lägga ned jobb på att utreda någonting som det definitivt inte finns majoritet för att besluta här i riksdagen.

Till slut åter ett besked. Det hävdas på lösan grund att det finns några klara förslag att ta ställning till när det gäller utförsäljning. De finns ju inte. Definitivt finns de inte i en omfattning som skulle kunna motivera begrepp som "avsevärt mer". Det är återigen bara klara besked.

Anf. 34 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Som jag sade tidigare är tvåtredjedels majoritet inte vårt förslag. Jag tycker att frågan i första hand bör ställas till den som har lagt fram förslaget. Vi är som sagt skeptiska till det. Men det är alltid så i utredningssammanhang att man ska vara lite försiktig med att binda sig, framför allt i ett läge där vi inte har diskuterat färdigt i partiet. Men, som

sagt, jag tror att jag kan lugna Kenneth Johansson på den punkten. Det finns ingen stor entusiasm över detta förslag i Vänsterpartiet.

Sedan märkte jag att det är en balansgång som Kenneth Johansson vill ha. Å ena sidan är dörren öppen för alla möjliga alternativa varianter. Men inte minst privatisering är ju framtiden också enligt Kenneth Johansson. Det är liktydigt med valfrihet, mångfald, nya aktörer och att det är jättebra med konkurrens. Å andra sidan hävdar man att det är så lite det handlar om. Det är ett sjukhus här och ett sjukhus där. Det är ingenting att bråka om. Så framställs det.

Sedan sägs det att vi inte har exempel på att det pågår någonting, utan att detta är något slags företeelse som egentligen inte finns. Men den finns ju. Jag vill återigen peka på upphandlingen på 10 miljarder kronor i Stockholms läns landsting, Kenneth Johansson. Det är gigantiska summor det handlar om. Detta finns i verkligheten. Det kommer att spela en avgörande roll för stockholmarnas sjukvård framöver. Visst är det mycket stora värden som står på spel. Det är ofattbart att inte Kenneth Johansson och jag är överens på den punkten.

Anf. 35 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tänkte i stort sett ägna mig åt hur demokratifrågan hanteras i Vänsterpartiet. Jag har också stor förståelse för att man kan ha ideologiska invändningar mot det här. Jag hade inte förväntat mig något annat heller. Men jag tycker att det är renare och rakare att då säga det.

Men när väljarna i allmänna val har fått välja landstingspolitiker som har angett en inriktning för hur de vill arbeta har jag mycket svårt att förstå att man som riksdagsledamot ska sätta sig över den folkviljan. Jag hade inte trott att Vänsterpartiet ville stå för någonting sådant, utan att man även här ville säga att det är klart att väljarna har rätt att välja de politiker de vill ha. Om vederbörande politiker har givit ett vallöfte ska de också kunna arbeta så. Om flera partier har gått samman och sagt att om man vinner valet i landstinget ämnar man arbeta så och så, har jag mycket svårt att förstå hur man som vänsterpartist kan säga: Ajabaja, ni väljare har valt fel, nu kommer vi att sätta oss över era beslut.

Är det verkligen så Vänsterpartiet vill ha det, när vi en gång för alla har beslutat om en demokrati här i vårt land? Det är min fråga till Rolf Olsson.

Anf. 36 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har redan tidigare talat om gränserna för den kommunala självbestämmanderätten. Jag vill också lite allmänt ta upp begränsningen av kommersialisering med demokratiaspekt.

I hälso- och sjukvårdslagen stadgas god vård på lika villkor för hela befolkningen. För oss i Vänsterpartiet är det uppenbart att en sådan laginriktning kan vara i fara om landets största sjukhus överläts eller säljs av till börsnoterade storbolag, som har som yttersta ledstjärna att ge vinst åt sina aktieägare. Det borde vara självklart att de riskerna debatteras, även av de partier, t.ex. Chatrine Pålssons parti, som är aktiva tillskyndare av sådana överlåtelser.

Det brukar finnas en relativt bred uppslutning bakom följande förutsättningar för vården: den ska vara demokratiskt styrd, den ska ge medborgarna möjlighet till insyn, den ska vara solidariskt finansierad och den

ska ges efter behov. I ett läge där stora vinstsyftande bolag framträder som aktörer i vården, och det gäller inte minst när de ska driva de största sjukhusen i landet, borde det vara självklart att det behövs debatt och spelregler om hur de nämnda förutsättningarna ska kunna leva vidare.

Vänsterpartiet menar att det inte är möjligt att överlåta sjukvårdens infrastruktur och fortfarande hävda att den demokratiska styrningen av vården kan fungera precis som förut. Vi i Vänsterpartiet menar att en sådan utveckling äventyrar att vården ges efter behov. Vänsterpartiet hävdar också att den solidariska finansieringen i förlängningen riskerar att överflyglas av privata försäkringar. En sådan utveckling påskyndas av fler sjukhus med vinstmotiv. Så det är väldigt stora värden som står på spel. Därför anser vi att det är viktigt med rådrum och en utredning kring den demokratiska beslutsprocessen.

Anf. 37 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! I mitt inledningsanförande tog jag faktiskt upp frågan att vården ska ges på lika villkor efter behov. Detta är lagreglerat. 1997 reglerade Sveriges riksdag i det s.k. prioriteringsbeslutet vad vi ska följa. Den lagen gäller precis lika väl när man har överlåtit verksamheten i annan driftsform. Det ska vi inte behöva säga fler gånger.

Så länge Sverige har ett offentligt finansierat sjukvårdssystem efter behov, styrs det av politikerna, i ena fallet direkt, i andra fallet indirekt. Det sker genom avtal. Huvudmannen har ett ansvar. Det är bara så. Jag tycker inte att man ska blanda ihop korten, utan inse att lagar, förordningar och tillsyn i Sverige är lika för den offentligt drivna vården och de alternativt drivna vårdformerna. Jag tycker inte att vi ska behöva säga det något mer.

Jag vill bara ta upp frågan om att utskottet menar att detta skulle leda till avsevärt men. Det är ju ändå någonting som Rolf Olsson och hans parti står bakom. Det är de facto ohederligt att anföra sådana argument som att det skulle leda till avsevärt men om det blev fördröjt några veckor, utan att ha något mer precist än det man nu har anfört att komma med.

Anf. 38 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag relativt noggrant har motiverat varför vi tycker att detta är en så principiellt viktig fråga att man måste ta till en lagstiftning i det här läget.

Jag skulle ändå se fram emot att med Chatrine Pålsson, som själv tog upp framväxten av 120 000 privata försäkringar, diskutera kopplingen mellan privat vård och privata försäkringar. Det hade varit av stort värde om också Chatrine Pålsson hade gett sina och sitt partis synpunkter på risken för att det ger incitament för ytterligare utveckling av en privat försäkringsmarknad. Men den diskussionen har från Chatrine Pålssons sida helt lyst med sin frånvaro. Där är det tydligen vattentäta skott, och det begriper jag inte hur Chatrine Pålsson kan anse.

Jag vill kommentera ikraftträdandet av lagen. Det sägs att det handlar om några veckor. I realiteten – det får väl företrädare för departementet avgöra – är det vår bedömning att det kommer att innebära ett betydligt senare ikraftträdande. Det handlar inte om några veckor utan det handlar om månader. Det är allvarligt, bl.a. mot bakgrunden av utvecklingen i Stockholm och även på andra håll i landet.

Fru talman! Mina vänner! Vad vi avlyssnar är inget mindre än en renodlad ideologisk batalj. Det är härligt! Då gäller det att se klart och lyssna efter de eventuellt dolda budskapen, fejkade hot eller mörkläggingar och förtiganden. Detta handlar om privatisering och bolagsvård som överideologi eller hänsyn till ett angeläget allmänintresse. Det här är kärnan i diskussionen.

Alla de som motsätter sig den tillfälliga lagen som är till för att ge ett nödvändigt rådrum för utredning och seriös behandling har hittills mest åberopat näringlivsskäl. Det är i den här frågan företagandets intressen som borgerligheten värnar. De hämtar sina argument från SAF, Konkurrensverket och Nämnden för offentlig upphandling. Deras uppdrag är inte i första hand att värna demokratisk insyn, solidarisk finansiering eller vård efter behov. Den sammanvägningen ska i stället vi ansvariga rikspolitiker göra

Vårdfältet är stort. Vi i Miljöpartiet har inte heller några ”religiösa” skäl att onödigtvis undandra all vård konkurrensutsättning eller att minska mångfald och valmöjligheter överlag. Tvärtom har vi en ganska pragmatisk syn på både beskattning och offentlig kontra privat drift och vård. Ingetdera är någon överideologi för oss. Det är också därför som vi gröna i den här frågan har blivit den kraft som representerar en ganska sansad tredje väg, en noga avvägd modell för att både värna mångfalden och vården men också sätta en klar och specifik gräns tills vidare för de dyrbaraste och känsligaste vårdenheterna – våra gemensamma akutsjukhus.

Vad blir det för mångfald kvar, om det till sist bara finns privata vinstdrivande akutsjukhus? Vilka gräddfiler kommer successivt att skapas och ge valfrihet och för vilka? Vi får inte hamna i en situation som min företrädare i min roll för nästan jämnt ett år sedan i kammaren betecknade som ”privatisering av vinster men socialisering av risker och kostnader”. Det är värt att citera igen.

I det här fallet är de borgerliga partiernas definition av mångfald och valfrihet ihållig. Hittills har de borgerliga i Stockholms läns landsting t.ex. inte alls aktivt bejakat den mångfald som Vidarkliniken erbjuder.

När man tittar i de borgerliga partiprogrammen kan man klart och tydligt utläsa att människor ska kunna välja mellan offentlig och privat vård. Det tycker alla borgerliga partier i sina program. Vi gröna tycker att det ska man rakt av kunna göra i öppenvården och även med en begränsning i akutvården. Kvar i den verkliga borgerliga världen blir det bara privat vård. Det är inte valfrihet. Det ger inte möjlighet att välja.

Ingen i ett välfärdsland ska behöva tveka om de kan nå eller har rätt att billigt och demokratiskt utnyttja ett sjukhus när de behöver akut hjälp. Det är syftet med stopplagen och med utredningen och med en så småningom klar och tydlig permanent lag. Det är det enda syftet.

Borgerligheten slår nu vilt och blint och desperat. De hotar t.o.m. med hemska EU:s förbannelse. Låt oss titta på förslaget verkliga innehåll. Det handlar inte om vårdcentralen eller öppenvårdskliniker. Det handlar inte heller om närsjukhus eller patienthotell, inte om städentreprenader eller specialistsjukhus eller universitetssjukhus. Det handlar om akutsjukhus. Punkt! I sammanhanget är det tveksamt om Simrishamn egentligen är ett akutsjukhus i den mening som lagen tar sikte på.

Det rör sig inte heller om en permanent lag. Vi gröna har sett till att den har blivit tillfällig och att utredningskraft kommer att läggas ned på att rätta ut de frågetecken som framför allt Lagrådet har rest sedan i somras då den först föreslagna propositionen förelåg.

Om det verkligen inte är så att det står ett antal sjukhus på kö och knackar på och har framskridna planer på att sälja ut driften som representanterna på andra sidan bordet i utskottet bedyrar, förstår jag inte den stora paniken som näringslivsintressenas förespråkare har i dag. Då är det bara att lugnt invänta en bra utredning och ta del av deras resultat i laga ordning, som en remissinstans. Har Dagens Nyheter, Kerstin Heinemann, rätt när de på nyhetsplats den 29 november i år rapporterar om "den stora upphandlingen"? Man räknar upp sju Stockholmssjukhus som ska konkurransutsättas efter beslut i Stockholms läns landsting. Planerna finns egentligen väl belagda.

Om vi återgår till vad förslaget egentligen innehåller. Det handlar inte heller om förbud i vare sig stopplagen eller i utredningsdirektiven för vinstdrivande eller överskottsskapande drift i allmänhet. Det handlar om att vinst för utdelning till ägare eller motsvarande ska vara verksamhetens centrala syfte – vinst för utdelning.

Vinsten i centrum tycker vi inte hör hemma i drift av akutsjukhus i vårt land. Man måste betänka att ett akutsjukhus egentligen utgör en sorts de facto-monopol i sitt upptagningsområde. Vem skulle erbjuda det sjukhuset konkurrens i pris- och kvalitetstävlan? Huvudmannen får tvärtom vid överlämnandet ett underläge gentemot företagaren. Man får stå för fiolerna men inte lyssna till musiken.

Vidare handlar det om den rena driften av sjukhusen, inte ägandet av fastigheterna eller verksamheten i allmänhet, utan ansvar och beslut över löpande drift för en bibehållen insyn och för offentlighet. Lagen är inte heller på minsta sätt retroaktiv. Någonting som tyvärr inte blev helt nöjaktigt klarlagt från början. Så är det. Ingångna överlåtelseavtal ska gälla.

Poängen just nu är att innan fler sjukhus försvinner från t.ex. yrvakna stockholmare ska alla veta vad som permanent ska gälla. Då gäller det att det finns några landstingsägda akutsjukhus kvar.

Sedan är det slutligen den gröna poängen, nämligen det sätt som viktiga beslut ska fattas på. Det ser vi som vårt bidrag. Vi vill att medborgarna i ett landsting, som med sina skattepengar skapar, driver och medborgerligt påverkar driften av sina sjukhus, också ska vara de som har den yttersta makten över eventuella stora utförsäljningsbeslut. Det ska inte vara några tillfälliga eller kanske knappa och framför allt inte anonyma landstingsmajoriteter, men inte heller riksdagen ensam. Låt oss titta tillbaka på det valmaterial som de borgerliga partierna presenterade i Stockholms läns landsting före förra valet. Där säger fp, kd och Centern ingenting om att de tänker arbeta för de stora utförsäljningarna. Däremot sade Ralph Lédel det i vissa intervjuer före valet. Det är lite för anonymt.

I viktiga frågor ska beslut, underlag och motiv verkligen göras synliga. Väljarna måste hinna hänga med. Man måste få en chans när det rör sig om stora förändringar i livsavgörande strukturer. Man måste hålla koll på vad valda politiker gör och kanske i det tysta planerar. I dag säger vi att vi inte riktigt vet i Stockholm – men moderaterna lär veta – exakt vilka framtidsplanerna är. Vi vet att all primärvård i Stockholm ska vara upphandlad inom ett år.

Utredningen ska därför arbeta i två steg.

Det första är att lämna ett förslag om hur vettiga och demokratiska förankringsregler ska se ut.

Vi har lämnat som bidrag att utredningen ska titta närmare på alternativ för folkomröstning för två beslut med val emellan och eventuellt på hur en kvalificerad majoritet i landstinget ska fatta beslut. Så att om ett landsting verkligen vill att deras akutsjukhus ska drivas som ett vinstsyftande företag, får man också chansen och ska t.o.m. hinna börja den processen innan valet och valrörelsen 2002. Man ska då tala om för medborgarna vad man avser att göra.

Dörren, menar vi, ska inte stängas, men tröskeln ska för insynens och förankringens skull bli lite högre, framför allt för medborgarnas skull. Medborgarna ska hänga med.

De gröna ser det här motiverat t.ex. också vid försäljning av allmännyttiga bostäder. Men vi har bedömt att det som är allra mest angeläget för svenska folket i vårdfrågor är en demokratisk förankring.

Därför är det tack vare oss, fru talman, som utredaren inför den här riksdagen hösten 2001 ska lägga fram en modell för hur landstingen som yttersta beslutsfattare demokratiskt ska förankra sina beslut hos individerna, väljarna och vårdtagarna. Det här tycker vi är den stora demokratiska vinsten.

Men Stockholmsmoderaterna, anförda av Ralph Lédel, klagar att regeringen med vår hjälp på det här viset vill förhindra dem från att genomföra sin politik. I samma andetag vill de också rent allmänt minska politikernas, dvs. folkstyrets, makt till förmån för individuella och kommersiella val. Därför vill också Lédel, borgerliga partier och bolagsivrare nu förhindra medelst allehanda förhållningar och hot att riksdagsmajoriteten ska få driva den politik som vi i riksdagen är valda att föra. Vad är logiken?

Varför kommer små upphandlingsvilliga företag – och nu ställer jag egentligen frågan till Ralph Lédel, som inte finns i denna kammare – inte heller att kunna göra sig så mycket besvär i Stockholmsupphandlingen, som vi antar förestår? Partena Care, ISS Care och Partema, som alla har mycket hög omsättning, kommer att fortsätta dominera bilden för sjukvården i Stockholm. Så här ser den förverkligade moderata valfriheten ut i Stockholm. Jag tycker att spåren förskräcker.

Det andra utredningssteget, som den riksdag som kommer att efterträda oss kommer att få ta ställning till, handlar om en rad andra viktiga anslutande frågor. Jag återkommer till dem.

För oss miljöpartister har det här arbetet inneburit att vi har kunnat göra tydligt vad vår linje är. Vi gröna står kvar vid värnandet om landstingens självstyrande rätt, Kenneth Johansson. De ska ytterst få äga besluten, men de måste mycket öppet gå ut med sina intentioner och ha folket med sig.

Vi gröna har genom vårt bidrag till den här inriktningen i arbetet gett förutsättningar för en medborgerlig förankring, starkare än de som något annat parti av egen kraft har velat skapa. De gröna står för att odogmatiskt identifiera vad som med grundlagens och EU-domstolens ord är angeläget allmänt intresse, dvs. inte bara näringslivsintresse. Det är rikspolitikernas uppgift att definiera vad som är av allmänt intresse. Vi får inte smita ifrån den.

Vi gröna har också noga övervägt exakt var skiljelinjerna ska gå i hela det stora fältet av vård – inte allting eller ingenting och inte ljusblått eller mörkrött, utan exakt just bara detta och denna specifika avgränsning som jag nyss har redogjort för.

Vi gröna bejakar faktiskt en äkta mångfald av vårdgivare och många reella valmöjligheter inom öppenvården, men då inte bara i form utan framför allt i innehåll och kvalitet. Personalkooperativ och patientföreningar och kanske främst de rent idéburna vårdgivarna måste verkligen beredas mycket bättre villkor för att få verka över hela fältet och i hela landet. Och de sysslar sällan med ren akutsjukvård.

Då säger jag: Välkomna alla bolag att bjuda på andra vårdinrättningar och enheter! Visa att effektivitet och kvalitet är möjligt! Och bjud gärna gammal och kanske ingrodd förvaltningsdrift en rejäl match i förnyelsens konst. Det tycker jag vore bra.

Jag säger också varmt välkomna till er som eventuellt vill driva ett akutsjukhus, där ni med överskottet återinvesterar någonting som kommer vården och patienterna till godo. Särskilt välkommen skulle jag vilja säga till dem som vill förverkliga alternativa och komplementära vård-idéer med ett etiskt innehåll och med en helhetssyn på kropp och själ.

Ett annat tungt skäl för oss har också varit, när vi har tänkt oss in i situationen, vad som händer när en privat vårdgivare inte längre finner att lönsamheten är stor nog.

När ett landsting, fru talman, väljer att lägga ned ett sjukhus, vilket långt ifrån brukar vara lätt eller komplikationsfritt och som inte brukar ske utan betydande protester, har det landstinget i alla fall kvar det fulla ansvaret. Enligt hälso- och sjukvårdslagen måste de i alla fall tillgodose människors vårdbehov. De måste helt enkelt visa att de kan möta behovet på ett annat sätt om de väljer att lägga ned ett sjukhus. Men vilket sådant ansvar har ett privat bolag om det bara drivs för att skapa vinst för sina aktieägare? Jo, då kommer ansvaret att komma tillbaka till landstinget. Landstinget måste då åter träda in och kanske starta upp verksamheten igen med mycket besvär och krångel och säkert med ett stort glapp i kontinuiteten. Denna aspekt har vägt väldigt tungt för oss. Bl.a. detta ska utredningens senare del belysa.

Utredningen kommer också att se på vad som händer i andra jämförbara länder, vilket kommer att ge ett nödvändigt perspektiv på denna något självcentrerade debatt i Sverige. Utredningen kommer också att se över begreppsdefinitioner och utformning av avtalen.

Jag skulle vilja avsluta med att säga: Låt oss enas om en lite mindre religiös tro och lite mer utskiljning. Förnya vården, men låt oss se till att vi har tillräckligt många akutsjukhus kvar i gemensam drift i landet!

Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på reservationen.

I detta anförande instämde Birger Schlaug, Gunnar Goude, Marianne Samuelsson, Matz Hammarström och Per Lager, (alla mp).

Anf. 40 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Jag har ställt denna fråga tidigare i denna kammare både till socialministern och till vice statsministern men har inte fått något nöjaktigt svar, så jag skulle gärna vilja ställa frågan till Miljöpartiet som

nu känner att man har påtagit sig ett väldigt stort ansvar för hur denna proposition och lagförslaget nu ser ut.

Min fråga är: Hur ser logiken ut bakom att det krävs enkel majoritet för att lägga ned ett sjukhus, men att det ska krävas kvalificerad majoritet för att låta samma sjukhus få finnas kvar och utvecklas? Kan Lotta Nilsson-Hedström tala om logiken bakom detta?

Sedan säger Lotta Nilsson-Hedström att landstinget har sitt fulla ansvar för sjukvården. Det har landstinget i dag och också i morgon med en borgerlig politik.

Vidare säger Lotta Nilsson-Hedström att det mot den bakgrunden blir ett väldigt stort ekonomiskt åtagande för landstinget om ett sjukhus som har överlämnats i privat drift inte skulle fortsätta sin verksamhet. Detta har ju Lagrådet tittat på, och Lagrådet har ju underkänt den argumentationen och sagt att det gäller likväl för ett företag utan vinstsyfte som för ett företag med vinstsyfte.

När Nämnden för offentlig upphandling besökte utskottet sade man att ett företag som inte visar röda utan svarta siffror i bokslutet naturligtvis har en stabilitet och en långsiktighet som egentligen är mycket bättre för verksamheten. Med den utgångspunkten borde ju Lotta Nilsson-Hedström tvärtom bejaka att det finns stabila och starka privata vårdgivare som kan vara med och utveckla svensk sjukvård.

Vidare säger Lotta Nilsson-Hedström att Simrishamns sjukhus nog inte är något akutsjukhus. Men vad är det då för någonting?

Anf. 41 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det var många frågor på en gång.

Enkel majoritet för nedläggning och tvåtredjedels majoritet för att låta någon annan ta över – ja, den enkla majoriteten för nedläggning handlar ju, som jag sade, om att landstinget måste ha en plan och klar täckning för hur vården ska komma att tillgodoses framöver.

Vi är inte bara förespråkare av *en* av de här modellerna utan vi menar att utredaren ska kunna titta på och bedöma detta. Det vi själva mest lutar åt är nog grundlagsmodellen, två beslut med ett val emellan. Poängen med två tredjedels majoritet vid en eventuell utförsäljning är ju just att det måste vara ett starkt, hållbart beslut, ett beslut som är väl förankrat och som inte kullkastas på kort sikt. Det handlar om stora systemskiften, och det är också anledningen till att vi över huvud taget har den här debatten nu i Sverige. Vi har haft ett system, och nu ska vi i väldigt rask takt byta system; så rask takt att folk inte hänger med. Gamla kompisar till mig i Stockholm frågar: Vad håller på att hända? Då säger jag att processen egentligen inleddes 1994 i Stockholm. Det har man inte fattat. Det har inte gått fram.

Kravet på starka majoriteter, på folkomröstning eller på två beslut med val emellan är tillkommet för att väljare, medborgare och patienter ska få upp den politiska diskussionen och planerna på dagordningen, för att de ska kunna hänga med.

Chris Heister säger att med eller utan vinstsyfte måste en privat vårdgivare klara nedläggningen. Men det är väl också vettigt att ha en långsam och tydlig bearbetning av detta så att de nöjaktigt kan visa hur de ska klara av det. Sedan säger hon att stabil privat vård ska utveckla

svensk vård. Det tycker jag också. Men akutsjukhusen känns dyrbarast och angelägnast.

Anf. 42 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad jag ska säga efter att ha lyssnat på svaret från Lotta Nilsson-Hedström. Hon säger att ett beslut måste vara väl förankrat. Därför säger hon att det ska krävas två borgerliga röster för att rösta ned en socialistisk röst i landstingen.

Samtidigt är Lotta Nilsson-Hedström beredd att driva fram ett lagförslag här i riksdagen som inte har beretts ordentligt i utskottet, där den ena juridiska instansen efter den andra, den ena statliga myndigheten efter den andra, har starka invändningar och ifrågasätter om inte detta lagförslag strider mot annan lag. Men då krävs det inte att beslutet är väl förankrat. Det krävs bara enkel majoritet för att åstadkomma detta. Det hänger inte ihop, Lotta Nilsson-Hedström. Ni har hamnat i en bur där ni används av socialdemokraterna för att förhindra borgerlig politik. Det är för att de är livrädda för att vi ska lyckas där de har misslyckats. Och det ställer ni upp på!

Sedan till min fråga om detta med Simrishamns sjukhus. Ni säger att ni inte vet om det är ett akutsjukhus. De som bor i Simrishamn vet att det är ett akutsjukhus, för det är öppet varje natt. Men hade man inte fått den möjligheten hade kanske Simrishamns sjukhus varit nedlagt. Sedan har vi alla andra sjukhus runtom i landet som avlövas verksamhet. Lotta Nilsson-Hedström vet detta själv. BB i Bollnäs läggs ned. Vi har sjukhuset i Söderhamn. Med sådana vänner som Miljöpartiet behöver småsjukhusen inga fiender, det kan jag tala om.

Anf. 43 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Debatten tenderar ju att bli lite självrepeterande. Poängen med det här upplägget är att utredningen noga ska titta på alla eventualiteter och följa utvecklingen. Den beredning vi har haft nu under sommaren och hösten har kammat in ett antal synpunkter. Propositionen är ändrad. Flertalet utskott förutom socialutskottet har sagt sitt. Vi ser att om det ska vara möjligt för de landsting som eventuellt vill att fortsätta på sin inslagna väg bör utredningen komma i gång. Den bör kunna ge de klara spelregler som permanent ska gälla. Man ska kunna titta på problem och eventuella utfall som inte riktigt går att förutse i dag och som några remissinstanser och sådana som har beretts möjlighet att yttra sig har pekat på. Jag tycker att det är solklart. Jag tycker att det är lugnt.

Vad gäller Simrishamns sjukhus stöder jag mig dels på våra landstingsledamöter, dels på vad som står i ett färskt nummer av Landstingsvärlden, där man kallar det för närsjukhus.

Anf. 44 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Varför har inte Miljöpartiet föreslagit att staten ska reglera att det är förbud mot att lägga ned sjukhus i landstingen? Är det för att Thomas Julin har en annan synpunkt eller vad betyder det? Det borde väl också vara logiskt?

Anledningen till att jag begärde replik var faktiskt att Lotta sade att ingen hade utgått från något annat än företagen. Jag nämnde inte ett företag i mitt anförande. Jag talade utifrån patientperspektivet. Jag talade om

att en patients allra viktigaste önskan är att få behandling, bemötande och hjälp i tid samt att behandlas med respekt. Men jag talade också om att bl.a. värdköer och 120 000 privata försäkringar är symtom på att allt inte fungerar bra. Det tycker jag att jag har rätt att säga. Stockholm och de sjukhus som Lotta Nilsson-Hedström tog upp har inte ett enda dugg med den här lagen att göra. Det är ju konkurrensutsättning inom det egna landstinget. Det har inte med det här att göra ett enda smul.

Förslaget om kvalificerad majoritet, att man ska kräva att landstingen ska förankra genom folkomröstning och sådant, liknar för mig mamma-pappa-barn-relationen. Mamma och pappa är riksdagen och barnen är landstingspolitikerna. Riksdagen måste tala om för dem: Nu måste ni göra så och så och fråga dem och dem. Jag tycker faktiskt att vi har väldigt många kloka landstingspolitiker – åtminstone bland kristdemokraterna – som mycket väl vet hur man förankrar sina beslut.

Jag skulle vilja höra med Lotta Nilsson-Hedström om den här hjärtefrågan. Det är nog inte så värst många människor i Sverige som just nu tror att Miljöpartiet står för mångfald. Man känner att Miljöpartiet verkligen har målat in sig i den röda buren där det knappast finns någon dörr ut.

Anf. 45 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag hinner bemöta alla punkter på en gång. Om det här med ett förbud mot att lägga ned sjukhus vill jag säga att eftersom landstinget har ett ekonomiskt ansvar måste de ju ompröva och titta på hur verksamheten fungerar, hur den ska bedrivas effektivt, att man inte har för stora underskott osv. Självklart måste de ha den rätten och kunna göra de bedömningarna. De har kvar ansvaret under hälso- och sjukvårdslagen att möta behoven. Det kvarligger på dem.

Självklart finns det anledning – och det har vi också bett att man ska titta på i utredningen – att över huvud taget se över sjukhusstrukturen. Självklart finns det väldigt mycket fog för människors oro när små sjukhus läggs ned. Det tror jag inte att någon här inte skulle skriva under på.

Sedan säger Chatrine Pålsson att hon minsann inte utgick så mycket från näringslivets intressen. Javisst, jag hörde det. Jag kände mycket för det hon sade. Men i utskottet och den beredning vi har gjort, och i den argumentation som har förts i det offentliga rummet, har de allra flesta argumenten tagit sikte något på självstyret men också väldigt mycket näringslivets intressen. Där ligger absolut tyngdpunkten totalt sett i den argumentation som i den här frågan har framförts under de senaste – ska vi säga – en och en halv månaderna. Det vidhåller jag.

Allt fungerar inte bra, säger Chatrine Pålsson. Nej, säger jag, det håller jag med om. Det finns mycket att fortsätta utveckla inom vården. Jag tycker också att det t.ex. kan vara bra med bolagisering för att det ger en anledning att effektivisera sin verksamhet och titta över den. Vi har satt en tydlig, snäv gräns för akutsjukhusen – och med väldigt specifika villkor. I övrigt tycker vi att mångfald är bra. Vi fortsätter att jobba för det, och det gör våra landstingspolitiker också.

Anf. 46 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Lotta Nilsson-Hedström. Om det är så att det inte fungerar i dag, och om det är så att landstingspoliti-

ker är kloka och att de har ansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen, varför behöver man då ha den här stopplagen innan en utredning har arbetat? Är det inte så att om vi vill ha en god kvalitet för våra medborgare är det viktigt att det också blir det som patienten tycker är viktigt som man får? Så är det uppenbart inte i dag, som jag sade.

Då tycker patienterna säkert att det är väldigt långt att behöva vänta, om man nu har idéer om förnyelse, två år till för att det ska hända något när man är sjuk. Man har ju sett på många andra områden att konkurrens alltid bidrar till att det blir kvalitetsskärpning på olika områden.

Jag vet inte något annat område i Sverige där vi som medborgare inte tycker att det är positivt att det finns konkurrens. Så är det med t.ex. våra butiker. De allra flesta tycker att det är bra om man vet att priserna hålls nere. Jag tycker att det är så viktigt att man ser detta ur patientperspektivet. Då är två år en långt tid om man ska stagnera när det handlar om att försöka få det bättre.

Jag vill fråga Lotta Nilsson-Hedström om det är ambitionen att försena förnyelse som gör att det blir bättre för den enskilda medborgaren.

Anf. 47 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Exemplet med Stockholm är ju egentligen väldigt bra. Varför är det en så stor osäkerhet om vad som är planerat i Stockholm? Varför går det inte att svart på vitt få fram sådana planer som vi alla är överens om? Detta handlar ju om att öppenheten måste vara stor och måste bibehållas. Självklart ska stockholmare och vi politiker på andra nivåer kunna följa denna utveckling. Varför är det ett hysch-hysch som gör att vi ska behöva tveka? Jag återopade en artikel i Dagens Nyheter och en annan artikel där man talar om den stora upphandlingen. Det är ju sådana planer på gång, troligtvis, tydligtvis. I utskottets betänkande har vi skrivit att vi har erfårit detta. Det ligger i sakens natur än så länge. Det är svårt att helt belägga det. Jag tycker därför att Stockholm är ett utmärkt exempel på att vi måste se till att det finns någonting kvar, att det går väldigt fort. Det är poängen med detta.

Riksdagen ska naturligtvis fatta rambeslut för landstings och primärkommuners verksamhet. Det är vår uppgift. Vi står inför ett nytt skede historiskt sett i Sverige. Vi har haft en offentlig vård. Nu händer det nya saker snabbt. Riksdagen måste komma in och ta sitt ansvar. Vi måste bereda detta väldigt väl. Men det måste finnas någonting kvar att bereda när den tiden är över. Och därför måste vi ha en stopplag nu.

S:t Göran har varit i drift som privat sjukhus under ett år. Simrishamns sjukhus har varit i drift under ett halvt år. Er tro, som jag kallar för dogm, är att det i alla lägen alltid är bättre med en privat vårdgivare. Det får vi se. Det ska utredningen också se över.

När det gäller primärvården är det berikande, ja visst, det tror jag att många är överens om. När det gäller akutsjukvården får vi se. Vi ska utreda det.

Anf. 48 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det svar som Lotta Nilsson-Hedström gav till Chatrine Pålsson om att man har erfårit att det är en planering på gång men att man inte kan belägga det var intressant. Det var bra och klargörande. Detta har vi ju ifrågasatt hela dagen, tycker jag.

I sitt anförande sade Lotta Nilsson-Hedström att vi som är emot detta inte hade tagit upp demokratiskäl. I mitt anförande sade jag faktiskt att landstingspolitiker och landstingsval är viktiga och att dessa val ska ha genomslag i vilken sjukvårdspolitik som förs inom det landstinget och att det är dessa politiker som ska stå till svars inför väljarna.

Om slutresultatet av detta moratorium ska bli det som Miljöpartiet förrespråkar, att man ska ha två tredjedels majoritet för viktiga beslut eller val emellan, så skulle jag väldigt gärna vilja be Lotta Nilsson-Hedström att utveckla Miljöpartiets syn på demokratifrågor lite utförligare.

Anf. 49 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag sade inte att ingen hade åberopat demokratiskäl. Jag sade att de flesta har åberopat näringslivsskäl i den här diskussionen. Återigen vill jag säga något om Stockholm. Jag tycker att detta exempel illustrerar behovet av öppenhet, behovet av att som landstingspolitiker klart och tydligt tala om vad man avser, och göra det före valet, så att medborgare och väljare vet vilka de röstar på, så att man inte med knappa majoriteter kappar igenom stora saker väldigt fort. Det är poängen.

Vår demokratisyn är decentralistisk. Vi tycker att det är viktigt med självbestämmande. Vi ser också, och det gör ni alla, att det finns frågor där detta kan komma på kollisionsskurs med det som i grundlagen kallas angeläget allmänt intresse. Det är precis vad denna diskussion handlar om. Vården är en så central, så känslig och så dyrbar verksamhet. Den måste definieras som ett angeläget allmänt intresse. Det betyder att riksdagen sätter ramar för landstingets verksamhet. Sedan är det, som någon annan före mig i talarstolen också sade, upp till duktiga landstingspolitiker, kristdemokrater och andra, att förverkliga målen och fylla ut dem med god kvalitet. Detta är en väldigt specifik, väldigt smal, väldigt liten och väldigt tydlig lagstiftning. Vi vill ha en stopplag i första hand och sedan en viktig utredning där man tar upp framför allt, utifrån vår synpunkt, demokratiaspekterna som ska tillgodoses permanent framöver.

Anf. 50 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag har bara en kort fråga till Lotta Nilsson-Hedström. Var i Miljöpartiets program står det att ni vill ändra beslutsordningen i landstingen på ett så genomgripande sätt som ni nu föreslår i riksdagen för riksdagsbeslut?

Anf. 51 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Avvägningen i detta fall har ju egentligen uppkommit under det senaste året. S:t Göran är fortfarande det enda stora exempel som vi har. Det har fungerat som eget bolag under ett år.

Som jag nyss sade menar vi att vi faktiskt står inför ett systemskifte i landet som vi måste förhålla oss till. Vår decentralistiska ideologi, vår syn på vård och på mångfald i vård, finns belagd i vårt partiprogram, och det kommer vi att behålla även framgent i våra nya partiprogram. Det finns inga oförenligheter utifrån vare sig sakpolitik eller ideologi hos oss i detta.

Anf. 52 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När Miljöpartiet kom in i politiken tyckte jag att Centerpartiet fick ganska mycket stöd när det gäller idéer om lokalt inflytande, lokal demokrati, småskalighet, så lite makt till Stockholm och till Bryssel som möjligt, osv. Men nu är det alldeles uppenbart så, som jag framhöll i mitt anförande, att fråga efter fråga som Miljöpartiet står bakom och t.o.m. driver går i motsatt riktning. Jag nämnde bostadsförmedlingslagen, att öronmärkta pengar ska fördelas via Skolverket och inte via kommunerna, maxtaxan där det är staten i stället för föräldrarna som ska bestämma, osv. Det är beslut som går i fel riktning. Dessutom detta dribblande med majoritetsfrågan för att förhålla kommunala beslut. Som jag ser det ska två tredjedels majoritet krävas. Hela tiden går detta ut på färre beslut i kommuner och landsting med den inriktningen.

Precis som tidigare har sagts så får landsting i Miljöpartiets Sverige lägga ned småsjukhus med enkel majoritet. Men om man ska sälja ut akutsjukhus så krävs det två tredjedels majoritet.

Min fråga är: Hur kan Lotta Nilsson-Hedström se detta som en reell demokrati, där en man, eller låt oss gärna säga en kvinna, en röst ska gälla, vilket jag tycker ska gälla?

Min andra fråga är: Vilka områden, utöver det som vi hitintills känner till, ligger så att säga i tuben för att man ytterligare ska urgröpa den kommunala självstyrelsen? Jag är rädd för att det finns mer. Och det kunde vara intressant att få höra vad vi ska ta strid om nästa gång.

Anf. 53 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag börjar bakifrån. Ingen, vad jag vet. Jag vet inte om vi ska strida om någonting annat. Vi har tittat på allmännyttan. Det känns oerhört viktigt att också kunna värna ett boende för alla – vi har arbetat enligt samma modell där – men också att ha en sorts demokratigaranti.

Kenneth Johansson säger att vi dribblar med majoriteter, och han talar väldigt mycket och nästan uteslutande om detta tvåtredjedelsförslag. Vi säger att utredaren ska väga och bedöma tre eller egentligen fyra modeller om vi benar upp det. Det är två olika sorters folkomröstningar som vi har fört in. Det är också två beslut med val emellan som vi själva kanske tycker är den mest sympatiska modellen. Jag tycker därför inte att detta är ett dribblande med majoriteter. Vi har sett till att man har fört ned och fört tillbaka frågan på landstingsnivå. Det ingripande som staten med lag nu gör är stopplagen. Om detta går vår väg kommer frågan att förbli och permanentas som en landstingsfråga. Men den kommer att processas innan dess här i riksdagen en gång till. Vi kommer att ha en motsvarande diskussion här igen våren 2002.

Sedan vill jag ge Kenneth Johansson en motfråga om det som han först sade om lokalt inflytande, småskalighet och alla vackra honnörsord som han egentligen menar att vi delar mellan våra partier. Tycker Kenneth Johansson att en utveckling med några få stora, vinstdrivande och aktieförankrade företag står för någonting annat än makt? Tycker Kenneth Johansson att den främjar mångfald?

Ska man vidare tillgodose andra huvudmän än bara de rent kommersiella? Vilka ska bli kvar? Det är ju här fråga om makt och en brist på mångfald.

Kenneth Johanssons polemiska fråga landar inte hos mig på ett sådant sätt att jag kan svara ja eller nej på den.

Prot. 2000/01:46
13 december

Anf. 54 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Låt mig svara på det som nämndes sist. Det som man nu har är enfald. Man har i högsta grad en ensidighet vad avser vårdgivare. Centerpartiet vill ha många vårdgivare. Vi vill ha en mångfald av olika behandlingsinriktningar, och vi tror att det är våra förtroendevalda i kommuner och landsting som bäst bedömer på vilket sätt den mångfalden ska åstadkommas. Det är vår grunduppfattning.

Jag har tagit upp frågan om tvåtredjedels majoritet. Jag tycker att ett krav på en sådan återspeglar en mycket märklig syn på demokrati. Det samma gäller i folkomröstningsfrågan. Man måste lokalt få bedöma på vilka områden och i vilka frågor som folkomröstningsinstitutet eventuellt ska utnyttjas. Man ska inte här avgöra hur en kommun eller ett landsting ska utnyttja det.

Anf. 55 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det blir här ett skojigt laborerande med orden "enfald" och "mångfald". Båda parter kan utnyttja dem för sina syften. Vi menar faktiskt att det är en sorts enfald att ha en stelbent och kanske föråldrad förvaltningsstyrd vård. Det är helt säkert på många håll dags att förnygra, förnya, skaka om och effektivisera den. Det är detta som är problemet. Det är en väldig enfald att ha bara stora privata företag som vårdgivare.

Jag har bl.a. gått igenom tidningsurklipp som berör Stockholm och funnit att små anbudsgivare som vill vara med i konkurrensen om öppen-vård och annan vård i Stockholm inte har en chans. Också det är väl enfald.

Poängen är att det framför allt ska vara en mångfald i vårdinnehållet. Man ska mera se till kvaliteten än till huvudmannaskapet, och man kan som överideologi ha att vara pragmatisk. Det finns på sjukvårdsfältet många vårdformer, vårdnivåer och särfall. Vad är mest angeläget? Man kan vara mycket specifik, och det har vi varit. Vi säger inte att allt privat är bra eller att allt offentligt är bra. Vi har undvikit att falla i de två di-kena. Jag tycker att också detta är ett mångfaldstänkande.

Anf. 56 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! De allra flesta svenska medborgare ser allemansrätten i den svenska sjukvården som en omistlig tillgång.

De känner stolthet över att de med sina skattepengar byggt upp en sjukvård som har en högre kvalitet än i de flesta andra länder och som tar emot sina patienter utan att fråga efter deras betalningsförmåga, eventuell försäkring eller inkomst.

De vet naturligtvis att sjukvården behöver utvecklas ytterligare för att möta stigande förväntningar och få bort väntetider och köer. De ser att sjukvården behöver mer personal. Därför tycker de säkert att det är bra att staten under de kommande fyra åren satsar ytterligare 9 miljarder kronor så att landstingen och kommunerna kan förbättra vården.

De ser också att det behövs en organisatorisk förnyelse. Vården måste komma bort från stela hierarkier till mer av teamwork, gränsöverskridande samarbete och ett ökat medbestämmande för personalen. Därför

Sjukhus med vinstsyfte

instämmer de säkert i kravet på att personalen ska få ökade möjligheter att i avtal med landstingen driva delar av vården i egen regi.

Men: Alltfler människor berättar om en växande oro för att utvecklingen inom vården ska leda bort från en vård för alla till en vård för dem som kan betala för sig, kort sagt för att allemansrätten håller på att ersättas av en rikemansrätt.

Denna växande oro har bl.a. sin grund i de kampanjer för privata sjukvårdsförsäkringar som de privata försäkringsbolagen nu genomför. Bolagen försöker få företag att teckna försäkringar för vad de kallar nyckelpersoner, som ska få vård på andra villkor än övriga medborgare.

För att dessa kampanjer för en försäkringsfinansierad vård ska vara framgångsrika krävs det att försäkringsbolagen kan köpa behandling och vårdplatser på svenska sjukhus. Hittills har ju de privata försäkringarna varit kopplade till sjukhus som också varit privat finansierade, men för att få tillgång till fler vårdplatser arbetar försäkringsbolagen intensivt för att också de sjukhus som är finansierade med skattemedel ska vika en del av sin vård för bolagens kunder.

Människors oro förstärks naturligtvis av planerna på att sälja ut akut-sjukhusen till företag som drivs med privat vinstintresse. Vägen öppnas ju därmed för de avgörande stegen till ett nytt sjukvårdssystem.

Till alla oroliga människor har jag kunnat ge några lugnande besked:

- De grundläggande principerna för den svenska sjukvården är en nationell angelägenhet.
- Det är således Sveriges riksdag som bestämmer efter vilka principer den svenska sjukvården ska utvecklas.
- Landstingen har ett stort ansvar för att möta patienternas krav på hög kvalitet och tillgänglighet, klara finansieringen, planera, prioritera och förnya organisationen.
- Men inget landsting kan fatta beslut som gör det omöjligt att vidmakthålla de nationella principerna.

Jag har också upplyst om att de politiska partier som vill byta sjukvårdssystem först måste övertyga väljarna i ett riksdagsval och vinna en riksdagsmajoritet för sin linje.

Fru talman! Det är för att slå vakt om de grundläggande principerna i den svenska hälso- och sjukvården som regeringen föreslagit den lagreglering som riksdagen i dag ska ta ställning till.

Till skillnad från många andra länder saknar Sverige regler för i vilka ägar- och driftformer som sjukvården kan bedrivas. Eftersom den svenska sjukvården, vilket har påpekats tidigare, under många år helt dominerats av den offentligt drivna vården har en sådan reglering inte ansetts nödvändig.

I den nationella handlingsplanen för sjukvården, som riksdagen beslutade om för några veckor sedan, framhålls vikten av att primärvården byggs ut och förstärks men också att mångfalden av vårdgivare ökar. Det påpekas att landstingen i större utsträckning bör engagera privata, kooperativa och ideella aktörer i primärvården.

Samtidigt som denna utveckling uppmuntras är det viktigt att inte kommersiella intressen tillåts ta överhanden och försvåra möjligheten att

upprätthålla de grundläggande nationella principerna för en allmän hälso- och sjukvård. Vården ska vara demokratiskt styrd och solidariskt finansierad och ges efter behov.

För att dessa mål ska kunna upprätthållas samtidigt som man öppnar för alternativa driftformer är det nödvändigt att Sverige i likhet med andra länder skapar ett regelverk för de framtida ägarformerna.

Fru talman! Företagsvinst är skillnaden mellan verksamhetens intäkter och kostnader. En större vinst kräver följaktligen att antingen intäkterna ökar eller kostnaderna minskar. Varje vinstsyftande företag strävar efter att maximera vinsten. Det är så att säga själva idén. En börsintroduktion av ett företag leder ofta till att ägarnas lönsamhetskrav skärps.

Det är alldeles självklart att vinstmotivet påverkar beteendet också hos de vinstdrivande företag som verkar inom vårdsektorn – även om det kan balanseras en del av de sociala mål som eventuella avtal med en huvudman försöker fånga upp.

Med vinstintresset bygger man in drivkrafter i verksamheten som kan komma i konflikt med de grundläggande målen för vården. Låt mig nämna några sådana målkonflikter.

För det första: I syfte att öka intäkterna kan ett vårdföretag som driver ett sjukhus sälja sina tjänster till andra än landstingen. Så länge företaget anser sig ha ledig kapacitet kan det ske genom att företaget vänder sig till andra än landstingen. Vinstmålet skapar därmed ökat tryck för att komplettera den allmänna sjukförsäkringen med privata sjukförsäkringar. Detta driver i sin tur vårdföretagen till ett vidgat samarbete med privata försäkringsbolag som på detta sätt ser nya möjligheter att öka sina marknadsandelar. Kravet på ökad vinst och alliansen mellan vårdföretag och försäkringsbolag ökar kravet på att införa en privat finansiering vid sidan av den obligatoriska skattefinansierade sjukförsäkringen.

För det andra är det viktigt att vården sker på rätt vårdnivå och att så mycket som möjligt sker inom primärvården, vilket också är en central ambition i den nationella handlingsplanen för sjukvården. Sjukhusen ska så långt som möjligt verka för denna princip. Med ett ökat antal vinstdrivna företag kan denna princip kollidera med det företagsekonomiska intresset att öka sjukhusens patientunderlag och förbättra deras intäkter.

För det tredje är sjukhusen i regel naturliga monopol. De har ofta en så högt specialiserad vård att de i praktiken saknar konkurrenter som kan erbjuda motsvarande vård. Ett privat företag som har monopol får en mycket stark ställning gentemot sjukvårdshuvudmännen, vars handlingsutrymme begränsas.

Inför en omförhandling – jag tror att någon tidigare påpekat det – kan företaget finna det mera lönsamt att ge vård åt andra än landstingets befolkning och med en annan finansiering än den offentliga. Det finns också en risk för att företaget väljer att upphöra med verksamheten därför att lönsamheten inte är vad man räknat med, vilket skulle innebära allvarliga konsekvenser för landstinget och befolkningen.

För det fjärde: Flera landstingssjukhus bedriver en avancerad medicinsk forskning. Privatiseras driften finns det risk för att forskningsresultaten blir ägarnas privata tillgångar med begränsade möjligheter att använda dessa resultat i hela sjukvården.

För det femte: Införande av vinstintressen i sjukhusdriften bidrar i regel inte till lägre vårdkostnader. Flertalet studier på området visar i stället

att vårdkostnaderna i privata och vinstdrivna företag är högre än i de företag som drivs utan vinstsyfte.

Inom parentes vill jag påpeka att det faktiskt också gäller den så uppmärksammade försäljningen av S:t Görans sjukhus i Stockholm. Vården där har, sägs det, blivit dyrare sedan Bure tog över företagen för ett år sedan. Det var som landstingsdrivet bolag S:t Göran lyckades med en fantastisk prestation att sänka sina kostnader och bli Stockholms läns bästa sjukhus. Den prestationen genomförde sjukhusledningen och personalen under tiden då landstinget ägde bolaget. Sedan Bure har tagit över har faktiskt kostnaderna ökat, även om det är sant att S:t Göran fortfarande är det effektivaste sjukhuset, men det är resultat av förändringar som skedde när landstinget svarade för driften.

Regeringen föreslår således att landstingen inte får överlämna ansvaret för driften av ett akutsjukhus till den som avser att driva verksamheten med syfte att skapa vinst åt ägare eller motsvarande intressent. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2001 och gälla till utgången av år 2002. Den ska inte gälla akutsjukhus som vid ikraftträdandet drivs enligt avtal med landstinget.

Regeringen kommer att tillsätta en utredning för att överväga om en annan reglering som stärker det demokratiska inflytandet över beslutsprocessen vid försäljning eller överlåtelse av driftsansvaret för den offentligt finansierade vården kan vara mera ändamålsenlig.

Fru talman! Den föreslagna nya lagen är således ett väl motiverat och väl avvägt komplement till hälso- och sjukvårdslagen, som i övrigt anger sjukvårdshuvudmännens skyldigheter. Det är dessutom en lag som har sin motsvarighet i många andra länder som också har ett offentligt finansierat sjukvårdssystem.

Icke desto mindre har förslaget lett till politiska kampanjer, påtryckningsförsök och lobbyverksamhet av ett slag som jag i alla fall aldrig varit med om. Till Kenneth Johansson kan jag påpeka apropå Sancho Panza att när det gäller intressena bakom privatisering av akutsjukhusen tycks väderkvarnarna leva. Vi har alla tagit del av försöken att påverka oss i våra beslut.

I dessa kampanjer har flera fullständigt osannolika påståenden spritts. Låt mig kommentera två.

För det första: Chris Heister påstår att de egentliga motiven för lagen skulle vara att förhindra att de borgerligt styrda landstingen ska lyckas med sin politik.

Men sanningen är följande. Den föreslagna lagen upphäver inte något känt beslut i något landsting. Det innebär alltså att inga avtal som är tecknade kommer att förklaras ogiltiga. Det betyder att S:t Görans sjukhus i Stockholm och Simrishamns sjukhus i Skåne, som också varit föremål för diskussion, kan fortsätta som nu. De är icke berörda.

Inget borgerligt landsting har, såvitt jag vet, offentligt redovisat några planer att sälja ut fler akutsjukhus.

Eventuella idéer om att överlåta driftsansvaret till personalkooperativ, som tydligen föresvävar ledningen i Stockholms läns landsting ska kunna gälla för S:t Eriks ögonsjukhus i Stockholm, hindras inte på något sätt av denna lagstiftning.

Den offentliga redovisningen och den offentliga debatten om de planer som finns tyder alltså på att lagen inte kommer att innebära någon

begränsning för de borgerliga ledningarna. Men ändå drivs dessa enorma kampanjer. Det kan bara finnas en förklaring till de upprörda kampanjerna och den aggressiva lobbyverksamheten, och det är att det finns planer som inte redovisats offentligt, att det finns en dold dagordning för ett systemskifte inom sjukvården. Det är därför ett demokratiskt anständighetskrav att Moderaterna och Chris Heister här och nu redovisar de här planerna.

Min fråga är således: Vad är det för borgerlig politik som lagen hindrar?

För det andra: De borgerliga partierna påstår att lagen innebär att viss sjukvård förbjuds. Därmed vill man skapa intryck av att det samlade vårdutbudet på något sätt skulle minska.

Sanningen är att ingen privat vård förbjuds. Det är fullt tillåtet för vilket företag som helst att starta och driva privat finansierad vård. Lagen handlar enbart om i vilka driftformer som den offentligt finansierade akutsjukvården ska bedrivas. De borgerliga partierna vill ge möjlighet för börsbolag att i vinstsyfte driva den akutsjukvård som vi betalar med skattepengar.

Alla som har försökt förklara denna idé för utländska journalister eller för politiker från andra länder upptäcker att de inte tror sina öron. Några sådana idéer har de aldrig hört talas om.

Ännu mer överraskade blir de när de får höra att det inte bara är de nyliberalt orienterade moderaterna som driver denna linje i riksdagen och i landstingen utan att det också är Kristdemokraterna, som ju hävdar att deras politik är förankrad i en annan etik och i andra värden än de som styrs av penningbegäret.

Så min fråga till Kristdemokraterna och Chatrine Pålsson är: Tycker ni att det är rimligt att börsbolag i vinstsyfte ska driva sådana sjukhus som vi betalar gemensamt? Finns det inte någon gräns för det privata vinstintresset?

Anf. 57 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! När man lyssnar till Lars Engqvist hör man att det är överheten som talar. Jag märkte inte så mycket prat om och omtanke om den enskilde patienten och hennes möjligheter att få vård i tid. Det var inte så många veckor sedan vi läste i Dagens Medicin att många gamla hinner dö i kön till gråstarrsoperation. Det är den verklighet som är i Sverige i dag när det gäller svensk sjukvård.

Vår utgångspunkt i den moderata politiken är att genom mångfald, förnyelse och konkurrens skapa utrymme för mer sjukvård så att också den gamla kvinnan som behöver operera sin gråstarr hinner göra det innan hon dör.

Sedan säger Lars Engqvist att det är viktigt att införa denna lag för att man ska värna allemansrätten och det allmänna intresset. Det är detta som är det stora hotet och det är det som är skälet till att det är så viktigt att det fattas beslut om denna lag.

Det är Lagrådets uppfattning att detta inte har någon relevans för den här lagen. Man kan mycket väl se till att man värnar den gemensamma, solidariska finansieringen, den demokratiska styrningen och att man får vård efter behov på ett annat sätt än det som nu regeringen avser att tillämpa i strid mot det kommunala självstyret och andra lagar.

Jag kan inte begripa, Lars Engqvist, varför man framhårdar och lägger fram detta lagförslag. Alla de fackliga organisationerna tillsammans med ledningen på S:t Görans har avfärdat varenda myt som Lars Engqvist här har gjort sig till tolk för också här i dag. Varenda myt har man kunna bemöta i den kritik som är riktad mot förnyelsen och förbättringen av svensk sjukvård.

Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag ska försöka att besvara samtliga frågor.

Köerna i den svenska sjukvården kan bara motarbetas genom ökade resurser till svensk sjukvård. Det finns inga möjligheter att klara de anspråk som vi har på sjukvården med mindre än att vi är beredda att satsa mera resurser och mer personal. När vi senast röstade om mer pengar till sjukvården röstade Chris Heister nej.

Sedan ska jag ta upp frågan om detta med Lagrådet. Det har nu påståtts ett antal gånger i denna kammare att Lagrådet skulle ha varit mycket bestämt i formuleringen om vilka andra lagar det här lagförslaget strider emot. Sanningen är att Lagrådet hade många uppfattningar och ställde en rad frågor med formuleringar som att det kan ifrågasättas, man bör fråga osv. Men sanningen är också att Lagrådet inte på någon enda punkt entydigt säger att lagen strider mot någon annan lag. Detta är viktigt att upplysa om för kammaren och andra som lyssnar på detta.

Vi har haft anledning att pröva Lagrådets invändningar, väga dessa invändningar mot andra hänsyn och göra en samlad bedömning. Vi menar att Lagrådets diskussioner om i vilken mån lagen står i konflikt med andra lagar inte är relevant. Lagen är förenlig med EG-rätten, med lagen om offentlig upphandling och med den kommunala självstyrelsen. Det bör uppmärksammas att Lagrådet inte på en enda punkt säger att denna lag entydigt strider mot någon annan lagstiftning.

Kostnaderna för S:t Görans har ökat sedan Bure tog över ansvaret. När man förhandlade i maj 1999 om övertagande, då var landstingets kostnader lägre än vad de sedan blev när Bure tog över. Detta är viktigt att konstatera. Det rörde sig om en kostnadsökning på 6 % som skedde från maj till oktober förra året.

Anf. 59 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Då måste man ju se på helheten, Lars Engqvist. I relation till andra sjukhus har S:t Görans fått en mindre höjning av DRG-poängen än vad övriga sjukhus i Stockholms län har fått. Det innebär inte att S:t Görans i relation till andra sjukhus har blivit dyrare. Lars Engqvist kan komma till min bänk och titta på dessa siffror. Tvärtom får S:t Görans den i särklass lägsta ersättningen av alla Stockholms sjukhus. Då har vi klarat av den saken.

Lars Engqvist säger att Lagrådet inte avfärdat lagförslaget, men att man har många olika synpunkter. Det är just det som är Lagrådets poäng. Kritiken är så omfattande att man sammantaget inte kan tillstyrka förslaget. Lagrådet säger att det behövs en noggrann analys för att undersöka om lagförslaget strider mot annan lag, framför allt mot gemenskapsrätten och lagen om offentlig upphandling. Den möjligheten har majoriteten i utskottet förvägrat oss.

Nu säger Lars Engqvist att det inte finns några planer. Men majoriteten i utskottet säger att det finns konkreta planer. Det är ju därför som det är så bråttom. Lagen ska träda i kraft den 1 januari. Hur är det egentligen? Majoriteten i utskottet säger att det är jättebråttom så därför går det inte att göra en noggrann analys. Lars Engqvist säger att det inte finns några planer. Men låt oss få göra det ordentliga arbete som ligger på den lagstiftande makten! Detta kan förstås Lars Engqvist inte göra någonting åt, men han kan väl ändå tala med sina partivänner så att vi får möjlighet att göra denna noggranna analys.

När det gäller detta med pengar, Lars Engqvist, tillskjuter ni ytterligare 3 miljarder per år till landstingen. Skulle sjukhusen i Sverige få samma möjlighet som man har fått i Simrishamn och vid S:t Göran skulle det varje år kunna frigöra resurser på uppemot 10 miljarder.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Lars Engqvist: Vad är sjukhuset i Simrishamn? Det är viktigt för alla andra sjukhus att få veta det, i Bollnäs, Kristinehamn, Sala osv. Är sjukhuset i Simrishamn ett akutsjukhus eller inte?

Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Vad Simrishamn framför allt är, är det ett sjukhus som över huvud taget inte berörs av det lagförslag som nu diskuteras. Det gör inte heller S:t Göran. Både sjukhuset i Simrishamn och S:t Göran är undantagna helt enkelt beroende på att avtalen är undertecknade innan lagen träder i kraft.

När det gäller definitionen av akutsjukhus kan jag konstatera att i den reservation som Chris Heister har skrivit under finns formuleringen: Det finns i Sverige 79 akutsjukhus, varav två drivs med privat vinstintresse. Om man kan vara så säker på hur många akutsjukhus det finns, måste man vara säker på definitionen. Enligt mitt och regeringens förmenande råder det ingen tvekan om vad ett akutsjukhus är, vilket också framgår av den borgerliga reservationen.

Angående S:t Göran har jag bara velat upplysa om att den kampanj som bedrivs av ägarna till S:t Göran – och det är lite märkligt att ett företag bestämmer sig för att driva politiska kampanjer, men ändå – grundar sig inte på alldeles korrekta uppgifter om hur läget var när man tog över. På S:t Göran lyckades man genomföra fantastiska förändringar och pressa ned sina kostnader. Den utvecklingen har inte fortsatt efter det att Bure tog över, och det är ett viktigt konstaterande.

Beträffande om det finns planer eller inte grundade sig min fråga till Chris Heister på att jag försökte att avslöja det dubbla budskapet. Å ena sidan säger Chris Heister att lagen syftar till att vi ska förhindra borgerlig politik. I den offentliga debatten och i debatten här redovisas inga förslag som stoppas av den här lagen. Då är argumentationen om att vi hindrar borgerlig politik lite ihålig.

Jag tror att det finns förslag, och jag kan nämna några av dem och motivet för att det är viktigt att vi fattar beslut nu.

Det förs en diskussion om S:t Eriks ögonsjukhus. Det är viktigt att vi talar om att den diskussionen bör föras i termer av att vi bör pröva kooperativa modeller eller personalkooperativa modeller och att man gör klart för ledningen i Stockholms län att det inte är möjligt att överlåta detta akutsjukhus till privata vinstintressen. Det var ett exempel.

När det gäller den stora upphandlingen måste riksdagen vara tydlig om vilka villkor som ska gälla. Så visst finns det planer som man behöver besked om.

Anf. 61 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att socialministern har känt sig pressad i dag. Han har med sig fyra man från departementet, och det visar att detta är en viktig fråga.

Jag vet inte varför socialministern vidhåller att allemansrätten är hotad. Jag tycker inte det. Det tycker inte heller vårdförbundet, Kommunal, SKTF och läkarna. De har skrivit så här i Aftonbladet, och jag kan inte uttrycka det bättre själv:

”Socialministern blandar medvetet ihop privatägd vårdproduktion med privat finansiering av sjukvård. Privatägd akutsjukvård av den typ S:t Göran bedriver är till 99,5 % offentligt finansierad. Vår verksamhet är inget hot utan ett nödvändigt komplement. Verkligheten är att allemansrätten inom sjukvården inte hotas av privat ägda sjukhus i samhällets tjänst. Tvärtom är det meningslöst att tala om allemansrätt inom sjukvården utan privat ägda enheter som komplement.” Jag tycker att det är alldeles utmärkt skrivet.

Den andra frågan jag vill ta upp är patientperspektivet, medborgarperspektivet. Det monopol som vi har haft i Sverige har gjort det otryggt för människor. 120 000 personer har tecknat privata försäkringar. Eftersom vi rör oss med sjukvårdstermer kan man säga att detta är symtom på en sjukdom, och sjukdomen heter otrygghet. Den kan var kronisk och tära mycket på människor. Man känner osäkerhet och tror inte att det ska finnas någon som tar hand om en när man blir sjuk.

Det är viktigt att ta upp det här. Det är vad frågan handlar om. Är regeringen inte beredd att vidta några åtgärder för att göra det bättre?

Anf. 62 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Chatrine Pålsson har en chans till att svara. Det finns en alldeles grundläggande fråga som jag tycker att kristdemokraterna är skyldiga att svara på. Är det rimligt att börsbolag i vinstsyfte driver akutsjukhus som betalas av skattemedel?

Det handlar inte om att driva någon annan sorts sjukhus. Det handlar inte om att driva vård i princip, utan det handlar om att driva akutsjukhus som vi finansierar med skattemedel. Det är frågeställningen. Jag trodde inte att kristdemokraterna så enkelt skulle acceptera en utveckling där man flyttar över ansvaret från landstingshusen till börsen och börsbolagen.

Så till detta med patientperspektiv. Vad patienterna begär i Sverige är en god vård på lika villkor och med en stor tillgänglighet. Man vill få vården snabbt. Därför handlar det om att skjuta till mer resurser. Grundfrågan för svensk sjukvårds utveckling är resurserna.

Såvitt jag förstår finns det ännu inte något privat företag som säger: Vi vill gå in och tillföra resurser till sjukvården. Motivet är att det finns en marknad för att utveckla en verksamhet som ger avkastning till deras ägare. Det är den omvända situationen.

Skulle något privat företag vara beredd att gå in och säga: Det sjukhus som ni inte klarar att driva inom något landsting kan vi ta över och finansiera, tror jag inte någon landstingspolitiker skulle säga nej.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 63 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Självklart är den frågan viktig att ta upp. De facto har skattemedel även gått till privata entreprenörer som bygger sjukhuset. De har säkert gjort en och annan krona i vinst också av skattemedel.

Det är många sjukhus som har restaurangverksamheten och maten på entreprenad, städningen på entreprenad och parkförvaltningen på entreprenad. Även de företagen har tjänat en och annan krona. Men man har ändå sett att det inte blivit dyrare än om man drivit det själv.

För oss kristdemokrater är det viktigaste den vård människor får. Det är den primära frågan för oss. Driftformen är en andrahandsfråga. Det är tillgängligheten, behandlingen, bemötandet och alltihop som är det viktigaste. Det är viktigt att man vågar öppna ögonen för vad kärnfrågan är.

I den principiella frågan om lokala politiker känner jag en oro över socialministerns syn på lokala politiker. Jag känner att den är nedvärderande. Socialministern har räknat upp en mängd punkter över hur galet det skulle kunna gå om det blev så eller så.

Kom ihåg att det finns lokala politiker som tecknar avtal. De analyserar de här frågorna noggrant. Jag tror att också de klarar av att tänka långt. Vill socialministern på sikt ha en statlig sjukvård? Är det målet?

Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Nej, det är inte målet. Vi har en hälso- och sjukvårdslag som riksdagen har stiftat. Den innehåller det regelverk som sjukhushuvudmännen är skyldiga att följa. Det är en lag som mycket detaljerat visar på landstingens och kommunernas skyldigheter. Den komplettering till hälso- och sjukvårdslagen som den nya lagen innebär är ur principiell synpunkt inte särskilt stor i förhållande till det som gäller enligt hälso- och sjukvårdslagen.

Båda lagstiftningarna grundar sig på föreställningen att det är det nationella parlamentet, riksdagen, som bestämmer efter vilka principer sjukvården ska utvecklas. Detta är en form av samspel mellan den lokala nivån, den regionala nivån och den nationella nivån som vi accepterat sedan mycket lång tid tillbaka.

Jag skulle kunna tänka mig hur diskussionen skulle vara ifall vi inte hade haft en hälso- och sjukvårdslag och vi kommit till riksdagen i dag och presenterat den. Då hade det varit ett gigantiskt ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Det vi nu gör är ett komplement till hälso- och sjukvårdslagen som ur principiella synpunkter är ganska begränsat när det gäller den kommunala självstyrelsen.

Anf. 65 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! I ett läge då landsting och regioner behöver arbetsro och uppmuntran till förnyelsearbete och mångfald slår regeringen till med en stopplag, eller snarare en paniklag, som skapar oro och turbulens.

Tyvärr får jag nog konstatera att partiintressen går före patientperspektivet. Fokus sätts på att stoppa och förhindra i stället för att ge förut-

sättningar för lokala lösningar efter lokala behov och med respekt för folkviljan.

Jag har ett antal gånger här under förmiddagen hävdad Centerpartiets vilja att värna den kommunala självstyrelsen och vår tilltro till företroendevalda som får stå ansvariga för sina väljare.

Min fråga till socialministern, som ju har sin folkrörelsebakgrund, är: Ser inte socialministern allvaret i vad regeringen håller på med? Hur kan regeringen inskränka den kommunala självstyrelsen i den fråga vi talar om nu och även i de frågor som jag har gett exempel på tidigare under debatten?

Känns det dessutom inte lite motigt när det ändå är mycket olika uppfattningar om att vi är på väg att bryta mot lagstiftning och urgröpa både självstyrelsen och gemenskaphetsrätten m.m.? Känns det inte lite motigt?

Anf. 66 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Som folkrörelseengagerad, som tidigare lokalt politiskt engagerad, och faktiskt också som tidigare kommunstyrelseordförande i Malmö, kräver jag att den här församlingen, Sveriges riksdag, anger tydliga regelverk för hur vi ska arbeta. Vi ska veta vad som gäller, vilka restriktioner vi har och med vilka regler vi ska spela vidare.

Hälso- och sjukvårdslagen är i flera fall mycket tydlig. Men det är ingen tvekan om att vi har saknat det regelverk som behövs också för ägar- och driftsformer till de tunga delarna i sjukvården. Jag menar att det är vår skyldighet att här i riksdagen ta det politiska ansvaret för ett regelverk som är tydligt för att vi ska kunna värna det som är ett nationellt intresse, nämligen de principiella grunderna för hälso- och sjukvården.

Det är detta samspel mellan den lokala, regionala och nationella nivån som är viktig. Som folkrörelsemänniska och kommunalpolitiker tycker jag att det är viktigt att riksdagen lever upp till den skyldighet som riksdagen har att vara tydlig när det gäller vilket regelverk vi ska följa.

Anf. 67 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker också att det ska vara tydliga regelverk, men då ska det också vara det. Det vi i dag är på väg att få är ett otydligt regelverk. Det har upprepade gånger redovisats att en rad uppfattningar står emot varandra. Vi från minoriteten i utskottet ville få en konstruktiv fördjupad analys, och vi har förvägrats det, i varje fall hittills. Det tycker jag är väldigt tråkigt.

Som folkrörelsemänniska och tidigare kommunalpolitiker tycker jag att det är väldigt angeläget att de som ger mig mitt uppdrag också ska ställa mig till svars i val. Det är en grunduppfattning som jag har. Väns-termajoritetens stopp- och paniklag är ett flagrant sätt att sätta sig över den kommunala självstyrelsen. Det skapar oro i stället för arbetsro. Det begränsar mångfalden och nytänkandet.

Det är en politik som jag och mitt parti inte vill medverka till. Den lokala demokratin är med detta beslut och tidigare beslut som har fattats till viss del hotad. Därför är vårt krav om ett förbättrat grundlagsskydd i allra högsta grad befogat.

Anf. 68 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Det nationella regelverket är till för att man kommunalt och regionalt ska kunna ta sin del av ansvaret för den gemensamma sjukvården. Kenneth Johansson talar om lokala lösningar efter lokala behov. Jag delar gärna uppfattningen att man ska söka detta, men det är här som Kenneth Johansson har problem. Vi talar om att begränsa möjligheterna att överlåta akutsjukhusen till företag som drivs med syfte att arbeta upp en utdelningsbar vinst. Vi vet ju vad det är för slags företag vi talar om – det är stora koncerner och börsbolag det handlar om.

Jag tänker ibland på de gamla bondeförbundarna och undrar vad de skulle säga om de hörde dagens centerpartister försvara storbolagens rätt att driva akutsjukhus som du och jag ska betala med våra skattepengar. Det är främmande för Folkrörelse-Sverige.

Anf. 69 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga socialministern vad det egentligen är för ett hot mot sjukvårdens allemansrätt, eller hälso- och sjukvårdslagen – som det egentligen handlar om – om ett akutsjukhus drivs med vinstsyfte ifall det är landstinget som betalar, Socialstyrelsen som inspekterar och patienten som väljer. Då är ju den enda möjligheten att gå med vinst egentligen att vara effektivare och bättre än landstingsvården. Det borde väl ändå alla tycka att alla tjänar på.

Anf. 70 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Egentligen försökte jag svara på Kerstin Heinemanns frågor i min inledning. Jag redovisade fem principiella resonemang om konflikter, där det privata vinstintresset kan komma i konflikt med målen för sjukvården.

Min allra viktigaste anledning är att vi för in motiv i sjukvården som kommer att driva delar av den till en ökad grad av försäkringsfinansiering. Det är nämligen ganska enkelt att se – vi har en rad exempel på det – hur försäkringsbolagen nu försöker övertyga också de offentligt ägda sjukhusen att vika av en del av sin vård till försäkringsbolagens kunder. När det gäller de offentligt ägda sjukhusen har vi faktiskt möjlighet att sätta stopp för detta eftersom det inte är tillåtet att driva offentlig sjukvård i strid med hälso- och sjukvårdslagen.

Utöver de två metoderna att öka vinsten, nämligen att minska kostnaderna eller att öka intäkterna, så finns möjligheten att helt enkelt arbeta med en ny intäktskälla, nämligen försäkringsfinansierad sjukvård.

Om vi skulle se en utveckling av ett stort antal akutsjukhus som drivs av privata företag i vinstintresse så tror jag att vi mycket snabbt skulle få en utveckling av en försäkringsfinansierad sjukvård. Det är mitt huvudsakliga motiv för att sätta en gräns.

Anf. 71 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag anser ändå att det stora hotet mot allemansrätten är någonting helt annat, nämligen de långa väntetiderna. De gör ju att de människor som har möjligheter, som har råd, som är friska och som kan teckna försäkringar också gör det i protest mot att den offentliga vården inte fungerar. Det är där det stora hotet ligger, och inte i att några akutsjukhus drivs med vinstsyfte.

Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att se över sjukvården som helhet. Det är klart att ett, två eller kanske ytterligare några akutsjukhus som drivs av stora privata företag sannolikt inte ändrar grunden för den svenska sjukvården. Men ifall vi får ett större antal sjukhus som drivs av dessa företag, som dessutom kopplar sina strategier till de stora försäkringsbolagen, så får vi en mycket stark kraft för en utveckling av en sjukvård som leder bort från den gemensamt finansierade sjukvården – den som är öppen för alla på lika villkor. Och det går väldigt fort. Det finns mycket starka krafter som arbetar för en sådan utveckling. Det finns väl också en del här i riksdagen som är för den.

Om vi inte begränsar möjligheten för landstingen att lämna ifrån sig driftsansvaret för akutsjukhusen är jag övertygad om att vi mycket snabbt får en utveckling bort ifrån det som vi har kallat för allemansrätten. Det är det väsentliga motivet.

När det sedan gäller att bekämpa köer är vi säkert överens. Men det är till sist en resursfråga, där vi tillsammans får se till att det kommer mer resurser till sjukvården.

Anf. 73 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Chris Heister har belyst den här bedrövliga propositionen i ett övergripande perspektiv. Jag ska ta upp en snävare, men nödvändig, diskussion.

I remissdebatten gjorde socialministern ett antal internationella utblickar och påståenden utifrån dessa. Så gjorde även Conny Öhman i dag. Avsikten är uppenbarligen att utifrån internationella erfarenheter finna stöd för förslaget att stoppa överlåtelse av driften av akutsjukhus till bolag med vinstintresse. Eftersom socialministern – han har även tidigare gjort sådana påståenden – och propositionen så starkt betonat att de internationella erfarenheterna talar mot vinstdrivande sjukhus finns det skäl att syna hans utsagor och inför dagens beslut bemöta dem, även om de inte utgör de tyngsta argumenten i debatten om svensk sjukvård.

Fru talman! Socialministern började remissdebatten med att ta exempel från USA, som han angav som det främsta exemplet på hur privat försäkringsbaserad sjukvård fungerar. Visserligen finns det inga förslag från något svenskt parti om ett sådant system som USA har, och inte heller något enhetligt system för sjukvårdsfinansiering i USA, varför aktualiteten för den svenska debatten kan synas liten. Men hans påståenden bör rättas till eftersom han använder USA som skrämmande exempel och som slagträ i debatten.

Hur är det då i USA? Statsrådet angav att 40 miljoner amerikaner står utan försäkring. Det är delvis sant – 44 miljoner stod under någon del av året utan försäkring. Men de flesta är inte människor som hela tiden är oförsäkrade. Majoriteten är kortvarigt oförsäkrade några veckor när de byter jobb. De som står utanför en längre tid är huvudsakligen studenter och egna företagare. Det är illa nog, men det är inte så som statsrådet försöker få det att låta.

Vidare påstår statsrådet i en replik till Chatrine Pålsson att om man blir akut sjuk i New York så erbjuds man inte sjukvård om man inte har försäkring. Det är fel! Alla har rätt till akutvård. Alla sjukhus som får

medel från Medicare och Medicaid är skyldiga att erbjuda vård åt den som behöver den.

Vidare jämförde statsrådet andelen av bruttonationalprodukten som går till sjukvård. I USA är det 14 %, mot 8,5 % i Sverige. Han försökte på det viset visa att vi på något sätt skulle vara effektivare. Men så är tyvärr ingalunda fallet generellt. De undersökningar som finns visar att USA nästan undantagslöst har större effektivitet i förhållande till insatta resurser. Men i USA har man höga krav på sjukvård, och hög konsumtion. I Sverige är tillgängligheten dålig och konsumtionen låg, vilket också märks vid jämförelser inom Europa. Den största skillnaden beror dock på att lönerna i USA ligger så mycket högre.

Fru talman! Lars Engqvist tog också åter upp *for-profit-non-profit*-debatten utifrån en artikel från 1999 i New England Journal of Medicine. Det har han också gjort i tidigare riksdagsdebatter. Men uppenbarligen har han fortfarande inte, trots påpekanden, tagit del av själva innehållet. Socialministern säger i en debattartikel med hänvisning till den aktuella artikeln: Eftersom de internationella erfarenheterna visar att marknadsorienterade sjukvårdssystem leder till högre kostnader utan motsvarande högre kvalitet ... Han sade ungefär detsamma i remissdebatten.

Men det är inte vad artikeln i New England Journal of Medicine säger. Vad artikeln handlar om är huruvida en stor andel privata vinstdrivande sjukhus leder till högre konsumtion av sjukvård inom ett visst geografiskt område och därmed ökar sjukvårdskostnaderna. Om efterfrågan på något ökar så brukar det ju bero på att en produkt är efterfrågad. Det utgör då en förbättring jämfört med tidigare. Vad man inte mätte i studien var tillgängligheten till vård. De flesta vinstdrivande sjukhus är små och har bättre tillgänglighet för befolkningen. Det kan leda till högre konsumtion. Eftersom de som undersöktes tillhörde Medicare – vinstdrivande sjukhus tar alltså faktiskt hand om statligt finansierade – så ges ersättningen i fasta priser. Då kan den påvisade ökade kostnaden bara ha tillkommit genom ökad volym. Vården är alltså inte mindre effektiv, utan den privata vården har tillfört något som saknats tidigare. Det är just det som vi efterfrågar här – någonting som är bättre.

Lars Engqvist antydde också att kostnaderna ökar när man går från *non-profit* till *for-profit* utan att kvaliteten ökar och att forskningen stöder detta. I själva verket förhåller det sig så att all tillgänglig forskning visar att kvalitet och kostnad för vinstdrivande och icke vinstdrivande sjukhus inte skiljer sig nämnvärt. Däremot ifrågasätts i forskningsrapporter de kostnadsberäkningar som gjorts för icke vinstdrivande sjukhus. De har andra avdragsmöjligheter. De betalar lägre ränta på riskkapital. Man förnyar inte utrustningen och moderniserar inte lika snabbt som vinstdrivande sjukhus gör. Vi har ju redan sett att S:t Görans måste göra detta, eftersom det har varit underfinansierat. Det ger en felaktig bild av kostnaderna. De icke vinstdrivande sjukhusen är också skattesubventionerade – år 1998 med 7,4 miljarder dollar. Det gör bilden ännu mer svåröverskådlig.

I en återkommande rankinglista över de 100 bästa sjukhusen ur alla aspekter, effektivitet och kvalitet, drivs 40 % av sjukhusen *for-profit* trots att de endast utgjorde 11 % av underlaget. Det är alltså en mycket kraftig överrepresentation av vinstdrivande sjukhus bland de allra bästa.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Fru talman! Vi moderater tar sjukvårdsfrågorna på allvar. Vi har varit mycket noga med att hålla oss ajour med hur man ser på *non-profit* och *for-profit* i internationell vetenskap. Vi lät därför en av våra medarbetare ta direktkontakt med en person som allmänt anses vara den främsta experten på icke vinstdrivande sjukhus, nämligen Regina Herzlinger som är ekonomiprofessor vid Harvard. Hon skriver som svar till oss i svensk översättning: Nya rön från ekonomer vid universitetet i Boston bekräftar mina slutsatser att det inte finns någon skillnad i sociala förmåner mellan vinstgivande och icke vinstgivande. Eftersom icke vinstgivande verksamhet kostar mer, dvs. kräver skattebefrielser, är mindre effektiv och inte ger några sociala förmåner i gengäld, kan man fråga sig vad man vinner på ett förbud mot vinstgivande sjukhus.

Ja, herr socialminister! Vad vinner man? Statsrådet ska få en kopia av originalet.

USA är intressant. Man kan lära sig mycket, men systemet har ju sina brister. Alla är inte försäkrade. Vi föreslår inte ett sådant system utan en obligatorisk försäkring som omfattar alla och betalas efter bärkraft. Det är därför inte särskilt relevant att försöka koppla ihop moderat sjukvårdspolitik med amerikansk annat än när det gäller att vi är villiga att lära av det som är bäst.

Fru talman! Regeringen har också i propositionen framhållit att Sverige skulle avvika från andra länder om vi tillät vinstdrivande sjukhus att behandla patienter med offentlig finansiering. Utvecklingen går ju åt det hållet. I Kanada har provinsen Alberta nu tillåtit vinstdrivande sjukhus. Att man har fattat ett sådant beslut i Kanada i en sådan laddad ideologisk fråga beror naturligtvis på att de vinstdrivande sjukhusen tillför något. Man ökar tillgängligheten, minskar köer, effektiviserar och utvecklar vården.

I Storbritannien, av alla länder, har för en dryg månad sedan den socialistiska regeringen slutit ett avtal med de privata sjukhusen som innebär att de akut får ta emot patienter med offentlig finansiering. Avtalets namn är betecknande, *For the benefit of patients*. Trots stora tillskott till vården på sedvanligt socialistiskt sätt går nämligen det omhuldade NHS, som väl i mycket varit förebild för Socialdemokraterna, mot vad som närmast kan betecknas som en vårdkatastrof.

Bättre fly en nattstånden ideologi än illa fåkta, är Blairs melodi. När, herr minister, ser vi en sådan realism här?

Men även i övrigt, fru talman, ökar de privata inslagen runtomkring oss. I Irland är i dag 16 % av vårdplatserna privata. I Portugal ökar anlitandet av privata sjukhus för offentliga medel. I Spanien har för första gången ett privat företag fått ta över hela driften av ett offentligt finansierat sjukhus, Hospital de la Ribera.

Fru talman! Sammantaget visar den här korta genomgången av internationella erfarenheter och trender att socialministern inte på något sätt kan använda dessa, som han har gjort, för att sakligt utifrån vårdsynpunkt underbygga den föreliggande propositionen om förbud för överlåtelse av drift till företag eller föreningar med vinstsyfte. Den internationella bilden är inte så enkel som statsrådet och propositionen försöker framställa den. Privata aktörer ses som intressanta samarbetspartner även inom akutsjukvården. Med halvsanningar och nästan halvlögner har man försökt att ge en bild av att vinstdrivna sjukhus skulle vara dokumenterat

sämre och ur takt med den internationella utvecklingen. Därför måste omsorgen om vården leda till ett förbud. I själva verket talar det mesta i motsatt riktning.

Det föreslagna förbudet leder i det långa loppet till att svensk sjukvård halkar efter alltmer i internationell utveckling. WHO gjorde nyligen en rankinglista av olika länders sjukvård. Sverige hamnade på en föga framträdande 23:e plats. Vi moderater har som mål att Sverige ska ligga i topp på en sådan lista. Socialdemokraternas mål tycks uppenbarligen vara att nå bottenkänning i listan.

Fru talman! Jag yrkar avslag på hemställan i betänkandet och bifall till reservationen.

Anf. 74 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle först vilja ge en liten eloge för en befriande konklusion i det här inlägget. Vi har inlägg efter inlägg översköljts av välvillig retorik. Jag tänker fortsätta i samma anda och fatta mig väldigt kort. Jag undrar om Moderaterna kanske kan bidra med några konkreta goda idéer för hur man ska lösa den situation som kommer att uppstå om och när en privat vårdgivare med vinstdrivande syften tröttnar på ett akutsjukhus och inte längre tänker fortsätta driften.

Anf. 75 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Det är väl så med all verksamhet att man tecknar avtal. Man kan teckna riskavtal med skadeståndsklausuler och på olika sätt gardera sig inför den här övergångstiden. Jag tror inte att det är det stora problemet. Eftersom det finns så många privata sjukhus i världen tror jag knappast att det är det som är problemet.

Man pratar ofta om att det nu i USA är en kraftig rörelse från *non-profit* till *profit*. Men man ska också ha klart för sig att det förekommer en annan rörelseriktning där man just gör som Lotta Nilsson-Hedström säger, dvs. man går från vinstdrivande företag och överför dem till icke vinstdrivande. Det finns inga större svårigheter med det. Men det intressanta är att många politiker då har trott att nu skulle man göra en samhälls- eller välfärdsvinst eftersom politikerna fick makten att ta hand om sjukhusen. Men de undersökningar som är gjorda visar att det inte tillför någonting i välfärd utan snarare tvärtom. Detta är inte ett stort problem. Detta är lösbart på alla andra ställen, och det är lösbart i Sverige. Så aviga och konstiga är vi ju faktiskt inte.

Anf. 76 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag kan också vara lika konkret och fråga hur man löser insyn och offentlighet i ett bolag som arbetar med vinst i driften av akutsjukhus.

Anf. 77 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att aktiebolagslagen sätter vissa gränser. Det är ju också en del av det som gör den tydlig i andra fall. Men det är ju inte så att de offentligt anställda har känt sig fria och oförhindrade att yttra sig och kritisera sin arbetsgivare eller metoderna. I stället har det ju varit större svårigheter där än i de privata verksamheter som har funnits.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Där har man tagit det här ansvaret på allvar och känt att personalen måste få yttra sig.

Men det är riktigt att det finns en lagskillnad i det fallet. Jag tror inte att det påverkar vården av patienterna. Jag tror att patienterna upplever att det väsentliga är att bli behandlade. I realiteten har det visat sig att offentliganställda snarare har svårare att yttra sig och oftare åthutats av sina chefer inom landstinget. Jag har själv jobbat inom landstinget och blivit åthutad rätt många gånger av landstingsråd därför att jag har haft en annan uppfattning och som tjänsteman uttalat den.

Anf. 78 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag ska också gärna ge en liten eloge till Leif Carlson för hans vetenskapliga och mycket seriösa ambition. Jag vill bara påpeka att när jag hänvisade till internationell forskning i debatten förra året, var det i ett läge där man försökte framställa ambitionen att reglera den svenska sjukvården, såsom vi nu har föreslagit, som unikt svensk. Det framställdes som om det nästan var ett utslag av någon slags gammaldags planhushållningsmodell och alldeles främmande i förhållande till den internationella debatten. Då citerade jag slutsatserna, dvs. den redaktionella kommentaren. Man hade gått igenom en stor forskning fram till 1998 och sade att trots alla påståenden att marknaden och vinstdrivande sjukhus skulle leda till lägre kostnader alternativt högre kvalitet fanns det ingenting i den internationella forskningen som har pekat på detta. Det citerade jag. Jag tyckte att det var intressant apropå den diskussion som förs i Sverige.

Dessutom har jag hänvisat till andra politiska slutsatser. De politiker som varit med om mer omfattande försök att marknadsorientera sjukvården och basera en del av sjukvården på privata vinstintressen har konstaterat att det har misslyckats. Det är rätt roligt att Leif Carlson citerar Tony Blair. Han vann valrörelsen efter en våldsam kritik mot den gamla konservativa regeringen för dess misslyckande framför allt när det gällde sjukvården.

Jag kan gärna upprepa vad han sade: Sjukvård är en fråga om lagarbete och att dela med sig. Hur sjukt är det då inte att införa ett marknadssystem som i så hög grad försvårar lagarbetet. Konkurrens är inte bästa sättet att organisera vårdtjänster. Förtroendet är skört. Primitiv användning av marknadsmekanismerna hotar att undergräva detta förtroende.

Det var ur Tony Blairs bok *Min dröm: idéer för tjugohundratalet*.

Jag vill bara påpeka att den internationella debatten kanske ligger mer åt vårt håll än åt Leif Carlsons håll.

Sedan har jag en liten fråga. För några veckor sedan redovisades en stor europeisk undersökning om vad folk vill ha för aktörer i sjukvården. Ser man till Europa i sin helhet visar det sig att bara 5,7 % av den europeiska befolkningen vill att privata bolag ska öka sin roll, medan 86 % vill att det offentliga ska driva sjukvården. Hur kan det komma sig, Leif Carlson?

Anf. 79 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! I en stor del av Europa är ju sjukvården huvudsakligen utförd av privata företagare, eller hur? Det gäller Nederländerna och hela centrala Europa. Sedan beror det också lite på hur frågan formuleras.

När det gäller artikeln är det farligt att bara titta i den redaktionella kommentaren, vilket många har påpekat just när det gäller den här artikeln. Den visar att det beror på vilka områdena är. Den påvisar också, vilket socialministern återigen sade, det här med vinstdrivande företag och att man tittar på försäkringar och sådant. De som i fråga om de vinstdrivande företagen är undersökta är just Medicare-patienter, dvs. federalt finansierade patienter. Det är alltså så att privata företag tar emot statligt finansierade patienter. Socialministern sade här tidigare att det inte riktigt var så.

Sedan finns det naturligtvis lagstiftning på flera håll, mycket beroende på utvecklingen i de olika länderna.

Men det som är intressant, om vi går till frågan som togs upp, är att Tony Blair sade det här när han tillträdde. Då skulle man fixa detta. Man skulle ta bort köerna. Det var också ett av sjukvårdsministerns löften. På ett år hade de vuxit med 100 000 personer, och sedan har det fortsatt.

Förra året hade man en katastrof därför att folk blev förkyllda på vintern. I år har de börjat bli förkyllda. Och nu går Tony Blair – nu, när han har haft makten ett par år och sett att hans vision inte stämde – till den konkurrensutsatta verksamheten och skriver ett avtal *for the benefit of patients*: Låt oss få hjälp av er. Ni får ta emot offentligt finansierade medel, patienter, för att hjälpa den engelska sjukvården där vi så skändligen har misslyckats.

Anf. 80 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Det viktigaste som den brittiska Labourregeringen har gjort är att man har lagt fram en plan för en enorm satsning på den offentliga sjukvården. Det är en långsiktig plan för att rusta upp sjukvården och, för att uttrycka det enkelt, se till att man får fler läkare, mer personal i den brittiska sjukvården.

Sedan har man också – den brittiska hälsoministern var här på besök för bara några dagar sedan och informerade om detta – ingått avtal med den privata sjukhusvård som redan finns. Men när jag upplyste om att debatten här i Sverige handlar om att överlåta akutsjukhusen som i dag drivs av landstingen i privata bolag sade han: Någon sådan debatt har vi inte i Storbritannien.

Det finns inte någon motsvarighet till den diskussion vi har fört och som vi för nu någon annanstans. Att vi har privata leverantörer i sjukvården, att vi har privata vårdgivare är vi båda två för. Men det är inte det lagstiftningsförslaget handlar om.

Sedan ska jag bara upplysa om att frågan som har ställts i den europeiska undersökningen var: Borde sjukvården i högre grad skötas av – och sedan tre alternativ – lokala nationella myndigheter, privata bolag eller föreningar? Det är faktiskt bara 5,7 % i Europa som vill att det ska skötas av privata bolag när det gäller just den frågan.

Anf. 81 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att Labourregeringen har lagt fram en mycket omfattande plan. Man kan väl säga att den sammanfattande bedömningen av den om man pratar med folk i verksamheten är: Samma som förut, men mycket dyrare. Det är ungefär den utvärdering som ges

av den planen om man kontaktar de engelska läkarna och hör hur de ser på det hela.

När det gäller akutsjukvården och påståendet att det inte skulle handla om det tror jag att de flesta i hela världen uppfattar att tar man emot hjärtinfarktpatienter rör det sig om akutsjukvård. Det är alldeles tydligt i avtalet att man tar emot hjärtinfarktpatienter och andra akuta insjuknanden.

Det här har i själva verket splittrat Labour. Tony Bennet och andra reser sig upp och säger: Detta är ju socialismens död. Vad är det man sysslar med?

Men det är ju verkligheten. Patienter även i Blairs England vill ha vård. Och då ser man att man faktiskt måste gå till dem som kan ge det på ett effektivt och billigt sätt.

Det är ju samma sak i Kanada. Inte bryter man i Alberta mot den kulturen man har haft, mot det som har varit lag; man säger: Vi måste släppa in privata vårdgivare därför att det är så långa köer. Vi får inte ut sjukvård för de pengar vi satsar.

Men där har ju till skillnad från här den federala regeringen sagt att det här visserligen inte är den kanadensiska stilen så som den har varit. Men man har tydligen förstått att någonting måste göras. Man har inte lagt fram något förslag om stopplag för att försöka hindra Alberta. Man har tydligen tänkt att det kanske är bra att få se ordentligt med alternativ och att se om det kan lösa någonting.

Anf. 82 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! Under förmiddagen har många av mina kolleger frågat mig vad jag har tänkt säga i den här debatten. Det är uppenbart att detta är frågor som engagerar många människor, även de som kanske inte till vardags sysslar med just de sociala frågorna. Alla människor som på olika sätt har kommit i kontakt med sjukvården genom att själva nyttja deras tjänster eller genom att någon vän eller anhörig har varit tvungen att nyttja sjukhus kan inte vara oberörda inför den debatt vi för i dag.

Det är också därför jag vill ta till orda. Jag har arbetat som undersköterska på Helsingborgs lasarett under ett antal år. Jag har familjemedlemmar som har arbetat hela sitt yrkesverksamma liv på sjukhus. Och jag har vid något tillfälle själv tvingats nyttja sjukhusets stöd.

Genom mitt engagemang har jag också rest en hel del och haft möjlighet att ta intryck av sjukhusvård i andra länder. Med denna utgångspunkt har jag reflekterat och dragit mina slutsatser. Det känns både angeläget och självklart att ta till orda i den här debatten.

Fru talman! Det folkliga stödet för privat sjukhusvård är mycket svagt. Svenska folket vill inte att vård och omsorg ska utvecklas till en handelsvara där makten flyttas över från de folkvalda till aktieägarnas slutna styrelserum – styrelserum där målet i första hand är att förmå sjukhuset att tjäna pengar, inte att hjälpa människor med deras behov.

Trots debatter om sjukvårdens brister som ska erkännas och bemötas har människor som kommit i kontakt med akutsjukvården i Sverige en mycket positiv upplevelse därav, något jag för övrigt själv kan instämma i. I internationella jämförelser står sig den svenska sjukhusvården mycket bra. Vi har en kvalificerad personal som visar kompetens, engagemang och omtanke om sina patienter. Sjukhusvårdens framgång är ingen slump

och inte heller ett resultat av marknaden utan frukten av vår demokrati och våra politiska beslut, som prioriterat en högkvalitativ sjukhusvård i offentlig regi.

Som socialdemokrat vill jag självklart fortsätta att satsa på det här framgångskonceptet för att möta sjukvårdens utmaningar. Vi socialdemokrater har tillsammans med andra partier därför tagit fram ett nationellt handlingsprogram för sjukvården och satsar ytterligare 9 miljarder kronor på sjukvården fram till 2004.

Detta är en politik som har brett stöd hos medborgarna. Det vet även kristdemokrater, folkpartister och moderater. Trots detta säger de nej till våra satsningar på sjukvården. I stället vill de genomdriva ett omfattande systemskifte. Men i brist på argument för sin privatiseringsiver ägnar man sig åt en pseudodebatt om det kommunala självstyret, detta när vi socialdemokrater nu föreslår ett tvåårigt stopp för försäljning av landstingens akutsjukhus.

Det kommunala självstyret är och ska förbli en ovärderlig del av folkstyret i vårt land. Men i likhet med andra välfärdsfrågor som kommuner och landsting har till uppgift att sköta finns det tydliga begränsningar. Sådana regler finns inte när det gäller akutsjukvården. Men ytterst är det faktiskt upp till riksdagen att besluta om dessa ramar. Sådana ramar har tidigare inte funnits. Det har hittills inte ansetts nödvändigt tack vare att det har funnits en bred politisk enighet om att sjukvården ska vara solidariskt finansierad och demokratiskt styrd.

Moderaterna har aldrig accepterat detta. De vill i stället att sjukvården ska privatiseras och kommersialiseras. Det är inte alls svårt att se vad det moderata systemskiftet ska leda till och var man finner sina förebilder. Utöver att man vill införa ett individuellt försäkringssystem, som endast garanterar en låg grundersättning, vill man att svensk sjukvård internationellt ska bli mer konkurrenskraftig och sannolikt successivt beredas möjlighet att säljas ut först till nationella och därefter möjligen till multinationella företag, så att den kan organiseras i koncernbolag.

Då är det varken vi här i riksdagen eller den enskilda människan som styr över sjukvården, utan då har makten över sjukvården förflyttats till koncernledningarnas styrelserum. Viljan att tjäna pengar har blivit den ledande drivkraften för verksamheten. Att få bot och hjälp när man är sjuk, skadad eller drabbad av någon av åldrandets sjukdomar som snabbt kräver stöd har då blivit en fråga om handel och vinstintresse. Om detta talas det med små bokstäver från borgerligt håll.

Ibland undrar jag om vi verkligen har tagit oss den tid som krävs för att reflektera över vart utvecklingen är på väg i dessa sammanhang. Hur ställer sig Folkpartiet och Centern till en utveckling av det slag som jag nyss beskrev – ingen tror väl att systemskiftet slutar här? Att bereda väg för utförsäljning av akutsjukhusen är tveklöst bara första steget i en räkka av händelser som leder i en riktning som jag absolut inte kan ställa upp på.

När människors mest grundläggande behov – i detta fall gäller det privatisering av sjukhus – ska bli en fråga om vinstintressen så är det något som undersökning efter undersökning visar inte har stöd hos det svenska folket. Svenska folket vill inte att sjukhus ska säljas ut, men detta vill man från borgerligt håll inte att debatten ska handla om. I stället

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

vill man debattera hur förslaget har arbetats fram, hur diskussionerna om olika lagar ska tolkas osv.

De frågor som vi här har diskuterat i flera timmar är viktiga frågor. Det vore intressant att få några replikskiften om framtiden, om vinstintressen, om försäkringslösningar, om jämställdhet och om solidaritet. Plocka gärna upp den handsken!

Jag har själv med egna ögon sett många exempel på hur ett kommersialiserat sjukvårdssystem kan slå. År 1996 var jag inbjuden till ett internationellt studiebesök i USA för att följa den dåvarande presidentvalskampanjen. Vi var 28 personer från hela världen som var inbjudna till Washington där vårt studiebesök tog sin början.

På ett av våra första möten föll plötsligt en av de inbjudna gästerna medvetlös ihop. Vi övriga besökare bad ivrigt arrangörerna att kalla på ambulans men in i det längsta vägrade de. Visst, Leif Carlson, självklart hade arrangörerna sett till att det fanns försäkringar som täckte oss besökare. Men på känt försäkringsmaner ville de in i det längsta inte tillkalla läkare eller ambulans, för det skulle innebära att en hög självrisk utlöstes och att de fick en lägre bonus om vi valde att använda försäkringen.

För mig är saken klar: Jag vill inte ha ett systemskifte som börjar med privata vinstdrivna sjukhus och som slutar med omfattande försäkringslösningar som beroende på plånboksstorlek gör skillnad mellan människor och människor. Precis som Leif Carlson här nämnde finns det ett stort antal miljoner människor i USA – låt oss inte tvista om antalet miljoner – som inte har några försäkringar. Men vad Leif Carlson inte sade när han talade om försäkringarna i USA är att det finns stora skillnader där mellan människors möjligheter till en jämlik vård. Det nämnde inte Leif Carlson, men det skulle vara intressant att höra hans syn på den saken. Jag har tittat närmare på detta och finner en oerhörd diskrepans mellan människors möjligheter till sjukvård.

Jag hukar inte för sjukhusens tillkortakommanden. Det finns köer och det är personalbrist. Det finns mer att önska på sina håll när det gäller ett bättre sätt att leda verksamheten och kanske ett bättre sätt att tillvarata personalens förtjänster, men det finns inget skäl för oss att klä oss i säck och aska. Våra sjukhus håller hög internationell standard. Vi har en kvalificerad och en engagerad och omtänksam personal. Svenska folket uppskattar den service och omvårdnad som ges.

Fru talman! Om vi blickar framåt väntar många utmaningar. Sjukvården kommer att behöva rekrytera åtskilliga tusentals undersköterskor, sjuksköterskor, läkare och övrig personal. Samtidigt som vi fram till år 2020 kommer att se att antalet pensionärer ökar med 30 % kommer vi att se att gruppen yrkesverksamma minskar med 10 %.

Inom gruppen pensionärer blir människor allt friskare och lever allt längre, men samtidigt behövs mer hjälp av vården och omsorgen. Detta och annat kommer att ställa särskilda krav på våra sjukhus och på att vården och omsorgen ska vara attraktiva yrkesval. Mycket behöver förändras och förbättras, och samhället kommer att behöva skjuta till ytterligare resurser till vården och omsorgen. Det är viktigt att de områdena får en högre status.

För oss som är ansvariga tror jag att det i framtiden kommer att vara nödvändigt att diskutera alla tänkbara förslag – inklusive förkortad arbetstid, lönehöjningar, fortbildning, bättre arbetsmiljö m.m.

För att kunna möta sjukvårdens utmaningar och för att fortsätta att hålla en god kvalitet är det viktigt att akutsjukhusen förblir ett uttryck för vår gemensamma solidaritet – demokratiskt styrda och gemensamt finansierade!

I en tid då ekonomism och vinstintresse får allt fler arenor är det viktigt att vi har skyddade zoner där behoven, inte viljan att tjäna pengar, får vara det styrande och avgörande. Det handlar inte bara om tekniska diskussioner om lagar eller fördelning av pengar, utan ytterst handlar det om synen på jämställdhet, solidaritet och omtanke. Det är detta som jag tycker att sjukhusdebatten borde handla om.

Anf. 83 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag ge Kent Härstedt ett svar i fråga om USA. Alla får sjukvård men det finns, precis som Kent säger, stora skillnader. Därför vill vi inte ha ett sådant system – där tycker jag att jag var mycket tydlig – utan vi vill ha ett annat system. Jag tror alltså att jag var mycket tydlig på den punkten. Men vi ska komma ihåg att 66 % av kostnaderna är federala eller delstatliga och att alla människor är omslutna av något program och får vård.

Jag går så tillbaka till Kent Härstedts anförande i övrigt. Har Kent Härstedt funderat på vad vinst är? Det låter på honom som att det är något som man går in och hämtar, men ingen går in och hämtar någon vinst, utan man måste göra sig förtjänt av den. Man måste erbjuda något som är bättre och som människor vill ha, något som tillför någonting nytt, och göra saker på ett bättre sätt så att man får ut mer för pengarna. På så vis kan man få vinst.

Det är därför som man i Kent Härstedts hembygd, i Helsingborg, förut arbetat på ett sådant sätt att det kostade 33 000 kr per DRG-poäng, medan man nu har ett avtal som ger 27 500 kr per DRG-poäng. Det gör att man i år har kunnat ge vård för 104 miljoner kronor mer än tidigare.

På samma sätt är det på S:t Göran. Man arbetar effektivare och får ut mer. Det kan ge vinst både för den som lägger ut riskkapitalet och för patienten.

Kent Härstedt säger att 9 miljarder tillförs. Men om man jobbade på nämnda sätt skulle 10 miljarder om året tillföras. Det visar de praktiska exemplen på. Det finns olika undersökningar – det kan gälla KPP-undersökningen eller Boston Consulting Group – och alla säger att sjukvården i Sverige med de rätta incitamenten i praktiken som bäst skulle kunna vara så att säga 10–15 miljarder billigare, eller rättare sagt effektivare. Det är skillnaden.

Med våra förslag och marknadslösningar tillför vi 10 miljarder varje år till sjukvården. Med Kent Härqvists och socialministerns förslag, med en planeekonomisk tillförsel, blir det knappt 2 miljarder årligen i tre år. Skillnaden mellan vad vi tillför i vård är som skillnaden mellan den goda bilen gjord i en marknadsekonomi och det forna Östtysklands Trabant.

Anf. 84 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Leif Carlson sade Kent Härqvist. Att på det sättet lägga ihop efternamnen Härstedt och Engqvist är ett intressant sätt att spara tid.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Detta med att göra någonting nytt är också ganska intressant. Här upprepar Leif Carlson vad, tror jag, kristdemokraten Mats Odell sade. Jag tänker på jämförelsen mellan den svenska vården och en östtysk Trabantfabrik. Det säger ganska mycket om er syn på hur det i dag fungerar. Jag är inte så säker på att det vad gäller själva utförandet av arbetet handlar om att göra någonting nytt. Men visst, det kan finnas olika sätt att organisera saker. Där kan vi nog hitta väldigt olika lösningar vid en översyn av våra akutsjukhus i dag.

Leif Carlson nämner Helsingborgs lasarett. Jag var där på besök för inte så länge sedan. Först hade jag ett möte med affärsområdeschefen för öron-näsa-hals. Jag visste först inte riktigt vem jag träffade. Jag ville egentligen träffa överläkaren för öron-näsa-hals, och det visade sig vara samma person.

Nu har man döpt om allting till marknadstermer. Man pratar om affärsområdeschefer, orderstockar, produktionsenheter osv. Redan där tycker jag att grunden till ett annat synsätt läggs. Det handlar om hur man ska bedriva vård. Människor är inte kunder. Det handlar inte om produktionsenheter i den bemärkelsen. Det handlar inte om affärsområden. Det handlar om att ge vård och omvårdnad till de människor som har behov.

Det synsätt som ni predikar här i riksdagen, marknadslösningar för vård och omsorg, är ett synsätt jag absolut inte kan ställa mig bakom.

Anf. 85 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag sade fel namn.

Jag tycker att ”kunder” är ett bra uttryck. Det är några man måste ha respekt för och se till att de är nöjda, annars går de någon annanstans. Det tycker jag inte vi ska ändra på. Jag tror inte att de bryr sig om vad det kallas när man arbetar internt, om det är en bra beteckning. Jag tror att de tycker att det är viktigast att man får vård.

I dag har man, även om man nu har bytt till de namn som stör Kent Härstedt, kortat väntetiderna för höftledsoperationer från 36 veckor till 13, för gråstarr från 40 veckor till 16 och för hörapparatutprovning från 24 till 7 veckor. Jag tror att de som får denna hjälp inte tycker att det gör någonting om man kallar det för affärsområde. De fick i alla fall komma till behandling långt snabbare. Man är t.o.m. så effektiv att man har produktionsöverskott och möjlighet att ta emot fler. Man kan alltså hjälpa Köpenhamn.

Förut har här talats om att tränga ut andra, därför att det är överskott på ett ställe. Det vore förskräckligt om vi blir duktiga och sedan inte utnyttjar produktionskapaciteten, om vi ökar tomtiden och blir ineffektiva. Självklart ska produktionskapaciteten nyttjas fullt ut. Det finns alltid människor som behöver hjälp.

Jag kan inte förstå att man inte vill se att folk som får hjälp på halva tiden eller en tredjedel av tiden är människor som har blivit bemötta på ett värdigt sätt. De har inte ställts i kö och blivit uppringda samma dag som de skulle opererats för att få beskedet att det blir en annan gång men att man inte kan säga när. Så går det till i en planekonomi. Det är skillnaden. Planekonomin behöver inte tillfredsställa någon kund eller ta hänsyn till vad folk tycker, därför att folk inte kan välja något annat. Vi ger dem möjlighet att välja något annat. Om de inte är nöjda kan de gå någon annanstans. Då fungerar det bättre ur värdighetssynpunkt också.

Anf. 86 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Vi kan ta exemplet Helsingborg. Det är ett unikt exempel. Helsingborgs lasarett har ett unikt avtal med Region Skåne, som styrs av bl.a. Leif Carlsons partikamrater, där Helsingborgs lasarett har fått i princip helt lösa boliner när det gäller möjligheterna att operera. De arbetar på löpande räkning för Region Skåne. Det är utformat så. När jag träffade vd:n för Helsingborgs lasarett Stefan Sallerfors härförleden medgav han själv att det är en smula udda att man får ett så speciellt avtal.

Mina egna slutsatser är att de borgerliga politikerna i Region Skåne inte vill låta Helsingborgsexemplet misslyckas. Från politiskt håll har vi hand om skattebetalarnas pengar och måste göra upp budgetar. Vi kan inte tillåta olika verksamheter att jobba helt fritt utan fasta budgetramar. Jag tror att det handlar om att ni inte vill låta Helsingborgsexemplet misslyckas.

Dessutom har man hanterat pengarna i Region Skåne med vårdslöshet. Bara för någon vecka sedan fick jag en rapport om att man går mot ett underskott på 500–700 miljoner vid årets slut. Man går alltså mot ett minus på 500–700 miljoner i Region Skåne, antagligen för att man hantlar budgeten så och jobbar på löpande räkning.

Anf. 87 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Anledningen till min replik är att Kent Härstedt sade att de borgerliga partierna säger nej till de pengar som regeringen föreslår. Kristdemokraterna säger inte nej till några pengar som regeringen föreslår utan lägger på 3 miljarder, därför att vi tror att behoven är så oerhört stora. Ändå tror vi att det vore klokt med mångfald och alternativa former, för att öka viss effektivitet och framför allt kvaliteten osv.

Jag vill ta upp detta med snabb hjälp och stöd till människor. Kent Härstedt kopplade ihop det med vinstintresse. Vi kristdemokrater har i flera år pratat om en värdighetsgaranti. Det är ett slags värdighet att slippa vänta länge i en kö. Att vara sjuk, ha ständig värk, gå på starka mediciner därför att man ska vänta på en operation är ovärdigt och känns mycket arbetsamt för en människa som är sjuk. Det tror jag säkert att Kent Härstedt vet, som arbetar i vården. T.o.m. ett, två eller tre dygn kan kännas outhärdliga.

Är det inte trots allt en värdighetsökning om människor på något sätt kan få kortare väntetid? Vi måste kunna arbeta mot ett mål och hitta medel för att nå det målet. För mig som kristdemokrat är målet att det inte ska behövas några köer. Precis som man får bilen reparerad ganska fort ska man kunna få kroppen reparerad fort.

Anf. 88 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte heller att vi har behov av köer. Tvärtom ska alla ansträngningar göras för att korta de köer som finns. Jag tror inte att vi har olika uppfattning om det. Frågan är bara hur man ska arbeta med det. Vi ser att kristdemokraterna ställer sig bakom privatisering och kommersialisering av sjukhusen på detta sätt. Jag tycker inte att statsrådet Engqvist fick ett svar från Chatrine Pålsson på sin fråga. Tycker Chatrine Pålsson att det är rimligt att börsbolag i vinstsyfte ska driva

sjukhus, som vi betalar gemensamt? Nu har Chatrine Pålsson en chans igen att replikera och ge oss ett bra svar på den frågan.

Anf. 89 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna säger att möjligheten för patienten att få en god vård är det primära, inte driftsformen. Huvudmannaskapet är vi överens om ska ligga på landstingen även fortsättningsvis. Men driften kan läggas ut på någon annan. Det finns säkert någon *profit*. Det finns många sådana möjligheter. Det finns bolag, personalkooperativ och andra aktörer som arbetar. Som jag sade i mitt inledningsanförande är inte det stora problemet i svensk sjukvård att det blir överskott. Det är underskott på både det ena och det andra. Därmed har jag svarat.

Det är de lokala politikerna som bäst kan se vilka behov människorna har. Jag är övertygad om att det blir bättre beslut om de fattas nära medborgarna, än om vi sitter här och dikterar villkor.

Anf. 90 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Målsättningen är inte att sjukvården ska bedrivas till någon form av överskott. Om det finns resurser över vill vi att man ska bedriva så mycket vård som möjligt. Självklart är målsättningen att köer ska betas av.

Jag är besviken på kristdemokraternas ställningstagande. Ni är ofta ute och talar om etik och moral. För mig personligen finns en gräns för hur långt man kan göra affärsverksamhet. Det är när det går in på människors absolut grundläggande behov. Man har blivit besviken förut. Men jag trodde nog att kristdemokraterna skulle dra andra slutsatser av handel och profit på människors grundläggande behov, i det här fallet sjukvården.

Anf. 91 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag kände mig föranlåten att begära replik när Kent Härstedt påstod att Folkpartiet inte vill satsa pengar på sjukvården och är emot en solidarisk finansiering av sjukvården. Det måste betyda att Kent Härstedt varken har läst vår motion eller vår reservation och inte har lyssnat på dagens debatt.

Jag skulle vilja föreslå att Kent Härstedt läser dagens protokoll så att vi slipper höra dessa osanna saker från talarstolen och i andra sammanhang.

Anf. 92 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det finns väl inte så mycket att säga till det. Jag ser att ni står för en annan syn i den här debatten om hur sjukhusen ska drivas i framtiden. För mig är det en ekvation, när det handlar om att man ska försöka privatisera sjukhusen och samtidigt vill att samhället ska sponsra privata sjukhus på det sätt som det är upplagt.

Anf. 93 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är att dra felaktiga slutsatser. Om man vill tillåta att någon kan driva ett akutsjukhus med vinstsyfte om man har landstingen som betalar, Socialstyrelsen som kontrollerar och patienten

som själv har valt det, kan det inte vara oförenligt med att man vill ha en solidariskt finansierad sjukvård och inte heller med att Folkpartiet vill satsa mer pengar på sjukvården.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 94 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Vi skiljer oss åt huruvida vi tycker att det är samhället som ska gå in och betala för de här tjänsterna.

Anf. 95 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag hörde att Kent Härstedt hade varit på en amerikansk kongress och berättat om sina erfarenheter av den amerikanska sjukvården. Hade det inte varit bättre att åka till S:t Görans sjukhus eller till Simrishamn för att ta del av erfarenheterna av den sjukvård som vi sam-
talar om i dag?

Fru talman! Jag tänkte börja med att läsa några rader ur en bok. Jag vet att den inte är populär i Regeringskansliet, men jag tänker ändå läsa några rader. I den första paragrafen står det så här:

”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.

Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas under lagarna.”

Det här är utgångspunkten för dagens debatt.

Låt mig gärna säga att jag har full förståelse för att Lars Engqvist inte gillar vad moderater gör i sjukvårdssammanhang, inte heller vad övriga borgerliga partier gör i sjukvårdssammanhang.

Jag har också stor förståelse för att socialdemokratin i val försöker vinna sympati för sin hållning inom sjukvårdspolitiken. Det går sämre än vad det har gjort tidigare. Men jag har förståelse för att känslan av ”en-
trägen kan kanske vinna till slut” ändå förhärskar inom socialdemokratin.

Men Lars Engqvist och Göran Magnusson! Nu går ni för långt! Nu bryter ni nämligen mot den sista regel som jag just citerade, nämligen att den ”offentliga makten utövas under lagarna”. Ni bryter dessutom mot meningen före, nämligen att folkstyrelsen förverkligas bl.a. genom kommunal självstyrelse. Det här är ingen dussinformulering. Det här är regeringsformens portalparagraf.

Jag ska med några exempel visa vad det är ni är på väg att göra, eftersom ni hittills så okänsligt har struntat i konsekvenserna av det lagförslag riksdagen just diskuterar. Observera för övrigt att den kommunala självstyrelsen nämns parallellt med det representativa och parlamentariska statsskicket. Det är det värdet vi samtalar om i den här diskussionen.

Den kommunala självstyrelsen är alltså angiven i grundlagen som en av de hörnpelare på vilka den svenska demokratin vilar. Det innebär en förpliktelse för regering och riksdag att respektera den lokala demokratin och utslaget i de lokala valen. Man utövar folkstyrelsen genom kommunal självstyrelse.

Jag medger gärna att det finns skäl att då och då inskränka denna kommunala självstyrelse. Det gör vi då och då i riksdagen, och vi gör det normalt med goda argument. Men det är just det: Det behövs goda argument för att sätta sig över regeringsformens portalparagraf.

Då är frågan: Presterar propositionen goda argument för att vissa sjukhus inte längre ska få finnas eller fler sådana sjukhus inte längre ska få tillkomma? Har det visats i denna diskussion eller i förspelet till den att det finns missnöjda patienter i de fall där sjukhus har drivits på det sätt som inte längre ska vara tillåtet? Nej. Har det visats att det finns missnöjda medarbetare på de sjukhus vi nu diskuterar? Svaret är fortfarande nej. Har det visats att dessa sjukhus misshushållar med de ekonomiska medel som ställts till deras förfogande? Svaret är fortfarande nej. Har det visats att innehavarna av dessa sjukhus driver dem på ett sätt som står i strid med de värderingar som bär upp den svenska hälso- och sjukvårdspolitiken? Svaret är fortfarande nej.

Det har inte visats att det existerar ett problem med den kommunala självstyrelsen, och med ty följande saknar de ingrepp som riksdagsmajoriteten uppenbarligen är beredd att verka för all legitimitet. Det är inte att undra på att kommunalmän och -kvinnor över landet talar om att den kommunala självstyrelsen börjar förlora allt innehåll.

Lars Engqvist kommer förmodligen att i en replik säga att lagen införs därför att det kan bli flera sjukhus som under de närmaste ett och ett halvt åren kommer att övergå i privat regi. Låt oss säga att Lars Engqvist har rätt i det enda exempel han har angivit på ett sådant förskräckligt hot, nämligen att också S:t Eriks Ögonsjukhus i Stockholm skulle övergå i annan regi – gubevars först och främst i personalens egen regi, men ändå. Då skulle av landets 79 akutsjukhus hela 3 drivas i annan regi än det offentliga. Om Lars Engqvist försöker sig på argumentet att detta är ett tillräckligt skäl för att ingripa i den kommunala självstyrelsen talar han mot bättre vetande – eller bevisar att han aldrig har läst den här boken.

Det finns alltså från kommunala självstyrelseskäl inget, säger inget, argument för att acceptera den proposition som regeringen nu har lagt fram. Möjligen är det dessutom så att propositionen strider också mot de rättigheter som finns angivna i samma grundlag.

Det var den kommunala självstyrelsen, fru talman.

Låt oss då granska hur det förhåller sig med att den här propositionens förslag ska verka under lagarna, som det står i den sista meningen i regeringsformens portalparagraf. Om jag har förstått argumenten rätt är det främsta stödet som socialutskottets majoritet åberopar till stöd för uppfattningen att någon konflikt med andra lagar inte finns vad partivännerna har knåpat ihop i riksdagens konstitutionsutskott. Jag må då säga: Vilka auktoriteter man hänvisar till!

Ser vi däremot i det underlag som har lagts fram inför behandlingen i riksdagen framgår följande.

Nämnden för offentlig upphandling säger att enligt dess bedömning strider sannolikt denna lag såväl mot lagen om offentlig upphandling som mot gemenskapsrätten. Gentemot detta replikerar Lars Engqvist – från oraklet i Delfi – att man i departementet gör en annan bedömning. *Fair!* Man kan göra en annan bedömning, men berätta då på vilka auktoriteter denna bedömning vilar!

Efter det att propositionen lades fram har en ytterligare auktoritet – möjligen den enda som landet för närvarande har på EG-rätten, nämligen professor Ulf Bernitz – sagt precis det samma som Nämnden för offentlig upphandling har misstänkt skulle bli resultatet av en längre granskning.

Den offentliga makten utövas under lagarna, men uppenbarligen bara ibland eller när regeringen anser det passande.

Regeringens företrädare eller den tilltänkta riksdagsmajoriteten skulle kunna återvinna något av sitt skamfilade legala rykte genom att nu inse att det övergrepp man begick när det gäller riksdagens rätt att få information om saken, även om majoriteten tycker annorlunda, var ett misstag. Riksdagsordningen innehåller ju explicit en regel som säger att det är just i situationer som denna, dvs. när en regering eller tilltänkt majoritet inte är beredd att studera de fulla legala konsekvenserna av sina förslag, som minoriteten alltid har rätt att få papperen på bordet. Också detta säger den tilltänkta riksdagsmajoriteten nej till.

Man sätter sig över riksdagsordningens minoritetsskydd. Lars Engqvist och ni som tänker rösta för detta förslag bör betänka vad detta faktiskt innebär. Om minoritetsskydd ska vara värt någonting ska det väl för Guds skull också skydda minoriteten? Men då har man hittat den finstilta texten, som säger att man minsann har rätt att rida över minoriteten om det är så att fördröjning i ärendet skulle förorsaka avsevärt men.

Låt oss då pröva vari det avsevärda menet egentligen skulle bestå och gå till vad utskottet har att anföra. Där säger utskottet att det avsevärda menet består i att flera olika privatiseringsprojekt ligger framme för avgörande. Lars Engqvist har hittills lyckats med att beskriva åtminstone ett, som dessutom var så dåligt att han glömde säga att det var personalen som var den hemska blivande kapitalisten.

Tänk om det skulle visa sig att ett uppskov med denna lag med en eller två månader skulle leda till att S:t Eriks Ögonsjukhus fick personalen som ägare. Ska detta i riksdagsordningens mening vara att anse som ett avsevärt men? Ni kan inte mena allvar, ni som har skrivit under detta papper.

Får jag sedan, fru talman, som en tredje punkt väcka frågeställningen om vad det är som ska hända när denna lag upphör att gälla. Lagen är gubevars bara tvåårig, och den har tillkommit mot de lagar och den grundlag jag tidigare har citerat för att, som det brukar heta i den offentliga debatten, denna fråga ska bli till valfråga. Inte heller det argumentet har med förlov sagt tyngd nog för att man ska kunna sätta sig över grundlagen.

Nu ska det utredas vad som ska hända efter den 1 januari år 2003 om olyckan skulle vara framme, är väl bäst att tillägga, att den nuvarande riksdagsmajoriteten fortfarande skulle vara majoritet. Då hör vi från Miljöpartiet – ett i denna överenskommelse ingående parti – att det som ska komma efter skulle kunna tänkas vara att man för vissa beslut inför kvalificerad majoritet.

Konstitutionsutskottets vice ordförande har varit klarsynt nog att säga att han inte vill tillbaka till seklets början när det gäller den svenska parlamentariska demokratin. Frågan är vart Lars Engqvist egentligen vill – till vilket sekel, till vilken början och med vilket förslag?

Om det förhåller sig så att också han tar avstånd från denna besynnerliga och regelvidriga princip om tvåtredjedelsmajoritet för att få accept för förslag som Socialdemokraterna och Miljöpartiet inte gillar – det är den innersta innebörden av användningen av tvåtredjedelsmajoritet – undrar jag vad som ska komma i stället. Är det samma lag som ska komma en gång till, som utskottet antyder i sitt betänkande? Vilka alter-

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

nativ är det man överväger? Är det ett system med tvåtredjedelsmajoritet eller permanentning av den nuvarande lagstiftningen?

Jag har en liten tilläggsfråga. Syftet med allt det vi nu talar om är uppenbarligen att förse socialdemokratin, Miljöpartiet och Vänsterpartiet med en valfråga. Vad händer då om olyckan från socialdemokratins utgångspunkt skulle vara framme en gång till och borgerligheten behåller makten i Stockholms läns landsting och i Skåne? Då har väljarna sagt att de vill ha det precis så som ni nu inte vill acceptera att de vill ha det. Tar ni bort lagen om olyckan skulle vara framme från min utgångspunkt, nämligen att ni, vilket Gud förbjude, fortfarande har majoriteten i denna riksdag?

Det var den tredje reflexionen, fru talman, av mera grundlagsmässig karaktär som man har anledning att göra.

Jag vill i all uppriktighet säga följande till Lars Engqvist, Göran Magnusson, socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister: Dra tillbaka detta missfoster. Dra tillbaka det medan tid är. Medverka därigenom till att återupprätta åtminstone en liten del av det skamfilade rykte ni har ådragit er under tiden fram till denna punkt. Återställ något av respekten för lagarna och respekten för demokratin. Återställ någonting av känslan för de människor som röstar i de lokala valen i tron att de därmed påverkar politikens framtid men snuvats på effekterna av sitt val. Dra tillbaka propositionen! Ni har några timmar på er. Ta den chansen.
(Applåder)

Anf. 96 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Per Unckel har inte kunnat göra kammaren den äran med sin närvaro hela denna dag, men jag kan intyga att ett återkommande tema, med en förvirring i olika tonarter och från olika utgångspunkter, har varit vad som egentligen planeras i Stockholms läns landsting med avseende på utförsäljningar. Jag tänker att rätta personen att upplysa oss kan vara just Per Unckel, utifrån hans centrala position i Moderata samlingspartiet. Jag skulle vilja ha ett klart ja- eller nej-svar från honom, eftersom det nu är höljt i dunkel.

Planerar moderaterna i Stockholms läns landsting en större extern utförsäljning?

Anf. 97 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Jag har inte en aning om den saken. Uppriktigt sagt speglar det ingen som helst roll i denna debatt. Om de vill sälja S:t Eriks Ögonsjukhus under de närmaste tre, fyra eller tolv månaderna, finner en entreprenör som kan göra jobbet och når ett avtal som är ömsesidigt gangneligt önskar jag lycka till.

Det är Lotta Nilsson-Hedström, Lars Engqvist och alla ni övriga som ska visa att det är någonting hemskt som håller på att hända där ute. Begär det inte av oss, för vi tycker inte att detta är problematiskt. Men innan ni ingriper mot grundlagens syften och förbjuder någonting som ni inte ens vet finns där ute med hänvisning till någonting som uppenbarligen dessutom fungerar bra ska ni väl inte fråga mig vad som är i faggorna, utan gå ut och leta själva!

Anf. 98 LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Hur ska man då tolka det våldsamma utspel som Ralph Lédel gjorde när han sade att han kommer att utföra lagtrots om denna lag blir verklighet?

Jag har också en kommentar till Per Unckels starka argumentation mot ett system med tvåtredjedelsmajoritet. Det finns fler alternativ – det hoppas jag att Per Unckel har läst om och förstått – som utredaren ska bedöma. Vi tycker att detta är bra.

Sedan har jag en konkret fråga. Vilken typ av samhällelig verksamhet skulle Per Unckel utifrån grundlagen vilja definiera som ett angeläget allmänt intresse, om inte vården?

Anf. 99 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Absolut är vården ett allmänt och angeläget område. Jag gläds varje dag som lokala företrädare för Lotta Nilsson-Hedströms parti, mitt parti och andra politiska partier hittar rationella vägar att ta hand om denna angelägna samhällsuppgift. Problemet är ju att Lotta Nilsson-Hedström och hennes partivänner, socialdemokrater och vänsterpartister säger att sådana saker, som bevisligen på de ställen där de har prövats fungerar bättre än det landstingsdominerade, inte längre ska få finnas.

Mitt sätt att omhänderta angelägna samhällliga intressen är att säga att det inte tvärsäkert är så att det är politiker som kan allting bäst. Det kanske är så att personal, medarbetare och andra – t.o.m. företag – kan bidra med någonting till vården, till skolan och till omsorgen som vi i vår upphöjda vishet inte riktigt begriper oss på. Då säger jag så här: Låt mångfalden växa i stället för enfalden.

Min kommentar till vad de gör i Stockholms läns landsting när de möter dessa restriktioner är följande: Jag förstår att politikerna i Stockholms läns landsting är frustrerade. De har gått till val på ett heligt löfte att ordna sjukvården för Stockholms läns landstings patienter. Nu får de plötsligt reda på att de metoder som väljarna sagt ja till inte längre är acceptabla. Deras alternativ är möjligen att lägga sig ned och säga: Vi lägger av med all förändring av sjukvården. Det tycker jag skulle vara oansvarigt. De tvingas nu hitta vägar för att efter bästa förmåga undvika att bryta mot någon av alla de lagar som nu ställs i deras ställe.

Jag försäkrar, Lotta Nilsson-Hedström, att det kommer att vara ett helvete att vara landstingspolitiker i Stockholms läns landsting om man har några ambitioner. Utan ambitioner är det väl att åka på en räkmacka.

Anf. 100 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Dessbättre står inte Per Unckels kritik mot förslagets rättsliga grund i proportion till röststyrkan. Möjligtvis är det precis tvärtom. Det vore sunt att resonera en smula försiktigare.

Låt oss börja med diskussionen om regeringsformen och den kommunala självstyrelsen. Det är ju så att t.o.m. Lagrådet konstaterar att gränsdragningen till slut avgörs av riksdagen, helt enkelt med hänvisning till – vilket jag ber Per Unckel slå upp i lagboken – 8 kap. 5 §, där det står att föreskrifter om kommunernas befogenheter och åligganden meddelas i lag. Det är ett erkännande av att riksdagen har rätt att ålägga kommunerna vissa saker, och det sker genom lag. Detta är helt enkelt

grundat i insikten att den kommunala självstyrelsen inte är absolut. Man måste väga den kommunala självstyrelsen mot de nationella intressena.

Genom att riksdagen har fattat beslut om hälso- och sjukvårdslagen har man angett att väsentliga principer för den nationella hälso- och sjukvården är en riksdagsfråga, dvs. att det är det nationella organet som ska fatta beslut. Vi menar att det lagförslag vi nu har presenterat och som det ska beslutas om i dag är ett komplement till hälso- och sjukvårdslagen och ska bedömas på samma sätt. Det är alltså i praktiken inte något stort ingrepp när det gäller den kommunala självstyrelsen.

Vad det handlar om är således att med den här lagen ge riktlinjer för landstingen, sjukvårdshuvudmännen, när det gäller kommande upphandlingar.

Apropå S:t Erik: Vad jag försökte påpeka var att det kan vara viktigt för ledningen i Stockholms läns landsting att veta vilket regelverk som gäller. Är det så att man avser att lämna S:t Eriks sjukhus till ett personalkooperativ ska man veta att det inte finns några hinder i den här lagstiftningen mot detta. Är det däremot så att man tänker sälja hela sjukhuset till ett företag med privat vinstintresse hindrar lagen det.

Sedan vill jag säga något om detta med auktoriteten. En viktig auktoritet när det gäller att bedöma EG-rätten är ju EG-domstolen, som i ett mål har anvisat att det är möjligt att ha den här typen av restriktioner. Vi har alltså inte bara oss själva och våra partivänner att gå till; vi har också EG-domstolen bakom oss i det här fallet.

Anf. 101 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Man blir nästan röd till tårar. Det är alltså av omsorg om Stockholms läns landstings eskapader i förhållande till S:t Erik som stopplagen nu ska genomföras. Man tar sig för pannan!

Jag har aldrig förnekat, Lars Engqvist, att den kommunala självstyrelsen inte skulle vara absolut. Det finns möjligheter att inskrida i den. Vad jag i mitt inlägg försökte påvisa var att regeringen inte har lyckats peka på ett enda skäl att göra det. Då är det inte i överensstämmelse med regeringsformens anda att likväl inskrida. Lars Engqvist har inte lyckats åstadkomma något sådant försvar utan hävdar att detta är ett komplement till hälso- och sjukvårdslagen. Då blir min följdfråga: Eftersom det inte var missnöjda patienter, eftersom det inte var missnöjd personal, eftersom det inte var ekonomisk misskötsel och eftersom man inte har hävdat att de privata sjukhusen har brutit emot någonting hittills – vad är det i dessa sjukhus verksamhet som inte står i överensstämmelse med hälso- och sjukvårdslagen och som nu kräver ett ingrepp av det här slaget?

Lars Engqvist säger att det finns ett mål i Europadomstolen som ger regeringen rätt. Jag skulle vara lite försiktig, Lars Engqvist, när det gäller att tolka Europadomstolen. Som Lars Engqvist säkerligen vet, eller möjligen borde veta, är varje mål i Europadomstolen unikt. Det skulle förvåna mig om Lars Engqvist skulle kunna påvisa ett enda fall i Europadomstolen som är identiskt med det som vi talar om nu. Ni har ju tidigare, inte minst Lars Engqvist, här i denna kammare predikat vilken oerhört unik situation de svenska akutsjukhusen befinner sig i. Detta finns ju ingen annanstans på denna jord, fick vi höra i ett tidigare inlägg. Hur ska det då kunna finnas ett utslag i Europadomstolen som skulle tala

om att det ingrepp man nu tänker göra står i överensstämmelse med EG-rätten? Och kom inte dragande med det dåliga exempel som står i propositionen, för det håller inte vid en närmare prövning.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 102 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Per Unckel söker efter skäl för att på detta sätt begränsa den kommunala självstyrelsen. Det är väl det Per Unckel efterlyser. Problemet är ju att Per Unckel inte accepterar några argument för att stoppa en utförsäljning av akutsjukhusen. Detta är enligt Per Unckels uppfattning oklokt, omotiverat osv. Men om en majoritet i Sveriges riksdag faktiskt anser att utförsäljning av akutsjukhus till privata vinstdrivande företag hotar det nationella sjukvårdssystemet må väl en majoritet kunna säga detta och införa denna lagstiftning. Vi får möjlighet att pröva den igen efter två år, och det finns utmärkta möjligheter att i ett allmänt riksdagsval pröva om riksdagsmajoriteten har gjort rätt bedömning.

Jag väntar på den dag då Per Unckel säger: Nu har jag fått tillräckligt många argument för att lämna min uppfattning att vi ska privatisera akutsjukhusen. Jag tror inte att den dagen kommer. Därför är detta inte någon särskilt stark invändning mot lagstiftningen.

Sedan vill jag ändå påpeka följande när det gäller EG-rätten. Om det nu finns ett mål där det prövats huruvida ett regelverk i en medlemsstat som utesluter privata företag med vinstintresse från att leverera vård strider mot EG-rätten och EG-domstolen har sagt att det inte gör det är väl det ett ganska starkt skäl för regeringen att tro att inte heller den här lagstiftningen skulle strida mot EG-rätten.

Anf. 103 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Jag accepterar visst argument mot privat sjukvård, bara ni förebringar något – något enda ett – så att vi kan diskutera det. Men inte ett enda argument har levererats. Det är därför jag säger: Eftersom ni inte kan göra troligt att detta på något sätt hotar hälso- och sjukvårdslagens intentioner, eftersom det inte finns ett enda exempel på att de här sjukhusen fungerar illa, är det inte jag som ska redovisa argumenten utan ni, som kräver att dessa sjukhus i strid med den kommunala självstyrelsen inte längre ska få utvecklas.

Det är därför jag säger: Dra tillbaka propositionen! Om ni till även-tyrs kan hitta några argument kan ni i så fall komma tillbaka med propositionen igen. Eller låt åtminstone, Lars Engqvist, de sakkunniga, som inför riksdagens socialutskott har sagt att de behöver ytterligare tid för att analysera laglydigheten, göra sitt jobb. Så infernaliskt betydelsefullt ska det väl inte vara att denna lagstiftning trumfas igenom på en av höstriksdagens sista dagar att sakhögheten och minoritetsskyddet ska behöva sättas åsido.

Det här är en riktigt, riktigt dålig lagstiftning. Det är också uttryck för riktigt, riktigt dålig politisk moral att använda sig av lagstiftningen på ett sätt som uteslutande gynnar makten och inte tilltron till rättsstaten och demokratin. Jag lovar, Lars Engqvist, att vi kommer att göra vad vi kan för att se till att denna lagstiftning inte blir riksdagens beslut.

Anf. 104 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! När jag lyssnade på Kenneth Johanssons utmärkta anförande tidigare i dag förstod jag att vi var två själar med samma tanke. När jag åkte hem sent i går kväll slog det mig att riddaren av den sorgliga skepnaden, Don Quijote, har fått en sentida svår konkurrent i den svenska socialdemokratien och dess två medlöpare här i riksdagen. De här sorgliga skepnaderna är nu på väg genom landet med sitt härnadståg för sin förmenta rätt och rättvisa. Det är väl dags att utfärda en varning till alla väderkvarnar, vinsäckar och dylikt.

Fru talman! I dag pågår en utförsäljning här i kammaren. Den är tusentalet värre än den förmenta skadan från utförsäljningen av akutsjukhus som här diskuteras. Det är en utförsäljning av den politiska hedern hos Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det är inte bara i själva sakfrågan som ett övergrepp sker utan även i hanteringsordningen. Det är förödande för rättsordningen att dessa tre majoritetspartier inte respekterar beredningstvång och juridisk koherens. Det senare är ett svårt uttryck, men det handlar om att lagstiftningen ska hänga samman och bilda ett sammanhållet helt. Det är också förödande att lagstiftaren inte bemödar sig om att inhämta behövliga upplysningar. Observera att regeringsformen 7 kap. 2 § är väldigt tydlig på den här punkten: Upplysningarna "skall" inhämtas.

Fru talman! Möjligen, möjligen är de behövliga upplysningar som man ändå erhållit tänkta att påverka de förslag som regeringen lägger fram och som sedan behandlas här i riksdagen. Någon innebörd måste väl ligga i detta begrepp, för att nu travestera Lagrådet i ett annat sammanhang. Att inhämta upplysningar och sedan strunta i upplysningarnas innebörd förefaller inte vara den grundläggande tanken bakom regeringsformens text.

Men på Regeringskansliet har man uppenbart svårt med innantillämpningen av denna paragraf, eller möjligen har man inte förstått innebörden, alternativt har man förstått och bryr sig inte, i alla fall inte när det gäller den fråga vi diskuterar i dag. Vad ännu värre är, inte bara regeringen utan även två andra partier i riksdagen medverkar i denna märkliga hantering.

Fru talman! Det är inget konstigt att vi de olika partierna emellan har olika åsikter och infallsvinklar på olika områden. Men det borde hos oss alla vara ett gemensamt intresse att ett grundligt bakgrundsarbete görs i all lagstiftning, så att inre sammanhang och samband klart framgår, att det finns en rättens systematik i lagstiftningen.

För att man inte ska göra bort sig i de här sammanhangen har regeringen och även riksdagen till sin hjälp mycket hög juridisk kompetens, nämligen Lagrådet.

Lagrådet har enligt regeringsformen skyldighet att granska lagförslag utifrån

- a) hur förslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt,
- b) hur förslagets föreskrifter förhåller sig till varandra,
- c) hur förslaget förhåller sig till rättssäkerhetens krav,

- d) om förslaget är så utformat att lagen kan antas tillgodose angivna syften och
- e) vilka problem som kan uppstå vid tillämpningen.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Det är alltså regeringsformen 8:18.

Fru talman! Det är med andra ord en grannliga uppgift som lagrådet har. Två gånger har lagrådet yttrat sig över förslaget vi här diskuterar, och kritiken har varit förödande stark. Lagrådet hör som sagt till den högsta juridiska kompetens som finns inom riket, men är bara ett råd som har rekommenderande funktioner. Regeringen och riksdagen kan därför enkelt köra över en sådan kritik. Dock inte utan vidare med hedern i behåll. Det är ett illavarslande fenomen när regeringen och dess stödpartier driver igenom förslag mot bättre vetande. Det urholkar förtroendet för rättsstaten.

Fru talman! Här skulle jag vilja ställa ett par frågor till majoriteten. På vilket område som jag här räknade upp har Lagrådet inte fullföljt sin uppgift på ett riktigt sätt? Har Lagrådet misskött sig och alltför summariskt låtit sig styras av andra principer än de i regeringsformen nämnda?

Detta är bra frågeställningar. Jag vill gärna ha svar på dem.

Men om nu Lagrådet följt de angivna principerna i grundlagen, varför struntar majoriteten i synpunkterna från Lagrådet? Är det för att stundens godtycke ska styra?

I en debatt om lokal demokrati sade jag för några veckor sedan något som nog förtjänar att upprepas i just den här debatten. Det finns en cynisk tänkare som uttryckt sig så här: Envar har sin frihet, så länge han inte använder den. Det är väl ungefär så regeringen tycks se på den lokala demokratin: Ni får gärna ha er fulla frihet, så länge ni inte använder den. Då slår vi minsann till.

Kanske blir ändå den praktiska effekten av regeringens förslag ett enda stort slag i luften. Eller en rundpall, som så småningom träffar regeringen och dess stöttande vänner själva i solar plexus – rent opinionsmässigt.

Den stora missen i lagförslaget är dess dubiösa principiella natur. Det enda rejäla slag som utövats i sammanhanget är troligen det att de samverkande partierna slagit dövmörat till inför de relevanta upplysningar som lämnats i beredningsarbetet.

Fru talman! Lagförslaget syftar enligt propositionen endast till att skydda och säkerställa att de grundläggande principerna för svensk hälso- och sjukvård även i framtiden kan upprätthållas. Vården ska vara demokratiskt styrd, solidariskt finansierad och ges efter behov. Men har den föreslagna regleringen något med detta mål att göra? Regeringen har absolut inte kunnat visa på vilket sätt målet för hälsan och sjukvården skulle främjas genom den inskränkning som man nu gör i näringsfriheten, som är reglerad i 2 kap. 20 § regeringsformen. Och där står det att begränsningar endast får införas för att skydda angelägna allmänna intressen. Regeringen och dess stöttare använder här något slags cirkelbevis för att kunna påstå att man inte gjort sig skyldig till ett grundlagsbrott. De förutsätter nämligen vad som skulle bevisas.

Något logikens nobelpris går nog inte att utdela till de samverkande partierna. Snarare ett skammens pris.

Fru talman! Regeringens förslag om vinstförbud innebär utan tvivel en diskriminering av dem som bedriver vård i vinstsyfte. Lagen om offentlig upphandling bygger på EG-rätten, vilket innebär att undantag från den lagen inte kan göras utan noggrann analys av de EG-rättsliga aspekterna. Någon sådan analys har inte regeringen redovisat, trots att Lagrådet har påpekat detta.

Lagrådet har ifrågasatt om inte lagen om offentlig upphandling, liksom EG-reglerna om offentlig upphandling, ställer krav på en individuell bedömning av en upphandling och om det inte därmed skulle strida mot dessa regler att i lag generellt undanta en viss kategori av företag.

Fru talman! Avgörande vid offentlig upphandling är den upphandlande enhetens behov. Det är det som ska vara styrande för leverantören. Några förutfattade meningar om vem som ska vinna upphandlingen och varför ska inte påverka upphandlingsprocessen. Proportionalitetsprincipen innebär att en upphandlande enhet inte får ställa större krav på leverantören än som behövs och bedöms vara ändamålsenligt för den aktuella upphandlingen. Dessutom ska upphandlingen styras av likabehandlingsprincipen, dvs. alla leverantörer ska ges så lika förutsättningar att delta i upphandlingen som möjligt.

Båda dessa principer kränks genom det aktuella lagförslaget. Det är helt enkelt pinsamt för förslagsställarna. Men vi märker verkligen inte någon skammens rodnad. I stället ser vi bara den vanliga ilskna rödfärgen utan nyanser.

Socialministern har gått nu. Jag var väl inte värdig en replik, kan jag tänka mig, men han tog upp ett mål i EG-domstolen. Men det handlade inte om upphandling utan om etableringsfrihet. Det var alltså en annan typ av frågeställning.

Jag är inte lagd för konspirationsteorier, men man skulle kunna fundera på om regeringen lägger fram det här förslaget väl medveten om att det är i strid med EG-rätten. Skulle det leda fram till en domstolsprocess inser kanske regeringen att det tar ett par tre år innan man får ett besked. I så fall har man här begått ett medvetet lagtrots riktat mot gemenskapsrätten. Vi får hoppas att det bara är okunnighet som ligger bakom agerandet.

Det kommunala självstyret och respekten för väljarnas val i kommuner, landsting och regioner är eller borde vara grundläggande. Det var någon som kallade det en pseudodebatt. Vederbörande borde nog upplysa Lagrådet om att man där sysslar med pseudodebatter.

Beslut som berör kommunens invånare ska fattas nära medborgarna och i samråd med medborgarna. Demokratin riskerar att urholkas om medborgarnas krav i allmänna val om politiska majoriteter inte respekteras. Respekten för den kommunala självstyrelsen är avgörande för att upprätthålla förtroendet för den lokala demokratin. Regeringens förslag inskränker det kommunala självstyret på ett oacceptabelt sätt.

Lagrådet har pekat på att man även här borde använda sig av något slags proportionalitetsprincip. Man tar då som förebild det som kommer till uttryck i 2 kap. 12 § om begränsningar i grundläggande medborgerliga fri- och rättigheter, dvs. att man ska välja det sätt som minst ingripande berör det kommunala självbestämmandet.

Det borde ha varit rimligt att regeringen utgått från det synsättet i frågor som gäller det kommunala självstyret. Det intressanta är att graden

av självstyrelse, enligt förarbeten till kommunallagen, sägs ytterst bero på formerna för samverkan mellan staten och den kommunala sektorn. Men det vi här ser är inte ett uttryck för samverkan, utan en form av diktat.

Helt klart för oss kristdemokrater är att det – med denna händelse som bakgrund – är än mer angeläget att ge kommunerna en självständig rättslig status i grundlagen. Kommunerna måste kunna hävda sig mot en klåfingrig och godtyckligt ingripande statsmakt.

Fru talman! Ytterligare en rättsregel som har urholkats – eller ska man säga att man slagit botten ur den – har berörts flera gånger i dag. Det är riksdagsordningen 4:10. Där finns det ett minoritetsskydd för inhämtande av upplysningar just för en sakligt underbyggd beredningsprocess. I paragrafen heter det att utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller yttrande om åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att ett avsevärt men skulle uppkomma. Nu hävdar utskottet ett sådant avsevärt men. Men det finns inget som helst praktiskt exempel att hänvisa till. Beteendet från majoritetens sida är pinsamt, ovärdigt och kränker lag! Ska man döma av utskottsmajoritetens agerande finns det numera ingen substans i uttrycket avsevärt men. Det har blivit ett innehållslöst begrepp.

Fru talman! Jag ska sluta med ett citat av Tage Danielsson:

Säll är den som har till rättesnöre
att man nog bör tänka efter före.

Anf. 105 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Det är lätt att förfäras över människors trötthet inför politik och misstro inför politiska beslut. Det är också förstäeligt att det finns en stark känsla av vanmakt, att man inte kan komma till tals med politiker innan beslut fattas.

Men, fru talman, det är ännu lättare att förfäras när man ser orsakerna. Det är inte människorna det är fel på utan på hur vi folkvalda hanterar demokratin. Jag har sagt detta förut i våra tidigare demokratidebatter. Tyvärr är det på sin plats att återupprepa detta.

Vi folkvalda debatterar i dag möjligheten att bedriva vård i annan form än på landstings- eller regionnivå och möjligheten att genomföra utförsäljning av akutsjukhus med vinstsyfte. Det är i en tid då vi faktiskt inte kan identifiera var i Sverige något förslag till utförsäljning av akutsjukhus är så ”akut” på den beslutsagenda som finns, att man i riksdagen måste hasta fram ett förslag som inte har getts tid att analyseras. Var finns detta starka tryck från landstingens förtroendevalda i våra regioner?

Fru talman! Socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister i regering och riksdag måste i grunden ha en helt annan orsak till att med dessa centrala diktat markera var makten ska finnas och vem och vilka som makten ska utgå från. Det är inte från den regionala eller lokala nivåns självbestämmande i Västanterns samhälle. Uppenbart ska makten inte ens utgå från väljarens egna val av politik och politiska företrädare.

Fru talman! I dag handlar det om statsskickets grunder. Syftet med den föreslagna lagen tycks främst vara att förhindra att den politik som väljarna har ställt sig bakom genomförs i praktiken i vissa regioner och landsting. Denna lagstiftning är bara ett exempel på flera sätt hur regeringen och dess stödpartier lägger begränsningar, förhindrar det kommu-

nala självstyret att utvecklas i dialog med medborgarna. Därför handlar denna debatt i grunden om snarare någonting helt annat än det som socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister vill hänvisa till som en sjukvårds- eller socialpolitisk ideologisk debatt. Nej, det är nog så att dessa tre partier väljer att föra upp en skendebatt om faran i att det finns vinstmöjligheter i sjukvården i syfte att skrämma människor inför något hot som i realiteten inte finns. Med hjälp av detta döljs det specifika intresse som dessa partier i grunden står för, att förhindra landstingens politiskt valda företrädare att i eget hus bestämma och inför sina väljare ta ansvar.

Fru talman! Dagens debatt är av principiell konstitutionell karaktär. Det som pågår i denna kammare och tidigare i slutna rum mellan kanske framför allt socialdemokrater och miljöpartister är ingenting annat än ett missbruk av den nationella makten. Det är uppenbart att Miljöpartiets tilltro till den lokala demokratin och det kommunala självstyret inte gäller nu när man själv kan sitta vid maktens boning med regeringen. Nej, fru talman, då är det diktat som gäller.

Fru talman! Bestämmelser om den kommunala självstyrelsen finns i regeringsformen. Regeringen säger i propositionen att denna självstyrelse inte är absolut. Vi har här i kammaren fått höra att det inte finns en tydlig gräns för var detta kommunala självstyre går någonstans. Fru talman! Det kanske blir så uppenbart inför denna stopplag att det vore på sin plats av regeringen att tillsätta en utredning för att faktiskt förtydliga innebörden av det kommunala självstyret i regeringsformen. Centerpartiet har lagt fram förslag om detta i konstitutionsutskottet, men så önskar inte socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister.

Lagrådet har påpekat att det mycket riktigt är riksdagen som ytterst sätter gränser för det kommunala självstyret. Lagrådet befäster samtidigt att föreställningen om kommunalt självstyre är en levande realitet i svenskt samhällsliv. Lagrådet betonar att det är rimligt att den kommunala självstyrelsen måste ha en faktisk innebörd.

Fru talman! Det vore på sin plats att den majoritet som ställer sig bakom den föreslagna inskränkningen av den grundlagsfästa kommunala självstyrelsen här i kammaren ger ett svar om det för Vänstern och Miljöpartiet har en innebörd. Det vore bra om medborgare och förtroendevalda runtom i landet får besked om vad som gäller om de väljer en politik som inte överensstämmer med vänstermajoriteten. Det är rimligt att denna förklaring ges innan vi fattar beslut som fråntar demokratiskt valda församlingar i landsting eller region att i eget hus stå till svars inför sina egna väljare, likaväl som de också får stå till svars för vad de inte tänker göra.

Respekten för den kommunala självstyrelsen är avgörande för att upprätthålla förtroendet för den lokala demokratin och människors tilltro till den representativa demokratin. Människor måste få veta vem som är ansvarig för de politiska besluten och ha möjlighet att utkräva ansvar av de förtroendevalda. Det är en grundläggande del i vårt demokratiska system.

Centerpartiet anser att varje nivå ska fatta de beslut som man är bäst på. Vi anser t.ex. att beslut kring sjukvårdens organisation ska avgöras på regional nivå. Det innebär inte att alla beslut ska fattas på den nivå där de alltid har fattats. Vissa nationella beslut bör föras över till regioner och

den lokala nivån eller till enskilda människor, och andra politikområden bör kanske omfattas av internationella beslut. Förändringar kan vara nödvändiga på grund av förändrade omständigheter. Men regeringen bör inte lägga sig i detta enbart mot bakgrund av att väljaren har givit uttryck för att man inte vill ha ett socialdemokratiskt styre.

Företrädare för regeringen, och demokratiministern specifikt, fortsätter att tala sig varma, fast med tomma ord, om den lokala demokratin. Att döma av regeringens politik anser man i själva verket att decentraliseringen har gått långt och att centralstyrningen från staten nu måste öka.

Centerpartiet står för ett radikalt annorlunda perspektiv i syfte att stärka människors egen makt och det kommunala självstyret. Regeringens bristande respekt för det kommunala självstyret kommer till uttryck i denna proposition. Det understryker behovet av en ny grundlag för att skydda den lokala demokratin mot statliga ingrepp. Detta är lika avgörande för Centerpartiet som att alla röster ska vara lika mycket värda. En kvinna en röst i valet. Det är grunden i den svenska demokratin. Det är demokratins grunder och demokratigaranten för allas lika värde och rättigheter.

Fru talman! Den här debatten handlar inte om akutsjukhus utan om socialdemokraternas rädsla att låta människor bestämma och besluta om något annat än socialdemokratisk politik. Svårare än så är nog inte den här frågan.

Jag yrkar avslag på förslaget.

Anf. 106 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag ska börja med att vara lite ledsen av en alldeles speciell anledning, nämligen den att Moderata samlingspartiets gruppleadare Per Unckel, som också är ordförande i konstitutionsutskottet, fullständigt devalverar värdet av konstitutionsutskottets uppfattning om han inte själv tillhör majoriteten. Per Unckel sade nämligen att när socialutskottet stöder sig på konstitutionsutskottets utlåtande kring den kommunala självstyrelsen och grundlagsenligheten kan man fullständigt bortse från detta därför att det är ju bara partivänner. Jag tycker att det vittnar om ett fullständigt förakt för politiker och för de utskottskamrater som Per Unckel har att samarbeta med också fortsättningsvis.

Det blir än mer pinsamt när Göran Magnusson, som tillhör de här bara partivännerna, plötsligt höjs till skyarna därför att Göran Magnusson råkar ha en uppfattning som sammanfaller med Per Unckels uppfattning i en annan fråga.

Fru talman! Jag har velat börja mitt anförande med att ta upp detta, därför att dessa uttalanden faktiskt gör mig både ledsen och upprörd. Jag tycker att de visar förakt för det politiska arbetet. Det är möjligt att Per Unckel hellre stöder sig på lagråd och andra auktoriteter än på dem som medborgarna i ett allmänt val har valt att företräda olika meningsriktningar i dessa olika frågor.

Fru talman! När jag har klarat ut den här saken vill jag igen säga att det inte är på det sättet att den här lagen strider mot grundlagen. Jag har läst konstitutionsutskottets avvikande mening i den här frågan och sökt efter en formulering som innebär att man hävdar att denna lag strider mot grundlagen. De går inte att återfinna i det officiella dokumentet från Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, kd eller Folkpartiet. Däremot

hävdar man glatt i andra debatter att det här är grundlagsstridigt. Inte ens Lagrådet, som ju åberopas som den yttersta av alla auktoriteter i detta svenska samhälle, hävdar ju att det här skulle vara grundlagsstridigt. Att det är en inskränkning eller en begränsning av den kommunala självstyrelsen säger t.o.m. de här bara partivännerna i majoriteten i konstitutionsutskottet. Men det är inte det som frågan gäller, utan från majoritetens sida menar vi att det är en inskränkning som kan godtas, särskilt med hänsyn till att det är en begränsad lagstiftning och att det blir tillfälle att ytterligare pröva de här frågorna.

Jag tycker att det var väldigt bra när Per Unckel och, tror jag, även Bo Lundgren talade om för Ralph Lédel, som ju leder landstinget i Stockholm, att man faktiskt måste följa lagstiftningen osv. Men nu såg jag ytterligare ett uttalande från Ralph Lédel där han hävdar att detta skulle vara grundlagsstridigt. Jag skulle gärna vilja fråga Per Unckel om han kan ta ett telefonsamtal till med Ralph Lédel och klara ut att detta inte är grundlagsstridigt.

Vad som är grundlagsstridigt eller ej enligt den svenska författningen, den svenska regeringsformen, avgörs ju faktiskt inte av Lagrådet eller någon annan instans, utan det avgörs helt, enligt grundlagen, av denna riksdag. Det lägger naturligtvis ett stort ansvar på denna riksdag att klara ut de här frågorna. Men jag tycker att det är viktigt för debatten att understryka att detta inte är grundlagsstridigt.

Av detta följer också att den kommunala självstyrelsen inte är absolut. Den är uttryckt, som flera talare har sagt här, i 1 kap. i regeringsformen. I samma kapitel står det att man har rätt att ta ut skatt. I övrigt gäller kommunallagen.

När man diskuterar just sjukhusen kan man lätt få intrycket att det handlar om den kommunala självstyrelsen. Man kan naturligtvis säga att det är kommunal självstyrelse i den meningen att staten har delegerat till landstingen, enligt hälso- och sjukvårdslagen, att sköta dessa uppgifter. Det är då inte konstigt om man från statens sida har uppfattningar om hur dessa frågor ska skötas och att det inte nödvändigtvis måste ses som ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Det är inte heller så att den kommunala självstyrelsen har förlorat sitt innehåll. Den innehåller ju väldigt mycket. Men det finns naturligtvis alltid anledning att göra avvägningar. Då skulle jag vilja ställa en fråga till Åsa Torstensson, som inte bara talar om kommunal självstyrelse utan också om egenmakt. Hon kritiserar tidigare beslut i denna kammare om att försöka begränsa utförsäljningen av allmännyttan. Frågan till Åsa Torstensson är: Vilken egenmakt kan hyresgäster i allmännyttan i en kommun utöva om kommunens majoritet bestämmer sig för att sälja ut de fastigheter som hyresgästerna bor i? På vilket sätt utövar dessa hyresgäster den egenmakt som Centerpartiet så hett talar om? Jag kan till stora delar hålla med om att det är en väldigt viktig fråga.

Jag har en fråga till Ingvar Svensson, som inte vinner något etikens nobelpris med sitt anförande – vilket kanske inte heller var avsikten – men som däremot chikanerar socialdemokratin i allmänna och svepande termer.

För någon vecka sedan såg jag Kristdemokraternas landstingsråd Nyman i TV förklara för tittarna varför en svårt sjuk kvinna på ett av landstingens sjukhus i Stockholm inte kunde få den medicin som hon

behövde. Fanns det något hinder i de kommunala självstyrelsereglerna mot att ge den medicin som behövdes, eller var det någon klåfingrig statsbyråkrat eller riksdag som förhindrade detta?

Den kommunala självstyrelsedådkraften är väldigt stor i vissa lands-ting när det gäller att sälja fastigheter. Men i andra sammanhang kryper man bakom regler och system och säger att man ingenting kan göra för exempelvis denna aidsjuka kvinna. Jag tycker att detta kan ge perspektiv på den här frågan.

Allra sist i detta anförande – jag förstår, fru talman, att det är angeläget att jag avslutar anförandet så att nästa debatt kan börja – skulle jag vilja peka på det som står på s. 24 i socialutskottets betänkande, nämligen KU:s yttrande. Vi har där försökt att beskriva grunderna för den kommunala självstyrelsen och den samverkan som ska ske mellan stat och kommun om man ska förverkliga de olika samhällsmålen. Det har sagts att det här är ett diktat och inte fråga om någon samverkan, men det kan ju aldrig vara bara den ena parten som ska svara för samverkan. Jag kan då konstatera att Ralph Lédels landsting i Stockholm skriver att det man ägnar sig åt när man säljer ut akutsjukhusbyggnaderna är ”ett modernt och framtidsyttande nyttjande av kommunalt självbestämmande”. Man refererar alltså inte till förarbetena till grundlagen, utan säger att man håller på att nyskapa reglerna för det kommunala självbestämmandet och att det är ett framtidsyttande nyttjande av kommunalt självbestämmande. Detta tycker jag också att det finns anledning att uppmärksamma i den här debatten.

Fru talman! Jag vill sluta med att säga att det vore något vunnet med den här debatten om vi åtminstone kunde bestämma oss för att det som är förslaget här, och som ligger som förslag till beslut, inte strider mot grundlagen utan att man kan flytta över diskussionen till att handla om huruvida det är lämpligt och nödvändigt eller ej. Den debatten kan ju alltid föras. Men jag vill återigen understryka att det som är förslaget här inte är grundlagsstridigt. Det vore ett bra resultat av debatten om vi kunde enas om detta.

(Applåder)

(forts. 8 §)

7 § Aktuell debatt: Alliansfriheten och dess innehåll

Anf. 107 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Ärade ledamöter i kammaren! TV-tittare, protokolläsare! Den här debatten ska handla om alliansfriheten. De senaste tio åren har Miljöpartiet och fredsrörelsen varnat för den militarisering som vi i dag ser och upplever i EU och de steg som regeringen har tagit som för oss bort från en neutralitetspolitik och en trovärdig alliansfrihet. Det här har skett under ett ivrigt förnekande från regeringens sida. Det blir ingen EU-armé. I så fall lägger vi in ett svenskt veto och Sverige förblir neutralt och alliansfritt, har det hetat.

Men nu har vi det i svart på vitt. Den politiska EU-alliansen har beslutat om militära styrkor på 60 000 personer. Statsministern har deklarerat att neutralitetspolitiken inte längre är relevant, utan vi ska förbli alliansfria i Sverige. Han har inte deklarerat det här hemma, utan han har likt

Prot. 2000/01:46

13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Aktuell debatt:

*Alliansfriheten och
dess innehåll*

en tjuv om natten smugit utomlands och berättat det för en journalist på Financial Times.

Frågan om svensk säkerhetspolitik är så viktig att den bör debatteras här i Sveriges riksdag inför det svenska folket. Det är därför som Miljöpartiet har tagit initiativet till den här debatten.

Det finns ett problem för regeringen, och det är att alliansfriheten har varit ett medel för att nå målet neutralitet. Om det inte längre ska vara målet, vad är då alliansfriheten till för? Vi ska kunna medla i konflikter, har det hetat. Men då vill jag påstå att regeringen medvetet urholkar trovärdigheten i alliansfriheten genom att EU:s krishanteringsförmåga nästan fullständigt fokuserar på den militära uppbyggnaden, inte på konfliktförebyggande politik eller civil krishantering. Ett allt intimare samarbete mellan EU och Nato urholkar också trovärdigheten, liksom det ömsesidiga krigsmaterielsamarbete som Sverige har inlett med Europas största vapenexportörer.

Det ska bli intressant nu, fru talman, att höra utrikesministern förhålla sig till den här problematiken.

Anf. 108 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Berlinmurens fall var signalen för ett nytt Europa. De två block som stod mot varandra under efterkrigstiden finns inte mer. Det ger oss en historisk möjlighet till fred och samarbete. Men Europa efter det kalla kriget är också mer oförutsägbart. Krigen på Balkan visar hur nya konflikter kan blossa upp och utvecklas till förödande krig. Sverige är inte isolerat från detta. Vi påverkas direkt av krig i andra delar av Europa. En lärdom från Balkan är det ofattbara lidande som drabbar civilbefolkningen. Det är också hundratusentals flyktingar, miljarder i nödvändigt bistånd och risk för spridning av krigen.

Säkerheten i Europa är i högsta grad gemensam och odelbar. Vår säkerhetspolitik, grundad på den militära alliansfriheten, tjänar Sverige väl. Den har starkt bidragit till stabilitet i vår del av Europa. Den har gjort det möjligt för Sverige att självständigt ta ställning i nedrustningsfrågor, inte minst i fråga om kärnvapen. Det är den svenska riksdagen som fattar beslut om Sveriges agerande i kriser och krig. Vi kan stå utanför en väpnad konflikt om vi så skulle välja.

Vår militärt alliansfria politik har ett starkt folkligt stöd. Att kräva en svensk anslutning till en militärallians med ömsesidiga försvarsgarantier syftar bakåt snarare än framåt. Ett svenskt Natomedlemskap skulle inte öka säkerheten i vår del av världen. Militär alliansfrihet innebär för Sverige varken utanförskap eller passivitet. Vi deltar aktivt i FN och OSSE. Sverige arbetar också aktivt inom EU för att förebygga och hantera kriser, liksom i Partnerskap för fred. Alliansfriheten är en tillgång för Sverige.

Under ett antal år har det hetat, både i utrikesdeklarationer och regeringsförklaringar, att Sveriges militära alliansfrihet syftande till att vi ska kunna vara neutrala i händelse av krig i vårt närområde består. Den formuleringen bör enligt regeringens uppfattning nu ses över. Motivet är inte att ompröva den militära alliansfriheten. Den finns det ingen anledning att ändra på.

Men alliansfrihetens syfte är ju bredare än neutralitetsoptionen. Bl.a. syftar den svenska militära alliansfriheten till att bidra till stabilitet och

säkerhet i vårt närområde. Det är därför regeringens strävan att redovisa en bättre beskrivning av vår säkerhetspolitiska doktrin och vår militära alliansfrihet. Det skulle vara av stort värde om det kunde ske med stöd av samtliga riksdagspartier. Vi avser därför att under nästa år bjuda in företrädare för riksdagspartierna till överläggningar i detta ämne. Jag ser också fram emot en allmän diskussion kring dessa frågor.

Fru talman! Inför toppmötet i Köln hävdade Miljöpartiet att EU skulle bli en försvarsunion som Nato. Den debatten har tystnat. Även kritikerna inser att EU:s beslut handlar om krishantering, inte om territorialförsvar med ömsesidiga försvarsgarantier. Nu heter det oftast i stället från Miljöpartiet att EU blir en anfallspakt som kommer att strunta i FN. Men den kritiken är också felaktig. EU försöker bli bättre på att förebygga och hantera kriser så att vi ska slippa se nya bilder av människor som flyr från nedbrända hem i krigsområden.

I dag tjänstgör drygt 800 svenska soldater i fredsstyrkor på Balkan på FN:s uppdrag under Natos dagliga ledning. Vår bataljon inom KFOR i Kosovo försöker se till att både serber och kosovoalbaner kan röra sig fritt och att de får möjlighet att flytta tillbaka till sina hem. De ger människorna ett skydd mot angrepp. Alla partier i denna riksdag har godkänt att KFOR kan använda militärt våld om det behövs.

Samtidigt försöker KFOR skapa drägliga förhållanden för människorna under vintern. De delar ut ved, särskilt i utsatta minoritetsområden. De hjälper till att få i gång telefonerna igen. Det är också 40 soldater i Bosnien, bl.a. för att olika folkgrupper åter ska kunna leva tillsammans. Vi har poliser, domare och många personer med räddningskunskap som också gör insatser på Balkan och utanför Balkan. Alla dessa svenskar gör viktiga insatser för freden, precis som många har gjort före dem.

Fortfarande är dock Europa beroende av andra, också för att klara mindre fredsinsatser. I dag kan vi ju faktiskt alla erkänna att omvärlden stod alltför passiv inför det som hände när Jugoslavien föll samman på 90-talet.

Även i dag är Europa i viktiga avseenden beroende av USA, vars engagemang i Europas säkerhet är betydelsefullt, men EU måste också kunna göra fredsinsatser om USA av någon anledning inte vill vara med.

Detsamma gäller också utanför Europa. Vi minns folkmorden i Rwanda. Vi vet hur många konflikter som fortfarande slår sönder människors liv och hindrar ekonomisk och social utveckling. Omvärlden måste kunna hjälpa till när en bräcklig fred ska säkras, som tidigare i Libanon och som i dag i Etiopien och Eritrea.

FN efterlyser i den s.k. Brahimirapporten fler förband som kan ställas till förfogande för internationell krishantering. På svenskt initiativ har EU diskuterat med Kofi Annan hur EU:s nya förmåga ska kunna ställas till FN:s förfogande. FN har legitimitet, FN har globalt ansvar – EU är på väg att få militära och civila resurser. Tillsammans kan vi göra väsentliga framsteg för freden.

Inom unionen är vi överens om att vårt agerande ska följa principerna i FN-stadgan. Det betyder att det krävs FN-mandat för fredsframtvingande insatser. Säkerhetsrådet har huvudansvaret för internationell fred och säkerhet.

Låt mig sluta med att fråga Miljöpartiet, som har begärt den här debatten: Vad är då er väg? Vad är ert alternativ? Hur ska Europa agera så

att vi slipper se nya konflikter som i Kosovo? Vilken annan organisation än EU har det breda register av instrument som behövs? OSSE är bra men har inte alls samma breda förmåga. FN har legitimiteten men behöver resurserna. Människorna på Balkan och i andra delar av världen hoppas på vårt stöd. Att vi skulle ägna oss åt isolationism och slutenhet är inte svaret på deras frågor.

Anf. 109 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att utrikesministern inte förmodade debattera alliansfrihetens innehåll, som de facto är temat för den här debatten. Jag beklagar det väldigt mycket.

Kritiken mot den konflikthantering som nu utvecklas i Europa går ut på att den så mycket fokuserar på det militära. Vi tycker att det vore väldigt bra om fokus i stället fanns på den konfliktförebyggande politiken, så att vi undviker att upprepa 90-talets misstag, precis som utrikesministern nyss nämnde. Men när vi tittar på fakta ser vi hur man prioriterar den militära delen.

Över 100 personer sitter i den militära staben, medan ett tjugotal sitter i den civila. Man ska få fram 60 000 militärer, och man talar om 5 000 poliser. Man diskuterar också våldsamma attacker upp till 400 mil utanför EU:s territorium utan FN-mandat. Fyra arbetsgrupper sitter nu och diskuterar hur EU:s militära styrkor ska kunna samordnas mer med Natos. Såvitt jag känner till finns det inga arbetsgrupper som diskuterar hur man ska kunna samordna EU:s minimala civila krishantering med OSSE:s eller FN:s.

Vi är oerhört kritiska mot denna ensidiga fokusering på det militära. Det var just det misstaget som vi begick under 90-talet. Vi såg konflikten ligga latent. Den utvecklades, den blev väpnad, och det blev krig. Det var först då som Europa kunde göra något. Den viktiga lärdom som kan dras av detta är att det måste skapas en konfliktförebyggande politik, som kan sättas in innan konflikten har utvecklats. Det krävs civila krishanteringsinsatser som kan ske innan konflikten övergår i väpnat krig. Uppenbarligen delar dock utrikesministern EU:s inriktning på att upprepa misstaget och fullständigt fokusera på den militära uppbyggnaden.

Utrikesministern försöker vidare ge intrycket att Sverige agerar väldigt kraftfullt i den civila förebyggande krishanteringen och att denna ligger den svenska regeringen varmt om hjärtat. Jag vill dock påpeka att det finns en skillnad mellan regeringens retorik och den praktiska handlingen. Det kan inte minst för TV-tittarna vara intressant att känna till att vi den 29 november skulle fatta ett beslut i Sveriges riksdag om att Sverige ska verka för konkret konfliktförebyggande åtgärder vid utvecklingen av EU:s krishanteringspolitik för att undvika att konflikter utvecklas till krig. Det var det konkreta ställningstagande som skulle göras, men utrikesministrarnas parti Socialdemokraterna röstade här i Sveriges riksdag konsekvent nej till att satsa på det.

Vi skulle också ta ställning till att stödja Europaparlamentets beslut om en genomförbarhetsstudie om civila fredsstyrkor inom EU:s säkerhetspolitik och att undvika en ensidig fokusering på gemensamma militära styrkor. Återigen röstade socialdemokraterna nej i kammaren. Det finns alltså en skillnad mellan praktisk handling och vad politiker och ministrar säger. Detta är bara att beklaga, och jag beklagar det djupt.

Ministern visar här en oförmåga att debattera innehållet i alliansfriheten och hur denna ska kunna bli trovärdig. Det är möjligt att regeringen inte klarar av detta. Det andra alternativet, om man inte vill ha en trovärdig alliansfrihetspolitik, är att faktiskt gå med i en militär allians. Det finns två partier här i Sveriges riksdag som har tagit ställning för detta. Folkpartiet och Moderata samlingspartiet pläderar för ett Natomedlemskap. Man kan tycka att det är modigt, eftersom det har ett minimalt stöd i den svenska folkopinionen, men man kan också säga att det är fegt. Folkpartiet och Moderaterna undviker nämligen problematiken kring ett Natomedlemskap. De undviker att svara på frågor om vad som ska ske i en skarp situation. Var ska då kärnvapnen placeras ut i Sverige?

Jag tror att också det är något som TV-tittarna undrar över. Ska kärnvapen placeras ut i deras stad eller i deras hembygd? Varför diskuterar Folkpartiet och Moderaterna aldrig detta problem, som kan bli ett faktum vid ett svenska Natomedlemskap i en skarp krissituation?

En annan del av problematiken handlar om de värnpliktiga som vägrar att utbilda sig i att hantera kärnvapen eller att delta i ett sådant försvar. Ska de enligt Folkpartiet eller Moderata samlingspartiet sättas i fängelse?

Det finns en lång rad problem kring ett svenskt Natomedlemskap som jag menar att man konsekvent och fegt undviker att ta upp. I stället driver man en populistisk propaganda för att Natomedlemskap är den framtida modellen för svensk säkerhet.

Jag hoppas att resten av den här debatten inte blir ett uppläsande av papper framför TV-kameran utan att vi faktiskt förmår debattera med varandra, förhålla oss till de här problemen och diskutera det som satts som rubrik för debatten, nämligen hur innehållet i svensk alliansfrihet ska se ut.

Anf. 110 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! När regeringsdeklarationen kom för tre månader sedan kände vi en besvikelse över att den gamla neutralitetsdoktrinen fanns kvar. Därför finns det anledning att nu välkomna den omprövning som utrikesministern nyss annonserade. Sverige var på väg in i en ganska orimlig situation. Å ena sidan driver vi på samarbetet i Europa, vår världsdel, å andra sidan skickade vi den signalen att om det värsta händer vänder vi ryggen till. Vi ska då stå likgiltiga. Vi ska blunda när de grövsta tänkbara folkrättsbrotten förövas i vårt närområde.

Det är naturligtvis en alldeles orimlig position. Därför, fru talman, finns det anledning att välkomna det besked som utrikesministern nu gav. Det är bra om vi nu får en säkerhetsdoktrin i Sverige som är mer anpassad till 2000-talet än till kalla krigets tid.

Vi kommer då in på frågan om alliansfriheten. Om neutraliteten är omöjlig och ska bort, ska alliansfriheten vara kvar – det betonade ju utrikesministern tydligt. Då ställer man sig frågan: Syftande till vad? Även under de mörkaste åren av det kalla kriget var alliansfriheten ett medel syftande till någonting. Då var det att se till att vi stod utanför Nato. Vi var mycket angelägna om att Finland inte tvingades in i Warszawapakten och kom under det sovjetiska förtrycket. Det var alliansfrihetens syfte under de hårdaste åren under det kalla kriget.

Nu finns det anledning, när vi går in i 2000-talet, att faktiskt formulera en ny säkerhetspolitisk doktrin. Om jag uppfattade utrikesministern rätt hade hon en inbjudan till överläggningar kring detta. Det tror jag vore bra. Vi måste erkänna att vi har omfattande bindningar. Sverige står inte obundet. Vi är bundna på två sätt, dels till principer, viktiga principer som vi har skrivit under och som vi arbetar på, dels till andra länder i vårt närområde och i hela Europa där vi bygger ett allt tätare samarbete. Därför måste vi naturligtvis se till att vår säkerhetspolitiska doktrin återspeglar realiteterna, inte att vi sitter ett slags nationell isolering. Lite tillspetsat kan man säga att den här säkerhetspolitiska doktrinen startar i något slags nationell egoism, ett isolerat småstadsperspektiv där man ser sig själv och struntar i omvärlden.

Vad skulle en sådan doktrin kunna starta i? En sådan möjlighet vore att säga att man ska bevara frihet och fred och stärka internationell säkerhet t.ex. med utgångspunkt i FN-stadgans principer, OSSE och Europarådet. Det här är inte så originellt. Om de här principerna har faktiskt svenska folket folkomröstat. De fanns med i den folkomröstning vi hade 1994 när vi röstade om EU. Det är en princip som ligger till grund för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU.

Det kanske inte vore så dumt när vi har att formulera vår egen säkerhetspolitiska doktrin att vi faktiskt ställer den i relation till de sätt och de mål som vi har att arbeta på nu, inte minst som ordförandeland i EU. Betänk att utrikesministern om ett par veckor kommer att vara ordförande och driva den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU. Det vore alldeles orimligt att ha olika mått, att inte sträva efter samma saker i det gemensamma arbetet som vi gör hemma.

Därför är det mycket bra – jag hade själv tänkt föreslå att det är dags – att ha överläggningar mellan partierna för att formulera den säkerhetspolitiska doktrinen för framtiden. Vi har kommit till ett läge i vår egen utveckling där det är naturligt att ta ett större grepp, se över detta och anpassa till realiteterna, i ett läge där vi bygger ett starkt samarbete i Europa, i Europa i sin helhet och inte minst i vårt närområde. För det är, fru talman, vad som pågår. Utrikesministern var inne på det – de olika instrument som vi nu bygger i Europa för att kunna förebygga konflikter och i värsta fall hantera konflikter om de i alla fall uppstår. EU:s och Natos utvidgningar är fundamentala i det sammanhanget.

Sverige driver på inom EU för att de nya demokratierna i Central- och Östeuropa ska kunna bli medlemmar så snart som möjligt. Det är angeläget också att vi välkomnar i vårt eget närområde, Östersjöområdet, Estlands, Lettlands, Litauens och Polens EU-medlemskap och Baltikums Natomedlemskap. Vi själva bidrar med säkerhetsfrämjande samarbete i de baltiska länderna för att stärka deras nationella suveränitet. Vi moderater menar att det är dags att Estland, Lettland och Litauen kommer in i Nordiska rådet. Vi menar också att det är naturligt att Sverige fullt ut deltar i det europeiska säkerhetsbygget, att vi inte står isolerade, att vi inte blir det enda landet i Norden och Östersjöområdet som i det säkerhetspolitiska avseendet står utanför Nato.

Det är viktigt att det här säkerhetspolitiska bygget kan fortsätta med svenskt stöd och med svensk aktiv hjälp. Då är det också viktigt att vi i vår egen säkerhetspolitik faktiskt drar konsekvenserna av detta.

Det beslut som fattades i Nice om att bygga ut EU:s förmåga att hantera kriser – och krig höll jag på att säga – är för oss alla som minns hur det såg ut i Bosnien 1995, med Unprofors misslyckanden och alla döda, oerhört viktigt. Det är viktigt att vi nu får förmågan att hantera kriser på egen hand inom Europa. Det borde vi ha haft tidigare. Det är välkommet att det kommer nu.

Anf. 111 LARS OHLY (v):

Fru talman! ”Alliansfriheten är vårt viktigaste medel för att även i framtiden slippa dras in i ett krig. Det vet svenska folket, och därför sluter en överväldigande majoritet av vårt folk upp kring den militära alliansfriheten. Den är inte till salu eller förhandlingsbar.”

Så sade försvarsminister Thage G Peterson i riksdagen den 11 oktober 1995.

Nu är den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken på glid. Nu förtalas den svenska alliansfriheten, och neutralitetspolitiken urholkas.

I riksdagen förespråkar Moderaterna och Folkpartiet ett svenskt medlemskap i Nato. För att legitimera sitt ställningstagande påstår man att neutralitetspolitiken utgjort ett hinder för klara ställningstaganden. Man påstår att alliansfriheten egentligen aldrig existerat. Och man påstår att neutraliteten förlorat all relevans i och med Warszawapaktens sammanbrott.

Tyvärr får man ibland stöd av regeringen i misskrediteringen av neutralitetspolitiken. Så sent som i oktober upprepade Göran Persson här i riksdagen den doktrin som ligger till grund för våra säkerhetspolitiska avgöranden. När nu utrikesministern tar avstånd från samma doktrin går man, som vi hörde, moderaterna till mötes. Plötsligt säger sig regeringen ha insett att syftet med alliansfriheten är bredare än att vi ska kunna stå utanför krig. Har det inte varit så tidigare? Det här är ytterligare förtal av den svenska neutralitetspolitik som vi tidigare varit överens om.

Alliansfriheten har historiskt varit mycket mer än frånvaron av krig. Neutralitetspolitiken har aldrig enbart handlat om en balansgång mellan två militärallianser. Den svenska alliansfriheten och neutralitetspolitiken har heller inte inneburit att Sverige har avstått från att protestera mot övergrepp. Tvärtom, vi har *på grund* av neutralitetspolitiken kunnat klart ta avstånd från förtryck, krig och orättvisor.

Sveriges säkerhetspolitiska doktrin är alliansfrihet i fred, med möjlighet till neutralitet vid krig i vårt närområde. Den främsta förutsättningen för att en doktrin ska fungera är dess trovärdighet.

Formellt sett kommer EU knappast att kalla sig för en militärallians under de närmaste åren. Men hur omvärlden kommer att uppfatta unionen är en annan sak. Det beror rimligtvis på hur stor styrkan är och vilket syfte det militära samarbetet har. Enligt EU:s militära mål ska snabbinsatsstyrkan kunna ingripa upp till 4 000 kilometer från Bryssel. Det betyder att EU:s militära styrka når till Pakistan eller till Zaire. Vem kan på allvar hävda att detta inte utgör grunden för en militär allians?

Naturligtvis kan man hävda att svaret på frågan om huruvida unionen utgör en militärallians eller inte ytterst beror på vad man tänker använda den militära styrkan till. Förutom operationer av fredsbevarande typ och militärt stöd till humanitära insatser planerar EU för insatser med uppgift att skilja stridande parter åt. Då måste man räkna med mer eller mindre

omfattande våldsinsatser. Vid svensk medverkan i en sådan insats kan en sida i en konflikt påstå att Sverige medverkar i en allians som ägnar sig åt angreppskrig, vilket FN-stadgan som bekant förbjuder.

Därför är frågan om FN-mandat för EU-styrkan så viktig. Och här har regeringen närmast slagit knut på sig själv i sina försök att hävda att EU:s militarisering inte innebär något hot mot alliansfriheten.

Formuleringen ”i enlighet med FN-stadgans principer” som återfanns i dokumentet från toppmötet i Köln tolkade Anna Lindh som att EU inte kommer att genomföra några militära insatser utan ett FN-mandat, också här i talarstolen.

Denna tolkning har inget stöd i officiella skrivningar. Ingenstans står det uttryckligen att ett beslut i FN:s säkerhetsråd är en förutsättning för EU:s insatser. Nato hävdade ju att bombningarna i Jugoslavien skedde i enlighet med FN-stadgans principer. Numera talar regeringen också mest om att ett FN-mandat är en förutsättning för *svenskt* deltagande.

Vid ett flertal tillfällen har jag i olika sammanhang frågat regeringen om den kan garantera att Sverige inte kommer att tvingas att solidariskt finansiera insatser som vi inte vill delta i. Det enda svar jag fått är att regeringens *uppfattning* är att vi inte ska betala. Men nu har ju regeringens uppfattning milt sagt inte alltid visat sig vara så mycket värd när de stora elefanterna dansar i ministerrådet. Därför vill jag upprepa min fråga: Kan utrikesministern garantera att Sverige inte kommer att tvingas bidra till militära aktioner som vi själva inte deltar i?

När regeringen inte ålar sig fram genom oförenliga positioner väljer man ofta tystnad framför en öppen debatt och diskussion. Tyvärr har man också visat att man ibland aktivt vill tysta kritiska röster i den säkerhetspolitiska debatten. Regeringen har beslutat dra in bidragen till Kvinnor för Fred och till Transnationella stiftelsen för freds- och framtidsforskning – två organisationer som har varit kritiska röster i den säkerhetspolitiska debatten.

Fru talman! Utvecklingen av EU till en union med militär kraft har gått snabbt. I valrörelsen 1998 sade socialdemokraterna ingenting om det militära samarbetet inom EU. I valrörelsen inför EU-parlamentsvalet 1999 försökte man på alla sätt att tala om att toppmötet i Köln inte hade kommit fram till det som man hade kommit fram till.

Det svenska folket har inte haft någon som helst möjlighet att ta ställning till den omorientering av svensk säkerhetspolitik som regeringen håller på att genomföra. Detta är ohederligt.

Vänsterpartiet menar att Sveriges deltagande i EU:s militära samarbete borde underställas en folkomröstning. Låt svenska medborgare avgöra om vår säkerhetspolitik och vår säkerhetspolitiska doktrin är gammalmodig och felaktig. Våga ta debatten i stället för att huka eller förvränga!

Anf. 112 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att man har all respekt för Lars Ångström när han talar om en militär del och om en civil del. Men samtidigt är det nog få i den här kammaren som tror att en civil del alltid skulle ha räckt till eller för all framtid skulle komma att räcka till.

Därför kvarstår frågan till både Lars Ångström och Lars Ohly: Vad vill ni ha, om krisen är där, om konflikten är där? Vill ni inte ha några

som helst fredsframtvängande möjligheter för en union, det EU som vi är med i?

Jag kan förstå att ni inte vill det, för ni vill ju att vi sak lämna EU. Det är klart att det är ett dilemma att vilja ha något gemensamt med någonting som man inte vill vara i gemenskap med.

Alternativet har framskyttat. Det är ett fortsatt beroende av USA, av majoriteter i den amerikanska kongressen. Men jag har ofantligt svårt för att tro att det är Miljöpartiets och Vänsterpartiets idé.

Man kan säga nej till det mesta, men någon gång måste man också säga ja. Och vad säger ni ja till?

Jag erinrade mig här när jag lyssnade den skämtsamma bilden från Gulfkriget på en svensk med en pratbubbla. Han sade: Vi är beredda att kämpa till sista amerikanen, och därför skickar vi ett fältlasarett.

Nu vet jag att Miljöpartiet och Vänsterpartiet med all rätt säger: FN. Men på något vis tycker jag att det är ett enkelt sätt att smita undan, för ni vet, och vi vet, att det då handlar om säkerhetsrådet. Där sitter ju en diktatur. Därför kan man inte förvänta att säkerhetsrådet snabbt ska göra insatser när det uppstår en konflikt eller behov av fredsframtvängande insatser i Europa. Och, som sagt, vad har säkerhetsrådet för resurser att sätta in i ett akut läge?

Jag har lagt märke till att man då ofta talar om OSSE, som om det skulle vara alldeles enkelt att få ihop några besked snabbt, för det är ofta det som det handlar om, i synnerhet om man vill arbeta förebyggande. Då ska man alltså göra upp med Kazakstan, Turkmenistan, Ukraina osv. Jag tror inte heller att detta är alldeles enkelt.

Fru talman! Jag tycker att vi måste få besked nu från både Miljöpartiet och Vänsterpartiet: Vad vill ni ha?

Sedan ligger det en hel del i den kritik som förs fram av Lars Ohly och även av Lars Ångström om att regeringen naturligtvis har suddat i dessa frågor. Man har varit lite ängslig för att inte få folkopinionen med sig.

Nog är det lite komiskt att här i september höra om neutraliteten i regeringsförklaringen för att sedan via Financial Times får besked om att den inte längre gäller. Det är inte så många veckor sedan som vi skrev september, fru talman. Och vem vet, så småningom kanske Financial Times avslöjar att Persson har varit ute på en exposé och bestämt sig för att det här med alliansfriheten inte heller är vad det har varit.

Under alla omständigheter går det att hävda att Nato inte är vad det har varit, och att Sveriges relationer till Nato i dag inte är vad de var för 10 eller 20 år sedan.

Jag vet väldigt väl – och det vet ju alla – att EU inte är någon militärallians. Man ska naturligtvis hålla isär EU och Nato, men under alla omständigheter kommer vi att vara allierade med vissa Natoländer i det gemensamma EU-försvaret, eller vad man nu ska kalla det.

Vi har inget emot att man fortfår att använda uttrycket alliansfrihet. Men det gäller nog att se till att inte vissa ord eller uttryck blir så sakrosankta att människor blir förvånade och häpna eftersom de trodde att orden betydde någonting annat än vad verkligheten visar att de betyder.

EU är, som sagt, ingen militärallians. Det är sant. Men nu ska överbefälhavaren, Johan Hederstedt, vara ordförande i EU:s militärkommitté, och det vet jag inte om någon vill protestera emot. Det vore kanske ra-

Prot. 2000/01:46
13 december

Aktuell debatt:

*Alliansfriheten och
dess innehåll*

kare att påstå att detta inte innebär ett ordinärt medlemskap i Nato, men samtidigt vore det nog klokt att lägga till att Sverige *ännu* inte bör bli medlem i Nato, för ingen av oss vet hur det ser ut om fem eller tio år.

Det räcker för att framstå som en gnutta historiskt vis att erinra om det som utrikesministern tog upp inledningsvis om hur det såg ut för tio år sedan. Det mesta som vi alla – eller de flesta av oss – säger i dag hade tätt sig märkligt om det hade sagts då.

Anf. 113 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag vill inledningsvis välkomna utrikesministrarnas tydliga besked om det fortsatta arbetet med den svenska säkerhetspolitiken. De nygamla konflikter som har uppstått efter murens fall har tydligt visat att den gamla tidens säkerhetsarrangemang har sina svårigheter.

Under lång tid visste den demokratiska världen inte hur man skulle hantera konflikterna i Europa. Men till sist har vi ändå sett en utveckling där människors rättigheter kommit att väga tyngre än diktatorers och staters möjlighet att gömma sig bakom suveräniteten. Om än komplicerat och många gånger svårt är detta en välkommen utveckling.

Fru talman! Svensk säkerhetspolitik måste utformas så att det framgår att vi tar ansvar för både vårt närområdes och hela Europas fred och säkerhet. I den situation som råder är det naturligt att Sverige deltar som en aktiv och engagerad partner i det arbetet, att vi inte stillatigande ser på när människor får illa i inbördeskrig och konflikter på vår kontinent.

När situationen ser ljusare ut än på länge, då är frågan om man ska återgå till det kalla krigets inåtblickande hållning och vägra se möjligheterna att värna människor i stället för makthavare. Svaret måste ju vara nej. Det innebär inte att vi överger alliansfriheten. Det finns inget som talar för att ett svenskt medlemskap i Nato skulle öka vår säkerhet. Det finns inte heller något stöd för att EU ska utvecklas till en militärallians. Sverige och flera andra länder kommer att hindra en sådan utveckling.

Miljöpartiets och Vänsterpartiets beskrivning stämmer förstås inte med verkligheten. Det är en tydlig skillnad mellan att kunna hantera kriser och att ingå i en militärallians. Ni i Miljöpartiet och Vänsterpartiet är beredda att offra det ena för att förhindra det andra. Det är ingen ansvarsfull politik.

Den svenska alliansfriheten bidrar aktivt till att förbättra säkerheten runt Östersjön. Genom vår position kan vi tillsammans med Finland arbeta för att närmare och mer förtroligt skapa samarbete mellan Östersjöstaterna, Ryssland, Nato och EU. Mycket är gjort, och mycket återstår att göra. Det är naturligtvis regeringens sak att se till att på rätt sätt hålla i EU:s ordförandeklubba i den frågan under nästa halvår.

Fru talman! Vår alliansfria hållning ger oss utrymme att inta olika förhållningssätt om mot all förmodan en konflikt skulle bryta ut. Utöver neutralitetsoptionen finns exempelvis möjligheten att agera för att dämpa konflikten eller för att skapa fred i enlighet med EU:s Peterbergsuppgifter.

Att ensidigt hävda att alliansfriheten måste leda till neutralitet i händelse av krig är att blunda för verkligheten som den ser ut med politiska, moraliska och känslomässiga åtaganden inom ramen för EU och runt Östersjön. Alltmer talar för att neutralitetsoptionen blir allt mindre sannolik, även om den fortfarande finns. Att skrota alliansfriheten för att neutralitetsoptionen försvagats är dock lite grann att skjuta på pianisten.

Fru talman! Centerpartiet har tillsammans med regeringen tagit ansvar för att dra slutsatser av att utvecklingen i vår omvärld har förändrats. Hela den nya inriktningen av det svenska försvaret har handlat om just det. Vår förmåga att hantera kriser ökar säkerheten i vårt närområde. Det är naturligt att det arbetet fortsätter genom tydliga besked om vart vi strävar. Utrikesministerns besked är viktigt och ger förutsättningar för att Sverige också i framtiden ska kunna bidra konstruktivt till säkerheten i hela Europa.

Fru talman! Miljöpartiets och Vänsterpartiets agerande är fullständigt obegripligt. Man kritiserar och angriper dem som tar ansvar för en trygg utveckling i hela Europa, arbetar för att bryta ned misstron och öka samarbetet och som vill att Sverige ska vara med och ta ansvar när kriser utbryter. Vänsterpartiets och Miljöpartiets alternativ är utanförskap och isolering, misstro och maktspråk. Det inger inget förtroende. Det är en väg som ökar otryggheten i Europa och i Sverige.

Det finns många utmaningar att ta sig an för att öka säkerheten i Europa. Ett alliansfritt men öppet, samarbetsvilligt och konstruktivt Sverige kan vara en viktig del i det arbetet. Jag ser gärna den här debatten som ett startskott för ett sådant fortsatt arbete om hur vi formulerar och utnyttjar säkerhetspolitiken på 2000-talet.

Anf. 114 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Utrikesministern inbjuder till samtal. Jag välkomnar alla tillfällen där vi får utveckla varför vi tycker att begreppet alliansfrihet är förlegat på 2000-talet.

Alliansfritt är ingen relevant beskrivning av ett land som har trupper utomlands under Natobefäl, som samövar med Nato inom Partnerskap för fred, som har officerare i Natostaberna och en svensk ambassad inne på Natoområdet i Bryssel. Sverige har om tre veckor en svensk general som leder uppbyggnaden av en gemensam europeisk militärstyrka på 60 000 man och har inlett ett tätt vapenindustriellt samarbete med fem Natoländer samtidigt som vår egen försvarsindustri till mycket stor del ägs av intressen i Natoländer.

I ett viktigt avseende håller jag med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Regeringen säger inte hela sanningen om vad som nu sker med svensk säkerhetspolitik och alliansfrihet. Jag tycker att det är bra att Sverige överger alliansfriheten. Men vi bör naturligtvis göra det öppet efter en ärlig och tydlig debatt och inte i det fördolda, kamouflerat av hyckleri och bortförklaringar.

Den styrka som EU nu bygger upp planerar och övar inte bara för de minröjningsinsatser som Göran Persson talade om utan för långt större och fredsframtvingande insatser. Anna Lindh försäkrar svenska folket både här och vid andra tillfällen att den aldrig ska användas för fredsframtvingande insatser utan FN-mandat. Det är inte EU:s politik.

Nej, stopp, säger de andra EU-länderna när det kommer på tal. Ska vi skriva in i reglerna att Kina – Kommunistkina, diktatorerna i Beijing – ska ha vetorätt för den här styrkan ska användas? Aldrig. Vi ska arbeta i FN-stadgans anda, men vi ska naturligtvis inte ge Kina vetorätt.

Jag tycker att det är en mycket rimlig uppfattning. Vi har flera gånger sett att FN inte kan samla sig till att ge ett mandat. Vi såg det i Kosovo. USA och Nato ingrep. Den svenska regeringen protesterade inte. Vi ser

det t.ex. i norra Irak, där Nato nu gör en insats för att skydda kurderna. Om EU ombads överta den operationen är det väl inte orimligt att vi kommer att göra det. Men där finns inget FN-mandat. Exempelen är många.

Fler och fler inser att alliansfrihet efter vårt EU-medlemskap och vårt täta Natosamarbete håller på att bli ett tomt skal. Vi borde enligt Folkpartiets mening bli medlemmar i Nato. Banden mellan Europas och Nordamerikas demokratier – det vi brukar kalla den transatlantiska länken – har haft en enorm betydelse för friheten och demokratin i vår del av världen.

Alla som kan något om 1900-talets historia borde inse det. Den länken kunde till sist besegra det kejserliga Tyskland. Den länken bidrog i hög grad till att Hitler besegrades. Den länken bidrog till att Sovjetimperiet krossades efter det kalla kriget. Den länken besegrade Milošević diktatur i två krig och stoppade Saddam Husseins ockupation av Kuwait. Allt detta har haft stor betydelse också för Sverige, även om vi i stor utsträckning har valt att stå vid sidan om.

USA:s försvarsminister varnade häromdagen återigen för riskerna med att den europeiska styrkan byggs upp utan täta och förtroendefulla band till Nato. Den varningen är befogad. Det finns krafter på båda sidor av Atlanten som vill klippa av den transatlantiska länken. Det vore en säkerhetspolitisk katastrof. Att skapa en klyfta mellan världens mest utvecklade demokratier är det sämsta vi skulle kunna göra.

Nu är den stora säkerhetspolitiska utmaningen att överbrygga klyftan åt öster, inte att gräva en ny västerut. Det ankommer på Sverige som EU-ordförande att lösa det problemet. Det kan visa sig vara den långsiktigt allra viktigaste utmaningen under vårt ordförandeskap. Då talar vi naturligtvis med långt större trovärdighet om vi själva är Natomedlemmar.

Om man – som jag hoppas att regeringen kommer att göra – försvarar den transatlantiska länken gör man det trovärdigare om man själv vill vara en del av den. Det kan vi bli om vi stöder den motion som Folkpartiet har väckt här i riksdagen och som snart ska behandlas. I den föreslår Folkpartiet ett svenskt Natomedlemskap.

Svenska folket har rätt att få veta hela sanningen om vår säkerhetspolitik. Dit hör att begreppet alliansfrihet håller på att förlora sin innebörd. Dit hör också att ett svenskt Natomedlemskap skulle vara bäst både för Sverige och för freden och demokratin i resten av världen.

Anf. 115 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Här kan vi se hur alliansfriheten angrips från två håll.

Det gäller dels dem som vill upphäva den, som Lars Leijonborg som nu var uppe och gjorde en lång plädering för varför Sverige borde gå med i Nato. Vad innebär då det egentligen för Sveriges säkerhetspolitik? Jo, det innebär att det inte längre är här i Sveriges riksdag som man fattar besluten om ifall svenskar ska delta i krigsinsatser. De besluten kan fattas i Washington, i Ankara eller någon annanstans runtom i världen. Det är inte Sveriges riksdag som längre bestämmer om Sverige ska delta i krig.

Det innebär också att vi riskerar att rucka på stabiliteten i vår del av världen trots att vi alla vet att säkerhetsmönstren ännu inte riktigt har satt sig här. Det skulle inte öka säkerheten för Sverige, Lars Leijonborg.

Det skulle också innebära att Sverige inte längre kan spela den roll som vi t.ex. gör när det gäller kärnvapenedrustningen. T.o.m. Natolän-

der kan ju ibland tycka att det är väldigt bra att ett land utanför Nato kan driva på kärnvapenedrustningen.

Detta var det ena angreppet mot alliansfriheten.

Det andra angreppet ser vi hos dem som i och för sig säger att de stöder alliansfriheten, men samtidigt förklarar att Sverige inte är alliansfritt och därmed undergräver alliansfrihetens trovärdighet. Detta har vi hört exempel på både från Miljöpartiet och från Vänstern.

Lars Ångström sade att jag inte sade någonting om alliansfrihetens innehåll. Jag förklarade väldigt bestämt att den militära alliansfriheten består. Jag ägnade också en stor del av mitt tal åt detta att vi ska ha en bredare förklaring och beskrivning av alliansfrihetens syfte. Den ska inte bara syfta till att vi ska kunna vara neutrala i händelse av krig i vårt närområde.

Jag tycker att både Miljöpartiet och Vänstern om ni menar allvar med att ni tror på alliansfriheten inte borde vara rädda för att då också delta i en debatt om att alliansfriheten faktiskt har ett vidare och ett bredare syfte än att Sverige ska kunna förklara sig neutralt. Det har vi faktiskt inte gjort sedan andra världskriget.

Nästa fråga gäller EU och krishanteringen i EU.

Den första och den viktigaste säkerhetsaspekten på EU kommer vi inte att beröra här i dag. Det är utvidgningen – att ena öst och väst.

Den andra delen som handlar om säkerheten i Europa är den krishantering som EU nu bygger upp. Den står på tre ben: det militära, som vi har talat om, och det civila, där Sverige har varit drivande och där det bl.a. har handlat om hur vi ska få tillräckligt många poliser och tillräckligt stora räddningsstyrkor som kan ställa upp i katastrofsituationer. Det har också handlat om det förebyggande, som är det tredje benet. Vi fick en första rapport nu till Nice, och vi kommer att göra en rapport under det svenska ordförandeskapet.

Nu ifrågasätts detta av Miljöpartiet och Vänstern. De säger: Detta innebär ju att EU också kan agera långt utanför EU:s gränser. Ja – det är klart att om FN kallar så ska EU kunna ställa upp! Vi har resurser och FN har legitimitet och ansvar. Kofi Annan har varit oerhört intresserad av ett samarbete med EU när det gäller krishanteringen. Varför vill Miljöpartiet och Vänstern förneka FN de resurserna?

Anf. 116 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Det är uppenbarligen svårt för många av talarna att diskutera det konkreta innehållet i svensk alliansfrihet.

Jag ska ändå svara på Alf Svenssons tidigare fråga. Självfallet finns det lägen där man inte kan utesluta militärt våld. Alf Svensson vet säkert också att Miljöpartiet var det parti som agerade för att Sveriges bidrag till FN:s insats i Kosovo skulle bli dubbelt så stort som det regeringen föreslog – 800 man i stället för 400 man. Det är alltså inte på något sätt så att vi fränhänder oss den möjligheten.

Men det vi pekar på är vikten av att man bygger upp den konfliktförebyggande politiken och de civila krishanteringsmekanismerna så att man inte behöver komma dithän att man tvingas använda militärt våld. Det är det som vår kritik fokuserar på, och det är det som är den stora bristen med EU:s utveckling av krishanteringsförmågan. Vi upplever nämligen att i verkligheten är det ingen krishanteringsförmåga, utan en

Prot. 2000/01:46
13 december

Aktuell debatt:

*Alliansfriheten och
dess innehåll*

utveckling av militära resurser. Man fokuserar nästan fullständigt på militära resurser.

Jag beklagar återigen att utrikesministern inte har förmått visa hur EU ska komma bort från den fortsatta militariseringen och fokus på det militära och därmed ett fortsatt urholkande av trovärdigheten i svensk alliansfrihet.

Jag sade inte, vilket utrikesministern påstod, att Sverige inte är alliansfritt. Däremot hävdade jag att flera av de saker som Sverige gör riskerar att urholka trovärdigheten i alliansfriheten. Det är ett faktum att fokus ligger på det militära och att vi inte bygger upp den konfliktförebyggande politiken och de civila krishanteringsmekanismerna. Det finns ett alltmer intimt samarbete med Nato. Jag var för två veckor sedan nere i Bryssel och såg svenska generaler som väldigt fint hade anpassat sig i Natos högkvarter. Vi ser också det ömsesidiga samarbetet inom krigsmaterielindustrin.

Jag menar att sådant här urholkar trovärdigheten i svensk alliansfrihet. Det vore intressant att höra om utrikesministern är av rakt motsatt uppfattning, och hur utrikesministern i så fall definierar en trovärdig alliansfrihetspolitik.

Jag kan också bara konstatera att Lars Leijonborg och även Moderaterna fortsätter att plädera för svenskt medlemskap i Nato, men konsekvent undviker att ge besked i frågan: Var någonstans i Sverige ska kärnvapen placeras i ett skarpt läge? Vilka kommuner anser Lars Leijonborg ska ta emot dessa vapen?

Jag tror att många är intresserade av att få höra lite kring problematiken med ett svenskt Natomedlemskap.

Vi tycker att regeringen nu under ordförandehalvåret i EU borde ändra fokus bort från det militära, och i stället fokusera på det civila. Man kan t.ex. ha en konferens för civil planeringskapacitet. Man har tidigare gått igenom vad man tycker att man behöver militärt, men man har inte haft någon konferens för att se efter vad man behöver på det civila fältet. Man kan starta arbetsgrupper för att samordna EU:s civila krishanteringsinsatser med FN:s och OSSE:s arbete. Man kan öka storleken på den civila kommittén från 20 till säg 200. Man kan skapa en enhet för utarbetande av konfliktlösningar. Det finns en lång rad idéer.

Inte minst är det viktigt att ha ett genusperspektiv på krishanteringen. Ta fredsförhandlingarna i Bosnien – det är nästan uteslutande män som förhandlar fram avtal när hälften av den befolkning som ska leva med dessa avtal är kvinnor.

Vid mitt besök i Bryssel nyligen såg jag att det till nästan 100 % är män som sitter och diskuterar de här frågorna. Det ger onekligen intrycket av att EU:s krishanteringsförmåga är mer en manliga viktigpettrars militära lekstuga än en utveckling av ett seriöst instrument för att hantera och förebygga konflikter. Det är tragiskt om det förblir så. Jag hoppas att utrikesministern kan ge lite vägledning till att regeringen kommer att agera i en annan riktning.

Anf. 117 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Den här dagen kommer man nog att minnas framför allt för inbjudan att delta i en diskussion om formuleringen av Sveriges säkerhetspolitiska doktrin. Det är bra. På väg in i det nya årtusendet är det

dags att ta itu med det viktiga arbetet. Det finns anledning att än en gång understryka att det är bra och viktigt. Vi befinner oss i en tid som snabbt förändras säkerhetsmässigt.

I vårt eget närområdet kan vi se en process där Östersjöområdet kanske ändrar sig mer än de flesta andra delar av Europa. Om fem sex år kan vi kanske ha alla länder kring Östersjön, bortsett från Ryssland, med i EU. Vi kan ha en situation där huvuddelen av länderna runt Östersjön är med i Nato. Vi vet inte hur Finland kommer att ställa sig i en situation där de baltiska länderna är medlemmar. Vi har anledning att fundera över vår egen roll i det perspektivet.

Vi har ett EU och ett Nato som anstränger sig för att bygga ut sina förbindelser med Ryssland. Då gäller det att vi i Sverige inte har en säkerhetsdoktrin som är för gammal och som binder oss. Den måste göra det möjligt för Sverige att fullt ut delta, så att vi inte står isolerade. Det vore mycket märkligt om Sverige skulle stå ensamt i Norden och Baltikum med en egen säkerhetspolitisk lösning. Det skulle skilja ut oss från de grannländer som vi känner oerhört stor samhörighet med.

Fru talman! Låt mig också ta upp två saker som utrikesministern sade som det finns anledning att korrigera. Det ena gäller den bild hon ger av Natos beslutsmekanismer. Jag tycker att det är synd om utrikesministern ska ge en nidsbild av Nato. Det är faktiskt så att det handlar om FN-stadgans artikel 51 som Nato agerar under. Man blir inte påtvingade något på annat sätt.

Det andra gäller det mandat som EU:s krishantering ska ha. Det är faktiskt i enlighet med FN-stadgans principer. Det hänger samman med att FN-stadgan inte bara handlar om beslutsmekanismer. Den handlar också om mål för verksamheten. Ett tydligt mål i FN-stadgan är att förhindra folkmord. Det kan aldrig vara stridande mot FN-stadgans principer att förhindra folkmord. Då får man inte bara titta på beslutsmekanismerna. Vi vet ju att säkerhetsrådet alltför ofta inte har förmått att fatta de nödvändiga besluten för att säkra internationell fred och säkerhet.

Anf. 118 LARS OHLY (v):

Fru talman! När man lyssnar på Alf Svensson och Lennart Daléus kan man få för sig att Sverige inte har gjort någonting internationellt vad gäller fredsbevarande eller fredsskapande insatser under efterkrigstiden. Sanningen är ju att vi har arbetat inom FN-systemet sedan 1948. På en mängd områden har vi verkligen bidragit till att skapa förutsättningar för fred eller att värna freden.

Men återigen ska den gamla neutralitetspolitiken förtalas. Återigen ska man försöka visa att den doktrin som har legat till grund för den svenska politiken har lett fel och inte kunnat fylla sitt syfte. Också regeringen deltar i denna misskreditering av den svenska neutralitetspolitiken. Det tycker jag är sorgligt.

Jag fick inget svar från utrikesministern på min fråga. Är det så att Sverige kan tvingas betala militära aktioner som vi inte själva deltar i? Det kan vara militära aktioner som inte grundas på FN-mandat, som inte grundas på beslut i FN:s säkerhetsråd. Eller är det bara utrikesministerns och regeringens uppfattning att vi inte ska betala? Kan regeringen påstå att Sverige fortsätter att vara alliansfritt om vi tvingas att solidariskt be-

Prot. 2000/01:46
13 december

Aktuell debatt:

*Alliansfriheten och
dess innehåll*

tala t.ex. en operation som den som Nato genomförde i Kosovo och Jugoslavien?

Regeringen fortsätter också att inte tala klarspråk om den militära komponenten i uppbyggnaden av militära styrkor inom unionen. Man låtsas som om det handlar om minröjning och att man ska klappa barn på huvudet i Albanien och Kroatien. Men det är ju inte riktigt detta det handlar om. En samstämmig expertis har ju pekat på att detta är en uppbyggnad av en stark militär makt som inte alls enbart ska sättas in under FN-mandat. Att låtsas som om detta inte inträffar är att lägga ut dimridåer som får Lützen att blekna.

EU och Nato ska gemensamt värna de värden som man har gemensamt. Det är innebörden av de beslut man nu har fattat. Vi ska alltså värna demokratin tillsammans med Turkiet.

Anf. 119 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! EU ska syssla med krishantering. Det är rätt. Men jag tycker att vi ska vara ärliga och tillstå att gränserna mellan kris, konflikt och krig nog inte är alldeles enkla att dra i alla sammanhang, särskilt inte när soldater är involverade i en händelseutveckling som ofta ingen kan tygla.

Om jag förstod Lars Ångström rätt har han nog inget emot den här militära EU-styrkan bara det också finns en vida större civil sådan än vad som för närvarande är fallet.

Jag vet att vi har arbetat under FN sedan åtskilliga år, Lars Ohly. Det var ju tur att FN kom till. Vänsterpartiets föregångare som parti var ju inte för det. Det är väl tur om en del annat som Vänsterpartiet också är emot kommer till.

Sverige ska, om Sverige så önskar, kunna säga nej till gemensamma EU-insatser. Den rättigheten hänger regeringen upp som ett slags garanti för alliansfrihet och självständighet. Enligt grundlagen är det riksdagen som har prövningsrätt beträffande insättandet av svensk trupp. Men det är ju en ganska rejäl styrka Sverige ställer upp med i EU. Det är örlogsfartyg, stridsflygplan, tunga stridsfordon, 1 900 soldater och 50 stabsofficerare med civil och militär kompetens.

Fru talman! Jag har väldigt svårt för att tro – och det tycker jag att man ska säga här – att Sverige kan rycka ur de här resurserna om nu EU för övrigt skulle vilja nyttja den samlade styrkan. Vi kristdemokrater ser positivt på svenskt deltagande i EU-styrkan. Det skulle te sig synnerligen egendomligt om Sverige skulle kräva av andra nationer det Sverige inte självt är berett att ställa upp på. Men, fru talman, låt oss spela med mycket öppna kort.

Jag skulle också vilja säga till fru ministern: Låt inte era stödtrupper Vänsterpartiet och Miljöpartiet få er att tricksa med beskedet!

Anf. 120 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det blir så konstigt när man hör Lars Ohly och Lars Ångström säga vad de egentligen vill göra. De säger att de vill samarbeta, men de vill inte samarbeta inom de organisationer som faktiskt står till förfogande. De vill att man ska samarbeta politiskt men inte inom EU. Man ska ta ansvar för Europas säkerhet, men man ska egentligen inte

samarbeta med andra länder i Europa. Det blir lite knepigt att förstå vad innebörden egentligen är av Miljöpartiets och Vänsterpartiets tänkande.

Sedan låtsas Miljöpartiet dessutom som om valet skulle stå mellan medlemskap i en militärallians eller Miljöpartiets isolationism. Men så ser ju inte verkligheten ut. Det finns andra vägar att gå. Jag kan instämma något i vissa moment av kritiken mot deltagandet i en militärallians, även om jag inte har den Natonoja som Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycks ha. Man måste ju kunna tala med Nato och delta tillsammans med Nato i ett säkerhetsarbete.

Vi har haft en aktiv alliansfri hållning i Sverige. Jag delar gärna den uppfattningen att bevisbördan ligger hos dem som vill ändra på den rådande situationen, förändra hållningen och skynda in i Nato. Men jag tycker inte att Vänsterpartiet och Miljöpartiet är de som med tydlighet och kraft kan ställa frågan och visa på alternativ.

Anf. 121 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Utrikesministern säger att om vi går med i Nato kan vi inte medverka till kärnvapenedrustning. Låt mig påminna om att Nato i praktiken har medverkat till förstörelsen av oändligt många fler kärnvapen än vad Sverige har gjort.

EU och USA ska tillsammans värna de värden vi har gemensamt, sade Lars Ohly. Tyvärr sade han det ironiskt. Jag hade önskat att fler hade sagt det med allvar i den här debatten. Vi står för en universell respekt av mänskliga fri- och rättigheter. Den respekten behöver försvaras också i vår tid. Jag tror att man ska göra det i nära och förtroendefullt samarbete mellan världens demokratier.

Då är det trist att utrikesministern förtalar Nato på det sätt hon har gjort här. Vi har samma möjligheter att ställa oss utanför Natooperationer som vi har att ställa oss utanför gemensamma europeiska operationer. Men vi kommer att känna ett starkt moraliskt band att inte ställa oss utanför. Det gäller också det här med kärnvapenutplacering. Vi kan få undantag från den skyldigheten om vi vill. Självklart bibehålls vår nationella suveränitet.

Men det som binder oss samman är ju ett gemensamt moraliskt åtagande att stå upp för vissa värden. Det är ju det som den här debatten ännu mer borde ha handlat om. Det handlar inte bara om att kortsiktigt göra det som är bäst för Sverige utan om att vi långsiktigt ska spela en positiv roll för mänskligheten i försvar för utsatta människors rättigheter. Det är det som är det yttersta målet för den utrikes- och säkerhetspolitik som jag har talat för här i dag.

Anf. 122 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Då har vi mer i debatten börjat komma in på EU:s ansvar och vikten av vad vi gör i Europa.

Prot. 2000/01:46
13 december

Aktuell debatt:

*Alliansfriheten och
dess innehåll*

Jag vill börja med två av de frågor som bl.a. Lars Ångström har efterlyst kring den civila delen. Den militära alliansfriheten har jag nu diskuterat med Lars Ångström. Nu går jag också in på det civila och det förebyggande.

Vi kan se att efter det att Sverige lyfte fram både den civila krishanteringen och vikten av förebyggande krishantering fick vi en väldigt respons bland övriga EU-länder. Man bildade kommittéer. Man började sätta upp mål.

Men det handlar naturligtvis också om exakt hur många poliser, domare och räddningstjänster vi ska ha gemensamt i Europa, precis som det har gjorts och görs på det militära området. Det handlar också om gemensamma övningar. Det handlar om gemensam utbildning och mycket mer som vi kommer att arbeta med under det svenska ordförandeskapet.

Också det förebyggande arbetet är mycket väsentligt. Även här var det Sverige som började driva att vi måste få ett EU som arbetar förebyggande eftersom EU egentligen är den enda internationella organisation som har alla instrument till sitt förfogande. Man har bistånd, handel, politik, osv. Mänskliga rättigheter är naturligtvis en mycket viktig del av det här arbetet.

Ni fick för ett antal veckor sedan en skrivelse här i riksdagen om det förebyggande arbetet och om hur Sverige avser att driva detta vidare. Vi fick i Nice den här helgen ett beslut i EU. Vi fick en första rapport om det förebyggande arbetet i EU, men också en begäran av Sverige om att under ordförandeskapet ta fram en rapport om det förebyggande arbetet.

Det här är oerhört väsentligt. Debatten handlar ofta om det militära benet. Men genom att vi använder det förebyggande och det civila kan vi ofta förhindra att det går så långt att vi behöver använda det militära.

Sedan skulle jag vilja ta upp en sak som har tagits upp här i debatten och som har stört mig rätt mycket. Det är diskussionen om att regeringen mörkar, regeringen smyger igenom. Lars Ohly talade om att vi hade lagt ut en Lützendimma. Jag vet inte vilken Lützendimma Lars Ohly har befunnit sig i. Om han hade läst de artiklar vi har skrivit, de redovisningar vi har gett till EU-nämnden och följt de tal vi har hållit hade det framgått för nästan två år sedan. Jag har ett citat från EU-nämnden från den 12 mars 1999 där vi talar om att vi i krishantering ska kunna använda våra försvarsstyrkor och en militär kapacitet precis som vi gör när vi t.ex. skickar trupper till Kosovo. Det är från mars 1999.

På liknande sätt har vi gång efter gång upprepat vad det handlar om. Vi har samtidigt sagt att när vi bygger upp den militära kapaciteten ska vi också arbeta med det civila och förebyggande. Men vi har inte försökt mörka det militära.

Däremot kan man säga att det har gått fortare än vad något land trodde att bygga upp de olika delarna av EU:s krishantering. Det är helt enkelt en anpassning efter verkligheten. EU hade aldrig kunnat utföra det krig vi såg i Kosovo. Det är inte det som är EU:s uppgift, det är alla överens om. Men EU hade kunnat gå in med fredsbevarande styrkor i Kosovo efter kriget om vi hade haft en amerikansk president som, liksom Bush i valrörelsen, hade sagt att han inte skulle vilja ha trupper på Balkan. Då hade man i EU haft en uppgift att ändå kunna klara detta själva.

När man i EU gick igenom hur det skulle gå till satte man också en fart på detta arbete som vi inte var medvetna om i något land för ett och ett halvt år sedan.

Prot. 2000/01:46
13 december

Aktuell debatt:

*Alliansfriheten och
dess innehåll*

Anf. 123 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Lennart Daléus hade svårt att begripa den politik som jag redogjorde för tidigare. Jag måste säga att det också är svårt att begripa Lennart Daléus ibland.

Den militära styrka som nu byggs upp inom EU är avsedd att kunna användas utan ett FN-mandat. Där ligger den grundläggande kritiken. Man lämnar internationell rätt och går mot internationell anarki. Och vi vet inte vad det kan leda till i förlängningen.

Vi förespråkar i stället att man verkar för en vetofri kultur inom FN, för veto minus ett eller för att på något sätt hantera problematiken som andra har pekat på, att en diktatur kan lägga in ett veto.

Jag tycker också att det är förvånande att så få tycks se problematiken med EU:s totala fokusering på det militära. Man undviker att utveckla den konfliktförebyggande politiken. Man undviker att utveckla de civila krishanteringsmekanismerna.

När jag var i Bryssel för två veckor sedan sade t.o.m. den svenska generalen Melin som sitter på Natos högkvarter att det är lite övermilitariserat. Men det ser uppenbarligen inte Alf Svensson, Lennart Daléus eller andra debattörer här i kammaren. Det är ett problem.

Jag tycker ändå att den här debatten har varit klargörande till viss del. Jag tror att som tittare kan man nu ha fått klart för sig att vill man se ett snabbmedlemskap i Nato med kärnvapendoktrin är det Moderaterna och Folkpartiet man ska lägga sin röst på. Vilka kommuner som ska hantera kärnvapnen förblir dock en hemlighet tills vidare.

Vill man ha ett *slow motion*-lämnande av svensk alliansfrihet är det uppenbarligen Socialdemokraterna man ska lägga sin röst på. Det går så långsamt att man knappt hinner upptäcka det förrän det är ett faktum eller offentliggörs i någon utländsk tidning.

Anser man att alliansfriheten har ett värde och kan utvecklas är det Miljöpartiet som konsekvent pekar på att det är 2000-talets modell för svensk säkerhetspolitik.

Anf. 124 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Vi kan konstatera internationellt att när det gäller EU:s krishantering vill alla vara med och samarbeta: FN, Ryssland, Ukraina, och Kanada utöver alla europeiska länder. Alla vill vara med kring de tre benen: det militära, det civila, det förebyggande – alla utom den svenska Vänstern och Miljöpartiet. Jag hoppas att ni ändrar er.

När det sedan gäller alliansfriheten kan vi konstatera att även om några partier har vädrat Natoluft har alliansfriheten ett brett stöd i riksdagen och ett mycket brett stöd i folkopinionen. Den militära alliansfriheten ska också ligga fast.

Vidare kan vi konstatera att inbjudan att diskutera hur man sedan ska utforma syftet med den militära alliansfriheten och formulera det har accepterats av partierna här i riksdagen. Jag ser fram emot en konstruktiv diskussion nästa år.

Men hur doktrinen än formuleras ska den även i fortsättningen ge utrymme för en aktiv internationell roll både i fråga om konfliktförebyggande och krishantering inom EU och i fråga om fred och nedrustning inom FN. Den traditionen, en aktiv svensk utrikespolitik, ska föras vidare på folkrättens grund.

Överläggningen var härmed avslutad.

Sjukhus med vinstsyfte

8 § (forts. från 6 §) Sjukhus med vinstsyfte (forts. SoU6)

Anf. 125 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Före uppehållet för debatten om alliansfriheten förvånades och upprördes Göran Magnusson över att jag tyckte att majoriteten i KU inte var så rasande mycket av sakkunskap att luta sig mot, och så är det ju.

Göran Magnusson har säkerligen en betydande sakkunskap när det gäller den politiska bedömningen – som ju politiker ofta har – men problemet i detta ärende är inte att det saknas politiska bedömningar, för sådana finns det i övermått. I stället saknas det sakkunnigbedömningar om denna tilltänkta lagstiftnings överensstämmelse med annan lag.

Frågetecknen står som spön i backen i fråga om propositionen men inget av dessa frågetecken lyckas majoriteten i konstitutionsutskottet reda ut. Därför blir finalen här lika eländig som början på detta ärende en gång var. Vi är alltså på väg att få en lagstiftning som i bästa fall kanske överensstämmer med gällande lag men som många misstänker inte gör det.

Vår anklagelse mot majoriteten i konstitutionsutskottet liksom mot majoriteten i socialutskottet gäller dels att man är beredd att genomföra en sådan lagstiftning, dels att man innan man gör detta inte säkerställer att frågetecknen åtminstone blir lite färre än de från början var.

Göran Magnusson har emellertid en lysande möjlighet att hjälpa upp situationen. Göran Magnusson, se alltså på Socialdemokraternas vägnar till att vi får granska de invändningar som har riktats mot förslaget och på detta sätt ånyo diskutera ett bättre berett förslag än det som socialutskottets och konstitutionsutskottets majoriteter nu bär fram till kammarens granskning!

Anf. 126 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill gärna säga att jag uppskattar att Per Unckel nu har en något mer nyanserad inställning till utskottets majoritet. Det är ju den majoritet som bildas som också avgör vilken inställning som sist och slutligen kanske t.o.m. kammaren har.

Poängen i mina resonemang hittills har varit frågan om huruvida detta står i strid med grundlagen eller ej. Det vore intressant att höra Per Unckels kommentar. Är detta i strid med grundlagen eller kommer Per Unckel att ringa till Ralph Lédel och säga att han inte bör argumentera på den punkten men att en annan eller bättre lag alltid kan krävas? Det är ju klassiskt. T.o.m. jag kan väl offra en hel del på att även Ralph Lédel ska

få kräva en annan lagstiftning men i så fall ska han, tycker jag, göra det från korrekta utgångspunkter.

I det här sammanhanget vill jag också gärna säga att för mig och för socialdemokratin är den kommunala självstyrelsen naturligtvis en väsentlig del av samhällssystemet. Jag kan även gärna understryka att här ska vara en interaktion i samverkan mellan stat och kommun. Det är väl det som jag tycker att det finns anledning att fundera över under den tid som den här lagen verkar.

Anf. 127 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Man får glädja sig åt det lilla och det är att Göran Magnusson nu ska börja tänka. Men hade det inte varit bättre att avstå från att driva igenom en lagstiftning som så många säger strider mot både grundlag och vanlig lag och att tänka efter före? Det är ju vad våra ledamöter i socialutskottet enträget har begärt med hjälp av den rätt som minoriteten har när det gäller att få ytterligare upplysningar. Låt oss alltså tänka efter före!

Det vill dock inte Socialdemokraterna, utan först ska man driva igenom en dubiös stopplag. Därefter ska man kanske tänka. Gubevars säger inte alla det som Göran Magnusson säger och många anser att de allaredan har tänkt färdigt i fråga om den kommunala självstyrelsen och grundlagen.

Jag hade ett längre replikskifte med socialministern som Göran Magnusson möjligen lyssnade på och där det visade sig att socialministern var oförmögen att ange ett enda skäl till att den kommunala självstyrelsen, som den anges i portalparagrafen till RF, egentligen borde inskränkas. Nu har Göran Magnusson möjlighet att pröva lyckan där socialministern misslyckades.

Min uppfattning är att man bryter mot grundlagens portalstadgande om man utnyttjar den rätt som förvisso finns att inskränka den kommunala självstyrelsen men inte kan redovisa några skäl till att detta ska göras. Det enda skäl som redovisats är ett politisk-ideologiskt skäl som man inom vänstern uppenbarligen har gemensamt. Men som bekant skyddar grundlagen inte ideologiska dimmigheter.

Anf. 128 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Per Unckel säger att många säger att det här strider mot grundlagen och jag har uppfattat att en del påstår det. Min fråga till Per Unckel var vilken uppfattning han har. Strider alltså detta mot grundlagen?

Anf. 129 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Göran Magnusson inledde sitt anförande med att säga att han var ledsen. Huvudskälet till det var egentligen ett uttalande av Per Unckel här tidigare.

Ja, Göran Magnusson borde verkligen vara ledsen. När det bränner till börjar han jämt tala om någonting annat. Ett sådant exempel är när han drog in Stig Nymans uttalande om mediciner osv. Men det har inte alls med den här frågan att göra.

Göran Magnusson borde också vara väldigt ledsen över beredningen av det här ärendet. I mitt huvudanförande ställde jag några frågor om hur

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

man egentligen ser på Lagrådets roll. Har de misskött sig när de gjort de här bedömningarna eller har de skött sin uppgift? Och varför följer man då inte de synpunkter som Lagrådet har lagt fram?

Det är riktigt att det här inte är ett grundlagsbrott när det gäller den kommunala självstyrelsen. Tyvärr är det ju så att kommunen egentligen är ett slags statligt förvaltningsorgan.

En annan bit berörs också, nämligen näringsfriheten och inskränkningen av denna. Där finns det också grundlagsregler men varken något utskott eller regeringen har redovisat något skäl för att inskränka näringsfriheten. Detta angelägna allmänna intresse har inte redovisats, utan man säger bara i ett cirkelresonemang att hälso- och sjukvården är ett allmänt intresse men det är väl inget hållbart argument i sammanhanget.

Vad säger Göran Magnusson som ju är vice ordförande i konstitutionsutskottet om att socialutskottet fullständigt urholkar riksdagsordningen 4:10 när det gäller ”avsevärt men”. Ska man följa socialutskottets synsätt finns det ju inget innehåll i det begreppet. Tycker inte Göran Magnusson som vice ordförande i konstitutionsutskottet att detta är mycket märkligt?

Anf. 130 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Min fråga beträffande medicineringen av en individ som ligger på något av Stockholms läns landstings sjukhus kan naturligtvis sägas inte höra hemma i den här debatten. På det sättet avstår Ingvar Svensson från att tala om sin partikollegas agerande. Det är ändå exempel på att det inte finns någon lagstiftning som lägger något som helst hinder i vägen för Stig Nyman när det gäller att visa lite kurage och mod inom den kommunala självstyrelsens ram och se till att den här individen får den medicin som vederbörande uppenbarligen enligt läkarna behöver. Det vore intressant att höra – om nu Ingvar Svensson kan offra några ord på det – vilken tanke som ligger bakom detta med att man inte kan medicinera den här individen. Den kommunala självstyrelsen kan i alla fall inte lägga hinder i vägen.

Ingvar Svensson för ett intressant resonemang om att vi inte gör som Lagrådet säger. Frågan är naturligtvis vad vi ska ha konstitutionsutskottet till om vi bara ska göra som Lagrådet säger. Lagrådet är en remissinstans som vi ska lyssna till. Sedan får vi göra en avvägning mellan de olika värderingar och intressen som kan finnas i sammanhanget.

Lagrådet har ju diskuterats oerhört mycket i de olika debatterna. Om jag förstår Ingvar Svensson rätt vill han väl egentligen ersätta Lagrådet med en författningsdomstol som, ungefär som man nu ser i Supreme Court i USA, hanterar valresultat och bestämmer hur det sist och slutligen ska bli. Det ligger lite utanför debatten.

Om man hade följt Lagrådet beträffande åttatimmarsdagen hade man inte haft någon sådan, i varje fall inte när den infördes. Om man hade följt Lagrådet beträffande dödsstraffet hade det inte avskaffats vid den tid som var aktuell. Man kan alltid diskutera i vilken utsträckning man slavisht ska följa Lagrådet.

Anf. 131 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Göran Magnusson använder mycket av sin talartid till att tala om annat. Därför behöver han inte svara på de intrikata frågorna om

näringsfrihet och riksdagsordningen 4 kap. 10 §. Jag upprepar dem: Hur ligger det till med näringsfriheten och riksdagsordningen 4 kap. 10 §?

Göran Magnusson talar om att man får göra en avvägning när det gäller Lagrådet. Men man har inte gjort någon avvägning. Man har struntat fullständigt i synpunkterna.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Anf. 132 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Göran Magnusson säger att han är ledsen. Jag är ledsen över att Göran Magnusson har så liten tilltro till sig själv som kommunpolitiker. Vi har motsvarande erfarenheter sedan tidigare. I den rollen efterfrågade tydligen Göran Magnusson riksdagsledamot Magnussons förslag till beslut, så att han kunde hantera det politiska uppdraget på lokal nivå. Vi i Centerpartiet har full tilltro till att kommunal- och landstingspolitiker sköter den politiken på bästa sätt. De politiska åtgärder man har vidtagit eller inte vidtagit värderas av människor i allmänna val.

Borde vi inte följa Lagrådets kommentar, med tanke på den diskussion om den kommunala självstyrelsen vi har haft i konstitutionsutskottet vid ett flertal tillfällen? Det vore rimligt att den kommunala självstyrelsen hade en faktisk innebörd. Göran Magnussons eget parti hänvisar ofta till utredningar. Vore det inte rimligt att vi tillsatte en utredning och i det sammanhanget noga analyserade innebörden i den kommunala självstyrelsen, grundlagen och demokratis utveckling?

Anf. 133 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hade stor tilltro till den lokala politiken även när jag var kommunalpolitiker. Det var inte särskilt ofta lagstiftningen lade hinder i vägen för att utöva den kommunala självstyrelsen. Det var mycket reglerat på skolans område, äldreomsorgsområdet, barnomsorgsområdet och sjukvårdsområdet, även om jag inte har sysslat med det någon gång. Men det är en delegation från staten till kommunerna att utföra vissa uppgifter. Det är inte konstigt om staten har uppfattningar om hur de ska utföras.

Det kan vara intressant att fråga Åsa Torstensson och även andra partiers företrädare, mer retoriskt, om tanken på att förbjuda kommunala bolag eller kommunal näringsverksamhet. Det är en fråga som definitivt inte ryms inom den kommunala självstyrelsen. Där finns inga begränsningar när man diskuterar att människorna lokalt ska bestämma om sina egna angelägenheter.

Diskussionen om det faktiska innehållet i den kommunala självstyrelsen är intressant. Konstitutionsutskottet planerar en utfrågning i ämnet kommunal självstyrelse. Vi ska också skriva ett betänkande nästa år. Det är mycket intressanta diskussioner man kan föra. Men då måste man ha en utgångspunkt, vad den kommunala självstyrelsen faktiskt innebär i lagstiftningen i dag och hur den eventuellt ska bli efter förändringar som man är beredd att göra. Jag är för min del inte övertygad om att den kommunala självstyrelsen får ett vidgat område. Möjligen blir den grundlagsreglerad och får ett säkerställt område. Men det området kan bli betydligt snävare än i dag. Jag är inte säker på att Åsa Torstensson eftersträvar den utvecklingen.

Anf. 134 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt att jag eftersträvar en vidgad och stärkt kommunal självstyrelse. Det vore lämpligt att vi, med anledning av dagens stopplagsdebatt, parallellt förde en diskussion om åtgärder som starkt berör den kommunala självstyrelsen. Inte ens Göran Magnusson kan förneka att Lagrådet i sina yttranden betonade den.

Anf. 135 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt att Lagrådet har haft den något famösa formuleringen att den kommunala självstyrelsen ändå måste ha något innehåll. Det skrev man i bostadsbetänkandet, som jag för övrigt försökte fråga Åsa Torstensson om förut. Det handlar om i vilken mån hyresgästen i allmännyttan, som får en ny fastighetsägare eller hyresvärd, kan utöva sin egenmakt. Nu får Åsa Torstensson ingen mer replik i den här omgången, så jag ska inte upprepa frågan. Jag ska bara erinra om att jag ställde den och inte fick något svar.

Vi har anledning att återkomma åtskilliga gånger till frågan om hur innehållet i det kommunala självstyret ska utformas på olika sätt. Åsa Torstensson har ju sagt i Kommun-Aktuellt att kommunerna bör kunna gå till en domstol för att få fastställt om staten betar sig illa. Det är en helt annorlunda syn på kommunal självstyrelse och den samverkan mellan de olika samhällsnivåerna som de nuvarande principerna bygger på. Från socialdemokratisk sida vill jag gärna säga att vi länge har sett positivt på det kommunala självstyret. Det är viktigt, därför att det är en bra bas för det demokratiska arbetet. Vi har inget intresse av att på sikt försämrade det eller ändra det på något sätt. Vi tycker att just det kommunala självstyret, egenaktiviteten, möjligheterna till påverkan är oerhört viktiga i de frågor kommunerna har att besluta om, antingen inom ramen för kommunallagens självstyrelseparagraf eller inom ramen för den speciallagstiftning som finns på en rad olika områden. Det senare är de stora områden där kommunerna bedriver verksamhet, nämligen vård, skola och omsorg.

Anf. 136 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Det har varit en lång dags färd mot natt. Jag hade tillsammans med mina borgerliga kolleger i socialutskottet hoppats att de funderingar och den oro vi har känt inför förslaget till stopplag och dess relation till grundlag och övrig lagstiftning skulle redas ut från majoritetens sida. Tvärtom har denna debatt gett vid handen att oklarheterna är större än de var tidigare. När nu majoritetens företrädare tvingas upp på banan för att redovisa sina skäl är det mycket tomt.

Det är som jag sade i mitt inledningsanförande i morse, vi kan inte stifta lag i riksdagen som strider mot gemenskapsrätten. Vi krävde att få detta belyst i socialutskottet. Majoriteten körde över oss.

Vi har nu en möjlighet att begära återremiss, vilket jag härmed gör från Moderaterna, Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet, för att ånyo kräva att få den beredning som ligger i riksdagens ansvar och socialutskottets beredningsansvar. Det är vårt ansvar att ta reda på hur denna lag förhåller sig till annan lag. Jag hoppas att majoriteten inser allvaret i detta yrkande och ser till att vi får den möjlighet som åligger den lagstiftande makten, dvs. att man vet vilka lagar man stiftar i denna församling.

Anf. 137 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag har efter att ha lyssnat på debatten och läst ett antal inlägg från olika håll väldigt svårt att förstå varför Socialdemokraterna är så ängsliga att låta kommuner och landsting bestämma över hur de vill sköta driften av verksamheten. Det är ju det som det handlar om. Det är inte några stora, revolutionerande förändringar.

Jag har i mitt dagliga arbete som politiker inte på något sätt mött någon kritik mot den här verksamheten. Jag har inte mött medborgare när jag går på torget på Lidingö som säger att det är förfärligt med privat drift av offentlig vård. Jag måste säga att jag har mycket svårt att förstå varför man är så orolig från socialdemokratiskt håll för att pröva den här modellen.

Visst är vård viktigt, men det är mycket annat som också är viktigt. Dit hör t.ex. mat. Jag har aldrig hört några socialdemokrater säga att man inte får sälja mat i privat regi, att vi måste stoppa vinstintressena när det gäller mat. Tack och lov gör de inte det.

Jag är övertygad om att om vi hade haft den här möjligheten från början, att låta privata vårdgivare ta hand om offentligt finansierad verksamhet, som sjukvården är, hade man säkert inte motsatt sig det från socialdemokratiskt håll.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Chris Heisters yrkande om att begära återremiss av den här frågan för att se om man kan få en bättre beredning av den.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

9 § Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2000/01:AU5

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m. (prop. 1999/2000:139).

Anf. 138 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag kan inte påstå att jag är jättelycklig över att påbörja debatten 17–18 minuter i 5, men jag får väl då lyckliggöra den ovanligt välbesökta kammaren genom att prata extra länge, så att jag kan hålla ut till kl. 17 när alla förväntansfulla ledamöter vill votera.

Fru talman! Vi ska nu diskutera propositionen *En rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring*. Vi moderater har ofta synpunkter på innehållet i regeringens propositioner. Den här gången kan vi reagera redan på titeln. Det finns väldigt lite i propositionen som indikerar att den skulle göra arbetslösheten vare sig rättvisare eller tydligare om den bifölles. För oss är det inte bara symboliskt när arbetsmarknadsutskottet har valt att i stället döpa sitt betänkande till *Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.*

Vad innehåller då den här propositionen, fru talman? Jo, regeringen säger att man nu ska fortsätta på det förändringsarbete som påbörjades i våras. Det var när riksdagen beslöt att införa den aktivitetsgaranti som alltför arbetslösa väljer att förkorta AGA.

Prot. 2000/01:46
13 december

Sjukhus med vinstsyfte

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Vi moderater efterlyste redan då mer kraftfulla och framför allt mer individuellt inriktade åtgärder för att hjälpa de människor som har fastnat i långtidsarbetslöshet, mer fantasi i arbetsmarknadspolitiken. Vi pekade på att vi måste ge de människor som har invandrarbakgrund och är arbetslösa bättre kunskaper i svenska språket så att de kan hävda sig på arbetsmarknaden. Vi pekade när det gäller långtidsarbetslösa ungdomar på vikten av att avhjälpa de brister som finns i ungdomsskola, ordna ett individuellt lärlingssystem i gymnasieskolan och satsa på en kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning värd namnet. Vi pekade när det gäller de äldre på arbetsmarknaden på behovet av att tillvarata dessa människors erfarenheter och kunskaper och att tillämpa okonventionella arbetsmetoder.

Vi kan t.ex. jämföra med det initiativ som det moderata socialborgarrådet i Stockholms stad har tagit, när hon har inlett ett samarbete med ett privat bemanningsföretag och där man på en månads tid lyckats få ut 70 långtidsarbetslösa i riktiga jobb.

Däremot sade vi när de här frågorna behandlades i våras nej till aktivitetsgarantin, AGA. Vi gjorde det på goda grunder. Det fanns inget beslutsunderlag värt namnet när riksdagen behandlade frågan i våras. Vi sade ungefär så här.

Vi tycker att aktivitetsgarantin låter som ett ganska vettigt förslag, om man uppfattar det som en önskvärd attityd från arbetsförmedlingarnas sida, dvs. om man ska uppfatta förslaget så att arbetsförmedlingarna inte bara mekaniskt ska stämpla a-kassekortet för de långtidsarbetslösa, utan i stället bekymra sig för dem som har hamnat i den situationen. Om avsikten är att arbetsförmedlingarna ska koncentrera mer av sina resurser på just den gruppen, om man vill sända signalen att arbetsförmedlingarna inte får släppa taget om dem som är långtidsarbetslösa är det ett bra förslag. Om det handlar om att arbetsförmedlingarna ska ge de långtidsarbetslösa en mer personlig service och ta vara på var och ens behov och utveckla deras möjligheter är det bra.

Vi sade, som sagt var, nej till förslaget om aktivitetsgaranti. Vi gjorde det därför att vi befarade att det inte var detta som AGA handlade om. Vi misstänkte i stället att det var en ny arbetsmarknadspolitisk volymåtgärd. Och precis så, fru talman, har det blivit.

Nu är vi mitt uppe i en brinnande högkonjunktur. Många företag skriker efter folk. Alla ansträngningar borde då inriktas på att försöka få ut så många människor som möjligt på arbetsmarknaden, men i stället ägnar sig regeringen, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet åt att dra bort folk från arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsstyrelsen är i dag helt inriktad på detta. De reguljära AMS-åtgärderna har ökat med mer än 25 % sedan november förra året. De borde ha minskat. 25 000 människor är snart satta i den s.k. aktivitetsgarantin – den aktivitetsgaranti som de långtidsarbetslösa i mejl och pressklipp kallar omväxlande AGA, vuxendagis, tvångsarbete och slutförvaring.

Trots den starka konjunkturen ökar alltså arbetsmarknadspolitiken kraftigt. Detta är, fru talman, statistikpolitiken i sin prydno. Alltmer går ut på att flytta de arbetslösa i statistikcolumnerna så att målet 4 % arbetslöshet kan nås. Här är också aktivitetsgarantin central.

Den här statistikpolitiken skadar arbetsmarknaden. I de regioner och de branscher där det finns överhettning förvärras flaskhalsproblemen. Det är möjligt att statistikpolitiken gagnar regeringen. Det kanske är så att regeringen kan knappa åt sig någon procent i SIFO-siffrorna genom att slå sig för bröstet och säga att "Hurra, nu har vi nått målet 4 % öppen arbetslöshet".

Men det gagnar definitivt inte de arbetslösa, som förblir arbetslösa och bara flyttas runt i statistikkolumnerna. Vad hjälper det, fru talman, om knappt 4 % är öppet arbetslösa när samtidigt över 3 % är satta i AMS-åtgärder, när 75 000 är latent arbetssökande, dvs. vill ha jobb och kan jobba men inte söker aktivt, när 100 000 arbetslösa är satta i det s.k. kunskapslyftet och när mer än 4 % är studerande som söker jobb, långtidssjukskrivna eller förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl?

Om man tittar på dem mellan 16 och 64 år som vår statistiska centralbyrå räknar som tillhörande arbetskraften – den arbetsföra befolkningen – ser man att nästan 1 miljon människor eller 18 % står utan ett riktigt jobb. Det är inget att yvas över.

Nu ska andra steget tas i det förändringsarbete som påbörjades i våras. Nu ska också arbetslöshetsförsäkringen göras om. Men man gör ingenting åt de egentliga problemen.

Arbetslöshetsförsäkringen har varit tänkt att vara en omställningsförsäkring. Den ska skydda oss mot stora inkomstbortfall om vi oförskyllt skulle drabbas av arbetslöshet. Vi ska inte behöva gå från hem och hus. Vi ska få en frist. Vi ska få en möjlighet att med inkomster från a-kassan få tid på oss att söka ett nytt jobb eller kanske utbilda oss för att ta ett jobb i ett annat yrke.

Men så här fungerar det inte. Arbetslöshetsförsäkringen skyddar bara mot inkomstbortfall upp till en inkomst på mellan 15 000 och 16 000. Därför har SACO nu satt en tilläggsförsäkring i sjön. TCO är på god väg. Det är inte heller en omställningsförsäkring, utan i stället har arbetslöshetsförsäkringen utvecklats till att bli en sorts medborgarlön för insiders på arbetsmarknaden.

Expressen berättade härförleden om den yrkesutbildade Anders. Han var 35 år, och han har försörjt sig på a-kassa i snart nio år – större delen av sitt yrkesliv. Han hade ingen lust att flytta. Han hade ingen lust att utbilda sig till något annat yrke. Han trivdes med sitt yrke, även om han inte jobbade i det. Han hade ingen lust att veckopendla. Han kunde tänka sig högst en timmes arbetsresor. Där gick gränsen. Han hade nämligen massor att göra hemma. Så hade han byggt upp en väldigt fin relation till sina barn.

Det är inget konstigt med detta. Anders delar denna ambition med en massa unga familjefäder runtom i vårt land. Däremot är det förstås inte alldeles självklart att ambitionerna ska förverkligas på skattebetalarnas bekostnad. I vart fall kan jag försäkra kammarens ledamöter, fru talman, att arbetslöshetsförsäkringen aldrig har varit tänkt att fungera på detta sätt.

Ett problem är att arbetslöshetsförsäkringen inte bara har blivit en evig försörjningskälla för alltför många av dem som en gång har fått in en fot på arbetsmarknaden. Det är också så att arbetslöshetsförsäkringen, bl.a. genom att hålla de s.k. reservationslönerna uppe, har gjort det svårare för nytillträdande att komma in på arbetsmarknaden och få fotfäste

där om de inte har en väldigt hög kompetens. Många ungdomar, invandrare och lågutbildade har fått erfara detta.

Vi moderater, fru talman, vill återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en omställningsförsäkring. Det innebär att vi tycker att det ska finnas en gräns för hur länge man kan uppbära ersättning från försäkringen. Man kan diskutera längden på den ersättningsperioden. Till skillnad från regeringen tycker vi att äldre arbetstagare ska kunna uppbära ersättning längre tid än unga och nyttillträdande på arbetsmarknaden. Men enligt vår uppfattning är kärnan att det bara ska vara möjligt att kvalificera sig för nya ersättningsperioder genom att arbeta.

Detta lägger ett tydligt ansvar på den enskilde. Jag får tid av försäkringen till mitt förfogande, men jag måste också utnyttja den tiden. Jag kan få hjälp. Jag kan få hjälp av arbetsförmedlingen, som kan ägna sina resurser och sina kunskaper om arbetsmarknaden åt att ge mig service och hjälpa mig. Ansvaret är mitt. Därför behöver arbetsförmedlingen inte ägna sig åt terapiverksamhet. Jag ska ha service utifrån mina personliga behov och erfarenheter. Ansvaret är mitt. Därför behöver arbetsförmedlingen inte kontrollera mig och utöva sanktioner mot mig som är arbetslös.

I moderaternas Sverige har arbetsförmedlingen bara en uppgift. Det är att ge arbetssökande och i och för sig också företag service och hjälpa dem att möta varandra.

I socialdemokratins Sverige har arbetsförmedlingen fått dubbla roller. Dels ska den försöka hjälpa de arbetssökande, dels ska den ha tummen i ögat på de arbetslösa, se till att kontrollera de arbetslösa så att de sköter sig och se till att utöva sanktioner mot de arbetslösa.

Så vill vi inte ha det. Vi vill ha en rak arbetslöshetsförsäkring som fungerar som en omställningsförsäkring och som lägger ansvaret där ansvaret bör ligga, och där samhället ägnar sig åt att ge service.

Dagens proposition innebär att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet fortsätter på den inslagna vägen med delvis ändrade kontrollsystem och sanktioner och med delvis nya regler och sanktioner. Vi moderater deltar inte i den vandrigen.

Därmed, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 2. Det innebär förstås inte att vi inte skulle stå bakom de övriga tolv reservationer som vi har avgivit i betänkandet ensamma eller tillsammans med andra partier. Vi står givetvis bakom dem också, men jag nöjer mig här med att yrka bifall till reservation 2.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då voteringen skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

SoU6 Sjukhus med vinstsyfte

Återförvisningsyrkande (m)

För bifall räckte att *minst en tredjedel* av de röstande anslöt sig till detta.

Votering:

144 för bifall

175 för avslag

30 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst en tredjedel av de röstande hade bifallit återförvisningsyrkandet.

Kammaren hade således bifallit återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Partivis fördelning av rösterna

För bifall: 75 m, 39 kd, 16 c, 14 fp

För avslag: 121 s, 38 v, 16 mp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 2 c, 3 fp

Kallelse till socialutskottets sammanträde

Anf. 139 TALMANNEN:

Socialutskottet kallas till sammanträde i morgon torsdagen den 14 december kl. 8.00 i socialutskottets sammanträdesrum.

11 § (forts. från 9 §) Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.
(forts. AU5)

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Anf. 140 MAGNUS JACOBSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja mitt anförande med att konstatera att vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 3.

Fru talman! En fungerande arbetsmarknad är en av de absolut viktigaste förutsättningarna för den svenska välfärdsmodellen. Utan ett levande och dynamiskt arbetsliv dräneras samhället på resurser, och många av de förmåner som vi alla tar mer eller mindre för givna försvinner. En väl fungerande vård och skola förutsätter ett väl fungerande näringsliv.

Det är utifrån de här grundprinciperna som vi i dag måste diskutera hur vår arbetsmarknadsförsäkring ska vara uppbyggd samt vilka förmåner och regler som ska gälla. För oss kristdemokrater är det självklart att vi ska ha en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring – allmän då vi anser att den ska vara öppen för alla på arbetsmarknaden, obligatorisk då vi anser att den ska vara solidariskt finansierad.

Men förutom dessa självklara grundprinciper är det viktigt att arbetslöshetsförsäkringen fungerar i samklang med arbetsmarknaden. Vi anser därför att det ska vara en omställningsförsäkring som syftar till att de arbetslösa så snart som möjligt ska komma tillbaka i arbetslivet.

Fru talman! Det är bl.a. därför vi anser att det är olyckligt med den nya inriktningen att man har en högre ersättning de första 100 dagarna. Denna förändring ger fel signaler, då det är oerhört viktigt att man redan från första dagen strävar efter att finna nya jobb oavsett inom vilket yrke eller på vilken plats jobben finns.

Det är även principiellt fel att man i första hand stöttar de korttidsarbetslösa, då det är de långtidsarbetslösa som bär den tyngsta ekonomiska bördan av sin arbetslöshet. Samtidigt är det ett faktum att möjligheterna att få ett nytt jobb minskar med tiden som man går arbetslös.

Vår modell för arbetslöshetsförsäkring tar hänsyn till dessa faktum. Vi inför ingen bortre parentes. Vi krånglar inte till regelverket genom att införa separata regler baserat på antalet dagar. Vi genomför en försäkring som ger 80 % av ersättningen beräknat över den senaste 24-månadersperioden. På detta sätt lämnas ingen utan skydd. Vår modell innebär att det lönar sig att ta nya jobb oavsett längd. Den förbättrar akasseersättningen över en 24-månadersperiod och underlättar för den enskilde att få fast jobb. Vi anser att egenfinansieringen i arbetslöshetsförsäkringen ska förstärkas samtidigt som arbetstagarna kompenseras genom ett höjt grundavdrag.

Konsekvensen av dessa förändringar är en arbetslöshetsförsäkring som är bättre anpassad över konjunkturcykeln och som visar på kopplingen mellan en väl fungerande ekonomi och välfärd.

Förutom dessa konkreta förändringar inom försäkringen är det viktigt att man ser över den nuvarande administrationen och den starka kopplingen till fackföreningsrörelsen. Enligt vår mening är det olyckligt att det finns en otydlig sammankoppling mellan ett privaträttsligt förfarande och den myndighetsutövning som fackföreningarna agerar utifrån då man beslutar om eventuell ersättning. Det är också ett faktum att större delen av dagens försäkringsersättning finansieras över statsbudgeten, vilket även Riksrevisionsverket påpekat i två kritiska utredningar. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med ett konkret förslag om hur denna situation ska förändras.

Fru talman! Förutom att vi har ett eget förslag om hur arbetslöshetsförsäkringen bör se ut finns det ett flertal områden inom nuvarande försäkring som bör åtgärdas. Vi vill att dagens system ska underlättas och göras mer överblickbart. Det är en uppfattning som vi delar med hela utskottet. Trots detta kommer det ständigt nya förslag som går i motsatt riktning.

Tydligast ser vi detta vad gäller de nya reglerna kring anställningsstöd. Här lyckas regeringen med konststycket att införa fyra separata snarlika anställningsstöd med olika regler, ersättningar och återkvalificeringspremiss. Är det konstigt att både arbetsförmedlare och arbetslösa samt företagare blir förvirrade?

Vi kristdemokrater anser att grunden kring anställningsstödet är bra. Men med alla dessa särregler och nya lösningar riskerar fördelarna med systemet att försvinna på grund av iveren att byråkratisera. Det vore annars ett ypperligt tillfälle för regeringssidan att visa att man lyssnar både på oppositionens och på verklighetens kritik.

Fru talman! Det finns ett stort antal ungdomar som med nuvarande regler har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Ofta beror det på bristande utbildning eller språksvårigheter. Oavsett orsak leder det till att

man har svårt att kvalificera sig till arbetslöshetsförsäkringen. Största problemet ligger i arbetstidsreglerna, som leder till att tillfälliga jobb inte kvalificerar till försäkringen. Ska försäkringen vara allmän och obligatorisk måste det även vara möjligt för ungdomar att ta del av den.

För att undvika att en permanent underklass etableras behövs en betydligt mer flexibel arbetsrätt som gör det lättare att gå in och ut på arbetsmarknaden. Det behövs därför nya kvalificeringsregler, och medlemsvillkoret bör avskaffas. Ämnar regeringspartierna göra något för att underlätta för ungdomar att få tillträde till arbetslöshetsförsäkringen?

Fru talman! I stort sett samma problem som drabbar ungdomar drabbar även egenföretagare. Dagens regelverk orsakar fler frågor och problem än vad det lägger till rätta. Det är en insikt som alla i utskottet delar. Regeringen har även fått tydliga önskemål om en utredning, som tydliggör vilka gränser som bör gälla mellan arbetsliv och arbetslöshetsförsäkring.

Men utskottsmajoriteten vill inte ta tag i problemet. Samtidigt är det uppenbart att problemet kommer att öka. Dagens arbetsmarknad ser helt annorlunda ut än i gårdagens brukssamhälle.

Fler och fler jobbar inom egna småföretag, där man kombinerar eget företagande med en traditionell löneanställning. Andra kombinerar studier med eget företagande eller likt många jordbrukare jobbar man med ett företag hemma samtidigt som man har sin huvudsakliga inkomst utanför hemmet.

Oavsett kombination är dagens regelverk och olikartade bedömning olycklig. Egenföretagarnas situation måste snarast ses över.

I detta sammanhang måste jag uttrycka min förvåning över Miljöpartiets agerande, då man nöjer sig med att regeringen tillsatt ytterligare en "liten" kommitté som ska titta närmare på frågan. Det gör man trots att språkröret Matz Hammarström har väckt en partimotion där man delar den borgerliga analysen. Varför sviker Miljöpartiet småföretagarna, när vi hade kunnat få en majoritet i denna viktiga fråga?

Fru talman! Som jag tidigare påpekat sker i dag en stor förändring av arbetslivet. Fler och fler väljer kortare projektanställningar eller kombinerar olika jobb för att säkra sitt uppehälle. En av dessa nya arbetsplatser som har växt fram är olika bemanningsföretag. Deras affärsidé är att kontraktera ett stort antal professioner, för att sedan hyra ut dem till företag som enbart behöver korttidsanställningar.

Det finns både offentliga och privata bemanningsföretag, men de jobbar inte under samma villkor. För oss kristdemokrater är det självklart att man som anställd ska ha samma förutsättningar oavsett om man är anställd av ett offentligt eller privat företag med exakt samma verksamhet. Vi anser därför att regeringen snarast ska återkomma med ett förslag som ger lika regler för privata och offentliga bemanningsföretag.

En annan grupp som utför ett viktigt arbete och som inte omfattas av de nuvarande reglerna är familjehemsföräldrar. Som vi ser det är även detta ett i många fall krävande arbete som ska innefattas i arbetstagarbegreppet och bereda dem tillträde till arbetslöshetsförsäkringen.

Fru talman! Vad gäller den överhoppningsbara tiden finns det flera behov av förändring. Långtidssjukdomar eller handikapp ska inte enligt vår mening missgynna. Därför anser vi att det är självklart att vård av

barn ska räknas in som överhoppningsbar tid oavsett hur länge föräldrarna har varit hemma med barnen.

På samma sätt bör studier betraktas om överhoppningsbar tid, och studenten ska ha rätt till arbetslöshetsersättning om övriga kriterier uppfylls.

Vi anser därför att regeringen även bör se över dessa frågor.

Fru talman! Vi kristdemokrater har redan i ett tidigare skede sagt att vi ställer oss positiva till aktivitetsgarantin, då vi anser att dess intentioner är bra. Men utfallet är helt beroende av hur man tillämpar den. Som vi ser det är det självklart att ingen ska behöva låsas in i meningslösa åtgärder. Med hjälp av en personlig handläggning ska man hitta en lösning som passar den enskilda individen. Om det är utbildning eller någon form av annan arbetsmarknadsåtgärd ska bedömas utifrån den enskildes vilja och situation.

För att ställa upp på aktivitetsgarantin krävde vi att det genomfördes en försöksperiod. Detta fanns även i regeringens första utkast till aktivitetsgarantin.

Men redan efter en månad kom nästa proposition, där aktivitetsgarantin skulle införas i hela landet utan att en utvärdering av försöksperioden genomfördes. Den totala försöksperioden blev således inte mer än fyra fem månader.

Vi varnade för att stressa igenom en sådan omfattande förändring. Men majoriteten hade redan bestämt sig. Fyraprocentmålet var viktigare än den enskildes behov.

Nu kommer det in ett stort antal rapporter om hur aktivitetsgarantin snarare har blivit en börda för de långtidsarbetslösa än en hjälp.

Är Kristina Zakrisson verkligen tillfreds med hur aktivitetsgarantin fungerar?

Kommer Kristina Zakrisson att agera för att aktivitetsgarantins problem åtgärdas?

Är Kristina Zakrisson nöjd med att vi ännu en gång lyckats med konststycket att tvinga människor in i ett nytt rundgångssystem?

Som jag ser det är den nuvarande utformningen av aktivitetsgarantin ytterligare ett exempel på hur socialdemokraterna prioriterar kvantitet framför kvalitet.

Anf. 141 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka avslag på regeringens proposition. Från Centerpartiets sida är vi inte nöjda med den och därför yrkar vi avslag. Självfallet står jag bakom samtliga mina reservationer, men jag nöjer mig med att lyfta fram reservationerna 1, under mom. 1, och 4, under mom. 2.

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som syftar till att hjälpa till vid omställningen för den enskilde som drabbas av arbetslöshet. Under de svåra åren har tyvärr arbetslöshetsförsäkringen kommit att spela rollen som ett långvarigt försörjningsmedel. Långa tider av arbetslöshet har kombinerats med åtgärdsprogram vars enda syfte har varit att generera en ny ersättningsperiod från a-kassan. Detta har skett till stor kostnad både för den arbetslöse och för stat och kommun.

Under den extrema period som 1990-talet innebar för anställda inom främst offentlig sektor, men även inom det privata näringslivet, fanns det

en större förståelse bland de drabbade för systemets utformning. Tidigare hade detta visat sig vara ett effektivt sätt att möta en lågkonjunktur. Men, fru talman, tiderna har förändrats. Av de hundratusentals jobb som försvann under de svåra åren kom endast ett fåtal tillbaka när tiderna blev bättre.

Fullt medveten om att man aldrig ska använda ordet aldrig gör jag det ändå: Aldrig har kunskap omsatts i den hastighet som i dag. Inte sedan den industriella revolutionen har en sådan omvandling av den svenska arbetsmarknaden skett.

Den här omvandlingen ställer nya krav på såväl arbetstagare och arbetsgivare som det omkringliggande samhället. De nya kraven medför ett större ansvar för den arbetslöse att se över sina möjligheter att få ett arbete på hemorten eller i den nära omgivningen. Efter en tids arbetslöshet har det tidigare varit möjligt att gå tillbaka till sitt gamla yrke. I dag är detta inte möjligt. Företag effektiviserar, ändrar sin verksamhet eller läggs helt enkelt ned. I stället är det i dag av yttersta vikt att man som arbetslös så tidigt som möjligt får föra en diskussion om den uppkomna situationen och vad som krävs för att komma ur den.

Att som arbetsförmedlare komma med raka besked redan tidigt må vara smärtsamt, men än värre är det att leda in den arbetslöse i en falsk förhoppning om att man ska kunna fortsätta med sitt yrke på sin hemort. Genom att snarast göra en inventering av den arbetslöses kompetens och behov kan en individuell handlingsplan upprättas och nödvändiga åtgärder sättas in.

Fru talman! Aktivitetsgarantin, eller AGA:n, som de arbetslösa själva kallar den, var kanske en god tanke när den beslutades. Men nu gör den ingen människa glad.

Det skyndsamma införandet av aktivitetsgarantin medgav heller inte möjlighet för de lokala arbetsförmedlingarna att omfördela de resurser som stod till deras förfogande. Ett exempel som kommit till min kännedom är de 14 personer som varje dag åker fem mil enkel väg för att delta i aktivitetsgarantin. Reseersättningen de får för detta motsvarar 9 kr per mil. Som alla vet är det länge sedan kostnaden för bilresor låg på en sådan låg nivå. Inte nog med att man tvingar de arbetslösa till inte sällan meningslös ”pysselsättning”, man åsamkar dem även en ekonomisk kostnad när de redan har det besvärligt. Det hade varit bättre att låta en handledare åka ut till de arbetslösa än tvärtom. Men till det fanns inte resurser.

Aktivitetsgarantin medför även problem för de som ställt sin plats på arbetsmarknaden till förfogande för en yngre förmåga. Vi vet att det har förekommit, inte sällan i samarbete mellan fack och arbetsgivare, såväl inom privat som offentlig sektor. Dessa, som mot löfte om en pensionering, lämnat sitt arbete tvingas nu att delta i denna typ av åtgärd. Om man när man erbjöds denna möjlighet hade vetat vad det skulle innebära, hade man med all säkerhet avstått från den möjligheten. Informationen har varit för otydlig, och man känner sig lurad.

Samordningen mellan de kontakter som en arbetslös måste ha med kommuner och andra myndigheter måste förbättras för att öka tryggheten för den arbetslöse. Att veta att man kommer att möta samma handläggare varje gång man behöver ta kontakt med arbetsförmedling eller kommun är en sådan trygghetsskapande åtgärd. Inte sällan handlar det om männi-

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

skor som har dålig erfarenhet av kontakter med myndigheter. Att då vidta åtgärder som syftar till att bygga upp förtroendet är en viktig del i att från myndigheternas och den arbetslöses sida både ta och fördela ansvaret mellan aktörerna. Bemötandet av den enskilde är här otroligt betydelsefullt för en fortsatt bra utveckling av det gemensamma arbetet att människor ska kunna få ett arbete efter en period av arbetslöshet.

Småföretagarnas möjligheter att få ta del av a-kassan måste förbättras. Den hållning som regeringen intar i propositionen är därför inte tillfredsställande. Intentionerna i utredningen om företagares rätt till ersättning från arbetslöshets- och socialförsäkringen, SOU 1998:34 *Företagare med restarbetsförmåga*, bör beaktas i större utsträckning för att stimulera fler att starta företag.

Det är inte acceptabelt att man, som i propositionen, hänvisar till att detta berör en så liten grupp att man ska vänta och se. En sådan beskrivning av verkligheten ger fel signaler till befintliga solo- och mikroföretag men även till dem som står i startgroparna som företagare. I förlängningen riskerar detta att hämma företagsutvecklingen i Sverige.

Fru talman! Situationen för studenter som kvalificerat sig till a-kassan måste förbättras. Den karens på tre månader som regeringen har infört för studenter drabbar många med försörjningsansvar som i stället riskerar att ställas utan ersättning över huvud taget. Under sommarmånaderna står studenterna till arbetsmarknadens förfogande, inte tu tal om detta. Det måste de, om inte annat för att kunna ta del av det kommunala socialbidraget. Regeringens nuvarande inställning medför dels att studenterna hänvisas till socialbidrag, dels att kommuner på ett onödigt sätt belastas med kostnader för studenter som skulle kunna försörja sig själva genom arbetslöshetsförsäkringen.

Att som arbetslös aktivt söka arbete eller delta i utbildning är viktigt för att snabbt kunna återinträda på arbetsmarknaden. Centerpartiet anser att det råder för lite rörlighet på arbetsmarknaden både geografiskt, där rörligheten är ensidig in mot storstäderna, och yrkesmässigt, där alltför många inte byter till ett yrke där efterfrågan är större.

Rörlighetens betydelse har framkommit i såväl den regionalpolitiska utredningens slutsatser som i NUTEK:s rapport *Arbetskraftens rörlighet – ett smörjmedel för tillväxt*. Åtgärder för att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden bör därför prioriteras.

Centerpartiet har under motionstiden föreslagit ett flertal åtgärder som skulle stimulera till ökad rörlighet, t.ex. höjt reseavdrag och mer resurser till infrastrukturella satsningar, sänkta arbetsgivaravgifter och mer resurser till utbildning och forskning. Tyvärr har dessa förslag inte fått gehör i riksdagen detta år. Förhoppningsvis kommer de trots allt att få genomslag under kommande budgetår. Regeringens passivitet gör att vi tappar tempo och att många, alltför många, kommer att lida såväl psykisk som ekonomisk skada av detta.

Anf. 142 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 5, 6 och 22.

Politiskt hyckleri, akrobatiska övningar med regler och lagar – så vill jag beskriva de beslut vi håller på att diskutera.

I utskottets betänkande står det: ”De nuvarande reglerna vad gäller villkoren för att kvalificera sig för arbetslöshetsersättning bibehålls i huvudsak.” Men bara några rader under detta står det att ”återkvalificeringsvillkoret slopas. Ersättningsperioden blir längst 300 ersättningsdagar för alla oavsett ålder.”

Med andra ord: På en och samma textsida, med bara några raders avstånd sinsemellan, står två påståenden som motsäger varandra. Vi vet varför detta inträffar. Regeringen vill ge sken av att den mycket omtalade bortre parentesen i arbetslöshetsförsäkringen inte införs, men samtidigt, i praktiken, föreslår regeringen att just en sådan avslutning av tiden med försäkring blir laglig. Till råga på allt kommer de nya bestämmelserna att leda till en hård och kontinuerlig övervakning av de arbetslösa. Någon-
ting som liknar en arbetslöshetspolis börjar ta form.

Vi vet att socialdemokraterna och deras stödpartier i utskottet och i riksdagens plenisal gör allt de kan för att skapa förvirring kring detta dubbelspel. Dimridåer av vackra fraser om legitimitet och rättvisa sprids kring de nya hårda bestämmelserna. Men den bortre parentesen är i dag ett faktum. Detta försvårar den politiska dialogen i vårt land. Det skulle ha varit ärligare och enklare att helt acceptera de nödvändiga förändringar som livet tvingar oss till och begränsa i tid möjligheten till försäkringen. Ersättningen får inte bli evig. Den bör inte förlängas hur många gånger som helst. Då leder den till permanent arbetslöshet och stänger ut permanent stora grupper människor från ett aktivt och ansvarsfullt liv. Detta är en känd ståndpunkt, en uppfattning som i praktiken tusen gånger om har visat sig stämma med vardagen.

Jämför de komplicerade formuleringarna som finns i texten med vår reservation: ”Deltagande i arbetsmarknadspolitiska program skall bara kunna återkvalificera en gång. För arbetslösa som trots allt blir utförsäkrade bör det finns ett efterskydd på en nivå som är lägre än arbetslöshetsersättningen. Denna ersättning skall till skillnad från socialförsäkringarna inte sänkas på grund av den enskildes besparingar eller fastighetsinnehav.”

Skillnaden mellan de nya reglernas effekter och de resultat som ett sådant förslag vill åstadkomma är inte stor. Men varför då alla dessa komplicerade retoriska piruetter? Varför ska vi ha en diskussion kring detta? Jo, därför att man inte vill erkänna att man inför den bortre parentesen. Detta är mycket skadligt för det politiska livet. Det är så man skapar det som kallas för politikerförakt.

När ska vi kunna komma överens över partigränserna om en mycket enkel sanning? Vi bör säga vad vi gör, vi bör göra det vi säger. Detta skulle vara mycket sunt för oss alla.

Vidare skulle jag vilja ta fram några ödesdigra följder som de komplicerade förändrade reglerna leder till.

Först och främst är det AGA:n. Vi har redan hört talas om den här. Vi har läst om den. Vi vet att det finns ett växande missnöje bland de arbetslösa angående aktivitetsgarantin.

Jag har mina vardagliga kontakter med långtidsarbetslösa invandrare. Jag har fått höra absolut hårresande berättelser. Det är kurser för nybörjare i engelska i vilka man tvingar folk som redan kan engelska att delta, besök på Vasamuseet, långläsning av datahandböcker utan tillgång till en bra handledare för övningar på datorer osv. Jag tror att det avstånd som

finns mellan invandrarbefolkningen och det svenska samhället när det gäller de långtidsarbetslösa invandrarna kommer att växa lavinartat om detta fortsätter.

Hur man tillämpar aktivitetsgarantin har också att göra med de berömda handlingsplanerna. Om handlingsplanerna har jag redan under min relativt korta tid i riksdagen hunnit prata flera gånger. De är mycket ofta bara ord på papper – om de ens existerar. I vår reservation 6 kräver vi en mycket snabb analys och utvärdering av dessa personliga handlingsplaner. Det är mycket viktigt.

Det finns andra delar av det som diskuteras i betänkandet som väcker mycket stora frågor. Man talar t.ex. väldigt mycket i betänkandet om kulturarbetare som oetablerade. Jag skulle vilja veta vilken arbetsförmedling och vilken arbetsförmedlare i hela världen som skulle ha betraktat Van Gogh som en etablerad kulturarbetare när han inte under hela sitt liv hade sålt en enda tavla.

Jag har faktiskt träffat mycket kunniga invandrare som t.ex. är godkända som översättare till sina hemspråk, sina modersmål, men som arbetsförmedlingen för kulturarbetare inte vill registrera på grund av olika formella hinder. Åtminstone en av dessa människor har redan gjort yrkesresor till sitt hemland tillsammans med svenska författare som hon hade översatt på ett alldeles utmärkt sätt. Men hon får inte ha en plats i registret på arbetsförmedlingen för kultur och medier.

Nu ska arbetsförmedlingen för kultur och medier bedöma vem som är etablerad och vem som inte är etablerad. Jag ryser! Samtidigt måste jag säga att jag är väldigt glad för att i hela mitt svenska liv ha varit på arbetsförmedlingen en enda gång, gått ut och aldrig kommit tillbaka. Man skulle ha försökt att stoppa mig från att försöka skriva på svenska. Man sade till mig år 1970: Du kan inte bli journalist på svenska. Du kan inte skriva på ett språk som inte är ditt modersmål.

Likadant är det väldigt viktigt att vi rättar till orättvisorna som drabbar företagarna när det gäller arbetslöshetsersättning. Det finns oklara regler, och de tillämpas på olika sätt från arbetsförmedling till arbetsförmedling. Människorna vet inte när de startar ett företag vad som väntar dem om det blir dåligt och inte går. Allt detta är mycket skadligt för företagarlivet i Sverige. Därför yrkar jag bifall också till reservationerna 7 och 2.

Anf. 143 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! Den proposition som vi ska behandla här i dag om en rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring bildar tillsammans med det beslut vi fattade i våras om aktivitetsgarantin grunden för en ny inriktning i arbetsmarknadspolitiken. Det är en politik med fokus på de grupper som i dag står vid sidan av arbetsmarknaden. Det är de som är långtidsarbetslösa eller riskerar att bli det.

I april 1994 fanns det sammanlagt 565 000 personer i öppen arbetslöshet eller i åtgärder. Arbetsmarknadspolitiken hade aldrig tidigare stått inför en sådan svår och omfattande uppgift. Nu, sex år senare, ser bilden helt annorlunda ut. I april 2000 var antalet personer utan jobb eller i åtgärder 315 000. Det är en minskning med 250 000 personer.

Den här omställningen från massarbetslöshet till tillväxt och ökad sysselsättning kräver en ny inriktning. Det kräver en arbetsmarknadspoli-

tik som är inriktad på den enskilde individen och som dessutom främjar målet om en väl fungerande arbetsmarknad.

En väl fungerande arbetsmarknad är beroende av att arbetskraften har en hög och relevant kompetens, att matchningen av lediga arbeten och arbetsökande fungerar väl, att rörligheten mellan olika delar av arbetsmarknaden är hög och att den könsupplade arbetsmarknaden bryts. Men den absolut viktigaste uppgiften är att medverka till att ingen som vill och kan arbeta ska behöva stå utanför arbetsmarknaden.

Det är för dem som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa som aktivitetsgarantin har införts. För att nå bästa möjliga resultat av de insatser som kan göras för dem som är arbetslösa ska den individuella handlingsplanen upprättas tillsammans med den det berör. En aktiv medverkan från den som är arbetslös är en förutsättning för ett bra resultat.

Inom aktivitetsgarantins ram ska alla arbetspolitiska åtgärder kunna erbjudas med den mycket stora skillnaden att det nu inte är en tidsbegränsning på sex månader. Nu ska man inte när man upprättar planen titta på vilken tid som finns till förfogande. Nu ska man titta på vilken tid den här människan behöver för att komma tillbaka till arbete. För en del kanske det handlar om ett par veckor. För andra kan det handla om mycket längre tid.

I aktivitetsgarantin finns ingen bortre tidsgräns. Man deltar tills man får jobb, börjar en utbildning eller själv av andra skäl väljer att lämna åtgärden. För oss socialdemokrater är det av avgörande betydelse att alla ska ha möjlighet att få det stöd och den hjälp som man behöver.

Även om statistiken visar att vi har lyckats väl i kampen mot arbetslösheten är det fortfarande alldeles för många som inte har ett eget arbete att försörja sig på. En stor del av de som i dag är arbetslösa behöver någon form av åtgärd för att stärka möjligheten att komma tillbaka till arbete.

I många fall har dessa människor tidigare haft ett jobb som inte har krävt mångåriga teoretiska studier. I dag krävs det i de allra flesta fall att man har minst gymnasiekompetens. Det är inte alltid så lätt för människor som kanske har jobbat 10, 15 eller 20 år på samma ställe att ställa om och börja studera.

Det kan krävas mycket för att den enskilde ska få den motivation som behövs. Därför poängterar jag igen att det är av yttersta vikt att den individuella handlingsplanen verkligen är ett dokument som har upprättats tillsammans med den sökande.

Införandet av aktivitetsgarantin innebär att arbetsmarknadspolitiken inriktas på den enskilde individen och att större resurser kan avsättas för den som är eller riskerar att bli långtidsarbetslös.

Fru talman! När det gäller trygghet vid arbetslöshet spelar den svenska modellen för arbetslöshetsförsäkring en avgörande roll. Den är och ska vara en inkomstbortfallsförsäkring. Den ska ge inkomsttrygghet under en omställningsperiod tills den som är arbetslös får nytt jobb.

Den som blir arbetslös ska inte behöva riskera att hela tillvaron rasar på grund av det. Jag vill poängtera att förslagen till förändringar – för första gången på länge, kan man kanske säga – innebär förbättringar.

Det är förslag om högre ersättning de första 100 dagarna, begränsat sökområde under samma tid, mildring av sanktionsreglerna och utökning

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

av vad som ska betraktas som förvärvsarbete vid bestämmande av ersättningsrätt till en första period.

Framför allt betonar regeringen i propositionen rättssäkerheten för den enskilde och vikten av att regelverket tillämpas lika överallt. För att trygga rättssäkerheten krävs att reglerna är tydliga och att tillsynen över arbetsförmedlingarna och arbetslöshetskassorna sköts på ett bra sätt.

Den kritik som till en viss del har framförts mot försäkringen har ofta handlat om att regelverket inte tillämpas lika. Det är ett rättssäkerhetsproblem som drabbar dem som är arbetslösa men som också riskerar att äventyra legitimiteten.

Eftersom arbetslöshetsförsäkringen är solidariskt finansierad är det viktigt att den präglas av legitimitet och rättssäkerhet. Både de som är arbetslösa och de som har arbete ska kunna uppfatta kraven som ställs på dem som är arbetslösa som rimliga och väl avvägda.

Kravet på att den som är arbetslös och ska ha rätt till ersättning aktivt ska söka jobb ställs naturligtvis redan i dag men har i propositionen förtydligats. Det betonas också i propositionen att det är en omställningsförsäkring som ska ge inkomsttrygghet i samband med arbetslöshet.

Från utskottets sida har vi föreslagit en förändring beträffande vilka anställningar som ska kvalificera till ersättning. I det nuvarande regelverket ingår inte anställningar med anställningsstöd. För dem som får ett jobb som är finansierat med anställningsstöd kan det verka mycket märkligt att det i övrigt inte skiljer sig från andra anställningar – men vid eventuell arbetslöshet upptäcker man skillnaden. Vi föreslår alltså att även anställningar med anställningsstöd ska vara kvalificerande.

Fru talman! Att försäkringens värde har urgröpts de senaste åren är en utveckling som kan bidra till att tilltron till försäkringen minskar. Alltför av de yrkesarbetande skulle i dag om de blev arbetslösa inte få 80 %. Många skulle få kanske 50 eller 60 %. Det kan göra att viljan att solidariskt finansiera försäkringen minskar. Därför är det glädjande att regeringen i propositionen tar ett första steg i riktningen att höja taket.

Till skillnad mot t.ex. Moderaterna tror inte vi socialdemokrater att en låg dagersättning påverkar möjligheten att få jobb – annat än möjligen i negativ riktning. Man har så fullt upp med att klara sin ekonomiska situation att man varken orkar eller kan söka andra jobb. Vi är övertygade om att de som är arbetslösa inte är det för att det är en så bekymmerslös och trevlig tillvaro att vara det, utan för att det inte finns lämpliga jobb för dem. Det kan också bero på att de av olika skäl inte får jobben trots att de har kompetensen.

Alla arbetslösa som jag har träffat har som högsta önskan att få ett arbete där de känner att de gör nytta och kan använda sin kompetens och att de själva kan bidra till försörjningen av sig själva och sina familjer.

Det är för att värna den enskilde individen som vi måste ha en arbetsmarknadspolitik som är en kombination av en bra och trovärdig arbetslöshetsförsäkring och ett system som kan erbjuda åtgärder till dem som behöver. Då kan vi också uppnå arbetsmarknadspolitikens främsta syfte: att förmedla arbete till arbetslösa och arbetskraft till företagen, att öka de arbetslösas kunskaper och stödja dem som har extra svårt att få arbete.

I likhet med andra försäkringar har arbetslöshetsförsäkringen regler om en begränsning av ersättningsrätten. Ett av skälen till att regelverket

inte alltid har tillämpats lika på alla håll uppges vara att man upplever att sanktionsreglerna är väldigt stränga i förhållande till det regelbrott som man begår. I dag är det så att om man t.ex. nekar att anta ett lämpligt arbete så kan man avstängas helt från ersättning i mellan 10 och 60 dagar. Det kan bli rätt ansemliga belopp. Det nya förslaget innebär att den som nekar ett erbjudet lämpligt arbete första gången kan få sin ersättning nedsatt med 25 % under 40 dagar. Om man gör det en gång till kan man få ersättningen nedsatt med 50 % och om det upprepas en tredje gång så kan man avstängas helt.

I propositionen föreslår regeringen att den arbetssökande under ett inledningsskede ska kunna avgränsa sitt arbetssökande till arbete inom yrket och närområdet. Det innebär ett visst rådrum under de första 100 dagarna för att anpassa sig till den nya situationen.

För de allra flesta är det en omskakande upplevelse att bli arbetslös. Det handlar inte bara om ekonomi – det innebär också ofta stora sociala förändringar. Den dagliga rutinen, som kanske har pågått i flera tiotals år, rubbas. Kontakterna med arbetskamraterna upphör.

Då är det viktigt att den som har blivit arbetslös så snabbt som möjligt kan få stöd och hjälp att hitta ett nytt arbete. Inom tre månader ska en individuell handlingsplan ha upprättats – inte av arbetsförmedlaren utan av den arbetssökande och handläggaren tillsammans.

Fru talman! Införandet av aktivitetsgarantin tillsammans med förändringarna i försäkringen bildar den helhet som ligger till grund för den nya arbetsmarknadspolitiken. Det är en kraftig satsning på dem som har svårast att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Jag yrkar avslag på motionerna i de delar de inte kan anses tillgodosedda och bifall till propositionen med de förslag till förändringar som utskottet har framfört.

Anf. 144 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill först rätta Kristina Zakrisson. Vi har inte talat om att de arbetslösa ska ha låg dagpenning från a-kassan. Det är i och för sig sant att vi förordar en 75-procentig ersättningsnivå, men en 75-procentig ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen med moderata skatter ger betydligt mer i plånboken än en 80-procentig ersättningsnivå med socialdemokratiska inkomstskatter.

Fru talman! Jag tror att vi pratar om två olika aktivitetsgarantier. Dels talar vi om den socialdemokratiska aktivitetsgarantin – eller rättare sagt: Kristina Zakrisson talar om den. Dels har vi den andra, som de arbetslösa talar om. Då låter det så här: Vi känner oss inlåsta. Arbetslösa tvingas att sitta sysslösa sex timmar om dagen – ur Expressen. Han tvingas gå på vuxendagis. Jag känner mig kränkt av aktivitetsprogrammet – ur Expressen den 16 november. Ur Läsarnas DN: Aktivitetsgarantin är förnedrande.

Fru talman! Jag konstaterade i mitt inledningsanförande att av den arbetsföra befolkningen mellan 16 och 64 år står en miljon människor – 18 % – utan ett riktigt arbete. Jag vill fråga Kristina Zakrisson: Hur många nya jobb tror Kristina Zakrisson att det skapas om vi bifaller propositionen?

Anf. 145 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag tyckte att det var beklämmande att sitta och höra den ena efter den andra tala om vilken katastrof aktivitetsgarantin är. Som politiker och som riksdagsledamot hoppas jag verkligen att vi inte bygger våra beslut och våra ställningstaganden på artiklar i Expressen och DN.

Jag har naturligtvis också fått höra, och tagit till mig, en del kritik. Men jag vill påpeka att t.o.m. om man går igenom pressklippen – och alltså bortser från att prata med dem det berör utan läser tidningarna – så ser man att 85 % av klippen handlar om positiva erfarenheter. 10 % är negativa. Då är detta mest från lokalpressen, och det är oftast den som träffar dem som detta verkligen berör.

Dessutom skulle AMS enligt uppgift i dag fatta beslut om ett kvalitetssäkringsprogram för aktivitetsgarantin. Jag hoppas verkligen att vi inte ska behöva prata om två olika aktivitetsgarantier. Det ska finnas en bra aktivitetsgaranti för dem som är långtidsarbetslösa. Det ska upprättas individuella handlingsplaner, och de arbetslösa ska ha möjlighet att få de resurser och den hjälp som de behöver för att komma tillbaka i arbete.

Anf. 146 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tycker i och för sig att man bör läsa tidningarna och att man bör ta del av de brev, telefonsamtal och elektroniska mejl som man får. Det är inte alldeles tokigt att grunda sina politiska beslut på vad människor de facto upplever snarare än på vad man till äventyrs diskuterar i den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Det är svårt att bedöma att det finns en stor överensstämmelse mellan den aktivitetsgaranti som Kristina Zakrisson talar om och den aktivitetsgaranti som omfattar många arbetslösa i vårt land.

Jag konstaterar att Socialdemokraternas ovilja att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en omställningsförsäkring nu leder till att man måste skärpa den faktiska tillämpningen av de regelsystem som kringgärdar försäkringen. Man måste införa regler för att hålla tummen i ögat på de arbetslösa när de samhälleliga resurserna vid arbetsförmedlingarna i stället borde användas till att hjälpa människor och underlätta för dem att komma ut på den arbetsmarknad där alltför företag efterfrågar arbetskraft.

Låt mig till sist, fru talman, återupprepa min fråga. Av den arbetsföra befolkningen mellan 16 och 64 år står nära en miljon människor utan ett riktigt jobb. Det är 18 % av den arbetsföra befolkningen. Hur många jobb tror Kristina Zakrisson att den här propositionen kommer att generera?

Anf. 147 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Mikael Odenberg lyssnade riktigt på vad jag sade. Jag sade att jag hoppas innerligt att vi inte grundar våra ställningstaganden och beslut på vad som står i tidningarna. Däremot tycker jag att det är väsentligt att läsa de brev man får av folk, att prata med dem i telefon och att träffa dem personligen. Det ser jag som två skilda saker. Vi ska naturligtvis ta till oss vad folk säger. Vi ska ta till oss den kritik som en del av dem som fått del av aktivitetsgarantin har fört fram. Vi ska

naturligtvis göra vad vi kan för att se till att det fungerar bättre där det inte fungerar bra i dag.

Vi har också varit i kontakt med AMS. Vi har pratat med ledningen och fört fram den kritik som har kommit. Vi har poängterat att för att aktivitetsgarantin verkligen ska vara bra för den enskilda, för att den ska göra nytta och för att fler ska komma tillbaka i arbete ska arbetsförmedlingarna nu lägga ned tid och resurser på att jobba individuellt med de här människorna.

Jag är övertygad om att aktivitetsgarantin och den här propositionen faktiskt medverkar till att fler får arbete.

Anf. 148 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har ett par frågor till Kristina Zakrisson. Jag var faktiskt ganska positivt inställd till aktivitetsgarantin. Jag minns särskilt Sonja Franssons inlägg i arbetsmarknadsutskottets debatt. Hon hade flera olika positiva saker att säga om den. Det var idéer om hur man skulle arbeta. Jag trodde på detta när vi beslutade i de här frågorna i våras.

Men nu har jag via e-post och telefonsamtal fått höra att människor känner sig kränkta. Man är ledsen och upprörd och känner att man inte kommer vidare.

Kommer Socialdemokraterna att inte ha så väldigt bråttom i framtiden när man ska genomföra någon reform på det här området? Jag tror fortfarande att vi behöver hantera frågor ungefär så här, men det måste finnas regler och verksamhetsföreskrifter för de statliga verken innan man genomför en sådan här reform.

Dessutom har jag en annan fråga. Kristina Zakrisson säger att det är viktigt att saker och ting hanteras lika överallt. Jag är rätt övertygad om att det inte ska hanteras lika överallt eftersom samhället ser så olika ut i olika delar av landet. Behoven ser inte likadana ut i olika delar av landet, varken för de arbetslösa eller för arbetsgivarna. Därför tror jag att det är viktigt att man i stället decentraliserar och för ut besluten. Det är klart att grunden ska vara lika över hela landet, men det aktiva utförandet ska inte vara exakt lika överallt. Där ska de enskilda människornas behov vara grundläggande.

Anf. 149 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara instämma i det Margareta Andersson avslutade med. Det är de enskilda människornas behov som ska vara styrande. Det är det som gäller i aktivitetsgarantin. Jag tycker att det är ledsamt om man säger att man inledningsvis var positiv, men nu när man hör att det finns folk som inte tycker att det är bra, tycker man att det ska tas bort eller vad det nu är Margareta Andersson tycker. Jag tycker för min del att om vi har infört något som vi tror på och sedan hör att det inte fungerar bra på alla håll ska vi naturligtvis arbeta för att det blir bra där också. Jag måste än en gång upprepa att om vi ska hålla oss till pressklippen, som verkar var det som gäller här, är faktiskt 85 % av dem positiva.

När vi som politiker inrättar någonting som vi tror på, som vi tror är bra och som vi tror kommer att gynna den enskilda, kan vi inte säga att det tyvärr inte blev bra på några ställen och därför ska vi ta bort det. Såvitt jag kommer ihåg fanns det rätt mycket kritik mot den s.k. rundgången tidigare. Människor kunde gå arbetslösa och få sex månaders

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

åtgärd som man inte tyckte var så upplyftande för den enskilda. Det var mest till för att man skulle få nya dagar. Detta är också ett sätt att bryta rundgången. De s.k. volymåtgärderna som man pratade om är borta. Detta är en aktivitetsgaranti med inriktning på den enskilda individen. Jag tycker fortfarande att det är viktigt att regelverket tillämpas lika överallt.

Anf. 150 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker också att det är viktigt att man förbättrar saker och ting. Det jag är kritisk mot i frågan om aktivitetsgarantin är egentligen inte vad den ska innehålla när man har utarbetat regler och förordningar, utan att man genomför den så snabbt. AMS hade inte tid. Man hade semester en månad. Jag tycker att man ska låta det ta lite längre tid mellan beslutet och genomförandet. Det händer ibland att vi beslutar den 18 december vad som ska träda i kraft den 1 januari. Det är inte ett bra sätt att besluta saker och ting på. Då får vi de här effekterna.

Jag tror dessutom att det går att göra den här aktivitetsgarantin betydligt bättre. Det finns också vissa saker som gör att jag är tveksam. Ibland dröjer det för länge. Folk hinner gå arbetslösa för länge. Efter två år tvingas man in i detta. Jag anser att man måste komma in väldigt snabbt. Om jag tolkar Kristina Zakrisson rätt säger hon att man ska upprätta den här handlingsplanen efter tre månader. Då kan jag i någon mån förstå det. Men i propositionen kan man utläsa att det handlar om att man efter två år ska tvingas in i någon form av aktivitetsgaranti. Jag hoppas att jag har missuppfattat detta och att det är det Kristina Zakrisson har sagt här i debatten som gäller.

Anf. 151 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller kritiken om att detta genomfördes för snabbt vill jag säga att detta faktiskt var en av de åtgärder som föregicks av ett pilotprojekt. Det hade pågått i några månader inom några utvalda områden i landet. Det var inte så att man genomförde det över en natt.

Sedan är det ju så att det finns en del barnsjukdomar hos det mesta som införs. Jag tror också, som Margareta Andersson, att det här går att göra bättre. Det har gjorts väldigt bra på många håll. I det län som jag kommer från, Norrbotten, har vi en hög arbetslöshet och många långtidsarbetslösa. Jag har träffat många som tycker att det här är bra. Jag har träffat arbetsförmedlare. Jag har fått verifierat från t.ex. Pajala, som ofta omtalas i andra sammanhang, att det är många som är jätteglada över detta och känner att de har fått en nystart. Det går säkert att göra det bättre på många håll, men redan i dag är det faktiskt bra på många håll. Det är väldigt många som tycker att det här är bra, det var någonting som lyfte dem och gör att de kan gå vidare.

Anf. 152 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Kristina Zakrisson för det tydliggörande talet. Jag vill framför allt tacka för meningen om fokus för dem står utanför. Det handlade ju egentligen mitt tal väldigt mycket om också. Jag tänker på dem som även med denna proposition hamnar utanför. Det gäller ungdomar och i många fall invandrare som hamnar utanför på grund av den främre parentesen. Det gäller föräldrar som inte

räknas in, dvs. s.k. överhoppningsbar tid. Det gäller egenföretagare och företag som helt plötsligt inte räknas. De är ju glömda här. Jag undrar hur ni ser på det.

En annan sak är det krångel som jag också tog upp. Här får jag faktiskt ta hjälp av de enkla papper vi har med oss. För allmänt anställningsstöd, förstärkt anställningsstöd och utökat förstärkt anställningsstöd gäller återkvalificering. Sedan kommer särskilt anställningsstöd, och där gäller inte återkvalificering. Sedan blir vi förvånade över att folk ute i landet tycker att detta är svårt.

Till detta kommer sedan aktivitetsgarantin. Jag tillhör dem som tycker att det är en bra idé. Det är t.o.m. en mycket god idé, men det förutsätter en liten detalj. Det är att det inte är färdigtryckta personliga handlingsplaner, för då är de inte längre personliga. Det är mängder av människor som hör av sig och säger att detta inte fungerar i verkligheten. Då måste vi göra något. Då känner man en viss förvåning. Jag har själv sprungit på socialdemokratiska kommunalpolitiker som undrar vad som händer nu.

Anf. 153 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag får tacka för komplimangen. När det gäller fokus för dem som står utanför vill jag säga att vi inte har glömt ungdomar, invandrare och småföretagare. Även om inte just den här propositionen om arbetslöshetsförsäkringen handlar specifikt om det, har vi faktiskt poängterat att vi har en viss förståelse för Kristdemokraternas motion som handlar om dem som inte har kommit in. Men arbetslöshetsförsäkringen är just en arbetslöshetsförsäkring som ska försäkra mot inkomstbortfall. Det är en försäkring för dem som är etablerade på arbetsmarknaden.

Både vi och regeringen är medvetna om att det är ett problem med dem som i dag inte kommer in på arbetsmarknaden och därför inte klarar sin egen försörjning. Nu ska jag läsa innantill i betänkandet: "Det har därför påbörjats ett arbete inom Regeringskansliet med att kartlägga dessa grupper och analysera varför de står utan försäkringsskydd och, om det statsfinansiella läget medger det, hur skyddet skulle kunna förbättras inom ramen för försäkringssystemet."

Men det huvudsakliga problemet är ju att de inte kommer in på arbetsmarknaden. Det var det jag menade när jag pratade om dem som inte får jobb trots att det finns lämpliga jobb åt dem. Det finns ju väldigt många människor som det skulle finnas lämpliga jobb åt men som kanske inte har ett lämpligt namn eller av andra skäl inte får jobbet. Det är ju huvudproblemet för dem.

Anf. 154 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag är väl medveten om att man i utskottet i skrivningar i många stycken har sagt att man har stor förståelse för kristdemokraterna. Jag är tacksam för det.

Problemet är ju att det inte räcker med förståelse. Det räcker inte med kommittéer. Trösklarna är kvar. Och så länge trösklarna är kvar finns även utanförskapet.

Det innebär genast att min fråga fortfarande blir densamma som tidigare: Vad ämnar ni göra? Eller ska vi ha en kommitté över kommittéerna som funderar på varför kommittéerna aldrig blir färdiga med sitt resultat?

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Anf. 155 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag har stort förtroende för att regeringen när man tillsätter en utredning för att titta på problemen gör det för att försöka hitta ett sätt att få bort problemen, t.ex. när det gäller invandrare som står utanför.

Jag tror för min del att det handlar mycket om attityder. Men huvudproblemet är ju att de här människorna inte kommer in på arbetsmarknaden trots att det finns jobb.

Jag brukar jämföra det med hur det är hemma i Norrbotten. Hos oss finns det många arbetslösa därför att det inte finns arbetstillfällen. I storstäderna har vi många arbetslösa, men trots att det finns arbetstillfällen anställer man inte de här människorna.

Som sagt var, jag har stort förtroende för att när regeringen tillsätter en utredning är det i syfte att få bort problemen, att hitta sätt att få in de här människorna på arbetsmarknaden.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.03 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

11 § (forts.) Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m. (forts. AU5)

Anf. 156 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Inför dagens debatt om förändringar i arbetslöshetsersättningen är vi många som har fått mejl från enskilda och från olika organisationer för arbetslösa. Gemensamt för dessa synpunkter och kommentarer är en oro för att de nya reglerna ska innebära orimliga krav.

Det kan ju ses som ganska förståeligt. En stor del av den oro vi möter kan förklaras i mer allmänna termer av hur utsatt man är när man inte har jobb utan är arbetslös. Det är en grannliga uppgift att balansera tillit, tilltro och respekt för arbetssökande med rimliga krav för rätten till ersättning. Krav måste finnas i ett försäkringssystem. Det är ju inte medborgarlön det handlar om. A-kassan är och ska vara en omställningsförsäkring.

En del av den oro som finns för att reglerna ska bli orimliga bottnar också i de strömningar som ibland kommer till uttryck i olika sammanhang, inte minst från högerhåll som vi har hört här i dag men också från annat håll. Bl.a. den utredning som ligger till grund för propositionen om arbetslöshetsersättning, *Kontrakt för arbete*, är repressiv till sitt innehåll. Den fick också mycket kritik då det gick att utläsa en underton av misstro mot människor som har hamnat i arbetslöshet.

Misstron är ett synsätt som vi hittills inte har byggt våra trygghetssystem på. Det är ett synsätt som jag menar inte heller kännetecknar de förändringar som nu föreslås i arbetslöshetsersättningen.

För övrigt är det lätt att bemöta påståenden om att arbetslösa inte gör vad de kan för att få ett arbete. Det är utrett i undersökningar och kartläggningar bl.a. kring sökintensitet.

Arbetslöshetsersättningen fyller flera funktioner, i första hand som en ekonomisk försäkring för den enskilde. Men den ska också ses som en del i arbetsmarknadspolitiken i stort och som ett inslag i lönebilden, då främst för att sätta en nedre gräns för den s.k. reservationslönen och motverka lönedumpning.

Vi i Vänsterpartiet menar att en rättvis arbetslöshetsförsäkring ska vara solidariskt finansierad där vi solidariskt bär risken för arbetslöshet. Vi står bakom de förslag till förändringar vi nu har att ta ställning till. Vi välkomnar också den förändring som utskottet föreslår, att anställningsstöd förutom aktivitetsgaranti ska vara kvalificerande.

Det går inte att nämna alla förändringar som föreslås, men vi vill särskilt kommentera några.

Det ena är kravet på handlingsplaner som har diskuterats här tidigare i dag. Det finns från vissa håll kritik mot att man som arbetssökande måste ställa upp på en handlingsplan för att få rätt till ersättning. Men det är väl i högsta grad rimligt. Krav på att man som arbetssökande ska ställa upp på arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller ta lämpligt arbete har alltid funnits med och måste finnas med i en försäkringsmodell.

I propositionen utvecklas resonemanget om handlingsplanerna. Där slås det fast att det inte ska innebära en ensidig skyldighet för den arbetssökande att ställa upp på det arbetsförmedlingen bestämmer. I stället ska handlingsplanen utgöra en bekräftelse på ett ömsesidigt ansvar från såväl den arbetssökande som arbetsförmedlingen. Den ska vidare präglas av respekt för den arbetssökandes situation och ange de möjligheter som arbetsförmedlingen kan erbjuda. Arbetsförmedlingens åtaganden är långtgående, och den arbetssökande ska i gengäld vara beredd att genomföra det som har överenskommits. Så långt propositionen.

Nu återstår en del att göra innan arbetsförmedlingarna har hittat arbetssätt och metoder som leder till kvalitativt godtagbara handlingsplaner. Arbetet med att utveckla detta måste fortsätta.

Handlingsplanerna är ett viktigt arbetsredskap, ett dokument som kan ligga till grund för kvalitetsuppföljning. Arbetsförmedlingarna ska där motivera sina förslag till åtgärdsprogram. Därmed fyller planerna en viktig funktion utifrån den enskildes rättstrygghet.

Det har tidigare i dag pratats om aktivitetsgarantin. Det finns exempel på misslyckanden där arbetsförmedlingen inte har lyckats lägga upp meningsfulla program. Fungerar de individuella handlingsplanerna motverkar man detta eftersom man i en sådan plan måste motivera de insatser som görs och beskriva på vilket sätt en viss insats ska förbättra möjligheterna till anställning.

Krutet ska inte, som har framförts från några håll, läggas på kraven att få bort de individuella handlingsplanerna. Krutet ska i stället läggas på att förverkliga intentionerna. Det pågår redan ett arbete inom AMS. Det är också glädjande att vi är så överens här i kammaren om vikten av att få kvalitativt bra individuella handlingsplaner.

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Det andra jag vill lyfta fram är kraven på geografisk rörlighet. I mina hemtrakter, Norrlands inland, pågår en utflyttning. Där finns en rädsla för att reglerna i a-kassan ska spåda på befolkningsminskningen. Läser man i texten ser man att det kan ställas krav på geografisk rörlighet när det är svårt att hitta arbete på hemorten. Men det står också uttryckligen att det då handlar om "huvudsakligen pendling". Vidare ska skälig hänsyn tas till personliga förhållanden som ålder, hälsa och lokal bundenhet. Jag tror inte att man kan ha en arbetslöshetsförsäkring som inte i något fall någon gång ställer krav på att man måste flytta. Men självfallet ska det vara rimliga krav. Det förutsätter att AMS i sina direktiv fullföljer det som riksdagen faktiskt uttrycker.

Det tredje jag vill lyfta fram är att ingen bortre parentes införs. Vid längre arbetslöshet går man i stället in i aktivitetsgarantin där man är tillförsäkrad en ersättning motsvarande a-kassa så länge man deltar i det intensifierade program som arbetsförmedlingen ska tillhandahålla.

Som vi har pratat om tidigare i dag finns det kritik mot hur aktivitetsgarantin fungerar i praktiken. Det är också något vi har tagit upp i en interpellationsdebatt för en tid sedan. Precis som Kristina Zakrisson var inne på menar vi att det finns anledning att ta fasta på kritiken men också att nyansera densamma. När det gäller Vänsterpartiets syn på aktivitetsgarantin kommer Carlinge Wisberg senare att utveckla ytterligare hur vi ser på just den insatsen.

Det fjärde vi i Vänsterpartiet vill betona är vikten av att vi snarast återställer inkomstbortfallsprincipen i försäkringen. I dagsläget är det alltför många som inte får ut 80 % eftersom taket är för lågt satt. Här fordras en målmedvetenhet i budgetarbetet för att både stärka golv och lyfta tak. Det är nödvändigt för att behålla legitimiteten i systemet och motverka en urholkning via kompletterande försäkringar. På sikt måste också ersättningsnivån höjas till 90 %.

Fru talman! Nu är ju inte allt klappat och klart när vi senare fattar beslut om de här förändringarna. En del arbete återstår. Några av uppgifterna står i betänkandet. Det handlar bl.a. om att se över vilka grupper som inte kommer in i systemet och se hur man kan förbättra för dem. Det handlar om a-kassa för egenföretagare. Det handlar om att se till att studerande klarar sin försörjning under ferierna. Vi i Vänsterpartiet är inne på att det i första hand bör klaras inom studiemedelssystemet.

Från Vänsterpartiet vill vi särskilt poängtera vikten av att det beslut vi fattar nu snarast kompletteras med beslut som handlar om att tillförsäkra den enskilde rättssäkerhet och om att vi organiserar tillsynen över a-kassehanteringen.

Det känns inte riktigt tillfredsställande att vi i dag endast kan hänvisa till en pågående utredning. Det hade varit önskvärt att det här var löst. Där finns det kanske anledning till viss självkritik.

Ansvar för att pröva rätten till ersättning ligger hos arbetslöshetskassorna som i sitt underlag bl.a. ska ha ett utlåtande från arbetsförmedlingen. Det innebär att en tillsyn måste dels vara fristående, dels innefatta båda dessa institutioner. Eftersom arbetslöshetsersättningen inte är en rättighet per automatik måste det alltid göras bedömningar. Med tanke på den betydelse som besluten har för den enskilde måste systemet tillförsäkra rättvisa och enhetlighet i bedömningen men också en möjlighet för den enskilde att överklaga.

Dessutom kopplas arbetslöshetsersättningen numera alltmer samman med arbetsmarknadspolitiken i övrigt. I det sammanhanget vill vi särskilt uppmärksamma ett förslag som kommit från LO-håll och som vi finner mycket tilltalande. Det handlar om införandet av en externrevision av arbetsmarknadspolitiken – en revision för att kontrollera rättssäkerheten, utifrån de arbetslösas perspektiv. Revisionen kan t.ex. skjuta in sig på kvaliteten i åtgärderna – exempelvis aktivitetsgarantin, som nu är på tapeten, och då särskilt arbetet med de individuella handlingsplanerna.

Här har vi ett viktigt uppdrag att slutföra och det måste ske skyndsamt, för a-kassan är inte bara skyldigheter utan också rättigheter.

Med detta yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 157 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Camilla Sköld Jansson. Vi är överens om att det är viktigt att inte skynda på den utflyttning som sker från många delar av Sverige till storstäderna. Vi i Centerpartiet säger att vi vill vända flyttströmmarna till avfolkningsbygderna. Har Camilla Sköld Jansson med sina kontakter med regeringen någon garanti för att en ökad utflyttning till storstäderna inte påskyndas? Kanske kan man alltså t.o.m. vända flyttströmmarna. Så långt vill inte Camilla Sköld Jansson gå men dit vill jag komma.

Anf. 158 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kommer, som sagt, från Norrlands inland och tycker att det är en viktig frågeställning som Margareta Andersson tar upp. Texten i betänkandet är väldigt tydlig dels om att det fordras geografisk rörlighet, dels om att det i första hand handlar om pendling.

Sett till hur arbetsmarknaden ser ut och till var problemen ligger handlar det ju inte om att för lite folk flyttar från Norrland söderut. Där emot finns det funktionsproblem i folktäta regioner i t.ex. Skåne där man inte har samma tradition av att pendla som folk har i våra hemtrakter.

Min bedömning är att intentionerna när propositionen skrevs verkligen är att det i första hand ska handla om pendling. Där tror jag att man senare får fylla på och att vi över huvud taget när det gäller arbetsmarknadspolitiken ska börja jobba mer med begreppet regionala och lokala arbetsmarknader och se över möjligheterna att underlätta pendling osv.

Vi i Vänsterpartiet är helt inne på att en ensidig flyttström från utflyttningslänen till tillväxtcentrum är något som vi *inte* tänker understödja.

Anf. 159 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Camilla Sköld Janssons åsikter här tycker jag är väldigt glädjande. De stämmer i många stycken överens med Centerpartiets idéer. Men vad jag kan känna oro för är att det kanske behövs ännu fler åtgärder för att få ut folk från storstäderna eftersom det på olika sätt är problem med överhettning. Dessutom är rekryteringsbehoven ganska stora även i andra delar av landet.

Jag hoppas att vi tillsammans kan hitta en politik som bidrar till en jämnare utveckling över hela landet och att Camilla Sköld Jansson kan medverka till att en sådan politik genomförs.

Anf. 160 BARBRO FELTZING (mp):

Fru talman! Trots ljusa siffror och en sjunkande arbetslöshet finns det fortfarande en mängd arbetslösa människor i vårt land som har drabbats hårt och slagits ut från arbetsmarknaden. Dessa människor upplever att det är nästintill omöjligt att finna ett jobb. Därför marginaliseras människor alltmer och känner att livet är hårt att leva.

Nu har det trots allt lättat på arbetsmarknaden för det stora flertalet. Men de som finns kvar utanför mår mycket dåligt på grund av att de inte har något arbete att gå till och därmed har svårigheter att försörja sig och sin familj.

I dag firar vi ljuset som lyser upp i vårt vintermörker. Då måste vi också se till att de som känner att de befinner sig i arbetslöshetens mörker får ett ljus att titta på.

Antalet långtidsinskrivna är ca 53 000 nu, och kanske fler befinner sig i den s.k. arbetskraftsreserven. Aktivitetsgarantin har ju införts just för de långtidsinskrivna men den ställer också stora krav på resurser och engagemang från arbetsförmedling och andra parter.

En verksamhet ska, fru talman, stödja mig som arbetslös. Bl.a. i debatten i dag har det framgått att kvaliteten på garantin varierar kraftigt från kommun till kommun. Men efter Kristina Zakrissons inlägg här vet vi att AMS kommer att kvalitetssäkra garantin, vilket är behövligt och också bra.

De individuella handlingsplaner som ska upprättas inom tre månader efter arbetslöshetens början ska vara centrala. Jag som arbetssökande ska ha stort inflytande över vad som ska göras. Viktigt är att man ser mig som arbetssökande som en resurs.

Handlingsplanerna ska sätta individen i centrum och tas fram i fullt samförstånd för att på så sätt öka självtilliten hos den som är arbetslös. Det är viktigt att regeringen verkligen utvärderar handlingsplanerna och aktivitetsgarantin; detta för att man ska se att allt fungerar som det var tänkt.

Fru talman! Jag har fått många brev. Det är klart att det är svårt för människorna i fråga. Det gör kanske att en utvärdering blir verklighet. I många brev har det nog funnits hotfulla undertoner och där har nämnts många tråkiga saker. Men utifrån vad Kristina Zakrisson sade verkar människor helt och fullt tro på detta och på att man med gemensamma krafter kommer att se till att det här blir bra för alla.

Det som känns svårt tycker jag är situationen för de personer som är över 55 år och som drabbas. I vårt samhälle är, kan man säga, ålderismen utbredd. När man är över 50 år betraktas man som förbrukad på arbetsmarknaden. Så är det inte i alla delar av världen men i vårt s.k. utvecklade samhälle är det så.

Den kunskap och erfarenhet som uppnåtts efter ett långt arbetsliv tas inte till vara i vårt IT-samhälle. Att en person i denna ålder oftast är noggrannare och också blir trogen sin arbetsplats uppskattas inte tillräckligt.

Arbetslösheten i denna åldersgrupp är fortfarande hög och visar inte på några tendenser att minska. Därför upplever speciellt denna åldersgrupp att golvet rycks undan när OTA-verksamheten försvinner som arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Regeringen talar i propositionen om aktivitetsgarantin. Det särskilda anställningsstödet träder i stället in. Det blir en övergång för de här män-

niskorna. Personligen har jag inget bra svar beträffande den övergången men vi vet att man på AMS är medveten om problemet. Kanske är en lösning i sikte från AMS sida.

Fru talman! Miljöpartiet säger i en motion att hänsyn behöver tas till de speciella förhållanden som gäller för kulturarbetare. Det är glädjande att utskottet uttalar stor förståelse för kulturarbetarnas speciella situation. Deras arbetsmarknad består till största delen av tidsbegränsade anställningar, ofta korta uppdrag. I betänkandet i maj togs också hänsyn till hur arbetsmarknadspolitiken utformas för den här gruppen.

Det är glädjande med utskottets initiativ till att anställningar som finansieras med anställningsstöd ska vara kvalificerande till en första ersättningsperiod. I det här falletagnar det kulturarbetarna speciellt mycket.

Ett större antal kvalificerade och etablerade konstnärer har arbete med anställningsstöd. Det är i själva verket grunden i många kulturarbetares arbetsliv. Det är därför positivt att arbete med anställningsstöd kommer att jämföras med reguljära anställningar.

Fru talman! I betänkandet behandlas motioner från Miljöpartiet som handlar om bl.a. soloföretagares rätt till arbetslöshetsersättning. Trygghetssystemen är ju utformade för enskilda löntagares behov. En soloföretagare lägger ofta ned ett stort jobb i sitt företag och har inte samma möjlighet att växla mellan aktivt arbete och arbetslöshetsersättning som en löntagare har.

Rättsosäkerheten för arbetslösa företagare är stor på grund av att bedömningen vid beviljande av ersättning skiljer sig åt mellan olika kassor. Frågan om rätten till ersättning åt arbetslösa företagare behöver utredas. Det är riktigt som Magnus Jacobsson sade förut.

Fru talman! Jag har också med en motion om renskötande samers rätt att erhålla arbetslöshetsersättning. I Sveriges 44 samebyar bor och verkar de samer som är renskötare till yrket. Varje same med familj utgör ett eget företag. Historiskt var det så att när samerna hade jakt- och fiskerätt kunde det betecknas som arbete under de perioder då det inte fanns något arbete med renskötseln. I dag finns inte den möjligheten fastän renskötseln fortfarande inte ger arbete under stora delar av året. Speciellt i maj och juni och under augusti, september och oktober ligger arbetet med renskötseln nere. Under dessa fem månader har alltså en renskötande same chans att stå till arbetsmarknadens förfogande. Det är svårt att klara ekonomin när så lång tid går utan arbete och inkomster.

Det är befogat att utreda en möjlighet för samer att ingå i en arbetslöshetskassa liksom att titta på soloföretagarnas förutsättningar. Jag är därför glad att utskottet uttalar att regeringen har en analysgrupp som kan analysera förändringar vad gäller företagande.

Utskottet förutsätter i betänkandet att gruppen ska följa företagarnas rätt till arbetslöshetsersättning och att reglerna ska tillämpas enhetligt i olika kassor. Utskottet vill också att analysgruppen överväger behovet av en utredning om reglerna för arbetslöshetsersättning för företagare.

I det läget är jag nöjd med det. Jag litar på att analysgruppen gör det som man har sagt. Jag kommer därför inte att stödja den borgerliga reservationen i detta ärende. Fortsättningsvis kommer jag att följa upp analysgruppens arbete.

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag står bakom förändringarna i betänkandet.

Anf. 161 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Barbro Feltzing för det enkla konstaterandet att Magnus Jacobsson hade rätt. Däremot kan jag inte känna igen mig i uttalandet senare i anförandet, då hon ändå konstaterar att jag har fel. Hur som haver kan jag inte känna igen mig med tanke på vad som står i motionen. Soloföretagare är dessutom mer utsatta än vanliga lönearbetare vid händelse av arbetslöshet. 600 000 svenska småföretagare är orättvist behandlade i det svenska trygghetssystemet.

Det verkar vara en bra motion i många stycken, åtminstone det jag har läst. Därför är det beklagligt att Miljöpartiet inte följer upp sin egen politik i utskottet.

Anf. 162 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Vi följer upp motionen i och med att utskottsmajoriteten har kommit överens om skrivningen i betänkandet. Jag är faktiskt nöjd med det, som jag sade i mitt inlägg. Man ska följa upp företagares rätt till arbetslöshetsersättning. Analysgruppen säger att man kommer att se över om det behövs en utredning. I så fall kommer man att föreslå det. Jag litar på det.

Anf. 163 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag hör och förstår att Miljöpartiet numera litar på regeringens småföretagarpolitik. Det kan man ha en viss respekt för. Det tråkiga är att det hittills har visat sig inte komma så mycket just för småföretag. Det har varit glädjande tidigare att Miljöpartiet har följt upp frågor som man själv har fört fram. Jag beklagar att man inte följer upp sin egen motion i denna för småföretag mycket stora och viktiga fråga.

Anf. 164 BARBRO FELTZING (mp) replik:

Fru talman! Det är riktigt att småföretagarpolitiken är viktig. Jag behöver inte upprepa en gång till att jag tror att problemet kommer att lösas av regeringen och analysgruppen. Jag hoppas verkligen det. Jag kommer att följa upp analysgruppens arbete. Jag tycker att vi ska avvakta.

Jag har talat med en del småföretagare som tycker att det är en bra skrivning i betänkandet. Med det är jag nöjd i dag.

Anf. 165 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Jag kommer från en valkrets som heter Blekinge. I Blekinge har vi också haft problem med hög arbetslöshet. Vi har lyckats bringa ned den på olika sätt. Vi ligger under riksgenomsnittet för öppen arbetslöshet. Vi har hanterat en del av frågorna på annorlunda sätt. I Blekinge finns ungefär 300 personer i den särskilda åtgärden OTA, ofientlig tillfällig anställning. Det är relativt mycket i förhållande till arbetslösheten. Det beror på att det har funnits ett önskemål om att hitta platser åt människor som är arbetslösa där de känner att de behövs, där de gör nytta och känner sitt människovärde. OTA har varit ett bra exempel på det i Blekinge och på andra håll.

OTA har förekommit i olika projekt. Vi tre socialdemokrater på Blekingebanken har nog träffat alla OTA-människorna, antingen på möten som arrangerats av LO-facken, arbetsförmedlingen och andra träffar eller då vi har besökt dem ute på de olika projekten. Vi var några stycken som besökte Kallinge strax norr om Ronneby. Där träffade vi kvinnor i SVAR-projektet, där de vid datamaskiner skrev av det som står i kyrkböcker. Det är ett arbete som ska göras noggrant. De hade funnit sin plats. Deras problem var att de inte fick något annat jobb i den gamla bruksorten Kallinge. De jobben hade försvunnit. Många av dem var runt 60. De såg det som sin stora möjlighet att göra nytta, eftersom de inte kunde flytta från orten. Det fanns inget jobb.

Det finns också ett projekt i Metall i Sölvesborg, där OTA-människor ska aktivera andra metallarbetare som är arbetslösa. Man kan rada upp flera bra projekt i vårt län.

Genom det beslut som riksdagen förmodligen kommer att fatta i morgon försvinner en del av de extra förmåner som dessa människor har haft. Det har känts extra bra för dem. Jag talar om de 45 kr om dagen som utgör ett särskilt stimulansbidrag till de som är sysselsatta i OTA-åtgärder. Vidare har de haft semester i enlighet med semesterlagen. De flesta tycker att det är självklart att man ska ha semester. Det försvinner också vid årsskiftet.

Jag delar deras ilska över vårt sätt att hantera denna grupp människor. Bara för att det går bra och vi lyckas lösa mycket av arbetslösheten får vi inte glömma dessa människor. Det gör vi inte heller. Men vi glömmer dem i den här hanteringen. De hamnar nämligen i aktivitetsgarantin fr.o.m. den 1 januari.

Aktivitetsgarantin är en bra åtgärd, om den uppfyller de krav och önskemål vi har i detta hus, där vi har fattat beslut om den. Då blir det bra. Det ska vara kvaliteten i aktivitetsgarantin. Men det som händer för de människor jag talat om är att de mister förmåner. Jag kan inte förklara för dem vad det är för bra i den politiken, att de ska få sämre ersättning när de fortsätter med samma jobb. Det är möjligt att någon annan kan förklara det för dem. Jag kan det inte.

Utöver de OTA-projekt i Blekinge som jag nämnde finns en del andra lyckosamma projekt. Jag kan nämna företaget Graneforsverken i Asarum som lade ned för två år sedan. Ägarna och den finska företagsledningen bestämde att flytta verksamheten till Spanien. Man tillsatte medel från företaget och allmänna medel. De som har jobbat med projektet har lyckats. Av de 144 som blev arbetslösa är det nu inte mer än ett tiotal som inte har blivit placerade.

Det bevisar att om det hade funnits tillräckligt med resurser, t.ex. på arbetsförmedlingen och andra mänskliga resurser som kunde hjälpa till i det inledande skedet, kanske man hade kunnat lösa de här problemen ännu snabbare. Jag beklagar verkligen att de här förmånerna försvinner.

Jag tänkte också kommentera det nya förslaget om a-kassan lite grann. Vi socialdemokrater på Blekingebanken har alltså en motion i det här ärendet. Vad gäller a-kassan ska det vara en omställningsförsäkring. Det är vi överens om. Men det ska samtidigt vara en trygghetsförsäkring, där den enskilde medborgaren som blir av med sitt arbete känner en trygghet för inkomsten under den tiden tills han eller hon hittar det nya jobbet. Så är det nya förslaget också.

Problemet med det är, enligt vår mening, att det förslag som nu aviseras om att taket i ersättningen ska höjas enbart gäller de hundra dagarna. Det måste vara feltänkt. De första hundra dagarna är egentligen inte den svåra perioden ekonomiskt för den arbetslöse, utan det är först när det blir en längre tid som den arbetslöse kan behöva en högre ersättning, då reserverna börjar naggas i kanten.

Vidare kan jag säga att det vore glädjande om de 80 procenten snart uppnåddes i försäkringen. Framför allt borde vi i dag nästan vara i den situation som det fanns en brasklapp om, dvs. "när det statsfinansiella läget så medger".

A-kassan är bra i sin helhet, men det finns vissa små skönhetsfläckar i den. Framför allt finns det en del i a-kassan som är väl värt att nämna, nämligen att för dem som har bibehållen a-kassa när de studerar finns det en del konstigheter kvar.

Det man skulle kunna önska var att, om det inte gjordes ett sammanfatt utskott, det fanns lite mer kontakt mellan arbetsmarknadsutskottet och utbildningsutskottet, för att få bättre harmoni i reglerna. Det finns i dag en hel del omöjliga gränser, som är svåra att förstå för den enskilde. Om man t.ex. har a-kassa och börjar studera måste man vänta en viss period, för annars får man betala tillbaka en del av ersättningen. Det är en orimlig och oförståelig åtgärd.

Fru talman! Hur ska man då kunna lösa det här? Om riksdagen nu fattar beslut i enlighet med betänkandet blir de OTA-anställda av med sina 45 kr. Min fråga till Kristina Zakrisson är då: Tror Kristina Zakrisson att det finns andra möjligheter att lösa det här? Jag tänker i första hand på de otraditionella medel som AMS har eller de pengar som i dag står till AMS förfogande för att betala en del projekt för de arbetslösa motsvarande 150 kr per dag och arbetslös. Skulle man kunna hitta någon möjlighet där för att kompensera alla de människor som är i projekt, och inte bara i OTA utan även i andra projekt, för de kostnader som de har i samband med att de tar sig till och från det som blir ett jobb?

Och hur blir det egentligen med semestern? Kommer det ett förslag om semestern? Det vore rimligt att även dessa människor, kanske framför allt de, behöver en semester tillsammans med de sina för att hämta krafter under sommaren.

Anf. 166 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! När OTA infördes var vi från Vänsterpartiet emot det, eftersom vi inte tycker att a-kassan ska användas för att avlöna arbeten. När man väl har infört olika åtgärder hamnar människor i vissa sammanhang och under vissa villkor, och läget förändras. Utskottet har en gång gjort en förlängning av OTA-insatsen, för att fasa ut den stegvis så att det inte skulle bli så abrupt. Läget nu är att OTA avskaffas och att man går in med aktivitetsgarantin. Där finns det möjlighet till förstärkt anställningsstöd, som är en bättre insats och ger bättre villkor med avtalsenlig lön än vad OTA ger.

Jag vill påpeka att det inte finns någon reservation eller motion som handlar om ytterligare någon metod för att eventuellt fasa ut OTA eller hitta någon sorts övergångslösning. Från Vänsterpartiet hade vi varit intresserade av att diskutera det, för vi delar Christer Skoogs uppfattning

att det inte får bli för abrupt. Å andra sidan vill jag påminna om det förstärkta anställningsstöd som finns.

När det gäller rätten till semester är det en oerhört viktig fråga som Christer Skoog tar upp och som vi också har drivit i motioner och på annat sätt. Vi vill instämma i det som Christer Skoog säger, att det är oerhört viktigt och mycket väsentligt att AMS snarast utarbetar riktlinjer för att långtidsarbetslösa ska ha rätt till betald ledighet.

Anf. 167 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Fru talman! Jan Björkman och Karin Olsson, båda socialdemokrater från Blekinge, har i sin motion 2000/01:A3 tagit upp frågan om att OTA skulle fortsätta som aktivitet. Motionen är breddad i det avseendet att man tycker att det skulle vara ett extra stimulansbidrag även till dem som inte är i OTA utan är i aktivitetsgarantin. Om det hade funnits en ambition hade man mycket väl kunnat bifalla denna motion, men den har bara lagts till handlingarna.

Anf. 168 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan dela Christer Skoogs oro för vad de äldre arbetslösa ska göra framöver. Men det är just med tanke på de äldre långtidsarbetslösa som vi har inrättat aktivitetsgarantin men också inrättat det förstärkta anställningsstödet. Där finns det en möjlighet för kommunerna att gå in. Jag vet många kommuner som redan har sagt att de kommer att använda det här anställningsstödet för 57-åringar och äldre.

Christer Skoog frågade om man kan använda de kringkostnadspengar som AMS har. Jag tror inte att det är möjligt. Det skulle möjligen vara om det går att använda otraditionella medel, men jag kan inte svara på det i dagsläget. Däremot är kringkostnadspengarna inte avsedda att hanteras på det sättet.

När det gäller semester har departementet i uppdrag att lägga ett förslag till förändring i förordningen som innebär att de som deltar i aktivitetsgarantin ska ha möjlighet att vara lediga med ersättning. Det var tänkt att det skulle komma före jul, men det verkar ha blivit något fördröjt. Men det viktiga är att det kommer före sommaren, när en del har hunnit vara i gång nästan ett år. Det kommer alltså en förändring i förordningen från departementet just när det gäller ledighet med betalning.

Anf. 169 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Kristina Zakrisson för det svaret. Om vi kunde hitta en gemensam lösning att använda de otraditionella medlen, för att kompensera människor för kostnader, vore det bra. Jag tror att det skulle hälsas med tillfredsställelse bland de människor som är i de här åtgärderna.

Jag vill bara säga att visst är det bra med det förstärkta anställningsstödet. Det har ju lett till att många har fått nya arbeten. Men i exemplet från Blekinge har vi sett att av de 300 är 100 placerade i organisationer, ideella organisationer, idrottsföreningar osv. De personer som är placerade där är runt 60 år och däröver. Idrottsföreningarnas och de ideella organisationernas ekonomi är ju inte sådan att de kan anställa någon människa med dräglig lön. Jag kanske ska nämna att det samtidigt finns ett tak i ersättningen med 525 kr per dag, vilket innebär att föreningen får

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

gå in med nästan lika mycket till per dag. Den möjligheten finns inte. Den är uttömd i de här exemplen.

Anf. 170 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Som ni märker blandas det ganska friskt mellan det här betänkandet och det betänkande som kommer därefter, mellan a-kassa och arbetsmarknadspolitik. Det kanske är naturligt, eftersom de frågorna ligger nära varandra, när man driver arbetslinjen.

Camilla Sköld Jansson har redan föredragit Vänsterpartiets grundhållning när det gäller a-kassan.

Jag kan säga om a-kassan att det har varit sorgliga år under andra hälften av 90-talet. Vi har haft en 75-procentsnivå. Vi hade 1996 ett beslut om en bortre parentes, subventionerade anställningar skulle inte kvalificera osv.

Vi är på väg tillbaka. Det säger jag med stor glädje. Jag har stått här i talarstolen och dundrat mot den politik som det har beslutats om. Vi är på väg tillbaka. Vi har också påbörjat vägen tillbaka för dem som inte har varit kvalificerade men som är aktiva i arbetsmarknadspolitik och haft den s.k. 103-kronan. Vi är på väg tillbaka upp till arbetslöshetsförsäkringens grundnivå.

När jag hör moderaterna blir jag naturligtvis förskräckt. Jag blir oerhört upprörd när jag hör Mikael Odenberg använda begreppet AGA och låtsas vara överens med de människor som med stor aggressivitet och ibland på goda grunder – de är illa behandlade – kritiserar politiksyste-
met för att det inte är solidariskt nog.

Det ska moderaterna säga, som med alla medel håller ned denna försäkring och har bekämpat den genom åren. Ska ni utnyttja AGA-konceptet och håna försäkringen för att man ännu inte kan upprätthålla en inkomstrelaterad försäkring för många löntagare? SACO:s privatförsäkring talar sitt tydliga språk, TCO:s propåer om samma sak likaså.

Men ni föreslår inte att man ska höja taket, Mikael Odenberg. Ni kommer ju att säga nej när vi nu aviserar en höjning av taket nästa år och året därefter. Det är dubbelspel och hyckleri.

A-kassan är i grunden en solidaritetsförsäkring. Därför har fackföreningsrörelsen slagits för en riktig rejäl a-kassa i alla år, och den har bekämpats av högern med samma argument. Den stärker fackföreningsrörelsen. Den stärker kollektivavtalsrätten. Den sänker inte reservationslönerna tillräckligt, som Mikael Odenberg skulle skriva i sin motion. Man svälter inte om man inte ger med sig till vilka låga löner som helst på arbetsmarknaden.

A-kassans idé är den produktiva rättvisan. Människan ska vara trygg även i omställningsperioder. Man ska inte ställas på bar backe. Den ska premiera jobb. Den står för arbetslinjen, och därför ska vi ha en inkomstrelatering av systemet.

Vi från Vänsterpartiet kommer att slåss för att höja nivåerna, höja grundbeloppet och höja taken.

Fru talman! Om jag nu tittar på betänkandet ser jag att det finns en majoritetslinje från socialdemokratin, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Finns det en opposition? Finns det ett alternativ? Mitt svar är nej. Borgerligheten är fullständigt splittrad. Det enda som egentligen sammanfogar er är att ni är helgjutet fientliga till löntagarnas trygghet. Ni är helgjutet

negativa till rättvisan. Ni är helgjutet negativa till de fackliga organisationerna.

Vad föreslår ni? Vad är det för nivåer jag ska ha? 75 %, säger Moderaterna. Kd säger 80 % första året och sedan snittet av vad som gäller i 24 månader, vad det nu kan bli – 75, 73 eller 72 %. Jag vet inte. Centern säger 80 % i 200 dagar. Sedan ska det vara 70 % i 200 dagar, och sedan vet jag inte hur det blir de 200 dagar som är kvar på de 600 dagar som ni föreslår innan bortre parenteserna sätter in. Folkpartiet börjar med 80 %, och så ska det successivt trappas ned.

Ska golvet höjas? Nej, säger samtliga partier. Det gäller de 240 kronorna för de sämst ställda.

Hur blir det med taket? Nej, säger Moderaterna. Nej, säger kd. Ja, visst, säger Centern, som brukar stå för grundtryggheten. Det ska vara samma som i sjukförsäkringen. Min fråga till Margareta Andersson är hur mycket det kostar. Jag ska tala om det för henne sedan om hon inte kan svara. Det är 7,5 basbelopp hon vill ha från 2001. Det gäller Folkpartiet också.

Det ska Centern klara inom en budget där man drar ned 3,4 miljarder på a-kasssystemet. Folkpartiet drar ned med 4,4 miljarder, kd med 7 miljarder och moderaterna med 5,4.

Moderaterna, kd och Centern anvisar ett slags skattesänkingskoncept. Det är svårt att utreda vad det kommer att täcka.

Ska det vara en bortre parentes? Jajamänsan, säger Moderaterna. Icke sa Nicke, säger kd. Ja, säger Centern, och det säger Folkpartiet också.

Egenfinansieringen ska höjas med 200 %, säger kd. Den ska i alla fall höjas rejält, säger Moderaterna, och Centern säger att den ska höjas en del. Folkpartiet får väl se vad restposten blir när man ska sy ihop budgeten.

Mina kära meddebattörer i borgerligheten! Ni har egentligen aldrig brytt er om a-kasssystemet. Men maken till splittrad bild och maken till dåligt beredda förslag och avsaknad av synpunkter på hur kostnadsbilden kan se ut har jag då aldrig sett! Moderaterna är möjligtvis ett undantag. Det är ett riktigt brutalt förslag, och ni sticker inte under stol med det ideologiskt i era yttranden och reservationer. Men övriga partier har väldigt mycket rundsnack emellanåt.

Anf. 171 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Hans Andersson talar om rättvisa och solidaritet och att det inte ska vara någon bortre parentes. Men efter 300 dagar hamnar man i aktivitetsgaranti.

Nu ska jag läsa upp hur en arbetsförmedlare beskriver rättvisan och solidariteten i aktivitetsgarantin: Handläggningsrutinerna kring åtgärden är otroligt krångliga. För varje ärende tas ett rambeslut. Därefter beslutas om olika åtgärder inom ramen för garantin. För varje beslut som tas måste nya omgångar papper tas ut och skickas åt olika håll. En person kan först vara i AF-pool, sedan i praktik, därefter i utbildning, sedan i AF-pool i samverkan, därefter i ny praktik och sedan omfattas av anställningsstöd. Detta medför mängder med papper. Bara ett ärende med samverkanspart och AF-pool ger över tio olika papper. Om fel görs i ett sådant ärende blir det över 20 papper att skicka åt olika håll. Det vill till

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

att det finns administratörer som kan hålla ordning på allt detta. Det blir i alla fall svårt att ha ordning och reda i systemet.

Visst var det meningen att det skulle bli enklare, Hans Andersson?

Anf. 172 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag förstod inte riktigt det där. Det var en kommentar till vad någon tyckte om aktivitetsgarantin, möjligtvis.

Om vi pratar a-kassa vill jag säga att jag faktiskt tycker att Ana Maria Narti sår draksådd. Man ska vara försiktig med orden. Under denna debatt har det sagts väldigt obehagliga saker från Folkpartiets sida.

Det är en solidarisk försäkring. Huvudsakligen är det inte enskilda människors fel att de är arbetslösa, men vi har alltid ställt hårda krav i Sverige. Vi har haft en hård arbetslinje. Vi har haft korta ersättningsperioder. Vi har haft återkvalifikationsrätt, och man har kunnat få en ny period. Jag har tyckt att det var en bra ordning. Man ska inte ställas vid sidan och utförsäkras om man har gjort vad man kunde för att klara sig på arbetsmarknaden.

Nu har vi hittat en annan lösning. Det gäller inte efter 300 dagar, utan det är efter 600 dagar. Det är de 27 månaderna, som flera har nämnt. Det är en mycket lång tid. Det är två år och tre månader.

Aktivitetsgarantin innebär att man sätter in alla resurser för att hjälpa en enskild människa som inte självständigt finner sin plats på arbetsmarknaden. Jag vet att det kommer att vara svårt för många. Jag låtsas inte som om detta är lätt. Men det är lika svårt för mig som för Ana Maria Narti eller Mikael Odenberg att klara ut denna situation. Det här är ett försök.

Vi kommer att se till att man ställer mycket hårda krav på arbetsförmedlarna. Det är den rättighet som den arbetslöse har. Om arbetsförmedlaren inte kan göra mer än att gnälla över blanketter och byråkrati, som har delgivits Ana Maria Narti, är den arbetsförmedlaren inte på rätt plats. Men be honom eller henne att ta kontakt med AMS-ledningen eller gärna med utskottet eller mig, så ska vi ha ett samtal. Men sprid inte sådana bilder! Jag har mött helt andra bilder ute i Sverige.

Anf. 173 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! De bilder som jag sprider kommer i huvudsak från långtidsarbetslösa invandrare. Varför tror jag inte på någonting annat än vad jag hör från dessa människor? Jo, därför att jag sedan mitten av 80-talet, när det var högkonjunktur, har sett den offentliga sektorn och den arbetsmarknadspolitik som Hans Andersson vill gå tillbaka till misshandla dessa människor. Jag har oerhört sällan träffat långtidsarbetslösa högutbildade invandrare som har fått en personlig kontakt med en arbetsförmedlare. Däremot har jag fått höra om hur den somaliska läkaren skulle tvingas bli sjukhusbiträde och om hur en människa som fick doktorsgrad i oktober nu i december får höra att hon inte ska tänka på en akademisk karriär utan på att bli personlig assistent till en handikappad eller på att ta restaurangjobb. Det har jag hört.

Jag tror att det sitter i mentaliteten hos de här tjänstemännen att inte ta hänsyn just till det som den långtidsarbetslöse invandraren har tagit med sig i bagaget.

Anf. 174 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Ja, men kära Ana Maria Narti – vad är då ert alternativ? Om det nu är som Ana Maria Narti säger, är alternativet då att säga att vi tar bort 5 miljarder kronor från arbetsmarknadspolitiken? Det finns fall som de Ana Maria Narti beskriver. Jag har också mött sådana. Denna doktor ska få sin examen validerad och ska ha jobb, ska ha hjälp. Det är precis det som majoriteten här, och jag tror att vi alla är överens om detta, vill slåss för.

Men vad jag frågar är: Vad har ni för alternativ, annat än ytterligare repression? Jag är medveten om att man i vissa fall inte sköter det här bra på arbetsförmedlingarna, likaväl som man inte alltid sköter det bra på försäkringskassorna. Men jag vill ju inte avskaffa sjukförsäkringen för det!

I den här repliken tror jag egentligen att det grundläggande kom fram. Ana Maria Narti anklagade mig för att vilja ha tillbaka den gamla arbetsmarknadspolitiken. Nej, vi har förnyat den. Jag vill verkligen inte ha tillbaka den arbetsmarknadspolitik som var så vanlig här under första hälften av 90-talet när moderater, center- och folkpartister skötte om det hela – när vi var uppe i volymer på 200 000, när det var ALU och gratis arbetsplatspraktik som gällde. Nu vill vi stödja tillväxt. Vi vill höja kompetensen. Vi vill ha väldigt individualiserade åtgärder och program för människor som har svårt att få fotfäste.

Handlar det bara om att skälla på arbetsmarknadspolitiken i princip, eller på den offentliga sektorn i princip, som det lät i den sista repliken – ja, då har vi inte så mycket att tala med varandra om. Men är ni intresserade av saken lovar jag att ha en fruktbar dialog även med Folkpartiet. Men då lär ni ändra ert koncept, som det är framställt i motioner och reservationer.

Anf. 175 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var jättetrevligt att Hans Andersson tog till orda. Möjligen blev jag lite fascinerad över att han vid denna sena timme valde att spela ut så stora delar av sitt demagogiska register, men det är möjligt att det finns någon riksdagsstenograf eller vaktmästare som rycks med. Jag rycks inte med, men jag tycker att Hans Andersson är en intressant person, ofta påläst och kunnig bakom retoriken, en person med betydligt mer integritet än de flesta partipolitiker. Sedan är han inte heller lika mycket kommunist som Camilla Sköld Jansson. Allt det där uppskattar jag.

Jag har faktiskt uppskattat Hans Andersson så till den milda grad att jag har funderat på att återropa honom när jag nu ska besvara alla de ilskna mejl som jag har fått om den proposition vi i dag ska behandla och all den kritik som har riktats mot aktivitetsgarantin. De kritiska omdömen som Hans Andersson fäller om de borgerliga alternativen till vänsterns arbetsmarknadspolitik är ju inte nya. Han sade precis samma sak inte bara i början av 90-talet utan också under andra halvan av 90-talet.

Jag har i min hand ett protokoll från 1996/97 där Hans Andersson går till storms mot den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken. Den var ”tom”, den innehöll ”inga förslag” och den var ”hafsig”. ”Det leder till en arbetsmarknadspolitik som får allt lägre kvalitet: fler i passivt bidragsberoende.” Det är ett omdöme som passar väl in även i dag. Hans

Prot. 2000/01:46

13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Andersson sade vidare: ”Det är Hörnlunds gamla politik, den som Margareta Winberg, Johnny Ahlqvist och alla vi andra inom arbetarrörelsen protesterade så starkt emot. Den nya arbetsmarknadspolitikerna är nästan identisk.”

Jag funderar på att ta detta, skriva svar till alla som skickat mejl och säga: Nu har ni fått den nya arbetsmarknadspolitikerna, ni som gnäller på AGA:n. Hans Andersson är de arbetslösas vän i allmänhet och de långtidsarbetslösas vän i synnerhet. Nu har ni fått den nya politiken. Så här är det. Med Hans Anderssons ord: Håll till godo! Ni är på väg tillbaka.

Tycker Hans Andersson att jag ska skriva det svaret till alla som mejlar till oss och klagar på den proposition som riksdagen nu diskuterar?

Anf. 176 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Först får jag tacka för allt beröm. Jag får tacka på Camilla Skölds vägnar också, även om vi fick beröm på olika sätt.

Jag brukar försöka vara inte bara saklig utan också ärlig. Jag står för vartenda ord i min kritik mot 1996 års arbetsmarknadspolitik och a-kassepolitik, som socialdemokratin och Centern knöt ihop. 75-procentsnivå, beslut om bortre parentes, låg kvalitet av volymkaraktär när det gällde själva arbetsmarknadspolitikerna, icke kvalifikation för subventionerade anställningar, 103-kronan i stället för KAS-nivån – allt detta är vi på väg att restaurera. Vi kan också göra det genom att vi har en sund ekonomisk grund.

Jag tycker att Mikael Odenberg ska vara lite mer ambitiös än att formulera breven på det sättet. Det är väl också artigt att tänka igenom vad man vill svara och inte säga: Nja, jag hade inte så mycket tid, men Hans Andersson brukar vara bra, håll till godo, jag lägger med hans svar från 1996. Det är för oambitiöst. Låt inte politiken ramla dit.

Jag är själv väldigt bekymrad och ser inte att vi har de allra enklaste lösningarna. Jag tänkte komma tillbaka när vi behandlar AU1 och pratar om arbetsmarknadspolitikerna, arbetsmarknadsläget och sysselsättningsläget. Det hör ju hemma där, även om Mikael Odenberg pratade väldigt mycket om detta under den här rubriken.

A-kassan kommer att ha sin roll att spela. Vi har fortfarande alldeles för många som är beroende av a-kassan för dessa människors egen skull. Därför vill inte vi att människor ska gå på passivt stöd alltför länge och börja räkna perioder – nu har jag fått en ny period osv. Har man inte kunnat få jobb på ordinarie sätt under relativt kort tid i kassan – jag pratar ändå om drygt två år – måste samhället sätta in alla klutar tillsammans med den arbetslösa. Jag vill ha människor i arbete, Mikael Odenberg.

Anf. 177 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill med kraft protestera mot Hans Andersson. Jag tänker väldigt noga igenom svaret. Jag har ju inte svarat på de här mejlen än. Jag har avvaktat för att höra vad Hans Andersson hade att säga. Nu är jag inte säker på att det gav så väldigt mycket tröst. Framför allt får inte de arbetslösa särskilt mycket tröst av det Hans Andersson har haft att säga i kammaren.

Jag vill också rätta ett uttalande som Hans Andersson gjorde i sitt inlägg. Vi säger inte nej till en höjning av taket i a-kassan. Vi tar inte ställning till frågan i dag, eftersom regeringen och Vänsterpartiet inte fram-

lägger några sådana förslag. Men vi indikerar faktiskt i vår motion att vi står vid en brytpunkt där man har att välja vilken utveckling man vill se för arbetslöshetsförsäkringen. Ska vi fortsätta på den inslagna vägen och förvandla arbetslöshetsförsäkringen till en grundtrygghet som sedan får kompletteras på marknaden med tilläggsförsäkringar? Eller ska vi välja en linje där vi snarare strävar efter att jämställa arbetslöshetsförsäkringen med andra socialförsäkringar som ska skydda oss mot inkomstbortfall när vi inte kan arbeta – sjukförsäkring, föräldraförsäkring osv.? Jag tycker att det finns mycket som talar för det senare. Men vi tar som sagt inte ställning i det här sammanhanget, eftersom inte ens Hans Andersson mäktar med att göra det.

Hans Andersson sade också i sitt inledande anförande att a-kassans idé är den produktiva rättvisan. Vilka förslag framläggs då för att hylla den idén? Tycker Hans Andersson att det är produktiv rättvisa när en yrkesutbildad 35-åring går och hackar på a-kassa i nio år? Är det produktiv rättvisa?

Låt mig till sist ställa samma fråga till Hans Andersson som jag ställde till Kristina Zakrisson vid upprepade tillfällen men aldrig fick svar på. Av den arbetsföra befolkningen mellan 16 och 64 år står nära 1 miljon, eller 18 %, utan jobb. Hur många jobb anser Hans Andersson att den här propositionen genererar?

Anf. 178 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Den här propositionen genererar inga jobb. Detta är en a-kasseproposition. Jag tror att Mikael Odenberg fullständigt har missförstått a-kassans funktion. Det vi ska diskutera om en timme genererar jobb. Vi har också en sysselsättningsutveckling de sista åren som vi inte har sett maken till under de senaste decennierna. Men vi har mycket att ta igen; jag är den förste att erkänna det. Vi har över 1 miljon som är utanför arbetskraften. Men kom ihåg att i arbetskraften är det i dag lika mycket folk som 1986. Det var bara under de sista tre åren av 80-talet som den siffran var högre.

Nej, om det som Expressen skrev om den där mannen från Jämtland var riktigt – jag tror att han var byggare – tycker jag att det var orimligt. Därför står jag för arbetslinjen. Jag står inte för en medborgarlön – en gång kvalificera sig för a-kassa, sedan leva på den och återkvalificera sig enligt regelverket. Det är fel. Jag ska från jobb till jobb, men jag ska vara trygg. Det är meningen. Det här är en arbetslinje, men med trygghet för löntagarna och för den som råkar ut för arbetslöshet.

Jag har inte diskuterat aktivitetsgarantin. Jag gick upp i talarstolen för att diskutera a-kassans innehåll och de borgerliga partiernas förslag till a-kassa. Camilla Sköld har redan gått igenom principerna för vår syn i övrigt. Carlinge Wisberg kommer att göra det specifikt kring aktivitetsgarantin.

Svara dem som frågar vad vi vill så här: Hans Andersson säger att det inte blir någon utförsäkring. Det är bra. Det blir det när jag, Mikael Odenberg, får styra.

Hans Andersson säger att han kommer att slåss för höjda tak. – Helst inte, bara 100 dagar. Jag öppnar bara en möjlighet att differentiera. Höjda tak är avgörande för en rättvis och inkomstrelaterad försäkring, men

också höjda golv för dem som inte haft turen att tjäna för mycket tidigare.

Om Mikael Odenberg hälsar dem sanningen tror jag att svaret tas väl emot.

Anf. 179 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! För att svara på beskyllningen att vi skulle vara helgjutet negativa till fackföreningsrörelsen kan jag bara för min egen del tala om för Hans Andersson att jag har arbetat ganska mycket fackligt, bl.a. som klubbordförande på mitt tidigare jobb. Men det kanske inte är särskilt intressant. Jag har dessutom hört SAF-företrädare säga att de tycker att det är oerhört bra med en stark fackföreningsrörelse. Jag tror att vi på den borgerliga sidan kan komma överens om det här också.

Vi har ingen regeringssamverkan. Vi har ingen regering som vi ska stödja från vårt håll ännu. Men den dag det händer lovar jag att vi ska komma överens. Jag ställer inte upp på allt vad moderaterna säger, men de kommer säkert inte att ställa upp på allt det jag säger. Vi märker också att Vänsterpartiet inte är överens med Socialdemokraterna i alla lägen.

För att övergå till Centerns politik i stället: Vad tänker Vänsterpartiet göra åt alla dem som vi på olika sätt försöker få in i systemet, bl.a. med en övergångsarbetsmarknad? Vi försöker se till att människorna kommer i kontakt med arbetsgivare så att de kan komma ut i arbete i stället för att hålla på och gå runt i olika åtgärder.

I vårt förslag försöker vi sätta människorna i fokus, inte strukturerna. Det är viktigare att människorna kan begripa vilka regler som gäller än att de är enkla att hantera i riksdag och regering. Där har vi grunden för Centerns politik. Men Hans Andersson kan ju svara för Vänsterpartiet.

Anf. 180 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Det är lättare så kanske.

Frågan om kvalifikation är svår. Vi har motionerat tidigare om att man skulle utreda om dagens kvalifikationsregler gäller. Vi är alltså ute efter att ha en mycket bra och generös inkomstrelaterad arbetslöshetsförsäkring. Då är det rimligt att kräva att det också finns en förankring i arbetslivet. I dag är det sex månader med vissa timkrav. Men det finns också ett alternativt arbetsvillkor.

Ett sätt för oss att försöka se till att det här inte stänger människor ute är att kräva att anställningsvillkoren är sunda på arbetsmarknaden. Vi gillar inte alltför mycket av de här korttidsanställningarna. Vi gillar inte alltför mycket av korta deltider. Vi tycker att anställningar i sin grund ska vara fasta heltider. Sedan kan de förhandlas ned efter behov. Men ni har flera gånger krävt ytterligare svaga anställningskontrakt och förordat provanställningar och korttidsanställningar. Det är egentligen det som är grunden.

Men jag är villig att diskutera det. Vi måste ju ha en kvalifikationsregel, annars kommer vi aldrig att kunna upprätthålla en så generös a-kassa som vi vill. Men man kan diskutera den tekniska utformningen.

Jag bara noterar att det inte finns något system i världen som har så hög täckningsgrad som den vi har i Sverige. Detta om kvalifikation.

När det gäller a-kassan noterar jag bara att Centerpartiet kräver 80 % i 200 dagar och sedan 70 % i 200 dagar. Därefter kanske ytterligare sänk-

ningar. Jag har inte förstått det. Detta är någonting som med kraft skulle avvisas av samtliga löntagarorganisationer, samtliga fack.

Jag ställde en fråga till Margareta Andersson. Ni vill höja till 7½ basbelopp, vad kostar det? Jag ser ingen beräkning som stämmer överens med det kravet i er motion.

Prot. 2000/01:46
13 december

Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Anf. 181 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Kvalifikationer, ja, det är viktigt att man har regler. Men det viktigaste är ju att se till att människorna har chansen att komma ut i arbete. Vårt förslag om övergångsarbetsmarknader innebär att man på olika sätt går runt mellan arbetsgivare. I t.ex. Vaggerydsmodellen har man efter i genomsnitt två och ett halvt försök – det var upp till fem försök – fått ett reguljärt jobb. Det gäller alltså att se till att människor inte behöver gå runt och kvalificera sig för arbetslöshetskassa utan i stället får ett riktigt jobb.

Vi tycker också att fasta heltidsanställningar är det viktigaste och viktigaste sättet. Men sedan måste man också se till att arbetsmarknaden fungerar flexibelt så att människor har möjlighet att få jobb och så att arbetsgivarna har möjlighet att anställa människor. Därför behöver vi ändra på en hel del andra saker, inte bara a-kassan.

Vårt förslag är också att se till att det blir en grundtrygghet så att alla människor omfattas av detta, inte bara de som har råkat komma in på arbetsmarknaden, utan att man ser till att alla kommer dit, att alla människor får chansen. De andra blir ju hänvisade till socialbidrag. Är det på det viset Hans Andersson tänker lösa problemet?

Anf. 182 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle också gärna vilja att alla kom in på arbetsmarknaden. Men man kan inte bara stå och säga att alla ska komma in. Okej, ta bort kvalifikationsreglerna! Då kommer vi att få en helt ny diskussion.

Vaggeryd är en av de hetaste arbetsmarknaderna i Sverige. Där ska det väl inte behöva vara som svårast att få jobb så att man kan kvalificera sig för a-kassan med de krav vi har i dag.

Jag sade att jag är beredd att diskutera detta. Men låtsas inte som om Centerpartiet vore berett att sänka kvalifikationen till nästan noll. I så fall har vi en helt annan typ av försäkring. Det kommer att vara mycket svårt att försvara de nivåer ni har. Det kommer framför allt att bli en kostnads-explosion utan like.

Övergångsarbetsmarknad – ja, men vad är det för någonting, Margareta Andersson? Det låter ju bra. Men vad är det?

På s. 51 i betänkandet skriver utskottsmajoriteten om en arbetsmarknad, men den är snarast tänkt för äldre; de som hade svårt att få förankring, de som har gått i OTA, är inne i aktivitetsgarantin osv. Där kanske man kunde tänka sig någon arbetsmarknad där man kunde komma till skott med subventioner osv. Men man kan inte bara säga övergångsarbetsmarknad och tro att man har löst ett stort problem. Finns det någon substans i det, en konstruktiv idé, Margareta Andersson, är jag idel öra.

Men så hade jag den där förargliga frågan. Vad kostar det att höja taket till 7½ basbelopp? Tänk att det kommer från Centern. Men grundbeloppet ska ligga kvar. Vad kostar det? Jag vågar inte säga svaret, för jag

har ju frågat ett annat parti också. Det enda jag ser är att vad det än kostar tror ni att det blir 4½ miljard billigare än dagens system. Det håller inte, Centern.

Anf. 183 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Bäste, gamle herr Andersson! Att han är en både stor och skicklig retoriker torde vi alla i utskottet numera veta. Men den här gången tror jag att han nästan tog i lite för mycket. Man skulle kunna få känslan att det han inte fick igenom i regeringsförhandlingarna fick han blåsa lite extra om här.

Det är glädjande att höra att Hans Andersson är glad. Det är kul, så här på lucia. Men blir det inte lite ihåligt när Hans Andersson å ena sidan säger att vi är helgjutet negativa på den borgerliga sidan, å andra sidan att vi kommer med för många förslag då vi kommer med fyra stycken. Om vi nu vore så oerhört helgjutet negativa, hur kommer det sig att vi ägnar tid åt det här?

Sedan undrar jag om Hans Andersson över huvud taget lyssnade på mitt tal. Allmän, då vi anser att den ska vara öppen för alla på arbetsmarknaden. Obligatorisk, då vi anser att den ska vara solidariskt finansierad. Det är klart att orden inte känns igen.

Vi anser därför att det ska vara en omställningsförsäkring som syftar till att de arbetslösa så snart som möjligt ska komma till arbete. Men i din värld kanske det är bättre att komma till bidrag.

Jag vet inte riktigt. Vi kristdemokrater har jobbat mycket med den här frågan och kommer att fortsätta att göra det. Vi är lite förvånade över de förhandlingar som pågår mellan Vänstern och regeringen.

Anf. 184 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Nej, det pågår inga förhandlingar. Vi är rörande överens om det vi har lagt fram. Jag tror att vi är någorlunda överens om inriktningen på det vi tänker lägga fram om ett halvår ungefär. Men där har vi att tampas med varandra och statsfinanserna innan vi är framme.

Jag ska inte anklaga Magnus Jacobsson för åldersdiskriminering – men ”gamle Hans Andersson”! Jag tycker att jag är ganska vital, i alla fall högljudd när jag blir arg.

Jag kanske var för negativ. Men jag försökte hitta något som var samlande i oppositionens förslag. Var det någonting som höll ihop? Det var väl det negativa till tryggheten och till fackföreningsrörelsen. Det var mycket tal från kd:s sida om reservationslöner som hålls nere för att underlätta lönebildningen. Det är oerhört negativt för facken.

Detta gäller även den nivå ni specificerar. Ni pratar om 80 %, men det vara bara första beräkningsåret. Därefter blir det väl något snitt på 75 %.

Sedan är det en kraftigt höjd egenfinansiering. Det är inte heller bra om man tänker sig att olika kassor har helt olika struktur. SACO har en över hela sitt område. Inom LO-området är man yrkesspecifik osv.

Sedan var det en allmän försäkring. Ja, men vadå? Ni ska väl också ha kvalifikationskrav? Vi har en utomordentligt hög täckningsgrad i Sverige. Kvalifikationskraven kan man diskutera. I en inkomstrelaterad försäkring måste det vara en relation mellan kvalifikationskraven och nivån på vad försäkringen ger mig.

Anf. 185 MAGNUS JACOBSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att herr Andersson har svårt att förstå vår linje. Vår linje grundar sig på att det ska löna sig att jobba. Det ska även löna sig att jobba då man eventuellt går arbetslös och får ett korttidsjobb. Alltså har vi ägnat tid åt att försöka hitta en modell till en arbetslöshetsförsäkring som bl.a. ska ge denna trygghet som vi båda eftersträvar. Skillnaden är att jag inte tar ifrån Hans Andersson hans engagemang för andras trygghet, medan han konsekvent hävdar att jag inte bryr mig – vilket jag anser är lite ofint. Vi letar således efter en modell där vi både vill ge trygghet men också uppmuntra till att ta korttidsjobb.

Sedan var det frågan om egenersättningen. Man kan alltid resonera om vad som är bäst. Är det att få mycket bidrag eller lägre skatt? För den gode matematikern borde väl summan för den enskilda familjen bli densamma. Frågan är hur det blir för det ekonomiska systemet. Då torde skattesänkningar många gånger vara bättre, både med marginalskatteeffekter och mycket annat. Det är väl bättre med retorik än verklighet.

Anf. 186 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har försökt att läsa motionen noggrant. Jag har också gått igenom reservationerna för att förstå det ekonomiska utfallet. Det finns trots allt mest empati i kd:s texter. Ni har också tagit upp en serie frågor kring kvalifikation för korttidsanställda, kring företagare och kring studiefrågorna som inte är alldeles lätta att lösa. Det är inte heller alldeles lätt att säga att studenterna får ta sommarlovet på a-kassa. A-kassan ska inte vara en kompletterande studiefinansiering.

Jag kan hålla med om att ni har tagit upp viktiga frågor. Ni har också försökt att tänka. Men när ni höjer egenavgifterna med 200 % utan att ta hänsyn till hur a-kassornas struktur ser ut på LO-området och SACO-området, då har ni inte förstått hur verkligheten ser ut, risken för arbetslöshet och hur kostnaderna kommer att belasta just dem som har sämst resurser och störst sannolikhet för att bli arbetslösa.

Ni har en finansiering som är drygt 7 miljarder lägre. Då säger ni att ni sänker skatten. Jo, jo. Men 7 miljarder selektivt till de arbetslösa är en sak. Ska jag ha 7 miljarder till de arbetslösa på skattesidan, får det täcka hela skattebetalarkollektivet. Då kostar det kosing. Då drar det åt skogen med de offentliga finanserna. Vi får en orättvisa.

Däremot tillhör ni de borgerliga partierna som gillar att vi driver på frågan om 103-kronan och uppåt. Det uppskattar jag.

Det ska löna sig att arbeta. Det är hela idén med arbetslinjen. Anklaga mig för mycket, men inte för att inte stå för en ganska hård arbetslinje. Det kan Mikael Odenberg ta med sig också. Jag menar att det ska löna sig att arbeta. Det gör det med vårt a-kassasystem. Det gör det även om vi har en högre ersättningsnivå, vilket vi borde ha för att försäkringen ska vara värd namnet.

Anf. 187 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! Kulturutskottet har yttrat sig över de delar av propositionen och motionerna som särskilt berör kulturarbetsmarknaden. Jag tänker därför helt kort ta upp villkoren för konstnärernas arbetsmarknad i mitt anförande.

Konstnärernas villkor är en prioriterad fråga inom kulturpolitiken. Syftet är att skapa sådana villkor för de professionella konstnärerna att de kan försörja sig på ersättning för konstnärligt arbete. Etablerade konstnärer måste ges denna möjlighet inte minst för den kulturella förnyelsen och mångfalden.

Fru talman! Kulturarbetsmarknaden är speciell i den mån att den präglas av helt andra förhållanden än vad som gäller för de flesta andra yrkesgrupper. Tidsbegränsade anställningar och kortare uppdrag är vanliga. Antalet tillsvidareanställningar är begränsat. Det är inte ovanligt att man periodvis är arbetslös och utan inkomst och därför mycket beroende av stöd i form av arbetslöshetsersättningar och arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

En typisk situation på denna speciella arbetsmarknad kan karakteriseras av en skådespelare som under en viss tid arbetar vid en teater. När uppsättningen är slut är det troligt att denna skådespelare blir arbetslös under en period. Anledningen kan vara att arbetet med en ny uppsättning inte börjar direkt där den förra avslutades eller att han eller hon helt enkelt inte har hittat ett arbete med en ny uppsättning. Ofta blir dessa människor arbetslösa under en period i väntan på en ny tillfällig anställning eller liknande. Man är således periodvis även utan inkomst. Så rullar det ofta på för våra kulturarbetare. Detta betyder att många kulturarbetare ofta är direkt beroende av hur arbetsmarknadspolitiken utformas.

Fru talman! För att få en mer rättvis bild av de förslag som behandlas i dagens betänkande vill jag understryka det Kristina Zakrisson tog upp i sitt anförande, nämligen att betänkandet som vi nu debatterar bildar en helhet tillsammans med betänkandet *Förnyad arbetsmarknadspolitik för delaktighet och tillväxt* som lades fram före sommaren. Där ges en utförlig förklaring till vad de individuella handlingsplanerna ska innehålla. Den enskilde individen ska stå i centrum och i så stor utsträckning som möjligt ha beslutsrätt över sin situation. Detta betyder att man ska ta hänsyn till den enskildes förhållanden. Den enskilde ska aktivt delta i utarbetandet av handlingsplanen och på detta sätt ha inflytande över sin situation som arbetssökande.

AMS ska utfärda föreskrifter om handlingsplanernas närmare utformning. Det står uttryckligen att man ska beakta de särskilda villkor som gäller för olika grupper på arbetsmarknaden. För kulturarbetarna är det extra viktigt att man i den individuella handlingsplanen tar särskild hänsyn till de villkor som råder på den arbetsmarknad som en arbetssökande är utbildad för eller etablerad inom. Det understryker också kulturutskottet i sitt yttrande.

Det är bra att AMS ska tillsätta en arbetsgrupp i syfte att se över föreskrifterna när det gäller arbetslöshetsförsäkringens tillämpning på kulturarbetsmarknaden. Det är också bra att AMS har för avsikt att inhämta yttranden och synpunkter från berörda konstnärsorganisationer. Ännu bättre är det självklart om de kan ingå i arbetsgruppen.

Fru talman! Anställningar inom kulturområdet är ofta kortvariga. Arbetet görs i hög grad på frilansbasis. Konsekvenserna skulle därför bli förödande om kulturarbetare skulle tvingas byta yrke efter hundra ersättningsdagar. I betänkandet står det därför att kraven på yrkesmässig och geografisk rörlighet bör beaktas för kulturarbetarna. Man bör ta rimlig hänsyn till de särskilda behov som kan gälla för grupper med exempelvis

kortvariga eller tillfälliga anställningar, vilket stämmer överens med kulturarbetarnas situation. Om den arbetssökande ska utvidga sin sökning både yrkesmässigt och geografiskt ska hänsyn tas till den som genom regelbundna uppdrag eller anställningar visar sig vara förankrade inom det yrke den är utbildad inom. Det är således viktigt att se helheten i de nya förslagen inom arbetsmarknadspolitiken.

Med detta yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Prot. 2000/01:46
13 december

12 § Arbetsmarknad och arbetsliv

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2000/01:AU1

Utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (prop. 2000/01:1 delvis).

Anf. 188 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Cirka en miljon människor i arbetsför ålder står i dag utanför arbetsmarknaden. Det saknas 300 000 jobb för att lika många ska ha arbete i dag som för tio år sedan. Vecka 49, förra veckan, var 28 639 fler personer i åtgärder jämfört med samma vecka år 1999, dvs. en ökning med 20 %, detta trots högkonjunkturen. Tar vi hela november var antalet individer i åtgärder 141 884. Det är en ökning från november 1999 med 26 145 personer eller 18 %. Vad värre är: Ökningen har fortsatt vecka efter vecka.

Det är siffror som vi sällan eller aldrig hör regeringen eller utskottsmajoriteten nämna. Man nämner däremot gärna att antalet öppet arbetslösa är 4 %, vilket var det stora målet. Att antalet personer i åtgärder ökar innebär att de försvinner i statistiken. Vad de som är i åtgärder med anställningsstöd anser om effektiviteten av dessa åtgärder har väl ingen i denna kammare som läst tidningar eller hört den tidigare debatten kunnat undgå att lägga märke till. Men vad gör det. Huvudsaken är att de försvinner från den öppna arbetslösheten.

Hur stor är då den reella arbetslösheten i Sverige? Öppet arbetslösa är ungefär 4 %, i arbetsmarknadsåtgärder är 3 %, i Kunskapslyftet är 2 % och latent arbetssökande är ca 2,5 %. Det är totalt 11,5 %. Det är helt andra siffror än vad regeringen talar om. Över en miljon människor är arbetslösa i en högkonjunktur.

På 80-talet skulle, som en tidning skrev, detta har betraktats som en katastrof. Det är det faktiskt. Trots dessa siffror slår sig Göran Persson, Björn Rosengren och arbetsmarknadsutskottets majoritet för bröstet och är nöjda.

Hur kan man vara det? Är det så att utskottets ordförande Sven-Erik Österberg är lika nöjd som Björn Rosengren och Göran Persson? Om inte, vad gör ni socialdemokrater för att få ned denna enorma arbetslöshet?

Det är en arbetslöshet som dessutom är tudelad. I Norrland ligger den totala arbetslösheten på över 13 %. I Kristina Zakrissons Norrbotten lig-

ger den på över 13 %. Invandrare har en arbetslöshet som är skyhögt över både snittet i Sverige och i Norrland. Vad gör ni socialdemokrater med samarbetspartier åt detta?

Samtidigt som vi har en hög arbetslöshet har vi brist på arbetskraft. Det råder stor brist på olika typer av ingenjörer liksom på lärare och sjuksköterskor. Det visar SCB:s arbetskraftsbarometer.

Att få tag i en yrkeserfaren civilingenjör med inriktning mot teknisk fysik och elektronik eller en högskoleingenjör med kunskaper om el, elektronik eller datateknik verkar vara svårt. Samtliga arbetsgivare som ingår i SCB:s undersökning anser att bristen är stor på dessa grupper.

Bristen har varit stor tidigare också, men så här kraftigt har det aldrig visat sig förut. Det är uppseendeväckande att samtliga svarat att det är brist, säger Jonas Börjesson på SCB. SCB:s undersökning bygger på enkätsvar från 7 000 personalanvariga på olika arbetsplatser.

Även AMS-chefen Anders L Johansson pekar på att det finns en väldigt stor arbetskraftsreserv på uppåt en miljon människor, men inom vissa yrkesgrupper saknas rätt utbildning. Trots det stora utbudet av arbetskraft finns det alltså problem att lotsa arbetskraftsreserven till de jobb som efterfrågas. Det säger AMS-chefen.

Vad gör då regeringen åt detta? Det är en intressant fråga som man kan ställa till utskottets ordförande. Man kan också notera att AMS-chefen vidare säger: "Det går inte att fortsätta med en rundgång av åtgärder och a-kassa. För vår trovärdighets skull måste vi vrida oss ur åtgärdspolitiken och gå in för en kompetenshöjarpolitik." En annan grupp han lyfter fram är de deltidsarbetslösa. Han säger: "Att de inte blivit färre är" – notera nu ordvalet – "ett gigantiskt misslyckande." Det är inga svaga ord som sägs av vår AMS-chef.

Vi kan konstatera att den reella arbetslösheten är rekordhög samtidigt som så många yrken saknar arbetskraft samt att AMS-chefen är missnöjd med AMS-politiken och den rundgång som finns i politiken. Likaså anser han att det är ett gigantiskt misslyckande att deltidsarbetslösheten inte minskat samt att det åtgärdssystem vi nu har inte leder något vart för de långtidsarbetslösa.

Kan regeringens misslyckande framgå tydligare? Ändå är arbetsmarknadsutskottets majoritet, om man läser texten, nöjd. Björn Rosengren och Göran Persson är nöjda. Statistik är tydligen viktigare än verklighet. För oss moderater är det precis tvärtom.

Moderaterna och övriga borgerliga partier har i en lång gemensam reservation och i ett flertal övriga reservationer lagt fram vår politik för att öka sysselsättningen i Sverige. Vårt alternativ för att få fler jobb och fler företag innebär att politiken måste förändras.

Det är en politik för lägre skatter, möjlighet till hushållsnära tjänster, en ny modell för lärlingsutbildning – en stimulerande miljö för företagare och entreprenader.

Vi säger dessutom följande: "Men det måste också bli lättare för företag att etablera sig, växa och utvecklas i Sverige. Alla hinder och regler som försvårar tillkomsten av nya företag och arbeten måste bort. Det handlar bland annat om regler som gör det krångligt att starta ny näringsverksamhet och att anställa nya medarbetare. Kostnaden för att administrera skatte-, arbetsmarknads- och miljöregler uppgår till 30 000 kr per anställd och år i företag med mellan 1 och 19 anställda. Antalet regler

som berör företagande växer också genom nya lagar och förordningar med en tillväxttakt på 5 till 6 % per år. En så kallad solnedgångsparagraf bör införas. Det innebär att alla regler kontinuerligt ses över och utmönstras om de inte har tillämpats på fem år. Samtliga småföretagsdelegationens förslag till regelförenklingar bör genomföras.

Statlig kommersiell verksamhet utgör ett betydande problem för en fri och rättvis företagskonkurrens. I statskontorets rapport 'Staten som kommersiell aktör' framgår följande.

- Hälften av alla myndigheter och statliga företag bedriver konkurrensutsatt verksamhet i påtaglig omfattning.
- En fjärdedel av de statliga myndigheternas och bolagens verksamhet på konkurrensutsatta områden har märkbar och negativ effekt på marknadens funktionssätt.”

Det är ingen tvekan om att det inte kan fortgå så här. Det måste till en förändring.

Enligt den SAF-enkät som har gjorts noterar man att företagsreglerna ökar dubbelt så mycket som tidigare, med ca 4 % per år. I en SAF-enkät anser mer än hälften av företagen att reglerna blivit fler. Bara en av hundra tycker att de har blivit färre, och två av fem upplever att reglerna blivit svåra att följa. Man kan alltså notera att inte heller här har regeringen hållit sina löften att minska antalet regler.

Vi lämnar detta och tittar lite grann på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, AMS och arbetsförmedlingen. Vi kan konstatera att arbetsmarknadspolitiken måste effektiviseras.

Arbetsförmedlingarna fungerar i dag överlag inte bra. Vi kan konstatera att det enligt en rapport som gjorts om arbetsmarknaden finns en betydande misstro hos de långtidsarbetslösa mot arbetsförmedlingens arbete. Av dem som deltagit i en eller flera arbetsmarknadspolitiska åtgärder tror t.ex. drygt fyra av tio att åtgärderna inte kommer att göra det lättare att få arbete. Hälften av de arbetslösa tycker inte att de har fått bra information om de alternativ som finns. Nästan sex av tio tycker att hjälpen inte har utgått från de egna behoven, utan att de behandlats som en i mängden. Fyra av tio tycker att de inte får den hjälp och det stöd de behöver från arbetsförmedlingen. Endast tre av tio långtidsarbetslösa har en individuell handlingsplan.

Det finns alltså mycket att göra här för en regering som bryr sig om att få fler i arbete. Vi kan konstatera att ett flertal utredningar har pekat på betydande problem vad gäller arbetsmarknadsverket och AMS. Vi moderater anser att den reguljära förmedlingsverksamheten bör kunna skötas av marknaden. Det finns ingen anledning att staten sysslar med sådant som andra kan göra bättre. Samhällets huvuduppgift måste vara att hjälpa dem som är långtidsarbetslösa och dem som av olika skäl har en utsatt position på arbetsmarknaden. Den offentliga arbetsförmedlingens roll och verksamhetsområde behöver definieras tydligare.

Genom att tydliggöra samhällets ansvar bör också resurser kunna frigöras. Detta kan i sin tur leda till att fler får möjlighet att återinträda på arbetsmarknaden och att detta återinträde sker snabbare.

Vi tycker också att det finns skäl att se över ansvarsfördelningen inom den offentliga sektorn. I Sverige är arbetsmarknadspolitiken tradit-

ionellt ett statligt åtagande. Samtidigt går det inte att blunda för det resultat som man uppnått i vårt grannland Danmark, i Farum, där man valt att ta ett mer handfast ansvar på lokal nivå. Med detta anser vi att man bör utreda förmedlingsverksamheten såväl vad gäller uppgiftsfördelningen mellan den offentliga sektorn och privata aktörer som ansvarsfördelningen mellan staten och olika lokala organ.

Det finns som jag tidigare har sagt alltså mycket att göra. Jag tycker att det vore skönt att få se en regering som anser att jobb är viktigare än statistik. Vi moderater har talat om hur vi vill minska arbetslösheten. Ska de arbetslösas antal minska så måste regeringen lyssna på vad vi säger i stället för att fortsätta med den politik som i denna högkonjunktur ger ett rekordstort antal människor utanför arbetsmarknaden.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla de reservationer som vi har framlagt i betänkandet, men för att vinna tid vid voteringen yrkar jag bifall enbart till reservation 1 och reservation 7.

Anf. 189 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det är synd att Kent Olsson svartmålar så hårt. Ni har en politik som bygger på en annan grundsyn. Den är ändå ganska konsekvent, och den borde gå att utveckla utan att utmåla allt på ett nästan orealistiskt svartsynt sätt. Det är uppenbarligen ingen statistikpolitik som pågår – sedan kan man vara missnöjd med att det inte går ännu fortare. Jag ska återkomma till Moderaterna.

Först har jag några ord om utvecklingen på arbetsmarknaden. Sysselsättningen ökar rekordmycket i Sverige sedan några år, 1998 och 1999 med 146 000. 86 000 är prognosen för i år och ytterligare 77 000 nästa år. Det blir drygt 300 000 på fyra år – 75 000 om året. Det är faktiskt det bästa vi har nått under jag vet inte hur många decennier, och det är klart bäst i EU.

Arbetslöshetsmålet är klart, och vi är på väg under det. Men det är inte det viktiga målet. Det har flera sagt här, och särskilt Moderaterna. Jag delar den uppfattningen. Det är naturligtvis viktigt att inte ha alltför många människor i passiv arbetslöshet. Men det viktiga, och grunden för att ta sig fram, är sysselsättningsmålet – att öka den reguljära sysselsättningen.

Det saknas i dag 160 000 jobb för att 2004 komma fram till 80-procentsmålet. Det är 40 000 jobb per år. Det är drygt hälften av vad vi har klarat de senaste fyra åren.

Enligt Konjunkturinstitutets novemberanalys som kom häromdagen beräknar man att det 2002 saknas 45 000, dvs. ungefär samma som i AMS bedömningar nu.

Det är inte bara sysselsättningen som ökar och arbetslösheten som sjunker. Arbetskraften ökar. Det är det som Mikael Odenberg och Kent Olsson talar sig så varma för – 120 000 personer på två år. Prognosen är ytterligare drygt 100 000 de närmaste två åren enligt Konjunkturinstitutet.

Detta är bra. Men som någon har sagt så finns det drygt en miljon människor som står utanför. Alla de kommer inte att ha arbete. Det vet vi, men vi pratar om 600 000–700 000 människor som vi verkligen på alla sätt vill försöka få in i arbetskraften – mer eller mindre. Det blir inte lätt. Det finns problem, men jag tror också att det finns möjligheter.

Inte bara arbetslösheten har halverats, utan det gäller även de långtidsinskrivna, våra långtidsarbetslösa. Deras antal var så rasande högt, och bara ökade under flera år. Det har halverats. Men även åtgärderna har halverats sedan 1996. Nu har vi en uppgång, framför allt beroende på aktivitetsgarantin. Jag tycker att vi nu ligger på gränsen till vad man kan ha – vi ligger på drygt 140 000. Men det beror också på att AMS låg alldeles för lågt. Någon har sagt att det fanns styrningsproblem inom AMS-organisationen. Jag håller med om det. Man gick alldeles för lågt under förra hösten och vintern.

Det som vi nu landar på är inte alls särskilt högt, Kent Olsson. Det kommer att vara ungefär 113 000–114 000 på årssnitt. För ett år sedan fanns en kalkyl på att vi skulle ligga på 130 000 på årssnitt. Sedan reviderades den nedåt när vi plockade bort pengar från arbetsmarknadspolitiken i vårbudgeten för det här året. Då trodde vi att vi skulle hamna på ungefär 115 000, och där ligger vi.

Nästa år blir det egentligen ingen uppgång alls, och sedan måste det successivt minska under 2001 för att gå ned väsentligt lägre 2002 och 2003.

Det riktigt stora problemet, förutom det att vi har vissa utsatta grupper med mycket hög arbetslöshet och låg sysselsättningsgrad framför allt på invandrarsidan men också på handikappsidan, är de regionala skillnaderna. Just nu sker det faktiskt en utjämning. Skogslänen tar lite grann. Stockholm håller på att bromsas. Malmö ökar. Göteborg ökar inte så mycket. Men fortfarande är det så, enligt de senaste siffrorna jag har sett på kvartalssidan, att 68 % av sysselsättningen kommer till storstadsområdena, som har 50 % av befolkningen. Skogslänen, som har 20 % av befolkningen, får 15 % av sysselsättningsutvecklingen. Det är mycket bättre än för ett år sedan, men det är långt ifrån tillfredsställande.

Det är alltså en väldig framgång när det gäller sysselsättningspolitiken. Det kan väl också Kent Olsson hålla med om, om man nu ska försöka ha någon saklig grund för diskussionen. Mitt bidrag till Kent får vara: Jag håller med om att mycket återstår – kolossalt mycket, om vi ska hävda arbetslinjen.

Målen ska styra politiken. Jag anser att det krävs regionala nyckeltal. Det krävs att vi i varje arbetsmarknadsregion kan ha sådana här mål att styra efter. Strategin måste vara att bevara trygghet, inflytande och kompetens när vi ställer om näringsliv och arbetsliv med innovation och nyföretagande och ser till att det hela blir regionalpolitiskt rättvist.

Det finns oroande tecken nu, både i Konjunkturinstitutets rapport och framför allt i Riksbankens inflationsrapport, trots att de är jättepositiva när det gäller utvecklingen. Tänk om de hade låtit som Kent Olsson! Nej, de säger att det går fantastiskt bra. Men de varnar för överhettning och inflation trots att vi inte har sett inflation som ligger i överkant av inflationsmålet över huvud taget. Men det kom en räntehöjning, och de säger att det kan bli flaskhalsproblem och överhettningsproblem. Detta kopplar de naturligtvis till avtalsrörelsen, och säger att det då blir svårt att nå sysselsättningsmålet – det sysselsättningsmål som jag tidigare sade ligger så nära om man bara ser på hur utvecklingen i dag är. AMS är strålande positivt. Konjunkturinstitutet har varit väldigt positivt, men funderar på vilken tillväxttakt Sverige trots allt kommer att kunna ha. Det har att göra med den internationella konjunkturavmattning som vi också ser i dag.

Det finns problem och möjligheter. Vi har många utsatta grupper, t.ex. de äldre. Det är en ren diskriminering av äldre på arbetsmarknaden. Det är arbetsgivarna som är barriären.

Vi har de arbetshandikappade. Det verkar som om man tycker att de är konstiga och har problem. Varför ser man inte dem som människor som kräver en anpassning och drar nytta av deras kompetens, kapacitet och arbetsvilja?

Vi har väldigt många som är lågutbildade, och vi har människor som dallrar mellan arbetsliv och sjukdom i olika former. Vi har ett slags utslagningsprocess. Och ändå vill moderater och kristdemokrater inte gå med på att öka anslagen till Arbetsmiljöverket för att öka tillsynen och utveckla metodiken. Det är väl där kraftsamlingen ska göras för att få till stånd det goda arbetet. Allas rätt till arbete ska vara grunden för den ekonomiska politiken.

Jag läste häromdagen en framställning som Riksförsäkringsverket har gett ut, *Socialförsäkringsboken 2000*. Årets tema är efter 55. Det är en svidande vidräkning med hur det ser ut i dag i Sverige för människor i 55-årsåldern och däröver i arbetslivet. Det visas hur man har sett till att de har förpassats från arbetslivet. Man har inte tagit till vara deras kapacitet. Man har inte hittat andra arbetstidslösningar, arbetsorganisatoriska lösningar och kompetensutveckling som gjort att de har kunnat vara kvar. Där har vi ett problem. Som partiföreträdare delar jag naturligtvis det problemet med alla andra här. Låt oss ta upp de stora problem som vi har framöver!

Låt mig titta på några teman. Vi har arbetsmarknadspolitikens uppgift och mål. Där borde vi väl kunna vara mer eller mindre överens. De flesta av oss är det. Moderaterna är det dock inte. De har reservationer på varje punkt. När vi talar om att arbetsmarknaden ska fungera bra, tycker de att vi ska sänka skatten. Det är ju inget arbetsmarknadspolitiskt mål. Men annars tror jag att de flesta håller ihop. Moderaterna kör en rå, politiskt ideologisk linje.

Arbetsmarknadspolitikerna får inte bli överlastad. Den blev det under 90-talet, särskilt i mitten. Då föll kvaliteten. Då gör den till slut ingen nytta. Det blir meningslöst.

AMS tappar styrning. Här ser jag problem. Vi måste ta oss an AMS möjlighet att styra, men det kommer i sin tur i konflikt med det kommunala inflytandet och decentraliseringen. Det krävs en översyn av AMS, och det krävs bättre ekonomistyrning. AMS har år efter år haft budgetproblem. Det har varit överskott, underskott, lämna tillbaka pengar, överskott, underskott, lönebidragen för få och för mycket pengar kvar på lönebidragen. Det gör det naturligtvis svårt för oss att veta hur mycket pengar vi ska anslå. Där har vi ett problem.

Det finns flera reservationer om regelverkets förenkling.

Carlinge Wisberg kommer att tala om aktivitetsgarantin. Det är klart att det finns problem där.

Låt mig säga så mycket när det gäller anställningsstöden att det finns skäl att överväga antalet anställningsstöd. De har ju kommit till succésivt. Jag delar mycket av den oro för svårbegriplighet och byråkrati som kd ger uttryck för i en reservation.

Sedan har vi arbetsmarknadspolitikens effektivitet. Framför allt Moderaterna hänvisar till utvärderingsstudier. Men de är inte särskilt tydliga.

De senare utvärderingsstudierna från Forslund och Calmfors säger snarare att vi vet väldigt lite. Där vi har undanträngning är den ofta medveten. Vi har förskjutit jobb i tiden. Vi har satsat på anställningsstöd till prioriterade grupper, annars hade någon annan fått jobbet. Javisst är det undanträngning på det sättet, men nu fick en arbetshandikappad jobbet. Nu fick en person över 62 år jobbet. Nu fick en person med invandrabakgrund jobbet. Bra, säger jag. Det är klart att det statistiskt kan se ut som en undanträngning. Man ska vara uppmärksam på det problemet.

Jag tycker att vi ska ha mer samarbete. Det politiska samarbetet är väl bra, men ännu viktigare är det att i en kommun ha ett samarbete mellan arbetsförmedling, kommun, arbetsgivare och fack. Man måste titta på kompetensförsörjningsbehovet och rekryteringsbehovet. I dag är det så att ena året säger man upp alla sjukvårdsbiträden och nästa år finns det inga att få tag i. Så är det på väldigt många olika håll. Jag tror att det skulle vara väldigt viktigt med en gemensam syn på detta lokalt, men även, som Camilla Sköld Jansson sade tidigare, i en utvidgad arbetsmarknadsregion. Då kan man åstadkomma ett samförstånd. Jag har sett orter där man också har det inom den privata sektorn och lånar folk av varandra mellan företagen beroende på konjunkturutvecklingen.

Vi har bekämpningen av deltidarbetslösheten. Det är en skandal att Vårdkommissionen har havererat. De 30 000 deltidsjobben som skulle bli 15 000 var häromveckan 25 700, och inte 15 000.

Vi har tidigare diskuterat bättre ersättningar och rättvisa.

Vi måste ha en bättre tillsyn och komma åt de svåra arbetsmiljöproblemen. Det finns mycket att göra där. Det krävs mycket mer pengar. Vi har börjat det arbetet nu med dessa 70 miljoner.

Det är oerhört viktigt att ta ett samlat grepp när det gäller de arbetshandikappade. Där finns det faktiskt ett tillkännagivande om att nu måste det till ett samlat grepp. Moderaterna har i en reservation kritiserat att regeringen inte har tagit hänsyn till Riksrevisionsverkets kritik. Men det pågår en beredning. Det kommer att tas hänsyn. Det är en skarp kritik.

Det sker en översyn av Samhall. Vi i Vänsterpartiet menar att när man nu ändrar bolagsordningen och ändrar branschsammanställningen i Samhall måste man se till att det inte blir regionala missanpassningar. Vi anser inte att Samhall har levt upp till arbetsmarknadsutskottets tidigare förslag om att man ska ha en regional balans i sitt arbete. Vi menar att man ska översätta Samhalls sysselsättningsmål till ett regionalt sysselsättningsmål. Vi vill alltså höja den regionala ambitionsnivån. Därför är vi inte nöjda med de i och för sig positiva skrivningar som finns i utskottstexten.

Fru talman! Jag vill passa på att yrka bifall till reservation 25.

Jag nämnde Riksförsäkringsverkets rapport om de äldre från förra veckan. Den är mycket läsvärd. Riksdagens revisorer har lämnat en bra rapport. Vi skrev en vänsterpartimotion om den statliga personalpolitiken. Jag tycker att det är alldeles uppenbart att det finns en väldigt stor förståelse inom utskottet och det politiska systemet för att vi måste få fram reträttposter för de äldre. Det måste finnas kompetensutveckling och arbetsmiljöanpassningar. Vi får sluta med avtalspensioneringar. Det är ett missbruk av a-kassan. Det sätter vi stopp för nu. Det handlar om diskriminering och fördomar mot äldre. Vi måste omvärdera de äldres plats i samhället.

Samma sak gäller invandrare. Det får vara slut med att betrakta invandrare som klienter som ska gå på bidrag. De ska in i arbetslivet. Då måste man höja sysselsättningsgraden. Den låg förra året, 1999, på 56 % för utlandsfödda. Samtidigt låg den på 72–73 % för den svenska befolkningen. Om vi skulle ha haft jämlikhet i sysselsättningsintensitet skulle vi ha haft drygt 100 000 fler jobb. Det är framför allt kvinnor som är under-sysselsatta.

Sedan har vi frågorna kring att det måste skapas jobb för dem som inte får plats på den ordinarie arbetsmarknaden med det hårda marknads-samhället. På s. 51 i utskottets betänkande finns det viktiga skrivningar om vikten av att inventera nya sysselsättningsmöjligheter.

Fru talman! Det här är ett budgetbetänkande. Jag har ungefär samma omdöme om budgeten som jag har när det gäller a-kassan. Borgerligheten är nästan osannolikt oenig i förslagen, förslagets struktur och kostnadsbelastningarna. I reservation 1, som är en gemensam reservation, är det nästan bara allmängods. Sedan spretar det ut i en förfärande mängd reservationer.

Moderaterna satsar på skattesänkning, avreglering, försämrad arbets-rätt och den tidigare försämringen på a-kassesidan som vi har diskuterat. Det är en drastisk nedskärning av volymen arbetsmarknadspolitiska medel.

Kristdemokraterna minskar arbetsmarknadsutbildningen med 2,2 miljarder kronor. Jag förstår det inte. Man hänvisar till dynamiska effekter av sin goda företagspolitik. Vi pratar om nästa år, om 14 dagar!

Centern drar ned något alldeles otroligt, 3,4 miljarder på aktivitets-stödet. Sammanlagt handlar det om 9 miljarder kronor om jag även räknar in studiestödet. Ni har ju slagit ihop utgiftsområdena 13, 14 och 15. Det blir minus 9 miljarder kronor nästa år. Det är ett moras. Stackars de arbetslösa.

Folkpartiet talar om 6 miljarder kronor. Simalabim! Det är lätt att få ihop en budget om man gör vad man vill med arbetsmarknadspolitiken.

Jag menar – och jag är ledsen när jag säger det – att ni som gemen-samt borgerligt alternativ är totalt splittrade. Ni beskriver arbetsmark-nadsläget helt osakligt. Det strider mot hur alla andra beskriver det. Ni har till stor del räknat fel. Det gäller särskilt Folkpartiet och Centern. Byt fot! Ni kan inte använda utgiftsområdena 13, 14 och 15 som ett slags intern kassakista för att finansiera era partiinterna förslag som ni vill stoltsera med på plakat. Det går inte. Om det hade varit verklighet hade man också kunnat se det i verkligheten, men som tur är, fru talman, är det bara på låtsas.

Anf. 190 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Liksom Mikael Odenberg förut känner jag inte igen Hans Andersson. Det var en del småkritik mot den politik som förs, men sam-tidigt var det på något sätt så att man kände sig nöjd.

Jag är förvånad över att en vänsterpartist i kammaren kan vara nöjd med en miljon arbetslösa – en miljon människor arbetslösa! Det är en otrolig arbetslöshet. Och Hans Andersson säger att han är nöjd med hur situationen är.

Det är också förvånansvärt att han ger kritik för att man minskar de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Är det inte så att de arbetsmark-

nadspolitiska åtgärderna faktiskt borde minska i en högkonjunktur? Men inte för den här regeringen, med stöd av Hans Andersson. Man ökar de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, tvärt emot vad som sker i resten av världen. När vi har högkonjunktur är det fler människor i arbete, men inte i Hans Anderssons värld.

Anser Hans Andersson att vi har en bra företagspolitik? Är det något som Hans Andersson och den här regeringen har gjort som har ökat antalet arbetstillfällen? Eller är det bara konjunkturen och marknaden, som Hans Andersson normalt sett inte är speciellt förtjust i, som ser till att det blir fler jobb? Kan Hans Andersson nämna någonting som man har gjort som har ökat antalet arbetstillfällen?

För ett par år sedan stod Hans Andersson här och sade att vi hade för mycket politik som var inriktad på volymåtgärder. Nu konstaterar vi att visst är det så, beroende på att det faktiskt saknas människor för de jobb som finns på arbetsmarknaden. Men det vore intressant att se vad i den socialdemokratiska vänsterpartipolitiken som har gjort att antalet jobb har ökat.

Anf. 191 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Det är svårt att ta det på allvar.

Nej, jag är självklart inte nöjd. Jag sade det. Det är mer än en miljon, om jag ska hjälpa Kent Olsson lite grann. Det är 1,25 miljoner, om man räknar rakt av, som är i arbetsför ålder men som inte är med i arbetskraften. Av dem tror jag att målsättningen borde ligga på ungefär 700 000 arbetslösa som vi skulle vilja komma åt. Sedan hittar vi inte mer än 300 000-350 000 arbetslösa i åtgärder, så det är rätt. Man ska inte titta bara på de öppet arbetslösa i åtgärder.

Men Kent Olsson som ändå sitter i arbetsmarknadsutskottet kan inte ha en egen definition och säga att vi har en miljon arbetslösa i Sverige. Vi har ju inte det.

När det gäller frågan om i fall jag är nöjd eller inte tycker jag att det är hemskt att det är så här, och jag lider med människor. Men jag har faktiskt hittills blivit överträffad i mina förväntningar och i mina prognoser. Jag har skrivit på prognoser halvår för halvår, och jag överträffar dem varje gång.

Överträffar *jag* dem? Njae, det är klart att konjunkturen spelar stor roll. Men Sverige låg långt före konjunkturen, Kent Olsson. Vi ligger väsentligt bättre till än Europa i övrigt. Vi har en rekordartad sysselsättningstillväxt. Jag är snarast orolig för att vi om två år inte kommer att orka. Flaskhalsproblematik är jätteallvarligt.

Volymen arbetsmarknadsutbildning skulle upp. Nu är den på väg upp. Bra! Men det får inte bli lågkvalitativ volym – vi är överens om detta.

Åtgärderna har minskat. Jag ska visa ett diagram, så kan Kent Olsson se det. Men de har ökat de senaste månaderna. Jag förklarade ju just detta. Vi kommer upp i ungefär 113 000. På Kent Olssons glada tid låg man på 194 000 ett tag. Men visst, det var massarbetslöshet och depression. Vi ska ligga lägre. Och volymen kommer att sjunka.

Det är klart att arbetskraften ska vara större. Det är inte roligt att så många står utanför arbetskraften. Men som jag sade, den har ökat oav-

brutet under 80-talet. Den nådde rekordnivåer 1990. Vi är nu på 1986 års nivå. Det är inte så dåligt. Och det går fort, Kent Olsson.

Anf. 192 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Det vore ju märkligt om inte antalet människor som arbetar ökar i en högkonjunktur. Har Hans Anderson någonstans upplevt att antalet människor som arbetar inte ökar i en högkonjunktur? Det är möjligt att det var så i den gamla klassiska socialistiska ekonomin. Men överallt annars ökar faktiskt antalet arbeten i högkonjunktur.

Att Hans Andersson är förvånad över hur mängden ökar kan jag i och för sig begripa eftersom han inte har vidtagit några åtgärder för att de ska öka utan låter den förkättrade marknaden se till att antalet arbetstillfällen ökar.

Sedan säger Hans Andersson i en form av självbekännelse: Jag är inte nöjd. Nej, tacka sjutton för att han inte är nöjd, för visst är det så att det står en miljon människor utanför arbetsmarknaden. Det får ju finnas någon logik i vad Hans Andersson säger. I det enda fallet säger han att han tog i för lite när det gäller siffrorna. Nästa gång säger han att det inte är en miljon människor som är utanför arbetsmarknaden. Visst är det det!

Det är 300 000 färre i jobb nu än för 10 år sedan. Detta borde oroa mer. Flaskhalsproblematiken borde oroa mer. Även att åtgärderna ökar i en högkonjunktur borde oroa Hans Andersson.

Jag är alldeles övertygad om att hade Hans Andersson inte ingått detta samarbete med Socialdemokraterna så hade vi fått se en helt annan Hans Andersson som hade varit orolig och sett bekymrad ut. Men det är kanske så att när man börjar närma sig makten bortser man från ideologin och ser inte hur verkligheten är. Men för mig och för oss moderater är en miljon människor utanför arbetsmarknaden mycket oroande. Jag är förvånad över att Hans Andersson inte ser det på samma sätt.

Anf. 193 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det lönar sig att diskutera, om jag ska vara riktigt ärlig.

Jag är mer överens med Riksbanken som normalt inte är min politiska frände. Jag är överens med Konjunkturinstitutet. Jag är överens med nästan alla bankekonomer som gör prognoser när de gör sin bedömning av sysselsättning och arbetslöshet.

Jag vet faktiskt inte vem Kent Olsson är överens med – möjligtvis med Frank Baude från de trakter Kent Olsson själv kommer ifrån. Han brukar säga ungefär det Kent Olsson säger. Det är inte seriöst.

Titta på vilka jobb som ökar. Det är de privata tjänsterna. Det var de som inte skulle kunna öka. Det är den nya ekonomin, de nya företagen. De kunde inte öka med den här skattekvoten. De kunde inte öka med LAS. De kunde inte öka med kollektivavtal. Jo, det är de som ökar. Ni hade fel. Ni sade att vi var tvungna att radera den svenska modellen, för annars fick vi inga jobb. Ni hade fel.

Det är jag nöjd över. Men jag är inte politiskt nöjd med situationen. Därför fortsätter jag ett politiskt arbete, det kan jag tala om. Och jag kommer att ligga långt från den svartmålning och den kverulans som Kent Olsson här ger uttryck för.

Tänk om någon trodde på Kent Olsson. Tänk om allmänheten eller någon lyssnare trodde att det var sant när han säger: Det är väl dåligt. Det är högkonjunktur. Tänk att vi inte har kommit längre i sysselsättningen.

Tänk om man trodde att om man knäppte med fingrarna hade man en miljon jobb. Antalet har ökat med 75 000 netto per år i fyra år. Vi räknar med att antalet ökar framöver i en inte så snabb takt men med rejält över 50 000 per år. Det är ett mycket bra betyg.

Vi låg lågt, och det berodde inte på moderaterna. Jag ska inte hemfalla åt den enkla demagogin. Vi fick en stor strukturell och konjunkturrell krasch i Sverige av en mängd olika orsaker. Vi låg så lågt att vi har att klättra upp för en riktigt hög stegen.

Sedan kan alltid Kent Olsson säga: Det är så många trappsteg kvar att gå, mamma. Jag är inte uppe än. Nej, toppen när man inte så lätt, Olsson.

Anf. 194 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag beklagar att vi får två ganska likartade debatter i kväll. Vi kör det hela två varv. Måhända blir det ett extra utrymme för arbetsmarknadspolitiken. Kanske kan vi nå lite längre än vi mestadels brukar.

Den splittring i borgerligheten som Hans Andersson talar om tycker jag gestaltas också i majoriteten om man tittar på talarlistan i de båda ärenden som vi har debatterat nu. Det är flera företrädare för flera av partierna i majoriteten, vilket är anmärkningsvärt när de inte ens framför samma budskap.

Sedan har jag tacksamt noterat att våra motioner och reservationer på det här området har fått ett positivt bemötande och positiva skrivningar också av majoriteten. Dessvärre får jag beklaga att det inte också leder till handling och beslut, så reservationerna kvarstår naturligtvis.

I dag handlar det om 63 miljarder som ligger på bordet här i kammaren för att fördelas. Det är mycket pengar och det handlar om många människor. Framför allt handlar det om de arbetslösa som vill ha jobb men också om företagaren och om den offentliga sektor som behöver människor som är beredda att ta en plats i ett team. Vidare handlar det om arbetsförmedlingspersonalen som ska klara av att matcha rätt person med rätt plats. För att få optimal fördelning av pengarna måste man, tycker jag, dels förstå nuläget, dels våga titta in i framtiden.

Herr talman! Den som är arbetslös är inte beredd att instämma med Göran Persson om att det går bra för Sverige. Det är positivt att arbetslösheten sjunker. Vi kristdemokrater gläds över var och en som får ett jobb men det är faktiskt ganska barnsligt av regeringen att pressa AMS att till vilket pris som helst pressa in människor i åtgärder – allt för att de 4 procenten ska uppnås; precis som om det skulle vara något positivt med 4 % öppen arbetslöshet. Om vi 1985 eller 1975 hade haft 4 % öppen arbetslöshet skulle vi ha betecknat det som mycket hög arbetslöshet.

I november basunerade regeringen högljutt ut att målet var uppnått; detta för att folket skulle jubla. Man hade t.o.m. förberett det med en liten festskrift, paradeskrift – *På väg mot full sysselsättning*.

T.o.m. den som hade en anställning klar att börja i januari tvingades i oktober in i en åtgärd för att inte synas i statistiken. De exemplen är många. Det är trams att göra på det sättet. Eftersom näringsministern inte

är närvarande här i kväll skulle jag vilja fråga Sven-Erik Österberg om det är rimligt att hantera människor på det sättet.

Det är, precis som flera talare varit inne på, ganska ointressant att över huvud taget intressera sig för den öppna arbetslösheten. Där handlar det ju bara om en fjärdedel av det totala antalet människor som vill ha ett arbete eller som vill arbeta mer än man i dag gör. De utgör totalt 16 % av arbetskraften – det har förekommit lite olika siffror här i kväll men jag håller fast vid att det är fråga om 700 000 personer.

Det mesta talar för att målet om 80 % sysselsättningsgrad år 2004 inte kommer att uppnås med nuvarande politik. Där kan det bli svårare att pressa därför att där bygger det på att regeringen lyckas skapa förtroende hos de människor som vill och kan starta ett företag eller vidareutveckla sitt gamla företag så att de vill och vågar satsa sitt kapital och kanske sin familjs trygghet i det risktagande som heter företagande. Först då kan de 160 000 jobb skapas som behövs för att vi ska nå 80 % sysselsättningsgrad.

Herr talman! Att vara arbetslös är att vara utsatt. För att minska otryggheten är det en viktig faktor att man i god tid kan få besked om framtiden. Jag har talat med en hel del arbetslösa som inte vet vad som händer nästkommande vecka när deras a-kassa går ut eller när en åtgärd är slut. Det är ett anständighetskrav att i god tid kunna ge besked; detta för att inte skapa onödigt stress för människor i utsatta situationer.

Kristdemokraterna menar att antalet arbetsmarknadsprogram måste minskas. Regeringen talar också om regelförenkling och gör en ansats åt det hållet. Arbetsmarknadspolitiken har ju, som Hans Andersson var inne på, under många år varit ett genomreglerat och genomsocialiserat område där si och så många procent skulle befinna sig i respektive åtgärd. Detta är ett kollektivistiskt och väldigt felaktigt synsätt.

Takterna när det gäller att detaljreglera finns uppenbart kvar nu när vänsterblocket inför fyra olika sorters anställningsstöd inom en tidsrymd av fyra år. Varje anställningsstöd har sitt eget regelverk. Den regelförenkling som regeringen talar om i budgetpropositionen överskyls vida av regelkomplikationer som samtidigt införs. Jag välkomnar att Hans Andersson är öppen för en förändring. Det är väl synd att han inte drivit det i förhandlingarna innan betänkandet kom på bordet. Det hade varit bättre att lägga krutet där än i kammaren.

När det gäller den senaste komplikationen kring anställningsstödet, nämligen att tre av de fyra stöden ska återkvalificera till a-kassa, säger Sven-Erik Österberg i ett TT-meddelande: ”Det har varit starka krav från fackligt håll på att vi ska göra något åt det.” Det uttalandet oroar mig. Är det facket som styr politiken? Innebär Österbergs uttalande att fackets alla krav belönas i form av politiska beslut av majoriteten?

Kristdemokraterna anser alltså att antalet program bör minska. Men inom varje program bör en individuell anpassning i långt högre grad ske, med hänsyn tagen till den enskilda arbetssökande människan. Varje arbetssökande måste få en individuell handlingsplan, för varje människa – också som arbetslös – har rätt att bli betraktad utifrån sina unika möjligheter och behov. Tyvärr fungerar detta dåligt, inte minst för de långtidsarbetslösa.

Enligt en TEMO-undersökning gjord på uppdrag av SAF tycker endast två av tio långtidsarbetslösa att de har en individuell plan som man

arbetar efter. Det var ju också tanken med aktivitetsgarantin – en reform som genomfördes rekordsnabbt, utan tid för analys av försöksverksamheten. Man skulle få en högre grad av individuell support. Detta såg vi kristdemokrater som någonting positivt och vi var beredda att tillstyrka den här aktiviteten. Nu kommer det otaliga rapporter utifrån landet som talar om att just kvaliteten hos aktivitetsgarantin är undermålig.

Jodå, på sina håll och för enskilda individer fungerar den bra; just som den var tänkt. Men rapporterna om kränkningar, kollektivism och bristfällig kvalitet dominerar stort. Vi kristdemokrater skriver i vår motion, något som jag tycker att det är oerhört viktigt att här i kväll peka på, att en aktivitetsgaranti står och faller med den praktiska tillämpningen. Den har uppenbarligen misslyckats, av rapporterna att döma.

Vi kristdemokrater oroar oss också för att vänsterblocket smygvägen uppenbarligen inför en bortre parentes genom det här. Jag har frågat näringsministern vad som ska hända med dem som blir kvar i aktivitetsgarantin, utan att få jobb eller komma in på reguljär utbildning, men som fortsatt står till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte förtjänar avstängning. Jag fick svaret att de inte finns, att detta är ett icke-problem.

Men tänk om vi om två eller tre år står här och konstaterar att av dem som gick in i aktivitetsgarantin det första året är några fortfarande kvar! Vad händer med dem? Förpassas de till kommunens socialkontor trots att de står kvar som arbetssökande? Jag tycker att det är orätfärdigt att inte ge människor besked.

Därför vill jag fråga majoriteten: Håller Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet med näringsministern om att detta är ett icke-problem? Eller vad ska hända med dem som blir kvar år efter år efter år? Är det inte dags att börja fundera över den övergångsarbetsmarknad som vi kristdemokrater beskriver i vår motion och som Centerpartiet beskriver i sin motion?

Jag tror att det behövs någonting mer. Vi kristdemokrater har varit tydliga med att säga att vi inte vill ha en bortre parentes, utan vi vill ha en grundtrygghet för människor. Men vi vill också ha incitament för att ta ett arbete. Detta har Magnus Jacobsson tidigare i sitt inlägg utvecklat.

Herr talman! De regionala skillnaderna i Sverige är stora. Det är skillnad mellan att bli arbetslös i Gnosjö och att bli arbetslös i Pajala. Samtidigt som arbetslösheten är hög i vissa delar av Sverige är arbetskraftsbristen påfallande i andra delar. Vi brottas alltså med dessa två problem samtidigt.

Mer än hälften av företagen i landet uppger att de har stora problem med att rekrytera den arbetskraft som de behöver; detta samtidigt som 700 000 personer vill arbeta mer. 5 av 10 långtidsarbetslösa kan tänka sig att flytta till en annan ort för att få arbete. Detta är glädjande och även nödvändigt. Rörligheten måste öka för att matchningsproblemet ska lösas. Möjligheterna att till en rimlig kostnad ta bilen till jobbet måste också öka. Därför har vi kristdemokrater föreslagit ett annorlunda avdrag för resor till jobbet. Det är beklagligt att majoriteten inte har sett den möjligheten. Sverige är ett glest befolkat land. Det går inte att bygga ut allmänna kommunikationer överallt.

Herr talman! De arbetshandikappade har en extra utsatt position på arbetsmarknaden. Vi kristdemokrater lägger därför som många år tidigare mer pengar på det som visat sig vara det absolut bästa sättet att få ut

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

arbetshandikappade i reguljärt arbete, nämligen lönebidrag. Det är beklagligt att regeringen gjorde en panikbromsning av lönebidragen 1999. Vi lever fortfarande med besvikelsen. Det som såg ut som 90 miljoner plus visade sig vara 200 miljoner minus. Där tappade regeringen mycket förtroende, både hos dem som hade behov av lönebidragsanställning och hos landets arbetsförmedlare. Vi kristdemokrater vill dessutom införa en regel om att lönebidrag inte ska sänkas om risk för uppsägning föreligger.

Flera talare har varit inne på Samhall tidigare. Samhall har två uppdrag som vi menar är motstridiga. Det är dels god lönsamhet, dels att ta hand om arbetshandikappade. Mycket tyder på att lönsamhetsaspekten har tagit över, då många arbetshandikappade inte längre kvalar in på Samhall. Det är dags för en genomlysning av Samhalls verksamhet, för att sedan staka ut framtiden.

Regeringen fördelar 63 miljarder på arbetsmarknadspolitikens område. Kristdemokraternas förslag ser annorlunda ut, precis som Hans Andersson har varit inne på. Det ryms inom flera olika utgiftsområden men hänger intimt samman med arbetsmarknaden. Den enskilda människan ska kunna tjäna 20 000 kr utan att betala någon skatt över huvud taget – ett grundavdrag. Det blir betydligt mer kvar i plånboken, både för den som har arbete och den som är arbetslös – och för den som är pensionär.

Utifrån en rejäl skattesänkning för den enskilde tillskapas också möjlighet att höja egenfinansieringen i a-kassan. Vi lägger 3 miljarder mer till kommuner och landsting för att skapa möjlighet för fler anställda i vården och i skolan, t.ex. Vi sänker skatten i tjänstesektorn för s.k. hushållsnära tjänster. Allt detta skapar jobb och minskar arbetslösheten.

Herr talman! Låt oss skapa förutsättningar för framtiden. Låt oss staka ut visionerna. Det är positivt att den internationella högkonjunkturen håller i sig. Även om en avmattning, eller snarare utjämning kan skönjas i vissa branscher ser det ändå hyfsat ut också för 2001. Högkonjunkturen har hjälpt till att öka svenska möjligheter för tillväxt och fått arbetslösheten att sjunka. Dessvärre använder inte regeringen högkonjunkturen för att genomföra de strukturella reformer som är nödvändiga för att Sverige ska stå rustat inför den lågkonjunktur som förr eller senare kommer.

En tid av högkonjunktur måste också vara en tid av förändring. Både Tyskland och Frankrike har presenterat stora skattereformer för att stimulera företagande och tillväxt. Kristdemokraterna har lagt fram förslag och avsatt pengar på en rad områden, just för att skapa fler arbetstillfällen och därmed sänka arbetslösheten.

I Sverige behövs t.ex. reformer på skatteområdet. Det är faktiskt ett arbetsmarknadspolitiskt mål, Hans Andersson. EU-kommissionen har kritiserat Sverige på den punkten. Vi har de högsta skatterna på arbete i hela unionen, 52,7 %. Snittet i EU ligger bara på 39,2 %. Kommissionen har uppmanat regeringen att sänka skatten på arbete. Det har fått resultat. I budgetpropositionen 2001 säger regeringen att arbetsgivaravgifterna ska sänkas med det fantastiska talet 0,1 procentenhet. Det är försumbart. Det räcker inte.

Jag anar att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har stretat emot. Men majoritet finns i riksdagen för förslag av helt annan dignitet. Det vågar jag lova. Välkommen, regeringen, med förslag!

Herr talman! Högkonjunkturen måste också innehålla en reformering av utbildningssystemet. Det hastar. Vi håller på att förlora en hel generation. En fjärdedel av ungdomarna går ut grundskolan utan godkänt i alla kärnämnen. Lika många går ut gymnasiet med Icke godkänd. Det är att misshushålla med ungdomar som borde kunna få en god start inför ett kommande arbetsliv, genom att de skulle kunna välja en mer praktiskt inriktad utbildningsväg. Det är som om regeringen föraktar praktiskt kunnande under något slags likhetsideal som helt saknar verklighetsförankring.

Direktiven till den nya gymnasieutredningen förskräcker, då yrkesutbildning ska förläggas bortanför gymnasieskolan. Det är feltänkt. I stället behövs det kraftiga insatser för att sänka trösklarna för inträde för ungdomar i arbetslivet. Mängder av ungdomar får nu komplettera sin utbildning via komvux och tappar år då de skulle förvärvsarbetat. Varför, vänsterblocket, måste alla ha högskolebehörighet, när platserna på högskolan ändå bara kan disponeras av hälften? Varför är regeringen så handlingsförlamad att man fortsätter en fullständigt misslyckad försöksverksamhet med lärlingsutbildning? Kristdemokraterna har lagt fram förslag till ett lärlingsprogram som är intressant både för elever och arbetsgivare.

Det är dags att bejaka utbildningsvägar som innehåller möjligheter till en mer praktisk inlärningsform. Det är också dags att bejaka den som väljer en lång utbildningstid och inte bestraffa genom att införa en värnsskatt. Den som väljer en lång utbildningstid skjuter upp sitt inträde på arbetsmarknaden och begränsar sin livsinkomst till färre år.

Vänsterblocket i svensk politik riskerar att desarmera Sveriges framtida tillväxtpotentialer på detta område. Här ligger potentialen för att vi fortsatt ska klara sjukvård och skola men också sjukförsäkring, a-kassa, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och allt det andra vi solidariskt vill dela på.

Kristdemokraterna har därför valt att satsa en del av de 63 miljarderna på områden utanför det som ryms i utgiftsområdena 13 och 14, just med vetskap om att allt hänger ihop och att det är helheten som har betydelse.

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla kristdemokraternas reservationer på detta område. För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 22.

Anf. 195 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ska svara på några frågor. Maria Larsson inser själv att intrycket av borgerligheten är en splittrad bild. Sedan kan man tycka att det är bra att partierna lägger fram sina egna förslag. Majoriteten är alls icke splittrad. Vi är några talare. Det är väl roligt att få samma politik serverad med lite olika tonfall och olika humör.

Kd tackar först för positiv behandling. I många fall har ni fått mycket positiva skrivningar. Men, som Maria Larsson säger, det är bra att ha en reservation ändå. Det kanske ser bättre ut. Jag tror inte att det gör så mycket politisk nytta.

Ska man ha fest och gamman när man når 4-procentsmålet? Ska man nå det genom statistikpolitik? Mitt svar är nej. Det är larvigt, om någon hade den tanken. Jag vet inte om någon hade det. Det gäller att jobba vidare idogt för att pressa ned arbetslösheten. Åtgärder och program ska aldrig sättas in för att en viss månad uppnå ett visst promilletal. Det har ingen betydelse. Det viktiga är vart vi går på sikt. Vi är långt under 4 % i dag, med alla indikationer jag ser. Mycket bra.

Det var inte så säkert att vi klarade av alla generösa typer av anställningsstöd budgetmässigt i början. Därför kom det pö om pö. Det är inget som hindrar att man lägger ihop dem. Att vi i det ena fallet inte har någon kvalifikation har sina rutiga och randiga skäl. I ett fall är det en del av aktivitetsgarantin.

Aktivitetsgarantins kvalitet kommer att tas upp senare. Jag ska inte beröra det. De övriga frågorna hoppas jag få återkomma till i nästa replik.

Anf. 196 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga emot Hans Andersson när han säger att borgerligheten är splittrad. Vi kan ta ytterligare exempel.

Det är ganska självklart att man i opposition driver var sin politisk linje. Jag har stora förhoppningar, utifrån den gemensamma reservation vi har kommit fram till när det gäller den allmänna inriktningen av arbetsmarknadspolitiken, att vi också skulle kunna skapa ett regeringsunderlag ihop som håller för en bra regeringspolitik.

Jag funderar mycket över varför Vänsterpartiet inte tog till vara det när vi framförde precis samma synpunkter i utskottet på anställningsstöd. Vi undrade om det, när man skulle se över reglerna för återkvalificering till a-kassan, fanns möjlighet att också förenkla de olika anställningsstöden. Vi menade att man skulle kunna lägga ihop dem och skapa ett enklare regelverk.

Precis detta uttalade vi i utskottet. Ingenting av detta kom till resultat.

Jag upplever att det är så med ganska mycket. Det är så med de positiva skrivningarna. Man kan inte nöja sig med positiva skrivningar. Det är naturligtvis konkret resultat vi vill se av de förslag vi framför. Då kan man inte nöja sig med någonting och hoppas på att det kanske leder till resultat så småningom. Tycker man att det är positiva förslag vi har att komma med måste man kunna bejaka dem även om de kommer från oppositionen.

Jag tycker att det är dåligt av regeringen att inte kunna tillvarata oppositionens förslag om man anser att de är goda och kan tillföra någonting. Då ska man också kunna bifalla förslagen.

Anf. 197 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Hur många anställningsstöd vi har är en bagatell. Jag tror inte att det kommer att vara något bekymmer.

Enigheten i reservation 1 ger jag inte mycket för. Det är bara allmänt prat. Så fort det blir allvar spretar ni kolossalt.

Varför kan man inte göra saker på en gång? Ni brukar säga om individuella kompetenskonton: Gör det på en gång! Det är mycket komplicerat.

Det kommer en utredning i övermorgon, och det har kommit ett delbetänkande från den. Remissvaren visar att det finns en positiv grundattityd, men det är många tekniska problem. Allt är inte så lätt som det tycks vara när man skriver sina pamfletter.

I förhållande till arbetsmarknadspolitiken och dess storlek hänvisar ni till skattesänkningar delvis men också till allmän dynamisk effekt. Ni sparar 9 miljarder på det här området.

När jag läser i er reservation ryser jag, med tanke på hur det såg ut på 90-talet. Det står så här: "Vi räknar med att våra förslag på närings- och arbetslivsområdet kommer att leda till att arbetslösheten sjunker. Detta kommer i sin tur att leda till minskade kostnader för arbetslöshetsersättningen." Det står vidare så här: "Vårt budgetförslag innebär en förnyelse av näringspolitiken, sänkt skatt på arbete, kraftig stimulans av tjänstesektorn — — —." Därför drar ni bort 2 230 miljoner kronor.

Det är lätt att ta bort. Det är lätt att låta miljarderna rulla när man ska få en oppositionsbudget att gå ihop. Men i verkligheten ser det inte ut så. Så landar inte några dynamiska effekter ens av kd:s politik inom några veckor. 2001 är snart. Gott nytt år, Maria Larsson!

Anf. 198 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kan inte föreställa mig att det skulle vara så stora bekymmer med att slå ihop ett antal anställningsstöd till ett enklare regelverk. Jag tycker inte att Hans Anderssons argumentation håller på det området.

När det gäller utbildningskonto eller kompetenskonto kunde jag redan från början, med delbetänkandet, se vilken problematik som detta skulle föra med sig. Om Hans Andersson har läst vårt förslag till utbildningskonto kan han se att vi har ett betydligt bättre alternativ, som man kanske också hade kunnat ta till vara i denna utredning, som vi inte heller fick vara med i.

När det gäller de pengar som vi räknar hem på arbetsmarknadsområdet tillför vi dem på andra områden. Det är precis det jag har gått igenom i mitt anförande, men jag kan upprepa det för att Hans Andersson ska ha det klart för sig.

Vi föreslår alltså sänkt skatt på arbete. Vi föreslår förnyad näringspolitik som gör att företagare i någon större utsträckning vågar nyanställa. Vi föreslår en stimulans av tjänstesektorn som även om den inte kommer att revolutionera världen kommer att tillföra ett antal nya jobb. Vi tillför mer resurser till kommunerna som kommer att möjliggöra att det skapas fler tjänster i alla kommuner. Det kommer med andra ord att gynna även glesbygdskommuner. Vi föreslår en högre egenfinansiering i a-kassan. Där ligger en stor del av pengarna. Det klarar den enskilde mycket lätt med hjälp av den skattesänkning som alla får del av. Vi prioriterar att sänka skatten på arbete för att uppmuntra till arbete och för att minska marginaleffekterna. Vi har andra förslag på utbildningsområdet, med lärlingsutbildning osv., som gör att ungdomar fortare kan komma ut i arbetslivet.

Det finns ganska många förslag, Hans Andersson. Vi har ett solidariskt tänkande i våra förslag. Vart har Vänsterpartiets solidaritet tagit vägen när det gäller regeringssamarbetet? Jag tror att makten har fått

Vänsterpartiet att glömma bort änkepensionen, att glömma bort pensionärerna och att näst intill tillåta en bortre parentes.

Frågorna kvarstår. Jag beklagar att Hans Andersson inte har någon mer replik.

Anf. 199 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag står självklart bakom samtliga mina reservationer i utskottets betänkande, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1 under mom. 1 och reservation 24 under mom. 47.

Herr talman! Regeringen slår sig för bröstet och hävdar att målet att halvera arbetslösheten är nått. Visserligen är det möjligt att det ligger en statistisk sanning i det påståendet. Men verkligheten, herr talman, är en helt annan. Det är en verklighet som blir tydlig då socialdemokratiska riksdagsmän lämnar Riksdagshuset och börjar verkställa den politik de har suttit och fattat beslut om i Sveriges riksdag. Det är en gammaldags politik, som grundar sig på ett ovanifrånperspektiv, ett perspektiv som befinner sig så långt ifrån verkligheten att man inte ser vad som egentligen behövs och efterfrågas i regioner och kommuner, ett perspektiv som genomgående präglar den socialdemokratiska politiken.

Sanningen är den att ju längre från Stockholm man reser, desto större arbetslöshet och fler personer i konjunkturprogram hittar man. I Norrbotten befinner sig 13 % i arbetslöshet eller i åtgärder. Är regeringen nöjd med detta? Och hur tror regeringen att befolkningen i Norrbotten reagerar på påståendet att målet är uppnått?

Har regeringen frågat sig vad det beror på att Sverige går i otakt och vilka åtgärder som måste vidtas för att rätta till detta? I vissa kommuner har det visat sig att inte ens vid utflyttning ökar sysselsättningsgraden i kommunen. Är det möjligen så att det är en annan typ av arbetsmarknadspolitik som behövs för att skapa möjligheter för dessa regioner att minska sin arbetslöshet och öka sysselsättningen?

Regeringen bör omformulera sina skrivningar vad gäller målsättningen för den svenska arbetsmarknadspolitiken så att målet om ökad sysselsättning prioriteras högre än målet om 4 % arbetslöshet. Detta gynnar alla inblandade parter.

Herr talman! Centerpartiet har under lång tid arbetat för en decentralisering av arbetsmarknadspolitiken, en decentralisering som på de ställen där man på försök genomfört detta har visat väldigt goda resultat. Tyvärr strider de goda resultaten av användandet av den här decentraliseringen och användandet av otraditionella arbetsmetoder mot de nationella målen för arbetsmarknadspolitiken. Frågan som då automatiskt dyker upp i mitt huvud är: Vad är det som är fel? Är det de goda resultaten eller de nationella målen?

För mig är det viktigt att människor får möjlighet att återigen få ett arbete, helst i sin kommun eller i sin nära region. För att detta ska vara möjligt krävs det att möjligheterna för tillväxt för såväl företag som människor finns spridda över hela landet.

Centerpartiet har därför prioriterat, till skillnad från regeringen, att skapa dessa tillväxtmöjligheter. Centerpartiet gör det dessutom från ett underifrånperspektiv, som har sin grund i människors vardag och tar hänsyn till de olika regionernas möjligheter och behov. För att detta ska vara möjligt krävs det att makten över resurserna och arbetsmetoderna

förs ned till individer, kommuner och regioner. Skillnaden gentemot den i dag förda politiken inom detta område är avsevärd.

Herr talman! Man kan inte undgå att se det uppenbara i regeringens politik, där det alltigenom övergripande målet har varit att pressa ned den öppna arbetslösheten till 4 %. Att så är fallet är det ingen idé för någon representant från regeringen eller samarbetspartierna att förneka.

Aktivitetsgarantin som infördes i augusti har som mål att pressa ned den öppna arbetslösheten. Det hade jag inget emot när vi fattade beslutet i våras. Vad jag däremot är mycket kritisk till i dag är att det gick så fort att man inte hann utarbeta föreskrifter för hur detta ska ske. Sällan har jag under mina år i riksdagen, där jag arbetat med arbetsmarknadspolitik, fått så många upprörda brev och telefonsamtal som under hösten. Herr talman! Jag tror inte att det är bara till mig som dessa människor har vänt sig. Man är förtvivlad över att känna sig tvingad till uppgifter man inte känner leder någonvart. Man upplever sig kränkt och illa bemött. Så får det inte vara.

Att införa en sådan åtgärd, med kort varsel och utan instruktioner över vad den ska innehålla, gör arbetssituationen ohållbar även för personalen på arbetsförmedlingarna runtom i landet. Det är de som får ta emot den första vreden från dem som blir instoppade i aktivitetsgarantin. Rapporter i medierna talar om arbetslösa som känner sig inlåsta och om 50 personer som ska dela på fyra datorer och två telefoner mellan kl. 9 och 15. Det är sådant som gör att legitimiteten för den svenska arbetsmarknadspolitikerna blir urgröpt.

Ryckigheten i regeringens politik visar sig tydligt när näringsministerns efterträdare som länsarbetsnämndens ordförande i Norrbotten, landshövding Kari Marklund, skriver ett brev till departementet och visar på det ohållbara i situationen.

Regeringen ger i januari order om att man ska hålla igen för att sedan, i augusti, komma med nya direktiv där det anges att ingen kraft får sparas. Vad är det för politik att föra? Var finns långsiktigheten och tankarna i detta?

Herr talman! Det finns trots allt glädjeämnen i all bedrövelse. Grupper som haft väldigt svårt att komma ut på arbetsmarknaden har börjat skåda ljuset i slutet av tunneln. Utomnordiska medborgare har äntligen fått det lite lättare på arbetsmarknaden, men det är inte tack vare utan trots regeringens förda politik. Centerpartiet har föreslagit att övergångsarbetsmarknad ska provas som ett sätt för långtidsarbetslösa och invandrare att komma ut och visa sin kompetens för framtida arbetsgivare.

För att fortsätta denna debatt kan jag ge Hans Andersson och andra tipset att gå tillbaka till våra motioner i ärendet från i våras – i samband med vårpropositionen 2000 – och även till dem som kom i höstas, dvs. 1999.

I Vaggeryd fungerar denna övergångsarbetsmarknad bäst i lågkonjunktur. Det var när man hade en stor arbetslöshet som man kom på denna idé. I dag behöver man inte använda den, för nu har man oerhört svårt att få människor att pendla till Vaggeryd från andra delar av länet, som dessutom i andra sammanhang tyvärr är ganska splittrat.

En annan fråga, som vi har haft en debatt om tidigare, är frågan om jämställdheten. Fortfarande är det så att män och kvinnor inte har samma möjligheter på arbetsmarknaden. Man får inte lika lön för lika arbete. Det

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

finns mycket mer att göra på det området. Det har vi som sagt haft debatt om tidigare, men frågorna kvarstår och behöver hanteras.

Herr talman! Det kommer inte att förvåna mig särskilt om regeringen till nästa år lägger fram förslag som delvis går i den riktning som vi nu har diskuterat. Genom detta förfarande går värdefull tid förlorad. Det faktum att regeringen enbart delvis förändrar arbetsmarknadspolitiken i riktning mot våra förslag innebär att helheten och dynamiken går förlorad. De som förlorar på det är de arbetslösa, likaväl som hela samhället.

Ett annat förslag som Centerpartiet har tagit upp gäller hur utgiftsområdena ska vara utformade. Vi har föreslagit att samtliga konton som är att hänföra till försörjningsstöd ska samlas under ett utgiftsområde – nr 13 – medan alla andra utgifter som berör arbetsmarknaden ska komma in under utgiftsområde 14. Det innebär att man kan samordna regelverken för dessa stöd. Det blir lättare för framför allt den som ska få stödet att förstå, men även för handläggarna som ska arbeta med detta.

Det steg regeringen har tagit tar inte sin utgångspunkt i detta utan i hur riksdag och regering hanterar frågorna. Det är ett gott syfte, men det viktigaste i vårt förslag är att människor som är berörda ska ha lättare att förstå hur regler och anvisningar fungerar. Att människor förstår och accepterar samhälleliga beslut är det viktigaste för oss centerpartister.

Anf. 200 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är så oerhört udda. Arbetslösheten har ju halverats. Varför då säga att den säkert inte har gjort det därför att det finns andra problem? Den har ju halverats.

Herr talman! Det som är ännu mer udda är att målet om att halvera arbetslösheten sattes upp av socialdemokratin i samarbete med Centern. Det är ju ert mål. Ni har sedan inte genomfört det. Det var 1996.

När vi kom in 1998 satte vi upp ett annat mål, nämligen sysselsättningsmålet. Varför angripa majoriteten för att vi driver den politik som Margareta Andersson nu säger att hon vill driva? Det blir bara luftpastor.

När det gäller decentraliseringen vill jag säga att det inte är alldeles lätt. Det har gått så bra, säger Margareta Andersson. Men nästan alla utvärderingar och forskningsrapporter som vi tar del av säger att det inte var riktigt så. Jag är också en förespråkare för den lokala förankringen – jag tror att det är jätteviktigt – men det är inte så att man har gjort underverk och helt andra saker än vad man tidigare kunde ha gjort. Alla utvärderingar jag har läst säger detta. Jag vet inte vad Margareta Andersson läser.

Ni föreslår en minskning med 9 miljarder vad gäller utgiftsområdena 13 och 14. Då kan man tänka sig att ni har satsat allt på regionalpolitiken. Där ligger era miljarder. Men där har ni dragit bort en halv miljard. Det sätts inte in några resurser någonstans som skulle vara av vikt för den arbetslöse vare sig i storstad eller på landet.

Slutligen vill ni ha en a-kassa upp till sju och ett halvt basbelopp, Margareta Andersson. Vad har ni räknat med att det kostar?

Anf. 201 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! I samarbetet med socialdemokraterna sade vi mycket riktigt att vi tyckte att 4-procentsmålet var vettigt att försöka uppnå. Jag

är inte ledsn för att vi är i närheten av det målet. Tyvärr är det en hel del människor som är nyinkomna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och de räknas inte in i detta. Det är lite grann av en statistisk "tjinglaving" som man har gjort för att komma ned till 4-procentsmålet.

Dessutom har vi redan tidigare i olika motioner talat om att vi tycker att sysselsättningsmålet är mycket viktigare än att få ned antalet arbetslösa, eftersom det är sysselsättningen i samhället som är avgörande för samhällsekonomin och för hur samhället ska fungera i framtiden.

Decentraliseringen tycker vi är oerhört viktig av den enkla anledningen att samhället ser olika ut i olika delar av detta land. Problemen ser inte likadana ut i Pajala och Gnosjö, som Maria Larsson sade för en liten stund sedan. Det behövs olika sätt för att få detta att fungera. Man måste också visa förtroende för de människor som ska hantera dessa frågor på lokal nivå.

Jag anser att samspelet mellan arbetsförmedlingarna och kommunerna är någonting som vi på olika sätt måste uppmuntra. Vi måste undersöka hur man kan stötta och hjälpa till i kommunerna och i regionerna. Det är trots allt där som människorna vill ha jobb. De vill inte flytta på sig. Möjligheten att pendla måste förbättras, osv.

Det är där som vi tycker att de viktigaste insatserna ska göras. Det ska inte till varje pris se likadant ut i hela landet.

Anf. 202 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är alldeles klart att det inte kan se likadant ut i hela landet, och det är det ingen som förespråkar. Alla säger, och det står i betänkandet, hur viktigt den lokala förankringen är, och också hur viktigt det är att man har med kommunerna i arbetsförmedlingsnämnderna.

Jag försökte själv säga i talarstolen att jag tror att man måste gå mycket längre: till ett slags arbetsmarknadsråd i de lokala regionerna där man har med facken, arbetsgivarna, kommunerna och förmedlingen. Staten är med på det sättet.

Sedan förstår jag inte vad Margareta Andersson säger. Det har kommit nya personer, och måtten går inte att relatera. Det är ju samma mått på arbetslöshet vi har nu som vi hade då. Det är väl inget konstigt med det. Det är inget "tjinglaving", som Margareta Andersson uttryckte sig.

Jag har en fråga till Margareta Andersson. Det gäller höjningen av akassans tak upp till sju och ett halvt basbelopp. Vad skulle det kosta? Margareta Andersson kan nicka. Jag har ingen mer replik. Tror Margareta Andersson att det kostar 2 miljarder, 4 miljarder eller 6 miljarder? Vi får se hur ni har räknat.

Anf. 203 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att de idéer som Hans Andersson kommer med om ett arbetsmarknadsråd verkar vara ganska intressanta. Det är inte precis det som jag har hört Hans Andersson diskutera tidigare i denna talarstol. Jag känner igen Hans Andersson från förra mandatperioden, när han var mycket kritisk mot de idéer som vi tillsammans med den socialdemokratiska regeringen genomförde.

Jag kan kasta frågan tillbaka. Vilket ekonomiskt ansvar tar Vänsterpartiet för detta? Man vill höja anslagen, och man vill höja taket. Då

anser jag att man också i det sammanhanget måste ta ansvar för den politik man vill genomföra.

Jag känner mig inte ansvarig för annat än den politik som vi från Centerpartiets sida vill föra. Vi vill göra en hel del andra insatser. Det är den totala politiken som vi anser skulle se annorlunda ut och som skulle kunna ge ett annat utseende till den svenska arbetsmarknaden. Det är det som jag anser vara Centerpartiets uppdrag i politiken.

Anf. 204 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Nära 1 miljon människor i arbetsför ålder saknar i dag ett eget riktigt arbete. Av olika skäl syns inte alla dessa individer i den officiella arbetslöshetsstatistiken. Det saknas ungefär 300 000 jobb för att lika många ska ha ett arbete i dag som för tio år sedan. År 1990 var nära 4,5 miljoner människor i sysselsättning. Siffran för september i år visar att mindre än 4,2 miljoner är sysselsatta.

Arbetsmarknadsåtgärderna ökar kraftigt för närvarande, trots den pågående högkonjunkturen. Det är anmärkningsvärt, eftersom antalet arbetsmarknadsåtgärder normalt sjunker i en högkonjunktur. Situationen för närvarande är emellertid den motsatta. Trenden är tydlig. I genomsnitt ökade antalet arbetsmarknadsåtgärder enligt AMS med nästan 6 % i oktober, och trenden har ytterligare förstärkts.

Den svenska arbetsmarknaden är tudelad. I vissa tillväxtregioner skriker företagen efter kvalificerad arbetskraft, medan t.ex. skogslänen i Norrland, glesbygden i Dalsland, östra Skaraborg och delar av sydöstra Sverige har långt ned till 4 % öppen arbetslöshet. I Norrland är den totala arbetslösheten fortfarande över 10 %. Där den är som värst, i Norrbotten, är det en total officiell arbetslöshet på 13,5 %.

Fler människor står utanför arbetskraften i dag än t.ex. 1994. Det var det året den förra borgerliga regeringen avslutade sin period och vi hade varit med om efterkrigstidens svåraste lågkonjunktur. Nu har vi högkonjunktur, men trots det står fortfarande fler individer utanför arbetsmarknaden i dag än i början av 1990-talet. De här siffrorna ger en helt annan bild av verkligheten än den glättade bild som regeringen och Vänstern gärna vill ge när det gäller arbetslösheten i Sverige.

Herr talman! Det gynnsamma konjunkturläge som nu råder måste utnyttjas betydligt bättre än vad som sker för närvarande. Vad som behövs är en uthållig och stabil tillväxt grundad på företagande, sparande och en sanerad samhällsekonomi. En aktiv arbetsmarknadspolitik i ett sådant läge har stora möjligheter att ge medborgarna en god livskvalitet samt ökade möjligheter att bidra till sin egen och samhällets utveckling. Detta kan då ske med stort mått av frihet och goda möjligheter till ett eget arbete. Jag tror att det är viktigt att var och en kan känna att hon eller han behövs och kan utveckla sin förmåga, utvecklas som människa och förena arbete och familj. Den enskildes kunskaper och kompetens utvecklas på en arbetsmarknad som uppmuntrar mångfald, rörlighet och utbildning. Men för att detta ska uppnås krävs en rad förändringar.

Folkpartiet förordar i sin motion att arbetsmarknadspolitiken måste bygga på tilltro till individen. Vi lägger en ökad tyngd vid en näringspolitik genom företagande, en sund ekonomisk politik och aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi hävdar vidare att arbetsmarknadspolitiken måste förbli en statlig angelägenhet. Ändå menar vi att det behövs en

långtgående decentralisering inom Arbetsmarknadsverket till den lokala förmedlingen.

Det torde vara mer klart än någonsin att arbetet har en stor betydelse inte bara för personlig ekonomi utan också för det sociala värde det förmedlar. Det är extra viktigt att de arbetshandikappade får sin chans i ett modernt arbetsliv. Vi betonar starkt arbetsmarknadens breddning samt vikten av att undvika s.k. flaskhalsar och få en ökad regional balans. Här behövs utbildningsinsatser, och den breddade arbetsmarknaden får vi till stånd genom att öppna för tillväxt inte minst i tjänstesektorn.

Det behövs för övrigt en rejäl reform för att komma ifrån den allt större s.k. svartmarknaden. Den har säkerligen sin orsak i en svagare skattemoral, men det är ingen tvekan om att den höga skatten på arbete är en bov i sammanhanget. Vi diskuterar, herr talman, inte skattefrågorna i det här betänkandet, men de har ett starkt samband med hur vi kan underlätta en växande tjänstesektor. Det finns en stor efterfrågan på sådana tjänster, och dessutom har vi en situation då tiotusentals industriarbetsplatser som försvunnit inte kommer tillbaka.

Kvinnornas ställning på arbetsmarknaden måste stärkas genom åtgärder, bl.a. genom att bryta det offentliga monopolet. Kvinnor har länge varit låsta till vissa arbetsplatser utan att kunna byta arbetsgivare. Utifrån liberala utgångspunkter är det då viktigt att ge möjligheter såväl att byta arbetsgivare som att byta yrke.

Folkpartiets tankar om en försöksverksamhet med friare användning av medlen tror jag är en bra väg, då vi vill att man i större utsträckning ute i landet ska kunna komma längre i att stärka arbetsmarknaden. Vi lägger stor vikt vid arbetsmarknaden för invandrare. Folkpartiet vill dessutom ta itu med den negativa rundgång som kan förekomma mellan arbetsförmedling, socialtjänst och sfi-undervisning. Vi behöver en aktiv utvärdering av de åtgärder som förekommer.

Ska det bli möjligt att bryta den pågående utflyttningen från glesbygd till storstadsområden, men även från Sverige till utlandet, krävs ett bättre näringsklimat. Om många fler människor över hela landet ska kunna få arbete krävs en politik som gör det lättare att anställa, att driva företag och att få tillgång till riskkapital – också för småföretag. Det måste också erbjudas en väl fungerande infrastruktur. Det krävs en arbetsmarknadspolitik som är anpassad till en modern tid och till förhållanden som varierar i olika delar av landet.

En grundläggande liberal utgångspunkt är att den enskilde ska ha möjlighet att försörja sig och få eget ansvar. Människor måste i högre grad få vad vi kallar makten över den egna vardagen.

En fungerande arbetsmarknad kräver ofta att man undanröjer de hinder som finns i dag. Dit hör svårigheten för de s.k. gränsgångarna att kunna bo i ett nordiskt land och arbeta i ett annat och inte sällan dagligen pendla över landgräns. Det behövs vidare en översyn när det gäller utbildningsstöd för praktikplatser, arbetslöshetsersättning mellan länderna samt socialförsäkringssystem och regler i föräldraförsäkringen. Reservation 2 poängterar en skyndsam översyn.

Vi har under många år talat om värdet av att tillämpa den s.k. arbetslinjen. Ändå kan vi konstatera – som Riksdagens revisorer har påpekat – att det blivit allt vanligare att personer lämnar arbetskraften före den allmänna pensionsåldern. Revisorerna slår fast att regeringen nu bör

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

redovisa hur vanligt det är att arbetslöshetsersättning kombineras med annan ersättning och hur vanligt det är att arbetslösa rör sig mellan olika ersättningssystem. Regeringen bör följa upp detta och redovisa sina åtgärder.

När de s.k. OTA-jobben, som vände sig till äldre arbetslösa, infördes för några år sedan var Folkpartiet starkt kritiskt. Även om det påstods att äldre arbetslösa som kvalitetshöjare inom olika sektorer skulle få en värdigare situation ifrågasatte vi det. Det var först meningen att OTA skulle upphöra med 1998 års utgång. Sedan blev det nya beskedet att det skulle upphöra den 31 december 1999. Så kom nya beslut om förlängning veckorna före förra årsskiftet: OTA ska vara kvar till december 2000. Nu är vi där igen. De personer som har varit verksamma i OTA vet att åtgärden ska sluta i december. Det är framför allt kvinnor, något eller några få år före uppnådd pensionsålder. Deras alternativ är i de flesta fall öppen arbetslöshet eller aktivitetsgarantin. Skulle de fortsätta inom aktivitetsgarantins ram missar de sina 45 kr extra per dag samt får inga fem veckors betald ledighet. Då kan man verkligen använda sig av aktivitetsgarantins förkortning AGA:n. En fråga inställer sig som jag riktar till utskottsmajoriteten med beryktade statsrådsord: Är detta ett värdigt slut på yrkeskarriären?

I dag har vi redan kunnat lyssna av en våldsam kritik mot detta. Christer Skoog har anfört en socialdemokratisk röst, och flera från Blekinge och Vänsterns mer revolutionära banerförare har instämt. Trots detta påstår nu Hans Andersson att vi är på rätt väg: Utvecklingen går rekordartat, och så här bra har det aldrig varit förut. Jag tror att Hans har läst på lite dåligt. Att siffrorna har blivit bättre beror ju till stor del på det som har fösts in i AGA:n, något som Christer Skoog och Camilla Sköld Jansson har bekräftat. Förtidspensioneringen rusar också på med oförminskad fart.

När det gäller utskottets mom. 14 har vi, bl.a. i reservation 10, pekat på de uppemot 30 olika arbetsmarknadspolitiska programmen. För vart och ett av dessa finns ett regelverk. Ska man frigöra resurser från arbetsgivare, arbetssökande och förmedlingar krävs att regelsystemen runt programmen förenklas och framför allt att de blir färre till antalet. Mängden insatser leder till något som kan kallas åtgärdsfrossa.

Det har länge sagts att handläggning och regler för olika åtgärder skulle förenklas. Och så har det blivit tvärtom. Aktivitetsgarantin kan vara en bra åtgärd om den används rätt, men handläggningsrutinerna kring åtgärden är otroligt krångliga. Ana Maria Narti har tydligt beskrivit det tidigare här i dag. Det blir ett varvlopp som medför mängder av papper. Bara ett ärende med samverkanspart och AF-pool ger ett dussintal blanketter. Om fel görs i ett sådant ärende blir det dubbelt så många blanketter att skicka, uppemot ett 25-tal. Då vill det till att förmedlare och andra håller ordning på allt.

Ett annat exempel där förenklingen havererat är anställningsstöden, som växt i antal. I dag finns det fyra olika sådana anställningsstöd med varierande procentsatser, tidsomfattning samt krav för att omfattas av stödet. Det gör det inte speciellt lätt för handläggarna, och risken för att det blir fel är stor.

Det här har jag nämnt som besvärande exempel på ”förenklingen”. Den har blivit komplicerad och ligger bakom blankettraseriet och regelverken som gett åtgärdsfrossa.

De nya reglerna kom att gälla från den 1 januari i år, men förändringarna hann knappt komma i gång förrän regeringen på nytt föreslog ytterligare förändring vad gäller anställningsstödet, dvs. särskilt anställningsstöd. Efter detta har regeringen kommit med förslag om förändringar i vårbudgeten, nu med ett utökat särskilt anställningsstöd.

Anställningsstödet har nu ändrats fyra gånger på mindre än ett år. Men ordergivningen är tydlig. Ingen möda fick sparas för att städa i statistiken. Det politiska mantrat om att komma ned till 4 % öppen arbetslöshet tog över alltmer, inte sällan till förfång för kvalitet i utbildningen.

Herr talman! Folkpartiets uppfattning är att arbetsmarknaden inte fungerar som den borde. Vi är på toppen av en högkonjunktur och ser ändå närmare en miljon människor utanför arbetskraften. Många vill naturligtvis ha ett arbete, också de som inte alltid är aktivt arbetssökande. AMS anser att ökade ansträngningar måste göras för att stimulera ett högre arbetskraftsuttagande, som möjliggör fortsatt uppgång av sysselsättningen. Det skulle rejält avlasta statsbudgetens utgiftssida och tillföra såväl stat som kommun skatteintäkter. Det är därför vi i Folkpartiet vill se en mer offensiv politik.

Bristerna i arbetsmarknadens sätt att fungera har bidragit till flera problem: dåligt fungerande lönebildning, höga barriärer för nyutträd på arbetsmarknaden, vilket medför risk för bestående utanförskap, och den arbetsrättsliga regleringen, som också drar med sig problem. Det gäller framför allt för småföretagen.

En viktig del i arbetsmarknadspolitikerna är att underlätta kvinnligt företagande, som för övrigt skulle vara en del i en positiv tillväxt. När det gäller människors förmåga måste såväl kvinnors som mäns möjligheter och kreativitet bättre tas till vara liksom möjligheten att förena yrkes- och familjeliv.

Oavsett om konjunkturen är bra eller dålig är de arbetshandikappade alltid i en svår situation på arbetsmarknaden. Statliga insatser för att stärka deras ställning är därför viktiga och bör prioriteras. Att få möjlighet att utföra ett efterfrågat arbete ökar livskvaliteten enormt.

Ofta överdrivs svårigheterna som är förknippade med att anställa en person med funktionshinder. Information och enklare anpassning av arbetsmiljön kan ofta räcka för att överbrygga de hindren.

Arbetslinjen måste gälla även för handikappade. Förtidspensioneringar ska undvikas i största möjliga utsträckning. Både lönebidrag och anställningar inom Samhall har visat sig vara värdefulla lösningar för många arbetshandikappade. Folkpartiet har alltid prioriterat de arbetshandikappade, en grupp som vi ibland kallar ”Det glömda Sverige”, alltså grupper som inte har någon stark intressegrupp som kan föra fram deras krav.

Folkpartiet kommer därför att fortsätta att stödja dessa grupper så att de får det stöd de behöver. Vi har i vårt budgetalternativ anslagit 170 miljoner kronor extra till stöd för jobb åt arbetshandikappade, såväl till anställningar inom Samhall som till lönebidrag.

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

De här stöden är mycket billiga om man jämför dem med alternativen a-kassa eller förtidspensionering, som annars står till buds för de arbetshandikappade.

Det är viktigt att påpeka att lönebidragsanställningar i största möjliga utsträckning måste vara en åtgärd för arbetshandikappade och inte för andra grupper. I ett bättre konjunkturläge måste denna anställningsform renodlas så att det i stort sett bara är arbetshandikappade som kan komma i fråga för en lönebidragsanställning.

Lönebidragens tak är sedan många år oförändrat. Det har lett till att det blivit svårare för funktionshindrade med kvalificerad utbildning att få ett adekvat jobb. Folkpartiet anser att taket för lönebidragsanställningar måste höjas. För många grupper är det också långt till a-kassans 80 %.

Ett eget arbete, herr talman, har ett egenvärde med flera dimensioner. Därför är en rätt utformad arbetsmarknadspolitik så angelägen.

Jag yrkar i första hand bifall till reservationerna 6, 10, 15, 29 och 32.

Anf. 205 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag sade att det har blivit väsentligt bättre sysselsättningstillväxt än vi trott. Jag sade inte att det var bra, Elver Jonsson. Just därför tycker jag att det är så viktigt att fokusera arbetslösheten i den ekonomiska politiken. Vi måste bekämpa arbetslösheten, och det gör vi genom att höja sysselsättningsgraden. Men då behövs resurser till arbetsmarknadspolitik.

Herr talman! Min fråga blir då, om man nu ska vara offensiv, som Elver Jonsson säger: Varför tar ni bort 700 miljoner från personalen på arbetsförmedlingskontoren? Hur kan ni göra det 14 dagar innan det år de är borträknade. Har de ingen uppsägningstid? Det är luft, Elver Jonsson. Tyvärr.

Varför tar ni bort 4,4 miljarder kronor från aktivitetsstödet? Vad blir det för offensiv i arbetsmarknadspolitik?

Sedan säger ni att arbetsmarknadsutbildningen i alla fall är viktig: Där vill vi prioritera. Därför minskar ni anslaget med 1,5 miljarder kronor. Sammanlagt plockar ni bort 6 ½ miljard kronor. För säkerhets skull har ni plockat bort ytterligare 2 miljarder på studiestöd på utgiftsområde 15.

Och så säger ni: Nu funkar det så dåligt. Det blir inga nya jobb. Det är dåligt med arbetsmarknaden. Lönebildningen fungerar inte.

Den fungerar alldeles utmärkt. Vi har lägst inflation i Europa. Det stämmer inte. Det går inte ihop.

Sedan har jag min fråga med tanke på att ni tar bort 4,4 miljarder från aktivitetsstödet. De sju och ett halvt basbeloppen i a-kassan, det tak som jag tycker att det vore så bra att höja, vad har ni räknat på det? Jag hittar inte hur mycket det kostar i era beräkningar.

Anf. 206 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag är ofta imponerad av Hans Andersson. Han är som regel bra påläst. I dag har han överträffat det med en annan disciplin. Han har gjort en mycket elegant *escape of word*, en arbetsmarknadspolitik åkning.

Först är han oerhört kritisk och slår ned på massor av saker. Han talar om att han vill ge svidande kritik, det är skandaler, man bävar inför fram-

tiden, aldrig förut etc. Behandlingen av invandrare och äldre samt avtalspensioneringen fördömer han. Sedan ställer han upp med statsmannaliknande ord och svarar för att allt ändå ska vara ganska gott och väl.

Han fick en fråga tidigare i debatten på tal om budget och att få det hela att gå ihop, som han själv nu aktualiserar. Han sade: Vi klarade inte av det, men vi får väl ta det pö om pö.

Jag tycker på något sätt att vi ändå ska kräva mer av dem som är statsbärande och stöder regeringen än av de olika förslag som kan finnas. Varför nämnde inte Hans Andersson den stora förstärkning vi ger just de arbetshandikappade? Där har ni själva gått ut i en mycket hård reservation och krävt riksdagens tillkännagivande där ni vill underkänna regeringens politik. Det blir en mycket märklig sillsallad som Hans Andersson lägger upp på detta julbord.

Jag vill återkomma i min nästa replik, om jag får chansen, herr talman, för att nämna att vi har ett helt annat koncept. Det är det som gör att vi ändå talar för mycket förbi varandra.

Anf. 207 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Pö om pö är inga problem för oss. Vi aviserar höjningar som ska komma senare, 2001 och 2002. Det är inga problem. Och vi har ingen hård reservation. Vi skulle bara vilja att Samhalls regionalpolitiska ansvar uttrycktes operativt, så att man bröt ned det nationella sysselsättningsmålet. Vi tycker att det skulle vara riktigt.

Men mina frågor återstår: Hur gör man en mer offensiv arbetsmarknadspolitik med 9 miljarder kronor mindre i pengar? Hur prioriterar man arbetsmarknadsutbildningar när man omedelbart, tre rader efter att man har sagt att man ska göra det, plockar ned volymen genom att plocka bort 1 ½ miljard kronor? Det är mycket på det området.

Vi inte bara talar förbi varandra. Det är faktiskt så att jag inte riktigt har förstått, trots att jag försöker läsa väldigt noggrant.

Sedan har jag den där frågan. Jag tycker att jag har ställt den någon gång tidigare. Om man skulle höja a-kassetaket till sjukförsäkringsnivån, som Folkpartiet vill, vore det ju väldigt bra för att få en bättre inkomstrelatering. Jag pratar om sju och ett halvt basbelopp. Det skulle svara mot en dagpenning på 870 kr, som Elver Jonsson väl vet. Hur har ni räknat ut att den ska finansieras, när ni samtidigt sparar 4,4 miljarder av det som ska bekosta a-kassan? Jag hittar inga beräkningar i er reservation. Jag har en del välgrundade gissningar själv, och det skulle roa mig att veta om ni har räknat med 2 miljarder plus, 4 miljarder plus eller 6 miljarder plus.

Elver Jonsson kan nicka, för nu har inte jag någon replik kvar.

Snart är det nytt år. Men innan dess blir det jul. God jul, Elver Jonsson!

Anf. 208 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Inför den vänligheten är det tveksamt om jag ska strängt kommentera Hans Anderssons egna ord att han inte har förstått. Det kan bero på att vi har helt andra koncept. På socialistiskt håll ser man ju gärna en mer byråkratiskt hanterad arbetslöshet. Vi säger att den främsta frontlinjen mot arbetslösheten måste vara inom de nya jobben, de växande företagen, mer kvalitet i yrkesutbildning och annat. Med det konceptet blir det färre arbetslösa. Det innebär att det blir ett utrymme för ett

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

höjt a-kassetak utan att för den skull det nödvändigtvis måste kosta mer. Sedan får vi svara, herr talman, som Hans Andersson sade när han inte kunde ge besked exakt på kronan: Vi får väl klara det pö om pö. Vi kommer inte att ha regeringsansvaret de närmaste veckorna vad jag kan förstå. Därför har vi ändå lite rådrum.

Det viktiga i en offensiv arbetsmarknadspolitik är att få fram fler jobb. Det löses inte den byråkratiska vägen utan den dynamiska vägen. Där är Folkpartiet berett att satsa mycket. Jag ska inte upprepa de sakerna. Än en gång – till skillnad från Hans Andersson – satsar vi mer på de arbetshandikappade. Där finns möjligheten att stödja Folkpartiets linje i en kommande omröstning.

Anf. 209 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! I detta betänkande, arbetsmarknadsutskottets betänkande AU1, finns de ekonomiska resurserna och utgångspunkten som ligger till grund för en ny och effektiv socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik. Mycket av den grundar sig också på en del av det som diskuterades i det förra betänkandet, dels aktivitetsgarantin, dels en ny och effektiv a-kasselag – kompletterad med en rad andra olika saker.

Detta är viktigt. Syftet med arbetsmarknadspolitiken och vad den leder till är viktigt att lyfta fram. En del är att se till att de lediga jobb som finns kan matchas mot den arbetskraft som finns. Den måste innehålla utbildning. Den måste innehålla andra åtgärder, t.ex. stimulans och fler faktorer som påverkar så att de behov som finns kan täckas av den arbetskraft som finns tillgänglig. Det gäller att kunna täcka vakanser och behov som finns av arbetskraft hos näringslivet och från verksamheternas sida.

Varför är det viktigt? Jo, naturligtvis så att man inte för tidigt i en högkonjunktur – som vi befinner oss i nu – drabbas av tillbakagång på grund av flaskhalsproblem och bekymmer att täcka upp och på så sätt får avmattning i en ekonomisk tillväxt i förtid.

Den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken är en viktig del av den ekonomiska politiken, som i sig inte har något annat syfte än att vi ska kunna klara en välfärd. Det ska vara ett bra land för Sveriges folk som kan utvecklas i rätt riktning, där det finns resurser och möjligheter att klara framtidens uppgifter i politiken och täcka de behov och önskemål som Sveriges folk har.

Just nu är arbetsmarknaden inne i en mycket bra utveckling. Det har beskrivits här, även om dysterkvistarna på den borgerliga sidan gör allt för att slå sönder den utveckling som ändå har funnits. Jag tycker att man kan diskutera åtgärder hit och dit, och det går att vända och vrida på procenttal. Men i botten måste en statistik finnas, och man måste vara överens om hur den ska räknas över tiden. Det går att peka på en viktig sak för att vi har en bra utveckling just nu, nämligen att i botten ligger en kraftig sysselsättningstillväxt. Vi tillhör absolut de bästa i Europa i sysselsättningstillväxten. Det är framför allt och nästan uteslutande i privat sektor, precis som det har sagts tidigare. Det var här det inte skulle kunna ske på grund av alla de pålagor och regler som finns i den svenska arbetsmarknadspolitiken. Trots detta sker denna utveckling – trots att bl.a. Kent Olsson många gånger tidigare har sagt att det inte skulle kunna ske. Det är det som är hindret. Det har hänt. Det händer. Vi har en bra

utveckling i Sverige på det området. Det är nya jobb i framför allt privat sektor.

Det har också raljerats en del kring 4-procentsmålet. Det har bara varit ett trappsteg på vägen. Den socialdemokratiska politiken för arbetsmarknaden handlar ytterst om full sysselsättning. Man kan diskutera det, men man ska vara tydlig och klar över att när målet sattes gällde det den öppna arbetslösheten. Någonting annat har aldrig diskuterats i sig. Det målet har uppnåtts. Nu lägger vi det bakom oss, men inte för att det är oviktigt utan för att nästa mål är än viktigare. År 2004 ska 80 % av den tillgängliga arbetskraften vara i sysselsättning. Det är det som är viktigt nu, i stället för att ha något kineseri om 4-procentsmålet.

Målet har haft ett viktigt syfte i sig. Det har haft en viktig inverkan på utvecklingen i sig. Det har varit en fokusering på frågorna kring detta. Det har varit en kraftsamling av arbetsmarknaden från AMS:s sida, arbetsförmedlingarnas sida. Det har funnits ett tydligt mål. Det är inte för målets egen skull utan faktiskt för att människor ska kunna vara ute i arbete och för att täcka arbetsmarknadens behov av arbetskraft. Det är viktigt.

Nu går vi vidare till nästa delmål. År 2004 ska 80 % av tillgänglig arbetskraft vara i sysselsättning.

Vi kan också se att vi har en bra utveckling i landet. Den har fokuserats på tillväxtregionerna. Visst har vi en starkare utveckling där. Men vi har särskilt under den senaste månaden sett att den goda utvecklingen sprider sig i landet. Norrland har nämnts som ett mörkt område för sysselsättningen. Men titta gärna på Västerbotten. Det är väl i högsta grad Norrland också. Där är väldigt bra siffror för sysselsättning och låga arbetslöshetssiffror. Jämtland har också en positiv utveckling just nu, kanske framför allt småföretagarledet som växer till ganska starkt. Det är inte bara Stockholm som växer.

Däremot kan vi fortfarande se att det finns regionala obalanser. Dem får vi återkomma till. Det är bl.a. arbetsmarknadspolitiken i sig, men den måste också kombineras med en effektiv regionalpolitik som ser till att jobben sprids bättre i landet. Från vår utgångspunkt är det viktigt att vi har en bra balans med befolkning, sysselsättning och möjligheter att bo och leva i hela Sveriges land. Det är också viktigt för oss socialdemokrater.

Allt tar tid. Det finns en frustration för att vi fortfarande har en hög arbetslöshet. Jag kan svara på Kent Olssons fråga. Jag är naturligtvis inte nöjd med den arbetslöshet vi har. Den är fortfarande alldeles för hög. Det vore förmätet att säga någonting annat, i synnerhet som jag representerar ett parti som säger att det enda mål vi kan acceptera är full sysselsättning. När alla som kan, vill och har möjlighet får ett jobb är målet nått. Det är klart att det är dit vi måste nå. Därför kan jag inte säga att jag är nöjd att vi fortfarande har 4 % öppen arbetslöshet, men jag kan vara nöjd med den utveckling som har varit med tanke på det utgångsläge som Kent Olsson m.fl. från den borgerliga sidan lämnade vid regeringsskiftet 1994. Vi vet hur arbetslöshetssiffrorna såg ut då. Från dem har vi pressat oss fram. Nu är vi tillbaka på en sysselsättningsgrad som är likställd med hur det var 1986. Det är fortfarande en bit kvar fram till toppåren som var i början av 90-talet.

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

En förutsättning för att vi ska klara den fortsatta positiva utvecklingen hänger på att vi i botten har starka statsfinanser. Utan dem och en ekonomi som inte klarar av de åtgärder, stimulanser och annat som ska göras på området står vi oss slätt. Då faller hela den delen. Parallellt med en effektiv arbetsmarknadspolitik måste vi också se till att vi håller ordning på statsfinanserna. Det är det som ligger till grund för att nå målet.

Det ligger till grund för att man ska kunna nå målet. Det ligger också till grund för att vi får en positiv utveckling i hela samhällsapparaten så att det skapas nya jobb. Man kan inte bara stimulera direkt med statsmedel. Näringslivet, tjänstesektorn osv. måste också utvecklas i positiv riktning. Det skapar den goda cirkeln i det läge som kommit efter den saneringsperiod som i sig var svår. När den nu är över och vi ser att vi har starka finanser får vi njuta lite grann av den goda cirkel som skapats.

Arbetsmarknadspolitik i sig är också viktig i den här delen. Ett led i detta är den nya arbetsmarknadspolitikens inriktning. I stället för mängd-åtgärder och volymåtgärder satsar vi på kvalitet riktad individuellt mot den arbetslöse själv utifrån de förutsättningar som var och en har.

Det är viktigt inom arbetsmarknadspolitik att också peka på välfärden. Det är minst lika viktigt att vara med och bidra till en god välfärd genom arbete och att betala skatt som det är att ställa sig i kö och säga att man vill ha del av välfärden. Det är balansen i ett gott samhälle. Man tar både ansvar för att bidra likaväl som man bidrar genom att påvisa de behov som finns. Det åligger regeringen och även de som ansvarar för politiken i riksdagen att se till att det harmoniserar och går ihop också på sikt.

90-talet var en mörk period arbetsmarknadsmässigt. Det vet vi alla. Det är riktigt att vi hade en ordentlig lågkonjunktur i början av 90-talet. Det är rätt. Det hade man också i Europa. Det som är märkligt är att vi i Sverige i början av 90-talet förlorade betydligt fler arbetstillfällen än vad man gjorde i jämförbara länder i Europa. Där kan man diskutera politikens inverkan på det som har skett.

När vi nu får en högkonjunktur i Sverige liksom i Europa ökar vi i Sverige sysselsättningen betydligt mer än i Europa i övrigt. Är det en slump? Är det tur? Eller kan det faktiskt bero på att den förda politiken har en viss inverkan på vilken utveckling man har? Jag är ganska övertygad om det sista, om jag ska göra ett eget uttalande om det. Politiken har naturligtvis en betydelse och ger också en stimulans.

90-talet skapade en stor grupp arbetslösa som inte har deltagit i arbetslivet. En del har inte deltagit på många år. Många har lämnat arbetslivet, och andra finns fortfarande kvar. De har blivit hänvisade till en tillvaro utanför arbetsmarknaden. Vi måste känna ett stort ansvar för de människor som fortfarande inte är med. Det är de som inte känner att Sverige går bra när statistiken påvisar det och bankekonomer, Riksbanken osv. säger att Sverige har en oerhört gynnsam och positiv utveckling.

Det är klart att de som inte tillhör arbetsmarknaden och inte har möjlighet att ta del av löneutvecklingar och sådana saker inte känner sig delaktiga när det går bra i Sverige. Det är därför som det är så oerhört viktigt att fortsätta att bekämpa arbetslösheten och se till att alla som över huvud taget kan ta ett arbete också kommer ut på arbetsmarknaden.

Nu satsar vi på individen, som jag också sade tidigare. Vi går från volymmålen, eftersom det finns förutsättningar för det. Vi satsar på kvalitet

riktat mot individen. Det finns möjligheter till det. Arbetsförmedlingarna och Arbetsmarknadsverket fick extra resurser för att kunna klara de stora volymerna av arbetslösa.

Volymerna har minskat markant oavsett hur vi räknar. Arbetsmarknadsverket får behålla sina resurser. Det har det fått göra i år, och det får det göra även nästa år. Det får det därför att man ska kunna rikta de resurser som nu frigörs på grund av att volymerna minskar mot kvalitet. Det är klart att det måste ge ett utslag. Det finns en större möjlighet att möta de enskilda personerna utifrån deras egna förutsättningar. Också det är oerhört viktigt i hela denna del.

Det skrivs också så väldigt bra. Aktivitetsgarantin har kritiserats. Det har också lyfts fram här i kammaren i dag, dels vad gäller det här betänkandet, dels vad gäller det betänkande som tidigare debatterades. I det fall man inte har utfört aktivitetsgarantin på det sätt som denna kammare har beslutat finns det anledning för oss att vara kritiska och säga: AMS måste följa upp detta.

AMS har antagit ett kvalitetssäkringsprogram som går ut på att man ska se till att de arbetslösa får rätt behandling i aktivitetsgarantin oavsett var de bor i Sveriges land. Det är väldigt viktigt att följa upp den delen. De exempel som är bra måste man ta fram. Man måste se till att det blir utbildning på arbetsförmedlingar och information kring den här delen så att den arbetslöse som är med i garantin får den behandling och den aktivitet som den arbetslöse har rätt att själv begära. Det är väldigt viktigt.

Det finns ett ansvar för hela utskottet och för hela kammaren att följa upp den delen. Jag har backat och läst vad som står i riksdagsbeslutet. Det finns ingenting där som man skulle kunna göra om eller som man skulle ha gjort på något annat sätt. Det är i verkställigheten som det är viktigt att se till att det blir bra.

Man har här hänvisat till OTA. Den åtgärden har t.o.m. prisats av dem som inledningsvis var oerhört negativa till OTA. Minnesbilden av detta har jag fått mig beskrivet, eftersom jag inte fanns med på den tiden i arbetsmarknadsutskottet. När OTA infördes var det ungefär lika massiv kritik som vi i dag hör om aktivitetsgarantin.

När den ska slussas ut, vilket sades väldigt tydligt och klart, prisas den som en oerhört bra åtgärd av såväl de politiska partier som var negativa när den infördes som de som berördes av den. Det tror jag är viktigt att poängtera i den debatt som har varit.

Den nya socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken är inriktad på individuell frihet med ett kollektivt skyddsnät inom räckhåll om någonting händer. Jag kan göra en liten kort vinkling mot det som har sagts från moderat håll. Man säger: Satsa på individen. Det handlar mycket om det i den här delen.

Reservationerna är precis som Hans Andersson säger. Det är en förfärlig massa retorik och en förfärlig massa ord. Men det finns egentligen inget förslag till hur man ska nå de syften som man ändå pekar på i den här delen. Det finns ledord som egentligen går som ett eko från Arvid Lindmans tid: Sänk skatten! Det är lösningen för arbetsmarknadspolitiken. Det går också igenom reservationerna. Det är lite trist att det inte finns något mer förslag.

Jag skulle gärna ansluta mig till det som kan förbättra. Men då måste man också påvisa vilka förslag och vilka åtgärder som skulle kunna för-

bättra så att man kan få en bättre arbetsmarknadspolitik. Där tycker jag att det gapar ganska tomt.

Det här är lite grann början av den nya arbetsmarknadspolitik. Jag ska till sist runda av med att säga följande. Det finns naturligtvis mycket mer som man måste gå vidare med. Man måste satsa mer på de arbetshandikappade och de som står utanför samhället och inte ens finns med i en a-kassa och som kanske är beroende av socialbidrag osv.

Vi har en eftersläpning gentemot våra invandrare, som också måste gå in i den nya arbetsmarknadspolitik. Vi har deltidsarbetslösheten, som inte är tillfredsställande. Vi har också många som får sluta i förtid med förslitningsskador och sådant. Det har vi all anledning att titta närmare på.

Vi kommer att återkomma med ett förslag, diskussioner och också beslut i utskottet under kommande år. I framtidens socialdemokratiska samhälle har alla en plats, och alla ska ha en plats.

Till sist vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 210 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Sven-Erik Österberg möjligtvis har sovit under delar av den tidigare debatten. Jag hade åtminstone tioalet förslag på möjligheter att förbättra arbetsmarknaden som jag nämnde i mitt anförande, och jag kan komplettera med fler. Men jag vill inte ta min replik-tid till detta.

Jag noterar att Sven-Erik Österberg hade en viss internkritik eller självkritik när det gäller firandet kring 4-procentsmålet. Det tycker jag var positivt att han bejakade. Det kanske inte var så lyckat att gå ut med stora pamfletter och skrifter i samband med det.

När det gäller 80-procentsmålet, sysselsättningsmålet, som ju är det intressanta, så hävdar Konjunkturinstitutet att man inte kommer att uppnå det beroende på att arbetskraftsbristen kommer att göra att flaskhalsarna blir så stora och omfattande att de kommer att fungera tillväxthämmande. Vad avser regeringen göra för att förhindra detta och underlätta det hela så att inte arbetskraftsbristen blir ett faktum i stora delar av Sverige?

Jag har inte förstått att Sven-Erik Österberg har anfört några förslag när han tog upp den problematiken.

Mina frågor från tidigare debattinlägg här i kammaren kvarstår: Vad ska hända med dem som blir kvar år efter år i aktivitetsgarantin? Männskor måste få ett besked. Kan man hålla på i 10 eller i 15 år i aktivitetsgarantin om man inte får ett jobb eller hittar en reguljär utbildning som passar?

När det gäller det citat om vem det är som styr Sverige som jag nämnde angående Sven-Erik Österbergs uttalande om anställningsstödet och återkvalificeringen till a-kassan skulle jag gärna vilja ha en belysning av den frågan.

Anf. 211 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller aktivitetsgarantin och den delen är det i teorin i dag, som det ser ut i betänkandet, så att man kan vara i aktivitetsgarantin i princip fram till pensionsålder. Så ser det ut. Därför förstår jag

inte resonemanget som fördes tidigare om att det skulle finnas någon bortre parentes i den delen. Där har man aktiviteten.

Meningen med aktiviteten är inte att man ska rulla där år ut och år in, utan den är en passage där man får stimulans och utbildning och blir aktiverad på ett sätt så att man också kan gå ut på den öppna arbetsmarknaden.

Detta är också vad som sker. Det ser vi om vi tittar på aktivitetsgarantin. Nu har ju den varit i gång under väldigt kort tid och naturligtvis haft barnsjukdomar från början, vilket också har pekats på. Men det har gjorts ett antal stickprov som har visat att under en tremånadersperiod har ca 20 % av dem som har gått in också gått ut ur aktiviteten. Jag tycker att det är ett ganska bra betyg. Det visar att aktiviteten har varit effektiv. Där den har fungerat väl så har den fungerat mycket väl. Den har också gett mycket goda resultat. Det tycker jag finns all anledning att understryka när det gäller aktivitetsgarantin.

Ingen ska rulla i en förfärlig massa år, år ut och år in, i aktivitetsgarantin. Det skriver vi också lite grann om i betänkandet. Sedan kan det ju finnas människor som av olika orsaker har oerhört svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Det känner vi alla till. Det är där som diskussionen om övergångsarbetsmarknaden kommer in. Man ska kunna få en sysselsättning och ett arbete som ligger vid sidan av och som gör att man inte ska bli kvar i aktiviteten. Men det är för tidigt att gå in med det nu. För vem kan döma ut dem som är i aktivitetsgarantin i dag och inte kommer ut i jobb, och säga att de aldrig kommer att få något jobb i det här läget?

Aktiviteten har varit i gång i knappt ett antal månader. Det är alltså alldeles för tidigt. Detta är någonting man får återkomma till i det politiska arbetet. Då får vi se vad som ska hända efter aktivitetsgarantin.

Anf. 212 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret på *en* fråga. De bägge andra kvarstår. Dem vill jag upprepa, dock utan att nämna dem igen.

Det är inte meningen att någon ska vara kvar i aktivitetsgarantin, uttrycker Sven-Erik Österberg det. Men om man blir det så är alltså svaret i dag: Ja, man kan vara där i all evighet. Men om ett tag ska vi titta på frågan igen.

Är det några som är kvar då så kommer man alltså att fundera över det som vi tror måste komplettera aktivitetsgarantin, nämligen en övergångsarbetsmarknad. Det är alltså det besked som Sven-Erik Österberg är beredd att ge i dag.

Jag tycker att det är beklagligt för alla människor som befinner sig i aktivitetsgarantin och som något börjar förtvivla. De som gick in under försöksperioden har nu varit där i ett ganska stort antal månader. Jag tror att merparten kommer att komma ut i någon av de här två sakerna som man kan välja på. Men det kommer också att finnas människor som är kvar. Jag tror att både Sven-Erik Österberg och jag har den kunskapen redan i dag. Därför tycker jag att det vore värdigt att ge de här människorna ett besked om vad som ska hända.

Anf. 213 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Om man har varit öppet arbetslös i två år och sedan går in i aktivitetsgarantin så kan man inte säga att man har varit i den för

länge om man har varit där i fem sex sju månader i förhållande till den tid som man har varit öppet arbetslös. Det är klart att detta måste ges en reell chans.

Till viss del tillmötesgår jag Maria Larsson om det här. Ingen ska gå år ut och år in här. Det är den yttersta meningen. Det är också därför som vi diskuterar övergångsmarknaden i det här läget i betänkandet. Det är väldigt förmätet att redan nu tala om vad som ska hända om fyra fem år – eller vad det nu är för tidsperiod. Det kan inte jag utfästa på något sätt här för det vet vi inte i nuläget. I så fall måste man diskutera – det tillhör den diskussionen – hur arbetsmarknaden ser ut nästa höst och när vi kommer till 2002. Hur vet vi det i dag? Det är någonting som man får återkomma med.

Men jag vill gärna försäkra att ingen ska rulla en förfärlig massa år i en aktivitetsgaranti som inte leder någon vart. Då ska det finnas ett sidospår som det är möjligt att koppla in på så att de människor som har varit i aktiviteten får en bättre tillvaro. Det tycker jag är ett ganska klart och rakt besked, som Maria Larsson kan vara nöjd med.

Jag tycker att man ska lyssna på facket. Jag tycker inte att det är fel att lyssna på facket om det har vettiga synpunkter eller på småföretagarna, eller någon annan organisation, om de har vettiga synpunkter. Jag tillhör dem som faktiskt lyssnar över hela ledet. Jag går på småföretagarnas möten, jag lyssnar på facket och jag är också på SAF:s möten och lyssnar på vad de för fram. Finns det vettiga idéer som man kan tillföra politiken så tycker jag att man kan använda dem. I det här fallet hade facket en vettig idé som jag tyckte att det fanns anledning att göra politik av.

Vi har faktiskt inte briljerat någonting med 4-procentsmålet. Jag tycker att det har passerat utan någon förfärlig baluns. Det är medierna som har pekat på det här. Jag tycker ändå att man kan framhålla att man har nått ett mål 2000 som man satte 1996. Då kan det inte vara fel att tala om att man har nått det. Jag tycker att det har skett på ett diskret sätt som vi inte alls behöver skämmas för. Men som sagt var: Nu är det sikte på 80-procentsmålet som gäller.

Anf. 214 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Diskret eller indiskret – det kan man ju i och för sig diskutera. Men jag noterade däremot att Sven-Erik Österberg inte basunerar ut 4-procentsmålet på samma sätt som Göran Persson och Björn Rosengren. Det är en klädsam blygsamhet som jag har all förståelse för. Med tanke på hur situationen ser ut skulle jag också vara klädsamt blygsam. Det finns ju faktiskt en miljon arbetslösa.

Jag skulle vilja fråga Sven-Erik Österberg, som är så nöjd: Vad är det i den socialdemokratiska politiken som tyder på att arbetslösheten ska minska? Bortsett från marknaden – vad vidtar ni för åtgärder? Tar ni till er någonting av Småföretagsdelegationens förslag? Gör ni något som småföretagarna vill? Finns det någonting i det arbetsmarknadspolitiska åtgärdsprogrammet som ger effektivare arbetsmarknad mer än att ni följer vårt förslag – vilket vi tackar och tar emot för – om att man inte ska se på volym utan på kvalitet?

Jag har nämligen inte sett att ni gör någonting egentligen, mer än att tro på marknaden. Det vore intressant att få höra om något av de förslag

som ni lägger fram vad gäller arbetsmarknadspolitik och vad gäller företagspolitik. Om Sven-Erik Österberg läser vår gemensamma reservation ser han att där står oerhört mycket. Vad vill han göra? Läser han dessutom vårt särskilda yttrande ser han att där också finns en hel del förslag om detta. Bl.a. säger vi att vi ska följa Småföretagsdelegationens förslag helt och hållet.

Sven-Erik Österberg säger att det är viktigt att vi ska kunna klara välfärden och få ned arbetslösheten. Det kan vi vara överens om. Men situationen är sådan att ni inte har klarat välfärden! Vi har ju sjukhusköerna och de stora problemen. Att säga att ni har klarat välfärden är väl att ta i. Den klädsamma blygsamheten i början har fått lite andra uttydningar mot slutet. Men som sagt var: Vad gör ni för att minska arbetslösheten?

Anf. 215 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att det finns så mycket för Sveriges land att skämmas för när det gäller den allmänna välfärden i sig. Kent Olsson pekar på några saker i det här läget. Men om man vänder sig runtom i världen och tittar i Europa ser man att detta är problem som alla länder dras med och som man naturligtvis ska bearbeta politiskt. Att skopa ut det här och påpeka att man inte har klarat välfärden tycker jag är till övermått när det gäller den delen.

Jag pekade faktiskt på några saker som är viktiga, och som kanske är grundbulten i hela utvecklingen. Arbetsmarknadspolitiken kan göra mycket i sig, men det går inte att piska en häst som är halvdöd. Den kommer inte att springa fortare för det. Det är det som också gäller om man har en ekonomi som är körd i botten. Då hjälper inte arbetsmarknadspolitiken. Då får man ingen ruljans och ingen snurr på hjulen.

En viktig del i regeringsarbetet är att se till att det finns ekonomiska förutsättningar – en ekonomi i balans – som gör att det finns framtidstro i landet, invånare som har pengar och kan handla och se till att småföretagen kan sälja produkter, producera och anställa människor. Hela den goda kedjan är minst lika viktig som arbetsmarknadspolitiken och åtgärdspolitiken i sig. Åtgärdspolitiken är egentligen någonting som måste ta vid när inte det andra klarar av det.

Sedan har vi detta med extra stimulans. Vad gör man för företagen? Vad är det som är viktigt där? En oerhört viktig del är att utbilda den lediga arbetskraften så att man faktiskt kan ta de jobb som är lediga. Det är oerhört viktigt. Det handlar om att klara de här matchningsproblemen så att man kan undvika de flaskhalsproblem som också kan dyka upp nu.

Kent Olsson säger att det går för sakta och att vi har en för dålig utveckling. Vi har en tillväxt på 4 % i Sverige. Det är kanske så mycket som den svenska ekonomin egentligen tål. Om vi skulle ha en starkare tillväxt skulle vi få en överhettning som skulle leda till en negativ *backslash*. Frågan är om inte utvecklingen just nu är så bra som den svenska ekonomin tål. Det gäller också sysselsättningstillväxten.

Anf. 216 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Vi ska väl inte diskutera välfärden i dagens debatt. Jag kan dock inte låta bli att konstatera att vi har sjukvårdsköer och problem i skolan och omsorgen. Jag antar att Sven-Erik Österberg är ganska medveten om det. Men låt oss diskutera det vid ett annat tillfälle!

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

Om det som man har gjort är den nya arbetsmarknadspolitiken så är jag ganska glad för det. Vi tar åt oss ett erkännande på den borgerliga kanten för att man ska matcha och satsa på kvalitet i stället för volym. Det är bra. Om ni har gjort något mer när det gäller arbetsmarknadspolitiken skulle jag gärna ha reda på det. Ni har kanske tagit till er något mer av våra förslag i den delen.

Vi har tidigare lagt ett antal förslag för att vi ska få det bättre. I stort sett hela den ekonomiska industrivärlden är överens om att man ska sänka skatter. Det har ni tyvärr inte gjort. Jag har en känsla av att det mer är marknaden som har drivit på. Men låt oss höra vilka åtgärder ni har vidtagit när det gäller arbetsmarknadspolitiken för att vi inte ska få alltfler människor i arbetslöshet och för att vi inte ska få dessa flaskhalsar. Som jag påpekade i mitt inledningsanförande säger nästan alla arbetsgivare att man saknar kompetent arbetskraft. Detta är ett jätteproblem. Vad gör ni åt det, Sven-Erik Österberg?

Anf. 217 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Man kan säga att flaskhalsproblemen är arbetsmarknadspolitiken i det korta perspektivet. Det handlar om utbildning av arbetslösa så att man klarar matchningsproblemen. Men det handlar också om en framförhållningspolitik där det gäller att se vilka behov som finns i Sverige i framtiden. Där kan man faktiskt se den gigantiska satsning som har skett på högskoleutbildningen i Sverige. Alla de här högskolorna som växer upp skapar dynamik överallt ute i landet. Det var Kent Olsson och hans parti fullständigt emot och sade att det skulle vara en förödande politik där man skulle tappa kvalitet. Kent Olsson vet själv vilka ord som sades om detta.

Det har visat sig att de här högskolorna är väldigt framgångsrika. Vi har fått många som går utbildningar där. Det är de som så småningom ska täcka upp de behov som finns i den nya ekonomin och i de nya arbeten som kräver allt högre grad av högskoleutbildning. Det är också en viktig del av hela politiken som hänger ihop med hur man ska kunna klara framtidens arbetsmarknad.

Det finns naturligtvis mer att göra på det här området. Det är kanske så att man måste stimulera ända ned på grundskole- och gymnasienivå också. Bättre yrkesvägledning kan vara en sak för att öppna vägarna för ungdomarna så att de ser vilka linjer som kommer att ge ett bra jobb och en bra lön. Det är en viktig del i detta.

Jag tycker att det långsiktiga arbetet är minst lika viktigt här. På det kortsiktiga planet handlar det om utbildning om detta. Det diskuteras ju också. Utskottsmajoriteten har tidigare lyft fram frågan om bristyrkesutbildning. De som redan har ett yrke skulle kanske kunna utbildas till yrken som kräver högre kompetens. Då skulle man få en omrullning i arbetsmarknaden som frigör arbeten längre ned. Det är också någonting som ligger framför oss att diskutera under nästa år för att vi ska kunna undvika de flaskhalsproblem som vi har.

En effektiv regionalpolitik kan vara en annan sak för att undvika flaskhalsproblemen. Allting måste kanske inte ligga centrerat, som det har en viss förmåga att vilja göra. Där kommer också regionalpolitiken in som ett effektivt medel.

Anf. 218 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att en hel del positiva saker har kommit fram i Sven-Erik Österbergs anförande. Men jag tycker samtidigt att vi hela tiden centrerar diskussionen till de människor som redan finns med på arbetsmarknaden. Det handlar om hur de ska kvalificera sig och om brytning utbildning och kompetensutveckling. Men vilka åtgärder tänker Socialdemokraterna vidta för de människor som aldrig har kommit in på arbetsmarknaden? Det finns tyvärr gott om människor som av olika anledningar, t.ex. bristande utbildning, trassel i barndomen osv., aldrig har fått chansen att ta sig in på arbetsmarknaden. Det gäller invandrare, kvinnor som har varit hemarbetande osv. Den senare kategorin är inte så stor i dagens läge. Vilka tankar har Sven-Erik Österberg för de här kategorierna? Det är trots allt ungefär en miljon människor det rör sig om.

Anf. 219 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Om man klämmer ihop det lite grann kan man säga att det finns två grupper som har det svårare än andra på arbetsmarknaden. Det är de äldre. 55-plus säger man ibland. Men det är kanske framför allt de som är uppemot 60 år och äldre som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Den andra gruppen som har det väldigt svårt är invandrarna i Sverige. Det handlar oftast inte om att de har dålig utbildning. Det sitter fortfarande alldeles för många spärrvakter som har högskoleutbildningar. Det måste till en attitydförändring i hela samhället. Där kan vi kanske hjälpas åt över partigränserna. Här har arbetsgivarna naturligtvis också ett oerhört ansvar.

Det är beklämmande att höra att en ung flicka i 25-årsåldern som ringer och presenterar sig och talar om vilken utbildning hon har, inte är intressant därför att hon har ett utländskt namn. Om samma person ringer nästa dag och presenterar sig med ett svenskt namn får hon komma på intervju meddetsamma. Där tycker jag att vi har en gigantisk uppgift bara på attitydområdet. Detta kan vi aldrig styra med lag. Det handlar om en medveten debatt i frågan. Alla människor har faktiskt ett lika värde och en plats i samhället oavsett vilket land man är född i. Det handlar om attityder. Det tror jag faktiskt att vi kan göra något åt.

Detsamma gäller lite grann de äldre. Man kan säga att de äldre faktiskt är diskriminerade på vissa områden på grund av sin ålder. Det finns många som har hög utbildning eller rätt utbildning där också, men som är ointressanta. Samtidigt som företagen talar om att man inte får tag på arbetskraft så ratar man de äldre. Man kan fundera på vad man ska göra åt detta. När det gäller äldre arbetskraft måste man kanske fundera på särskilda stimulansåtgärder. Men det handlar också om attityder där.

Nu löser sig kanske detta lite grann vartefter den lediga arbetskraften minskar. Då vänder man sig också till andra grupper som inte var intressanta tidigare. Det är egentligen oacceptabelt ur politisk synvinkel.

Anf. 220 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Sven-Erik Österberg har rätt till en del. I Gnosjöregionen är det väldigt många arbetslösa som har fått jobb. Det finns inga andra att ta till. Sedan har arbetsgivarna där upptäckt att detta är en väldigt god arbetskraft.

En annan del av arbetskraften som fortfarande är ett problem är de deltidssysselsatta. Där har man misslyckats. Det har man erkänt. Hur kommer man att arbeta vidare med detta? Våra partier har ju gemensamt bidragit till att stärka statsfinanserna. Nu borde det finnas utrymme för att även stärka arbetsmarknaden för dem som i dag är deltidssysselsatta och vill ha längre arbetstid.

Anf. 221 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Deltidsarbetslösheten är ett annat bekymmer som man egentligen kunde ha nämnt ihop med de andra. Här bör man nog föra en förnyad diskussion. Mona Sahlin sade vid ett tidigare tillfälle att om det inte blir bättre måste vi kanske överväga att lagstifta. Nu vet jag inte hur lätt det är att lagstifta om detta. Det kan man föra en diskussion om. Men man kan väl tolka hennes uttalande så att hon ser oerhört allvarligt på detta om det inte sker någon förbättring. Detta finns mycket inom handeln, men också i den offentliga sektorn, i kommuner och landsting. Man säger att man har brist på personal inom vissa avdelningar samtidigt som man har en stor andel som faktiskt är deltidarbetslösa. Det är naturligtvis en ekvation som vi inte kan acceptera. Det måste man göra någonting åt.

En konkret åtgärd på det här området som jag kan peka på är att de som deltidstämplar också blir aktiverade i aktivitetsgarantin på den del som man faktiskt stämplar, inom ett område som inte berörs där man jobbar. Lysekilsexemplet borde väl bannlysas från aktivitetsgarantin, om ni läste Aftonbladet för några dagar sedan.

Det kommer på något sätt att sätta press även på arbetsgivarna i det här läget. De riskerar att förlora sina deltidsanställda därför att man kanske kommer in på ett område där man får en heltidstjänst och kan försörja sig på sin lön. Det kommer ju att sätta press på de arbetsgivare som utnyttjar deltidсанställningen på ett sätt som vi inte kan acceptera.

Anf. 222 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att vår värderade ordförande ska hållas i räkning för att han lyfter fram sysselsättningen här i sitt stora, låt mig kalla det installationstal som utskottets ledare. Jag uppskattar också det som Sven-Erik Österberg sade om att han är beredd att lyssna på vettiga synpunkter. Det kan ju ingjuta en viss förhoppning hos oss i oppositionen.

Sysselsättningsmålet är viktigt. Det är viktigt att nå de 80 %. Även om vi inte skulle klara det tycker jag att vi ska säga att vi inte får spara någon möda för att anstränga oss att nå dit. I den delen är vi i Folkpartiet beredda att sätta axeln till. Det är den stora kungsväg vi kan gå när vi bekämpar arbetslösheten.

När det gäller den goda utvecklingen i Sverige är det bara att vara tacksam för att den är. Vi får tro att den håller i sig. Sedan säger Sven-Erik Österberg att den nog är den bästa i Europa. Det är inte riktigt sagt att det är bra i Europa. Han säger att politiken nog har betydelse. Kan det bero på – jag vågar inte säga det – att vi har så många socialdemokratiska regeringar i Europa? Jag vill inte påstå det, men det är klart att politikens innehåll och inriktning spelar in.

Det jag saknade i Sven-Erik Österbergs tal var kanske egentligen bara en beredvillighet att röja undan hinder. Jag tror att hindren är en av de

stora svåra sakerna. Det är viktigare att plocka bort dem än att fundera på en kompletterande lagstiftning.

Allra sist, herr talman, eftersom jag bara tänkte ta en replik på grund av tidsnöden: Jag tror att det också är viktigt att vi upprepar för oss själva och andra här att grunden för välfärd är många människor i arbete. Därför måste arbetslösheten bekämpas om möjligt ännu hårdare.

Anf. 223 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik:

Herr talman! Visst finns det s-regeringar i Europa. Men det kan ju vara så att Sverige har den bästa s-regeringen som finns i Europa, jag vet inte. Men det kan ju vara en tolkning av det Elver Jonsson sade. Jag får väl tacka för hans synpunkter på den delen.

Det är viktigt med lyhördhet, det vill jag också uttrycka. Jag kan hålla med om mycket av det Elver sade i sin replik. Det är naturligtvis absolut fokusering just på att få ut dem som fortfarande är arbetslösa. Välfärden blir ju så att säga inte komplett förrän alla de som söker arbete och vill arbeta också har arbete, så att de kan försörja sig på sin lön. Det är just där den enskilda individen faktiskt har uppnått en frihet som jag tror att vi alla står bakom här. Det är viktigt att poängtera i den här debatten att vi ska nå det målet. Ytterst ligger naturligtvis målet om full sysselsättning.

Anf. 224 BARBRO FELTZING (mp):

Herr talman! Timmen är sen på lucianatten när vi debatterar budgeten som är ett samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag tycker att vi har fått gröna framgångar i budgeten, främst då den gröna skatteväxlingen, som är en vinst för miljön på sikt. Det slås fast att 30 miljarder ska skatteväxlas fram till år 2010.

Skatteväxlingen genomförs med höjda energi- och miljöskatter, men skatten på arbete sänks. Hushållen får sänkt skatt på arbete genom att grundavdraget höjs.

Företag och offentlig sektor får sänkt skatt genom att arbetsgivaravgifterna sänks, vilket kommer alla företag till del från storföretaget till den lilla egenföretagaren.

Ett andra steg tas för att kompensera löntagarna för de allmänna egenavgifter som infördes successivt under 1990-talet. En utökad ram för stöd till långtidsarbetslösa ges fr.o.m. 2001.

Diskrimineringsombudsmannen förstärks med 4 miljoner kronor, vilket är en anslagsökning med nära 50 %. Diskrimineringsombudsmannen ska få ökade möjligheter att stödja lokala nätverk för att motverka etnisk diskriminering samt för att driva anmälningar om etnisk diskriminering i arbetslivet till rättslig prövning.

Herr talman! I budgeten skrevs in att en utredning skulle komma till stånd om möjligheten att införa något slags nationellt friår i Sverige.

Arbetsmiljöklimatet på våra arbetsplatser har hamnat i en återvändsgränd. Tuff konkurrens och hårdnande ekonomi kräver ökad produktivitet, och stressen på arbetsplatserna bara ökar. Den som sviktar under pressen känner sig tvingad att stanna kvar på sitt jobb. Läget är långt ifrån bra. Det behövs nya tankar och grepp.

Ett friår, herr talman, skulle kunna medföra att det arbetsmiljöklimat som nu många gånger råder på våra arbetsplatser mildras. En chans att

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

kunna ta sig ledigt under ett år för att pröva på något nytt eller bara vara ledig och hinna med det man länge velat göra kommer att minska stressen.

Vill man kompetensutveckla sig kommer arbetstagaren tillbaka med en ökad kompetens som kommer arbetsgivaren till godo samtidigt som en arbetslös har chansen att komma in på arbetsmarknaden.

Företagsbarometer har visat att antalet nya företag i vissa delar av landet har minskat. Om det gavs en möjlighet till friår skulle kanske den statistiken bli annorlunda.

Införandet av ett friår gynnar enligt Miljöpartiets modell nyföretagande genom att det ges ekonomisk möjlighet att starta ett företag under ett år.

En indikator på detta är hur många FA-skattsedlar som skrivs ut i Sverige. En sådan skrivs ut om man har ett företag vid sidan av en annan inkomst som anställd. Om en stor del av de 160 000 som ansöker om FA-skattsedel fick en chans att satsa på sin företagsidé på heltid skulle statistiken över nystartade företag bli bättre.

Friåret skulle ge en skjuts framåt för att öka antalet företag som startas av kvinnor. Enligt undersökningar drar sig kvinnor för att skuldsätta sig i större utsträckning än män. De 4 000 kvinnor som har fått kvinnolån skapade 12 000 jobb med de här pengarna.

Förutsättningarna för att man ska få ett friår ska enligt Miljöpartiet vara att en arbetslös får arbete på den lämnade platsen under tiden. Detta skulle innebära att 4 000 personer skulle få in en fot på arbetsmarknaden och få jobb under ett år om en redan anställd kvinna fick denna chans.

Utredningen kommer, herr talman, att visa om framför allt hårt pressade kvinnor men självklart också män kommer att få en chans att komma tillbaka till sig själva. De kvinnor i Trelleborg som har tagit denna chans till ett friår säger att det var som att vinna högsta vinsten.

Sociala arbetskooperativ skriver jag om i en motion. Medlemmar i ett socialt arbetskooperativ är oftast de som står längst bort från arbetsmarknaden. Detta är en viktig metod i en rehabiliteringsprocess.

Människor i dessa kooperativ är de som hamnar i en rundgång eller inte får plats någonstans därför att de är gränsfall i förhållande till lagar och bestämmelser.

De platsar inte hos Samhall. De anses inte stå till arbetsmarknadens förfogande och är därmed inte aktuella för AMI:s insatser, eller också anses de t.o.m. inte vara rehabiliteringsbara.

Sociala arbetskooperativ fungerar som en egen juridisk person och är en demokratiskt styrd ekonomisk förening.

Problemet är vad dessa människor ska livnära sig på. De utför ett arbete som är en viktig del i ett självförtroende. Man står inte tillräckligt nära arbetsmarknaden för att komma in i en arbetsmarknadsåtgärd och har svårt att få lön genom lönebidrag.

Man arbetar med reducerad kapacitet men utför ändå ett arbete. Ett statligt kooperatörsbidrag vore en lösning. Jag tycker därför att det är bra att utskottet tillkännager att den översyn som pågår av både den arbetslivsinriktade rehabiliteringen och delar av lönebidragssystemet även ska beakta de sociala arbetskooperativen i sitt arbete.

Herr talman! I dag visas i Dagens Nyheter en rapport om hur produktiviteten har minskat i IT-företag i USA. Mer arbetstid ger lägre produktion.

Rapporten säger att IT-anställda i USA jobbar alltmer men producerar allt mindre. Ett undersökningsföretag, Meta Group, visar att anställda vid dataföretag arbetar i genomsnitt 45 timmar i veckan, vilket är en ökning med 36 % sedan 1999.

Samtidigt har produktiviteten minskat. Man har jämfört hur många kodrader en programmerare producerade 1999 och hur många som produceras i dag. Siffran har fallit från 9 000 i genomsnitt under förra året till 6 200 i dag. Det är en drastisk siffra.

Som miljöpartist kopplar jag ihop denna nedgång i produktiviteten med en alltmer behövd arbetstidsförkortning. Människor kan inte fortsätta att öka sin arbetstid och pressa sig till det yttersta i ett stressat arbete under hård press utan att det syns någonstans. Vi har nu kanske nått gränsen för vad människor orkar med, och därför behöver en daglig arbetstidsförkortning genomföras.

Vi i Miljöpartiet ser fram emot en arbetstidsförkortning som verkligen kan komma löntagarna till del.

Härmed, herr talman, vill jag säga att jag står bakom arbetsmarknadsutskottets budgetbetänkande. Jag vill också önska utskottets ledamöter en trevlig helg så småningom. Vi ska ju träffas senare.

Anf. 225 CARLINGE WISBERG (v):

Herr talman! Under 90-talets nedgångsperiod kom den dåvarande arbetsmarknadspolitiken att utvecklas till något av ett moras – ett moras som inte var till gagn för någon part, framför allt inte för de arbetslösa.

Rundgången i systemen var legio. Meningsfulla utbildningsinsatser ersattes med mängdåtgärder för att skapa förutsättningar för återkvalificering till nya a-kasseperioder.

Efterhand växte insikten fram att för att hävda arbetslinjen och för att skapa en möjlighet för de arbetslösa att återkomma på arbetsmarknaden behövde den ikraftvarande arbetsmarknadspolitiken, eller kanske bristen på arbetsmarknadspolitik, åtgärdas. Denna insikt resulterade i det beslut som kammaren tog i våras, benämnd förnyad arbetsmarknadspolitik för delaktighet och tillväxt. Bakom det beslutet stod regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Bland de instrument som skapades fanns bl.a. aktivitetsgarantin, som tog sikte på de långtidsarbetslösa eller på personer som riskerade att bli långtidsarbetslösa. Det nya med aktivitetsgarantin var att den var starkt individorienterad. Den arbetslöse synliggjordes och myndigförklarades.

Det dokument som är navet i aktivitetsgarantin är den gemensamt upprättade och godkända individuella handlingsplanen. I det här sammanhanget är det viktigt att notera att den ska vara just gemensamt upprättad. Båda parter påtar sig både skyldigheter och rättigheter – samhället genom att ställa resurser till förfogande och den arbetslöse genom att fullfölja det gemensamt upprättade dokumentet.

Handlingsplanen ska vara ett dokument som leder till nödvändig kompetensutveckling med sikte på jobb för den arbetslöse. Det handlar således inte längre om att placera folk i olika åtgärder för att bryta en arbetslöshetsperiod, utan det handlar om just individuell utveckling.

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

Herr talman! Aktivitetsgarantin har nu varit i kraft i cirka fem månader. Erfarenheterna skiftar över landet. Det kan vi konstatera utifrån den reaktioner som vi på olika sätt möts av. Själv har jag under hösten besökt ett antal projekt som ingår i garantin och ytterligare besök är planerade att göras under julledigheten.

Vad jag kan konstatera, både av vad vi kan ta del av i den offentliga debatten och av mina egna besök, är att man tvingas konstatera att det här med gemensamt upprättade handlingsplaner är något som i varje fall inte hittills har haft någon högre prioritet. Om det beror på tidsnöd eller om det beror på något annat låter jag här vara osagt, men jag tvingas konstatera faktum. Kanske kan en del av förklaringen sökas i det förhållande att AMS jobbar utifrån begreppet jobbsökarplaner, inte utifrån det begrepp som riksdagen har beslutat om, nämligen individuella handlingsplaner. Innehållet i dessa båda begrepp bör materiellt vara helt olika.

Dessa kritiska synpunkter på tillämpningen är inte något som vi i Vänsterpartiet är ensamma om, utan vi kan konstatera att de delas av flera, exempelvis av LO. LO för bl.a. fram kravet på en extern revision med uppgift att granska arbetsmarknadspolitiken utifrån hur denna är formulerad i riksdagsbeslut. Säkerställandet av rättssäkerheten ur den arbetslöses synvinkel är ett viktigt inslag i en sådan revision.

Detta krav kan vi i Vänsterpartiet sluta upp bakom. Det här kravet tycker jag växer i styrka. I en intervju i LO-tidningen kan man i en intervju med just AMS-chefen läsa att det helt naturligt finns inkörningsproblem med aktivitetsgarantin. Vidare säger han att det inte finns något brett missnöje.

Vi i Vänsterpartiet anser att det är viktigt att arbetsmarknadspolitiken och aktivitetsgarantin fungerar på det sätt som vi beslutat, så att det hela faktiskt upplevs som ett stöd på vägen tillbaka till den reguljära arbetsmarknaden. Den starka individorientering som slagits fast borde borga för detta faktum.

Andra praktiska inslag i förhållande till aktivitetsgarantin som det kan finnas anledning att titta på är frågor om fördyrande omkostnader i garantin, möjligheten till betald ledighet och sjukförsäkringen.

Deltagandet i aktivitetsgarantin kan av förklarliga skäl bli ganska långvarig. Därför finns det anledning att skapa regelverk som ger förutsättningar för ett socialt familjeliv. Detta innebär att det inom ramen för garantin naturligtvis måste finnas förutsättningar för exempelvis semesterfirande med familjen, utan att man drabbas ekonomiskt. Det kan tilläggas att det mellan samarbetspartierna finns en sådan uppgörelse som bara väntar på att bli materialiserad. Det bör också skapas former för ledighet som är likvärdiga med formerna i arbetslivet i övrigt då det gäller ledigheter kring exempelvis större helger.

Deltagandet i aktivitetsgarantin innebär också i förhållande till passivt mottagande av kontantstöd att omkostnaderna för den enskilde ökar. Detta behöver också uppmärksammas. Den höjning av milersättningen som beslutats räcker i detta fall inte till.

Alternativet till ett deltagande i aktivitetsgarantin är ju att man inte uppbär någon annan ersättning vid arbetslöshet än socialbidrag.

En annan fråga som under senare tid har uppmärksammas är frågan om sjukförsäkringens utfall beroende på om den arbetslöse uppbär kontantstöd eller befinner sig i aktivitetsgarantin. I en artikel i LO-tidningen

visar det sig att det kan ge inkomstskillnader som räknas i tusenlappar. Dessutom verkar regelverket tolkas på olika sätt över landet. Detta är naturligtvis otillfredsställande och behöver därför ses över.

Vi i Vänsterpartiet utgår från att dessa saker ska kunna bli föremål för överläggningar mellan de samarbetande partierna, som också står bakom uppgörelsen om aktivitetsgarantin.

Vad som här har sagts ska inte tolkas som kritik av det system som aktivitetsgarantin är, utan det ska ses som ett sätt att vårda ett i grunden bra beslut, som ju faktiskt garantin är, samt som ett försök att förbättra systemet till gagn för dem som det är till för, nämligen de arbetslösa.

Med detta ställer jag mig också bakom Hans Anderssons yrkande. Eftersom han i sitt anförande glömde att yrka bifall till hemställan i övrigt gör jag det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

Prot. 2000/01:46
13 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv*

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2000/01:32 Säkerhetskontroll i domstol

Skrivelse

2000/01:51 2000 års redogörelse för tillämpningen av lagen (1991:572)
om särskild utlänningskontroll

Finansutskottets betänkanden

2000/01:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2000/01:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2000/01:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskulsräntor m.m.

2000/01:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 12 december

2000/01:181 av *Karin Falkmer* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Myndigheternas kontakter med småföretagare

2000/01:182 av *Maud Björnemalm* (s) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Svenskundervisning

2000/01:183 av *Ana Maria Narti* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Skydd och stöd för ekonomiskt svaga konsumenter

2000/01:184 av *Mikael Odenberg* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Byggandet i storstäderna

2000/01:185 av *Anders Ygeman* (s) till socialminister Lars Engqvist
Skönhetsoperationer för minderåriga

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 januari 2001.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 13 december

2000/01:432 av *Staffan Werme* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Frigivande av politiska fångar i Kuba

2000/01:433 av *Tullia von Sydow* (s) till utbildningsminister Thomas Östros

Hinder för pensionärer att doktorera

2000/01:434 av *Göran Norlander* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Schablonersättning till dagstidningars tal- eller radiotidningar

2000/01:435 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Britta Lejon

Myndigheters skyldighet att besvara brev från medborgare

2000/01:436 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Permissionsförfarandet vid tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

2000/01:437 av *Rolf Gunnarsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Bilstödet till handikappade

2000/01:438 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow

Skrotning av terrängfordon

2000/01:439 av *Anders Sjölund* (m) till statsminister Göran Persson

Landshövding med sidouppdrag

2000/01:440 av *Per Lager* (mp) till utrikesminister Anna Lindh

Mordechai Vanunu

2000/01:441 av *Staffan Werme* (fp) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Säkra ursprungsländer

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 januari 2001.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 december

2000/01:328 av *Yvonne Oscarsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Narkotikaklassning av dextropropoxifener

2000/01:329 av *Agneta Brendt* (s) till socialminister Lars Engqvist
Kostnader för hörapparater

2000/01:333 av *Desirée Pethrus Engström* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Rehabiliteringsresurser

Prot. 2000/01:46
13 december

2000/01:334 av *Desirée Pethrus Engström* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Migrän

2000/01:337 av *Sofia Jonsson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros
Att stärka servicen till studenterna
2000/01:338 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Barnpsykiatriutredningen
2000/01:339 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Småföretagens representationsregler
2000/01:340 av *Inga Berggren* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Diskriminerande regler mot familjens barn i fåmansföretag
2000/01:343 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till näringsminister
Björn Rosengren
Infrastrukturpropositionen
2000/01:344 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till näringsminister
Björn Rosengren
Transportfrågor i Stockholmsregionen
2000/01:345 av *Krister Örnfjäder* (s) till miljöminister Kjell Larsson
Forskning om skador på ek
2000/01:346 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till socialminister
Lars Engqvist
Gratisfester med alkohol och cigaretter till ungdomar
2000/01:348 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till kulturminister
Marita Ulvskog
Ett nobelmuseum
2000/01:349 av *Birger Schlaug* (mp) till utbildningsminister Thomas
Östros
Utbildning av operatörer och tekniker
2000/01:350 av *Margareta Cederfelt* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Skatt på resor i tjänsten
2000/01:352 av *Margareta Viklund* (kd) till försvarsminister Björn von
Sydow
Sextrakasserier
2000/01:355 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Körkortsproven
2000/01:356 av *Lars Wegendal* (s) till näringsminister Björn Rosengren
Synskadades möjligheter till arbete
2000/01:359 av *Berit Adolfsson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Rättsintyg vid kvinnomisshandel
2000/01:360 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Missbruk av alkohol och droger
2000/01:361 av *Margareta Viklund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Värdighetsgaranti i vården
2000/01:362 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Kompensation till pensionärer
2000/01:366 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Utbildning av idrottsledare
2000/01:367 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Svenska Spels pengar till barn- och ungdomsverksamhet
2000/01:368 av *Carl Fredrik Graf* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Brun/vit turistvägvisning

2000/01:369 av *Amanda Agestav* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow
 Officersbristen
2000/01:370 av *Sven Bergström* (c) till näringsminister Björn Rosengren
 Kombitrafik
2000/01:374 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Bistånd till Eritrea
2000/01:376 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm
 Beskattning och uppskov vid försäljning av bostadsrätt
2000/01:379 av *Desirée Pethrus Engström* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
 Rehabiliteringsförsäkring
2000/01:381 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
 Treårig högskoleutbildning för tandhygienister
2000/01:382 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Hivshotet mot Sydafrika
2000/01:383 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Hiv/aids-katastrofen i Afrika
2000/01:384 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Att inrikta biståndet på hiv/aids-bekämpning
2000/01:387 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Spridningen av hiv i Ryssland
2000/01:390 av *Lena Sandlin-Hedman* (s) till näringsminister Björn Rosengren
 Prioriteringar inom arbetsmarknadspolitiken
2000/01:391 av *Lena Sandlin-Hedman* (s) till statsrådet Ingela Thalén
 Kriterier för havandeskapspenning
2000/01:392 av *Lena Sandlin-Hedman* (s) till statsrådet Ulrica Messing
 Huvudman för CIF
2000/01:393 av *Rosita Runegrund* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
 Fyren Pater Noster
2000/01:394 av *Lennart Degerliden* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
 Läkarutbildningen vid Umeå universitet
2000/01:395 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Flyktingar från strider i Kongo-Kinshasa
2000/01:396 av *Henrik S Järrel* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
 Asylärenden och självmord
2000/01:401 av *Roy Hansson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
 Länsteatern på Gotland

Prot. 2000/01:46
 13 december

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
 tisdagen den 16 januari 2001.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 6 § anf. 15
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 62 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 106,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.55,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.03,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 188 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 193 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 12 december.....	2
UbU6 Forskningspolitik	2
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	4
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	6
TU7 Lag om järnvägssystem för höghastighetståg.....	8
6 § Sjukhus med vinstsyfte.....	8
Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU6	8
Anf. 1 CHRIS HEISTER (m).....	8
Anf. 2 CHATRINE PÅLSSON (kd)	12
Anf. 3 KENNETH JOHANSSON (c)	14
Anf. 4 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	17
Anf. 5 CONNY ÖHMAN (s)	20
Anf. 6 CHRIS HEISTER (m) replik.....	24
Anf. 7 CONNY ÖHMAN (s) replik	24
Anf. 8 CHRIS HEISTER (m) replik.....	25
Anf. 9 CONNY ÖHMAN (s) replik	25
Anf. 10 KENNETH JOHANSSON (c) replik	26
Anf. 11 CONNY ÖHMAN (s) replik	26
Anf. 12 KENNETH JOHANSSON (c) replik	27
Anf. 13 CONNY ÖHMAN (s) replik	27
Anf. 14 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	27
Anf. 15 CONNY ÖHMAN (s) replik	28
Anf. 16 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	28
Anf. 17 CONNY ÖHMAN (s) replik	28
Anf. 18 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	28
Anf. 19 CONNY ÖHMAN (s) replik	29
Anf. 20 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	29
Anf. 21 CONNY ÖHMAN (s) replik	29
Anf. 22 ROLF OLSSON (v).....	30
Anf. 23 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	34
Anf. 24 ROLF OLSSON (v) replik	34
Anf. 25 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	35
Anf. 26 ROLF OLSSON (v) replik	35
Anf. 27 CHRIS HEISTER (m) replik.....	35
Anf. 28 ROLF OLSSON (v) replik	36
Anf. 29 CHRIS HEISTER (m) replik.....	36
Anf. 30 ROLF OLSSON (v) replik	37

Anf. 31	KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	37
Anf. 32	ROLF OLSSON (v) replik.....	37
Anf. 33	KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	38
Anf. 34	ROLF OLSSON (v) replik.....	38
Anf. 35	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	39
Anf. 36	ROLF OLSSON (v) replik.....	39
Anf. 37	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	40
Anf. 38	ROLF OLSSON (v) replik.....	40
Anf. 39	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp).....	41
Anf. 40	CHRIS HEISTER (m) replik.....	44
Anf. 41	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	45
Anf. 42	CHRIS HEISTER (m) replik.....	46
Anf. 43	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	46
Anf. 44	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	46
Anf. 45	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	47
Anf. 46	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	47
Anf. 47	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	48
Anf. 48	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	48
Anf. 49	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	49
Anf. 50	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	49
Anf. 51	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	49
Anf. 52	KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	50
Anf. 53	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	50
Anf. 54	KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	51
Anf. 55	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	51
Anf. 56	Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	51
Anf. 57	CHRIS HEISTER (m) replik.....	55
Anf. 58	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	56
Anf. 59	CHRIS HEISTER (m) replik.....	56
Anf. 60	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	57
Anf. 61	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	58
Anf. 62	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	58
Anf. 63	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	59
Anf. 64	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	59
Anf. 65	KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	59
Anf. 66	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	60
Anf. 67	KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	60
Anf. 68	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	61
Anf. 69	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	61
Anf. 70	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	61
Anf. 71	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	61
Anf. 72	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	62
Anf. 73	LEIF CARLSON (m).....	62
Anf. 74	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	65
Anf. 75	LEIF CARLSON (m) replik.....	65
Anf. 76	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik.....	65
Anf. 77	LEIF CARLSON (m) replik.....	65
Anf. 78	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik.....	66
Anf. 79	LEIF CARLSON (m) replik.....	66

Anf. 80	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	67
Anf. 81	LEIF CARLSON (m) replik	67
Anf. 82	KENT HÄRSTEDT (s)	68
Anf. 83	LEIF CARLSON (m) replik	71
Anf. 84	KENT HÄRSTEDT (s) replik	71
Anf. 85	LEIF CARLSON (m) replik	72
Anf. 86	KENT HÄRSTEDT (s) replik	73
Anf. 87	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	73
Anf. 88	KENT HÄRSTEDT (s) replik	73
Anf. 89	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	74
Anf. 90	KENT HÄRSTEDT (s) replik	74
Anf. 91	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	74
Anf. 92	KENT HÄRSTEDT (s) replik	74
Anf. 93	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	74
Anf. 94	KENT HÄRSTEDT (s) replik	75
Anf. 95	PER UNCKEL (m)	75
Anf. 96	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik	78
Anf. 97	PER UNCKEL (m) replik	78
Anf. 98	LOTTA NILSSON-HEDSTRÖM (mp) replik	79
Anf. 99	PER UNCKEL (m) replik	79
Anf. 100	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	79
Anf. 101	PER UNCKEL (m) replik	80
Anf. 102	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	81
Anf. 103	PER UNCKEL (m) replik	81
Anf. 104	INGVAR SVENSSON (kd)	81
Anf. 105	ÅSA TORSTENSSON (c)	85
Anf. 106	GÖRAN MAGNUSSON (s)	87
	(forts. 8 §)	89
7 §	Aktuell debatt: Alliansfriheten och dess innehåll	89
Anf. 107	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	89
Anf. 108	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	90
Anf. 109	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	92
Anf. 110	GÖRAN LENNMARKER (m)	93
Anf. 111	LARS OHLY (v)	95
Anf. 112	ALF SVENSSON (kd)	96
Anf. 113	LENNART DALÉUS (c)	98
Anf. 114	LARS LEIJONBORG (fp)	99
Anf. 115	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	100
Anf. 116	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	101
Anf. 117	GÖRAN LENNMARKER (m)	103
Anf. 118	LARS OHLY (v)	103
Anf. 119	ALF SVENSSON (kd)	104
Anf. 120	LENNART DALÉUS (c)	104
Anf. 121	LARS LEIJONBORG (fp)	105
Anf. 122	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	105
Anf. 123	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	107
Anf. 124	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	107
8 §	(forts. från 6 §) Sjukhus med vinstsyfte (forts. SoU6)	108
Anf. 125	PER UNCKEL (m) replik	108

Anf. 126	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	108
Anf. 127	PER UNCKEL (m) replik.....	109
Anf. 128	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	109
Anf. 129	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	109
Anf. 130	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	110
Anf. 131	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	110
Anf. 132	ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	111
Anf. 133	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	111
Anf. 134	ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	112
Anf. 135	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	112
Anf. 136	CHRIS HEISTER (m).....	112
Anf. 137	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	113
	(Beslut fattades under 10 §.)	113
9 §	Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.	113
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2000/01:AU5	113
Anf. 138	MIKAEL ODENBERG (m).....	113
	(forts. 11 §).....	116
	Ajournering.....	116
	Återupptagna förhandlingar	116
10 §	Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid	
	dagens sammanträde	117
	SoU6 Sjukhus med vinstsyfte	117
	Kallelse till socialutskottets sammanträde	117
Anf. 139	TALMANNEN	117
11 §	(forts. från 9 §) Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen	
	m.m. (forts. AU5).....	117
Anf. 140	MAGNUS JACOBSSON (kd).....	117
Anf. 141	MARGARETA ANDERSSON (c)	120
Anf. 142	ANA MARIA NARTI (fp).....	122
Anf. 143	KRISTINA ZAKRISSON (s)	124
Anf. 144	MIKAEL ODENBERG (m) replik	127
Anf. 145	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	128
Anf. 146	MIKAEL ODENBERG (m) replik	128
Anf. 147	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	128
Anf. 148	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	129
Anf. 149	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	129
Anf. 150	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	130
Anf. 151	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	130
Anf. 152	MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	130
Anf. 153	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	131
Anf. 154	MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	131
Anf. 155	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	132
	(forts.).....	132
	Ajournering.....	132
	Återupptagna förhandlingar	132
11 §	(forts.) Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.	
	(forts. AU5)	132
Anf. 156	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	132

Anf. 157	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	135
Anf. 158	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	135
Anf. 159	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	135
Anf. 160	BARBRO FELTZING (mp).....	136
Anf. 161	MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	138
Anf. 162	BARBRO FELTZING (mp) replik.....	138
Anf. 163	MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	138
Anf. 164	BARBRO FELTZING (mp) replik.....	138
Anf. 165	CHRISTER SKOOG (s).....	138
Anf. 166	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	140
Anf. 167	CHRISTER SKOOG (s) replik	141
Anf. 168	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik.....	141
Anf. 169	CHRISTER SKOOG (s) replik	141
Anf. 170	HANS ANDERSSON (v).....	142
Anf. 171	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	143
Anf. 172	HANS ANDERSSON (v) replik	144
Anf. 173	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	144
Anf. 174	HANS ANDERSSON (v) replik	145
Anf. 175	MIKAEL ODENBERG (m) replik.....	145
Anf. 176	HANS ANDERSSON (v) replik	146
Anf. 177	MIKAEL ODENBERG (m) replik.....	146
Anf. 178	HANS ANDERSSON (v) replik	147
Anf. 179	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	148
Anf. 180	HANS ANDERSSON (v) replik	148
Anf. 181	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	149
Anf. 182	HANS ANDERSSON (v) replik	149
Anf. 183	MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	150
Anf. 184	HANS ANDERSSON (v) replik	150
Anf. 185	MAGNUS JACOBSSON (kd) replik.....	151
Anf. 186	HANS ANDERSSON (v) replik	151
Anf. 187	EVA ARVIDSSON (s).....	151
	(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	153
12 §	Arbetsmarknad och arbetsliv	153
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2000/01:AU1	153
Anf. 188	KENT OLSSON (m).....	153
Anf. 189	HANS ANDERSSON (v).....	156
Anf. 190	KENT OLSSON (m) replik.....	160
Anf. 191	HANS ANDERSSON (v) replik	161
Anf. 192	KENT OLSSON (m) replik.....	162
Anf. 193	HANS ANDERSSON (v) replik	162
Anf. 194	MARIA LARSSON (kd).....	163
Anf. 195	HANS ANDERSSON (v) replik	167
Anf. 196	MARIA LARSSON (kd) replik.....	168
Anf. 197	HANS ANDERSSON (v) replik	168
Anf. 198	MARIA LARSSON (kd) replik.....	169
Anf. 199	MARGARETA ANDERSSON (c)	170
Anf. 200	HANS ANDERSSON (v) replik	172
Anf. 201	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	172
Anf. 202	HANS ANDERSSON (v) replik	173

Anf. 203	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	173
Anf. 204	ELVER JONSSON (fp)	174
Anf. 205	HANS ANDERSSON (v) replik	178
Anf. 206	ELVER JONSSON (fp) replik	178
Anf. 207	HANS ANDERSSON (v) replik	179
Anf. 208	ELVER JONSSON (fp) replik	179
Anf. 209	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	180
Anf. 210	MARIA LARSSON (kd) replik	184
Anf. 211	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	184
Anf. 212	MARIA LARSSON (kd) replik	185
Anf. 213	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	185
Anf. 214	KENT OLSSON (m) replik	186
Anf. 215	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	187
Anf. 216	KENT OLSSON (m) replik	187
Anf. 217	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	188
Anf. 218	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	188
Anf. 219	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	189
Anf. 220	MARGARETA ANDERSSON (c) replik	189
Anf. 221	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	190
Anf. 222	ELVER JONSSON (fp) replik	190
Anf. 223	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	191
Anf. 224	BARBRO FELTZING (mp)	191
Anf. 225	CARLINGE WISBERG (v)	193
	(Beslut skulle fattas den 14 december.)	195
13 §	Bordläggning.....	195
14 §	Anmälan om interpellationer	195
15 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	196
16 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	196
17 §	Kammaren åtskildes kl. 22.59.	199

Elanders Gotab, Stockholm 2001